

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT
NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

Kvassay Jenő Terv

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT
NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

Budapest 2015. augusztus 15.

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT
NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

Tartalom

1.	A KJT háttere	4
1.1	A KJT célja	5
1.2	A KJT készítői	5
1.3	A KJT hatásköre	5
2.	A tervezési kontextus	6
2.1	Módszertan	6
2.2	A terv szerkezete és a készítés intézményi háttere	9
3.	A vízgazdálkodás helyzetelemzése, helyzetértékelés	10
3.1	Helyünk a Duna medencében	10
3.2	A vízgazdálkodás szakterületei	11
3.2.1	Átfogó szakterületek	11
3.2.2	Területi vízgazdálkodás.....	14
3.2.3	Települési vízgazdálkodás.....	19
3.2.4	Természetvédelem és vízgazdálkodás.....	21
3.3	Intézményi alapok.....	22
3.3.1	A vízgazdálkodás állami irányítása.....	22
3.3.2	Tulajdonviszonyok és víz-vagyon kezelése	23
3.4	A vízgazdálkodás működtetése	24
3.4.1	Állami művek, a területi vízgazdálkodás működtetése	24
3.4.2	Települési vízgazdálkodás, a víziközművek működtetése	25
3.4.3	Járadékok és díjak	26
3.4.4	Fejlesztés	26
3.5	Kihívások, hajtóerők.....	27
3.5.1	Hazai szakpolitikai összefüggések	27
3.5.2	Az EU vízpolitikája	28
3.5.3	Az adaptív vízgazdálkodás követelménye	30
3.5.4	A területhasználatok	31
3.5.5	A vízgazdálkodás a GDP tükrében.....	32
3.5.6	A víz a társadalom értékrendjében	33
3.5.7	Globális és regionális kihívások.....	33
4.	A vízgazdálkodási szakterület SWOT elemzése	35
5.	A vízgazdálkodással kapcsolatos problémák elemzése, problémafa	37
5.1	Probléma leltár.....	37
5.1.1	Szerkezeti (létesítményhez kötött) problémák	37
5.1.2	Nem szerkezeti (funkcionális) problémák.....	38
5.2	A problémafa	40
5.3	A KJT feladatai a problémák okainak kezelésében.....	43
6.	A vízgazdálkodás a fejlődés szolgálatában (jövőkép).....	44
7.	A lehetséges fejlesztési irányok, beavatkozási alternatívák és területek	48
7.1	Valószínűsíthető forgatókönyvek (szcenáriók)	48
7.2	A jövőkép elérését szolgáló vízgazdálkodási feladatok	50
8.	A vízgazdálkodási szakterületen elérendő célok, célfa/céltérkép	52
8.1	Átfogó vízgazdálkodási célrendszer	52
8.2	A súlyponti feladatok és hosszú távú célok.....	53
8.3	Középtávú célok 2020-ig, célfa	54
8.4	A célok megvalósítását gátló konfliktusok, korlátok	57

**VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT
NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT**

9.	A részletes vízgazdálkodási célkitűzések.....	60
9.1	Átfogó szakterületek.....	60
9.2	Területi vízgazdálkodás.....	61
9.3	Települési vízgazdálkodás.....	70
9.4	Kiemelt térségek.....	72
10.	A stratégiai indikátorok/mutatók meghatározása;.....	73
10.1	Átfogó szakterületek.....	73
10.2	Területi vízgazdálkodás.....	73
10.3	Települési vízgazdálkodás.....	73
11.	A szükséges beavatkozások területei.....	74
11.1	Jog és jogalkalmazás.....	74
11.2	A stratégiai irányítás megújítása.....	77
11.2.1	Az operatív feladatellátás.....	78
11.2.2	A központi irányítás.....	79
11.3	Gazdaság-szabályozás, ösztönzés.....	80
11.4	Tervezés.....	85
12.	A cél-eszköz mátrix.....	88
13.	Indikatív forrásterv.....	94
14.	A tervezett beavatkozások személyi, tárgyi, szakmai és szervezeti feltételei.....	95
14.1	Gazdálkodás, kapacitások.....	95
14.1.1	Vagyongazdálkodás.....	95
14.1.2	Finanszírozás.....	96
14.1.3	Projekt management.....	96
14.2	Víz és társadalom.....	97
14.2.1	Információ.....	97
14.2.2	Köznevelés, nevelés, képzés.....	97
14.2.3	A társadalom környezettudatosságának növelése.....	98
14.2.4	Társadalmi részvétel.....	98
14.2.5	A tervezett média megjelenés kialakítása.....	99
14.3	Humánerőforrás.....	99
14.3.1	Oktatás.....	99
14.3.2	Tudomány, innováció.....	101
15.	A KJT megvalósításának nyomon követési elvei és módszere.....	102

Mellékletek:

1. Fogalmak
2. Rövidítések

Függelékek

1. A Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program közvetlen vízgazdálkodási vonatkozású projektjei
2. Vízgazdálkodási fejlesztések a Vidékfejlesztési Programban

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

1 A KJT háttere

A víz ügye nemzeti jövőképünk, benne biztonságpolitikánk meghatározó alkotóeleme. Magyarország vízben gazdag, mégis gyakran tapasztaljuk, hogy a vízkészleteink korlátozottan állnak rendelkezésünkre, vagy éppen fölös bőségük okoz károkat. A vízhez fűződő viszonyunk fenntarthatóvá tétele révén hatékonyan képviselhetjük érdekeinket és kibontakoztathatjuk a vizeinkben rejlő kihasználatlan lehetőségeket és védhetjük ezt a pótolhatatlan természeti kincset. Adottságainkhoz és nemzeti értékrendünkhöz igazodva – a kölcsönös előnyökre és a konszenzusra építve – kifogástalanul kell, hogy illeszkedjék a nemzetközi környezetbe is mindaz, ahogyan bánunk a vízzel.

Mára tehát elengedhetlenné vált a hazai kérdésekre hatékony választ adó vízpolitika megalakítása, amely világos jövőképet vázol fel, egyúttal meghatározza önnön megvalósításának kereteit, figyelemmel korunk globális kihívásaira, különösen az éghajlatváltozásra is.

A vízgazdálkodási stratégia szükségessége

Somlyódi L. szerk: Magyarország vízgazdálkodása: helyzetkép és stratégiai feladatok. MTA 2011

„A vízgazdálkodás újragondolását, a stratégiai szemléletet és valamely konkrét stratégia alkalmazását számos tényező indokolja. A teljesség igénye nélkül a legfontosabb okokat és kihívásokat az alábbiakban foglaljuk össze:

- A roppant gyorsan változó, válságoktól hemzsegő, globalizálódó világban a vízzel kapcsolatos problémák sokkal összetettebben jelentkeznek, mint akár egy-két évtizeddel korábban. Főbb jellemzőjük, hogy sok, különböző léptékű probléma egymással kölcsönhatásban jelentkezik. Ezek jelentős részének a kiváltó oka a hagyományos vízgazdálkodáson kívüli –és ily módon a megoldások is a víz szektoron kívül keresendők. A hazai vízgazdálkodás gyengeségei és hibái - amelyeket a későbbiekben részletesen tárgyalunk majd - is jelentős részben ilyen kontextusban jelennek meg.
- A második okot az jelenti, hogy a víz politikát a korábbiakénál sokkal koherensebbé kell tenni ahhoz, hogy az hatékonyabban legyen integrálható más szektor politikákkal. Ez azért fontos, mivel jelenleg túl gyakran tapasztaljuk a különböző politikák elszigetelődését. Elégséges itt például a vízre, a mezőgazdaságra, a terület-használatra és a regionális fejlesztésre utalni.
- A harmadik felismerés az, hogy a jelenlegi víz politika - a felvázolt okok miatt - korlátait súrolja ahhoz, hogy az előttünk álló feladatokat fenntarthatóan kezelje. A jövő minden bizonnyal számos változást hoz majd. A vizekkel szemben támasztott igények növekednek és ehhez viszonyítva a - tág értelemben vett - terhelés nő, számolni kell válságokkal, az éghajlatváltozás bizonytalan hatásaival, az ökológiai szemlélet erősödésével, az ország alvízi jellegéből adódó kihívásokkal és az erősödő európai beágyazódással. Számolni kell a felelőségek változó megoszlásával a kormányzati szervek között, továbbá a közintézmények és a magánszektor között, részben az EU politika, részben pedig a remélhetően aktívabb társadalmi véleményalkotás következtében.
- A víz szektor és a társadalom kapcsolatának erősödnie kell: jobban figyelembe kell vennie ökológiai, természetvédelmi, kulturális, gazdasági és egyéb szempontokat. Hasonlóan várható a finanszírozás módosulása és az állam szerepének csökkenése.
- Az országos vízgazdálkodási politikáról 1995-ben hozott határozatot az Országgyűlés, azonban azóta sem született átfogó vízstratégia (KHVM, 1995).
- Végül talán a leg súlyosabb kihívást a kilencvenes évek eleje óta megfigyelt intézményi leépítés kiigazítása jelenti, ami egyben azt is jelzi, hogy a végbement társadalmi és gazdasági változások még bőségesen hagytak illetve generáltak tennivalót a hazai vízgazdálkodás intézményrendszerében.

Az újragondolásra és a megoldásra kész recepttel nem rendelkezünk. Az előrelépés érdekében módszeres munkára, okos koncepcióra és kreativitásra van szükség. Szükség van másra is: a vízimérnöki beavatkozások újszerű kombinálására ágazati fejlesztésekkel (infrastruktúra, mezőgazdaság, vidékfejlesztés, üdülés, természet és turizmus stb.) oly módon, hogy kiaknázzuk a gazdasági lehetőségeket és „win-win” együttműködéseket valósítsunk meg.”

A Kormány 1432/2012. (X. 9.) határozatával rendelte el a Nemzeti vízgazdálkodási, öntözési és aszálystratégia kidolgozását, majd az EU 2014-2020 közötti programozási időszak stratégiai céljaihoz, illetve a hazai fejlesztési elképzelésekhez kapcsolódva 1940/2013. (XII. 13.) határozatában jóváhagyta a Kvassay Jenő Terv (a továbbiakban: KJT) elkészítésének és a

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

Vízgyűjtőgazdálkodási Terv felülvizsgálatának támogatására KEOP-7.9.0/12-2013-0007 azonosító számú projektjavaslatot, és annak 1. sz. mellékletében „az Országos Vízügyi Főigazgatóságot (továbbiakban: OVF) nevesítette kedvezményezettként.

1.1 A KJT célja

A KJT tárgya a víz, az a környezeti elem, amihez mindenkinek köze van. A társadalom minden tagja, és rétege (az egyes embertől a gazdasági szférán át a központi államig) viszonyul a vízhez, a víz hasznainak élvezőjeként, vagy mint az esetleges vízkárok elszenvedője. Célja ennek az ezerszálú viszonyrendszernek a feltárása és intézkedések megfogalmazása, hogy

- minél teljesebben használjuk ki a víz hasznait, adottságaink révén rendelkezésre álló előnyeinket,
- kellő biztonságban legyünk a fenyegető káraitól,
- erőforrásait, ide értve a víz élővilágát is, megőrizzük a jövő nemzedékek számára.

Az alkotmányos alapelvekre, a hazai és EU szabályozásra, a már elkészített egyéb stratégiákra, tervekre, programokra épül (pl. Nemzeti Környezetvédelmi Program, Nemzeti Vidékstratégia, Új Széchenyi Terv, az Európai Unió Duna Stratégiája stb.) Feladata a vizek kezelésével kapcsolatos célkitűzések meghatározása, és a feladatok megoldásához szükséges intézkedések megvalósítási feltételeinek megteremtése, az öntözéses gazdálkodás lehetőségeinek megteremtése, az aszály kártételeinek a megelőzése illetve mérséklése. Javaslatokat tartalmaz az állami és önkormányzati, valamint a kormányzaton belüli feladatellátás módosítására, a finanszírozás feltételeinek javítására.

A vízügyi stratégia dokumentuma a szakma, a politika és az ország lakosságának a vízgazdálkodási feladatok ellátásával kapcsolatos – konszenzuson alapuló – egyezsége. A „szolgálni és szolgáltatni” felfogás keretében csak a társadalom által ténylegesen igényelt, a fenntarthatóság követelményeinek megfelelő beavatkozásokat szabad megtenni.

A stratégia megvalósítását szolgáló intézkedések jelentős része a 2014-2020 közötti programozási időszakban valósíthatók meg. Kapcsolódik az EU2020 stratégiához, illetve a 2014-2020-as időszak EU-s kohéziós és strukturális politikai koncepciójához. Horizontálisan járul hozzá az EU2020 stratégiában illetve a 2014 - 2020-as időszak EU-s kohéziós és strukturális politikai koncepciójában rögzített célkitűzések megvalósulásához, mivel a víz az élet és a gazdaság minden rétegét áthatja. Különösképpen kapcsolódik az EU „20/20/20” éghajlatváltozási/energiaügyi célkitűzések megvalósításának részletes kidolgozásához és a fenntartható fejlődéshez.

1.2 A KJT készítői

Az OVF ajánlati felhívása alapján lebonyolított nyílt közbeszerzési eljárás eredményeként a KJT vállalkozási szerződés keretében történő elkészítésére az ÖKO-UTIBER-AQUAPROFIT konzorcium nyert megbízást.

1) A konzorcium vezetője:

- a) ÖKO Környezeti, Gazdasági, Technológiai, Kereskedelmi, Szolgáltató és Fejlesztési Zrt. 1013 Budapest. Attila út 16. I:2.

2) A Konzorcium tagjai:

- a) UTIBER Közúti Beruházó Kft. 1115 Budapest, Csóka utca 7-13.
- b) AQUAPROFIT Műszaki, Tanácsadási és Befektetési Zrt. 1013 Budapest, Krisztina krt. 32,

1.3 A KJT hatásköre

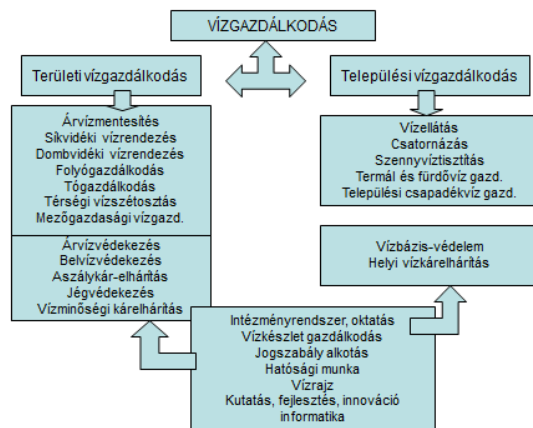
A KJT az ország teljes területén minden, a vízzel kapcsolatba kerülő tevékenységre kiterjed, ennek megfelelően a hatókörébe tartoznak:

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

- a) a **felszíni vizek** és azok vizek medrei és partjai, ugyancsak a **felszín alatti vizek** és természetes víztartó képződményeik,
- b) mindazon létesítmény és tevékenység, **amely a vizek lefolyási és áramlási viszonyait, mennyiségét, minőségét, medrét, partját vagy a felszín alatti vizek víztartó képződményeit** befolyásolja vagy megváltoztathatja;
- c) a vizek **hasznosítása, hasznosíthatóságának megőrzése** (ide értve a víz természetben betöltött szerepét is) és a vízkészletekkel való gazdálkodás;
- d) a **vizek megismerése, állapotának feltárása, értékelése, kutatása**, az ehhez szükséges mérés, adatok gyűjtése, feldolgozása, szolgáltatása és felhasználása,
- f) a **vízkárok elleni védelem és védekezés**,
- g) a **víz mint ökológiai élettér** állapotát továbbá mint **tájékoztató tényezőt** befolyásoló körülmények.

Kiterjed az előzőekben megjelölt tevékenységeket folytatókra, az ezekre ható tervekre, igazgatásra, tudományos tevékenységre és oktatásra, beleértve a víz és a társadalom viszonyát meghatározó társadalmi értékrendet is.

A vízgazdálkodás szakterületi felosztása a KJT-ben a következő:

2 A tervezési kontextus

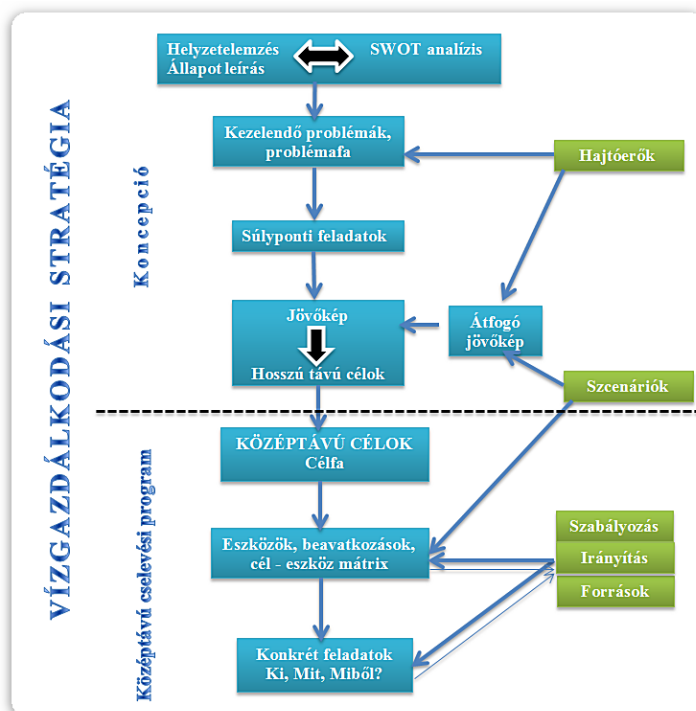
2.1 Módszertan

Az időhorizontot (2014 – 2020) és a kormányzati stratégiai irányításról szóló 38/2012. (III. 12.) Kormányrendelet előírásait figyelembe véve **szakpolitikai stratégia dokumentum**. A kormányrendelet szerint egy adott szakpolitikai területre vonatkozó jövőkép elérésének középtávú stratégiai tervdokumentumának tartalmaznia kell:

- az adott szakpolitikai terület részletes helyzetelemzését és helyzetértékelését;
- az adott szakpolitikai területen megvalósítandó mérhető célokat;
- a szükséges beavatkozások területének és eszközeinek pontos meghatározását;
- a megvalósítás, a nyomon követés és az értékelés alapelveit és rendszerét.

A kidolgozás módszerét illetően a Magyar program keretében „Stratégiai irányítás megújítása a központi igazgatásban” c. ÁROP 1.1.8 -2011-2011 -001 kódjelű kiemelt projekt részeként elkészült „Segédlet szakpolitikai stratégia alkotáshoz” c. kötetben foglaltak voltak irányadóak. A stratégia módszertani sémáját a tervezési folyamat főbb elemeinek kapcsolatát és egymásra épülését mutatja be az alábbi séma.

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

A KJT tervezése a helyzetértékelés megállapításai alapján különféle folyamatokat, szakpolitikákat, stratégiákat, célkitűzéseket és terveket integrál:

- Környezeti célok integrálása;
- Minden felszíni és felszín alatti vízkészlet figyelembe vétele a vízgyűjtő szintjén;
- A vizek minden használati formájának, funkciójának és értékének integrálása;
- Vízigény-gazdálkodás, a társadalmi - gazdasági igények kezelése, alakítása
- Tudományterületek, elemzések és tapasztalatok integrálása;
- Vízre vonatkozó szabályozások integrálása egy közös és áttekinthető keretben;
- Menedzsment és ökológiai szempontok integrálása;
- Módszerek integrálása, beleértve az árazási, gazdasági és pénzügyi eszközöket
- Az érdekeltek és a civil társadalom integrálása a döntési folyamatban;
- A vízkészleteket és a vizek állapotát befolyásoló döntési szintek integrálása;
- Az EU tagállamok és a közös vízgyűjtőkön osztozó nem-tagállamok vízgazdálkodásának nemzetközi szintű integrálása.

Az **integrált vízgazdálkodás** a víz, a föld és a kapcsolatos készletek összehangolt fejlesztését és gazdálkodását az egyenjogúság szem előtt tartásával támogató folyamat az ebből származó gazdasági és társadalmi jólét maximalizálása érdekében, és a létfontosságú ökoszisztémák fenntarthatóságának sérelme nélkül.¹ Lényegét tekintve koordináció, ami a fejlesztés és/vagy tervezés, valamint az üzemeltetés terén egyaránt érvényesül. Arra irányul, hogy minden olyan tervet, tevékenységet térben és időben összehangoljanak, amelyek közvetlenül vagy közvetve kapcsolatba kerülnek a társadalommal - azon belül a gazdasággal és kapcsolódó rendszereivel - a természet vízháztartásával és kapcsolódó rendszereivel (például a földhasználat megváltozásával), az ökoszisztémákkal és ily módon megváltoztatják azok társadalmi jelentőségű tulajdonságait. Célja: feltárni és érvényesíteni a fenntartható vízgazdálkodás azon feltételeit, amelyek révén:

- a vízállapotok iránti szükségletek kielégítése legfeljebb időlegesen korlátoz más, társadalmilag elismert tevékenységet,
- a vízkészletek elosztását, valamint a vízháztartás és a vízigények szabályozásának dinamikus egyensúlyát a társadalmi hatékonyság szabja meg,
- a gazdasági döntésekben (területhasználatokban, termelésben és szolgáltatásban), a rendelkezésre álló vízkészlet függvényében a víz korlátozó tényezőként van jelen,

¹ www.gwpszotar.hu

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

- érvényesülnek a hidrológiai változók és az ökológiai potenciál hosszú távú védelmének szempontjai,
- a vízgyűjtőn és felszínalatti víztartókon a súlyúknak megfelelő szerepet kapnak az ott érdekeltekhez fűződő vízgazdálkodási szempontok, ide értve a határokon átnyúló vízgyűjtőket is..

Az integrált vízgazdálkodás legfőbb eszköze tehát az előrelátó, tér- és időbeli tervezés, ami a vizeket érintő valamennyi természeti tényezőre, gazdasági tevékenységre és szociális igény kielégítésére kiterjed. Egységes, georeferált nyilvántartásra és feltáró, elemző módszerekre támaszkodik. A koordináció eredményességét pedig az szabja meg, hogy mennyire hatékony az érdekelteket összekötő intézményrendszer, és milyen mértékű a politikai, valamint a gazdasági támogatottság.

Orlói István: Vízgazdálkodási politika. Kézirat 2007.

A sikeres integráláshoz figyelembe kell venni a vízpolitika és a vízgazdálkodási tervezés összefüggéseit más politikákkal és tervezési folyamatokkal:

- a vízpolitika szorosan kötődik a természetes határokhoz (a vízgyűjtő területekhez), míg más politikák inkább az igazgatási illetve politikai határokhoz kapcsolódnak;
- a vízpolitika érvényesülését számos véletlen jellegű folyamat befolyásolja;
- a vízpolitika érvényesítése különösen nehéz az olyan nagy vízgyűjtőkön, mint például a Duna, a Tisza vagy a Dráva vízgyűjtője, ahol a vízgyűjtőn osztozó több országnak kell koordinálnia a tevékenységét a vízgazdálkodás számos célkitűzésének a teljesítéséhez.
- A vízpolitika és a vízgazdálkodás elválaszthatatlan a terület- és tájhasználatától, illetve annak formáitól.

A vizsgálat kiemelt szempontjai voltak, mert a jobb integráció érdekében van szükség a végrehajtás szintjén:

- A vízzel közvetlenül foglalkozó, vizeinkre hatással levő intézmények között.
- A vízgazdálkodási menedzserek és más szektorok menedzserei között (mint például a terület-hasznosítás és -fejlesztés, a mezőgazdaság, az erdőgazdaság, a természetvédelem, ipar és turizmus/szabadidő eltöltés menedzserei).
- A nemzetközi vízgyűjtőkön osztozó országok kooperációjában, a vízgazdálkodást befolyásoló, kétoldalú és többoldalú vízügyi egyezmények és a VKI közös végrehajtási stratégiájának megvalósítása közötti konzisztencia biztosításában, az EU vízügyre vonatkozó követelményeinek magasabb szintű végrehajtása érdekében.

A KJT tervezése során az alábbi elvek betartásával készült:

- a stratégiai tervdokumentumban foglaltak megvalósíthatóak legyenek;
- a megvalósítás pénzügyi hátterének felmérése indikatív, de kell, hogy tükrözze a realitásokat, a ráfordítások arányban álljanak az elérni kívánt eredményekkel;
- az eredmények emberi, társadalmi, gazdasági, környezeti szempontból fenntarthatóak legyenek;
- az érintett szakpolitikai területre vonatkozó vagy ahhoz kapcsolódó stratégiai tervdokumentumok egymásra épülő rendszert alkossanak, valamint illeszkedjenek a kormányzati célkitűzésekhez;
- a stratégiai tervdokumentum meghatározó és megalapozott adatokra, tényekre és igazolt folyamatokra épüljön, a benne szereplő célokhoz mutatók legyenek rendelve, továbbá jelenjenek meg benne a nemzetpolitikai, az európai uniós és nemzetközi összefüggések.

Fenti elvek gyakorlati érvényesülését a terv elkészítésének módszertana, valamint független szakértő csoport által végzett stratégiai környezeti vizsgálat és az előzetes gazdasági értékelés együttesen segít biztosítani:

A stratégiai dokumentum hátterét a Magyarország által aláírt nemzetközi (szomszédos országokkal megkötött határvízi, két- és többoldalú állam- és kormányközi) vízügyi egyezmények is meghatározzák, hasonlóképpen az EU szabályozások (pl. VKI, Árvízi Irányelv, Nitrát

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

Irányelv, stb.) illetve az Európai vizek védelme érdekében kidolgozott ún. Blueprint folyamat következtetései.

A KJT a hazai stratégiai tervezés nagy hagyományaiban gyökerezik, ilyen különösen az 1954., 1965 és 1984 évi Országos Vízgazdálkodási Keretterv, amelyek mind módszertani, mind gyakorlati szempontból jelentősen hozzájárultak a magyar vízgazdálkodás és vízügyi szakemberek nemzetközi elismertségéhez. Közvetlen előzménye az alábbi négy, magas színvonalú terv illetve tanulmány, elsősorban az adottságaink, helyzetünk és lehetséges tennivalóink meghatározása, a stratégiai feladatok azonosítása tekintetében:

Somlyódy László szerk: **Magyarország vízgazdálkodása: helyzetkép és stratégiai feladatok**. MTA Köztisztviselői Stratégiai Programok 2011.

A vízügyi igazgatási koncepciója a vízügyi szolgálat stratégiájának kidolgozásához, VKKI 2012

„Nemzeti Vízstratégia” a Vízgazdálkodásról, Öntözésről és Aszálykezelésről (a jövő vízügyi, öntözésfejlesztési és aszály kezelési politikáját megalapozó, a fenntarthatóságot biztosító konzultációs vitaanyag). VM 2013.

Súlypontok a hazai vízgazdálkodás fejlesztésében OVF Vízügyi Tudományos Tanács 2014.

A vízzel kapcsolatos globális szempontok, illetve ezek hazai érvényesítése tekintetében iránymutató volt a tervezésben a Budapesti Víz Világtalálkozó **„Fenntarthatóság a világban – Vízbiztonság a világban** című zárónyilatkozata (Budapest, 2013. október 11.).

A tervekészítés része volt annak az áttekintése is, hogy az elmúlt évek távlati tervei milyen mértékig és hogyan hasznosultak, illetve meg kellett állapítani, hogy ezek komplex, célirányos érvényesülésének akadályát képezték az elmúlt évtizedek hektikus átszervezései, a szakma érdekérvényesítő képességének a gyengeségei, nem kevésbé az akut forráshiány.

2.2 A terv szerkezete és a készítés intézményi háttere

A KJT szakmai-, kapacitás-, gazdasági- és környezeti elemzésekre épül. Az elemzések szintézise a szakpolitikai stratégia, ami fejlesztési, szakmai, igazgatási eszközökkel kezelhető célokat, feladatokat fogalmaz meg.

Az alátámasztó tanulmányokra épülve a KJT keretében összesen 6 db szakmai dokumentáció készül:

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

- koncepció alkotás eredményeinek összefoglalása;
- vízgazdálkodási stratégiai terv: tervezet,
- vízgazdálkodási stratégiai terv, végleges előterjesztés;
- a terv „ex-ante” értékelése
- a terv stratégiai környezeti vizsgálata;
- társadalmi véleményezésekről (három hónap) készült értékelés

Ezek elkészítését a vízgazdálkodásban érintett állami szervek képviselőiből álló **Partnerségi Munkacsoport**, és tapasztalt szakemberekből álló **Szakmai Tanácsadó Testület** támogatta.

Tervezetét társadalmi véleményezésre kell bocsátani. A beérkezett véleményeket (társadalmi és állami szervek) fel kell dolgozni, a véleményekről összefoglalót kell készíteni beleértve azok mérlegelésének eredményét is. Indokolt külön intézkedési terv kialakítása a KJT társadalom felé történő kommunikálására.

Elkészítésének szakmai koordinációját az OVF végzi, szakemberei valamennyi feladat vonatkozásában irányították, támogatták, szakmailag koordinálták a tervezés folyamatát. A KJT-t a Belügyminisztérium előterjesztésében a Kormány tárgyalja és fogadja el. Megvalósításának folyamatáról évenként beszámolót kell a Kormány számára készíteni, majd a tervezési ciklus lezárását követő egy éven belül utólagos értékelést kell készíteni.

A1

3 A vízgazdálkodás helyzetelemzése, helyzetértékelés

A víz az élet meghatározója, benne az emberi életnek és a civilizációnak is. Az édesvízkészletek végesek, korlátos természeti kincs. Gyakorta nem ott és nem akkor áll a rendelkezésünkre ahol, és amikor szükséges. Hatalmas veszélyekkel, például árvizekkel fenyeget. Ezért az ember ősidők óta folyamatosan alakítja maga körül a vizeket. Korábban eseti beavatkozásokkal elégitette ki a víz iránti igényét, később, főként területszerző céllal, erőteljesen beavatkozott a természeti folyamatokba, országrészeket védett gáttal, nagy víztározókat hozott létre, vizet vezetett száraz területekre. Végül, napjainkra már a **saját tevékenységét is alakítva igyekszik harmóniában élnie a természettel**, felértékelve a közérdek azonosítását és érvényesítését szolgáló feladatokat, úgymint:

- (1) **A jogalkotás- és a jogalkalmazás** (szabályozás, igazgatás, engedélyezés, hatósági ellenőrzés, szankcionálás).
- (2) **A tárgyiasult feladatok ellátása** (víziközművek működtetése, vízkészletek elosztása, nyilvántartása, a gátak, csatornák, kezelése, árvízvédekezés, vízfolyások, tavak felügyelete.).
- (3) **A vízgazdálkodás gazdasági hátterének alakítása** (tulajdonviszonyok, finanszírozás, gazdasági szabályozás-ösztönzés).
- (4) **A vízzel kapcsolatos ismeretek és tudás megszerzése, valamint társadalmi párbeszéd** az igények azonosítására, a tervezés érdekében.

Magyarországon az elmúlt évszázadok folyamán, a természetföldrajzi adottságaink által kényszerítve alakult ki a nagy hagyományú **vízügyi szolgálat**, ami ezt a négy feladatcsoportot, változó felépítésben, de egységes irányítással látta el, illetve kell, hogy ellássa.

3.1 Helyünk a Duna medencében

Hazánk a Duna 817 ezer km² kiterjedésű vízgyűjtő-területén, a Kárpát-medence nagyrészt síkvidéki területén, a vízgyűjtő stratégiai középpontjában fekszik. A Fekete-erdőtől a Fekete-tengerig tartó közel háromezer kilométeres útján a vizét tizenkilenc ország területéről gyűjti össze, ezzel a világ legnemzetközibb folyama. Minden, ami felettünk történik, tükröződik a

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

Dunában, legyen az a víz minősége, mennyisége, hordaléka, vagy élővilága.

Országunkban az egy főre jutó hazai vízkészlet közel 12.000 m³/fő/év (118 km³/10 millió), az egyik legmagasabb érték a kontinensen. A hazai lefolyás alapján azonban átlagosan csupán 600 m³/fő/év készlettel rendelkezünk (a szakirodalom általában az 1000 m³/fő/év értéket tekinteti stressz határnak). Mintegy 90 ezer km hosszúságú vízhálózatunk (folyók, patakok, csatornák) az igényekhez mérten ritka. Vízkészleteink háromnegyed része a Duna és a Dráva medrében összpontosul. Az ország mintegy felét kitevő Tisza vízgyűjtőre mindössze a vízkészlet negyede jut.

A Kárpát-medence középső területét nagy vastagságban borító, jó víztartó tengeri és folyóvízi üledékek kiváló adottságokat biztosítanak az ivóvíz beszerzéshez. Kedvezőtlen sajátossága viszont egyes rétegeknek, hogy arzént és más szennyező komponenseket is tartalmaznak, az innen kitermelt vizek tisztítást igényelnek. Hegyvidéki területeinken találhatóak a felszínre bukkanó karsztos kőzetek, amelyekbe a csapadék közvetlenül beszivárog. Ez utánpótlódás szempontjából előnyös, de a felszínről bejutó szennyeződések kockázata miatt érzékeny. Rendkívül jó geotermikus adottságainknak köszönhetően, nagyobb mélységeken gyógyászati és élvezeti értékű ásvány- és gyógyvizekkel rendelkezünk.

A felszín alatti vizekhez sorolják a parti szűrésű vizeket, amelyeket a folyók menti kavicsos vízadó rétegekből termelnek ki. Hazánk ezen a szakterületen talán a legnagyobb tekintély az egész világon, mind tervezés, mind kivitelezés, mind üzemeltetés szempontjából. A magyar ivóvíztermelés 50 %-a parti szűrésű víz. Budapest vízellátása szinte teljes egészében ilyen vizekre támaszkodik. A Duna vízjárásában a szélsőségek gyarapodása - a kisvízes időszakok növekedése, egyúttal az árvízszintek emelkedése – miatti jelenségek kezelése illetve veszélyek megelőzése komplex megközelítést és felkészülést igényel.

A Kárpátok ívéről lefutó vizek a síkságra érve lelassulnak, összetorlódnak, főként ezért az ország területének negyedét **árvizek** veszélyeztetik.

A veszélyeztetett terület aránya az európai országok között hazánkban a legnagyobb. A **belvíz** a hazánk területének 45%-át kitevő, lefolyástalan területeken okoz főként a mezőgazdaságban károkat, de településeket, közlekedési útvonalakat és iparterületek veszélyeztet, és közvetett környezeti változásokhoz is hozzájárul mint például szikesedést, Az **aszály** főként az Alföldet és a Tisza vidékét sújtja, ahol a párolgás több is lehet, mint a csapadék előfordulása átlagosan. Az aszály károkozása elérheti, sőt meg is haladhatja az árvíz okozta károkat. A szélsőségek, az árvizek, belvizek, az aszály természetföldrajzi adottságainkból törvényszerűen következnek.

A küzdelem ellenük nem katasztrófa elhárítás, hanem a Kárpát-medence nagy szakmai felkészültséget igénylő, mindennapos üzemeltetési feladata.

3.2 A vízgazdálkodás szakterületei

3.2.1 Átfogó szakterületek

A vizekkel való mennyiségi gazdálkodás, ennek érdekében a szabályozás, valamint az adagyűjtés és adatkezelés (monitoring) áthatja a vízgazdálkodás valamennyi résztvevőjének, annak hangsúlyozásával, hogy **egymástól elválaszthatatlanok, külön kezelésük veszélyezteti az eredményességet.**

Vízkészletgazdálkodás, és vízminőség szabályozás

A **vízkészletekkel való gazdálkodás** célja az indokolt vízigények biztonságos kielégítése. Szolgáltatás jellegű feladat, ami magában kell, hogy foglalja a vízkészletek mennyiségi és minőségi védelmét is, ide értve a vizek ökológiai állapotának védelmét is.

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

Az ország teljes vízkivétele éves átlagban $5,15 \text{ km}^3$, amiből $3,7 \text{ km}^3$ olyan hűtővíz célú vízkivétel, amely gyakorlatilag azonnal visszajut a vízrendszerbe. A maradék $1,45 \text{ km}^3$ -en belül a közüzemi és a mezőgazdasági célú vízkivétel a domináns.

Az **ivóvízigényekben** a jelenlegi fogyasztáshoz képest változás hosszabb távon nem várható, a jelenleg jellemző 115 l/fő/nap körüli fajlagos fogyasztás várhatóan megmarad (évi kb. 415 millió m^3), viszont a meglévő különbségek a városi-vidéki fogyasztásban csökkennek.

Az **ipari vízgazdálkodás** folyamatosan korszerűsödik, terjednek a víztakarékos technológiák. A vízfelhasználás hatékonyságát mutató termelési értékre eső vízfelhasználás radikálisan csökken. Ezek miatt a részletes, ágazatokra bontott becslések szerint a vízhasználat minden lehetséges scenárióban csökken.

A **mezőgazdaságban** az ideálisnak tartott öntözött területarányok, a hiánypótló, ill. intenzív öntözésre javasolt mennyiségek és a reális veszteségek feltételezésével $1300 - 1700$ millió $\text{m}^3/\text{év}$ vízigény valószínűsíthető. Várható a fűtési célú termálvízigények növekedése is.

Az **állattartás** vízigényében a húsfogyasztással arányos növekedés várható, hiszen jelentős exportbővülésre rövid távon nem lehet számítani, de a 2020-as években elképzelhető kb. 25 %-os növekedés a jelenlegi évi 80 millió $\text{m}^3/\text{év}$ hez képest.

A **halastavak** jelenlegi felülete mintegy 25 ezer ha. A dombvidéki tározók hasznosítása problematikus egyrészt a vízkészletek szűkössége, másrészt a kedvezőtlen ökológiai hatások miatt. A Tisza mellett, a főcsatornák mentén és a Duna-völgyben is kedvezőek a körülmények, rendelkezésre áll bővítéshez szükséges vízkészlet.

A **vízhez kötődő turizmus** dinamikus növekedése várható. Közvetlen vízigénnyel ez a fürdők területén jelenik meg. A termálkarsztok fürdési célú felhasználása viszont alig fejleszhető. A zárt karszttárolókra települt termálfürdők (Bükkfürdő, Sárvár, Bükkszék, Sárospatak) esetében a jelenlegi vízkivételek nem növelhetők. A porózus termálvízadók esetében még vannak szabad készletek, kivéve azokat a területeket, ahol a jelenlegi hasznosítás már tartós vízszintsüllyedést okoz. Közvetett mennyiségi vízigényt (például vízszinttartást) igényelnek a tavi desztinációk és rendkívül érzékenyek a vízminőségi változásokra. A vízhez kötődő ökoturizmus bővülése is várható.

A **vízminőség** az 1960-as évektől nagyjából a 1980-as évek derekáig romlott. Az ezt követő (főleg a rendszerváltás körüli) évek számottevő kedvező változást hoztak, több ok miatt (a szennyvíztisztítás intenzív fejlődése, az ipar technológia korszerűsödése, a recesszióval és átalakulással járó jelentős ipari és mezőgazdasági kibocsátás csökkenés).

A 2010-ben elkészült első Vízyűjtő-gazdálkodási Terv (a továbbiakban: VGT) számos, a jó vízállapot érdekében javasolt intézkedést fogalmazott meg, a végrehajtás azonban forráshiány miatt csak részleges lehetett. Ennek ellenére a **vízminőség javulás az utóbbi 10-15 évben megtorpanni látszik**, sőt, egyes helyeken és egyes komponenseknél újbóli romlás figyelhető meg. A szennyvízyűjtő hálózatok bővülése és az elsősorban kisvízfolyásokba vezetett tisztított szennyvíz mennyiségének növekedése ismét a terhelés kismértékű emelkedéséhez vezetett.

A Duna és a Tisza országba belépő és kilépő szelvényében mért vízminőséget összehasonlítva adódik, hogy jelentős a külföldi terhelés hatása. Az anyagáram és más vizsgálatok azt igazolják, hogy a **hazai kibocsátások csökkentése nagy folyóink esetében alig vezet javuláshoz, mozgásterünk szűk, ami aláhúzza a külföldi eredetű terhelések csökkentésére irányuló törekvések fontosságát**. A vízminőségi problémák sokkal nagyobb arányban jellemzik a kis vizeket, ahol a jó állapotba hozás független a külföldi terhelésektől.

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

A vízkészlet-gazdálkodás és ezen belül a vízminőség-szabályozás jelentős részben szabályozáson keresztül valósul meg. A hazai jogszabályok kiterjednek az engedélyezés, az ellenőrzés, a monitorozás, az ösztönző és szankcionáló rendszer szabályainak meghatározására. Gyakorlati alkalmazásuk azonban sok ok miatt nem elég hatékony. **A vízkészletekkel való gazdálkodás az elmúlt évtizedekben háttérbe szorult, eszközszerkezete elszegényedett, szervezeti, intézményi konfliktusokkal terhelt.:**

- Nincs kellő együttműködés a területi vízgazdálkodás és a vízkészletgazdálkodás között, különösen a mennyiség és a minőség összefüggései területén.
- A vízigények kielégítésének jogszabályban rögzített rendje felülvizsgálatra szorul.
- A vízkészlet-gazdálkodásra jutó források már sok éve elmaradnak (arányaiban is) a szakmán belüli jelentőségüktől.
- Az engedélyezéshez általában hiányoznak a készletekre és a vízkivételek környezeti hatására vonatkozó alapozó munkák.
- A vízkivételek nyilvántartási rendszere pontatlan, az adatszolgáltatás bizonytalan.
- A vízkészletek állapotának monitorozása nem kielégítő, így az állapotértékelés és a hasznosítható készletek meghatározása is bizonytalan alapokon nyugszik.
- A vízkészlet-járulék rendszere nem kellően ösztönöz a takarékos vízhasználatokra.
- A rendszer alkalmatlan a készlethiányos területeken kialakuló konfliktusok kezelésére.
- Az engedélyek felülvizsgálata, visszavonása nehézkes.
- A felügyeleti ellenőrzés gyenge, az engedély nélküli vízkivételeknek gyakorlatilag nincs következménye. Mindezek a kaotikus vízhasználatok veszélyét rejtik magukban, különösen nehéz gazdasági helyzetben vagy szárazságok idején.

Monitoring

A **felszíni vizek** nagy hagyományú vízrajzi észlelése során vízállást mintegy 2600 állomáson, vízhozamot közel 500 állomáson mérnek (helyenként 150 éves napi idősorok). Az árvízi előrejelzés megbízhatóságának fejlesztése során nem érvényesül kellően a komplexitás, a kelle-ténél kevesebb a kiszolgáló monitoring rendszer fejlesztése. Nincs üzemirányítást szolgáló monitoring, kárelhárítási monitoring, nem szolgálja a hatósági ellenőrzést, nem alkalmas a vízszolgáltatói feladattól következő vizsgálatok elvégzésére (pl. öntözővíz- és halgazdálkodási célú vízszolgáltatás).

A vízminőségi monitoring területén a sok szereplő (a környezetvédelmi és természetvédelmi hatóságok, katasztrófavédelemhez telepített vízügyi hatóság, VÍZIG-ek) mellett az Országos Környezetvédelmi Információs Rendszerrel való átfedések is okoznak problémát. **Nincs országos léptékű aszály- és belvízmonitoring.**

A VKI kompatibilis felszíni vizekre vonatkozó vízminőségi monitoring keretében, a VGT-ben meghatározott rendszer szerint, a feltáró és operatív programok keretében összesen 1140 monitoring ponton, 840 víztesten történt mérés. Ez az 1078 VKI szerint kijelölt víztest 78%-a. Az értékelési kritériumot elérő számú mérés a biológiát támogató kémia estében 709 monitoring- ponton, 692 víztesten történt. A vízgyűjtő-specifikus szennyezőkre 485 monitoring ponton, 463 víztesten áll rendelkezésre értékelhető számú mérés. A veszélyes anyagok tekintetében 441 víztesten 446 monitoring ponton történt megfelelő számú mérés.

A **felszín alatti vizek monitoringja** két alrendszerből épül fel (de hiányos, az önbevallós elemei nem kellően ellenőrzöttek):

- Területi monitoring: (üzemeltetők: BM és FM miniszter irányítása alá tartozó szervezetek, más állami szervezetek - MFGI, FM - települési önkormányzatok).
- Környezethasználati monitoring: a környezethasználók által – hatósági eljárásban meghatározottak szerint – végzett mérések, megfigyelések (vízművek, ipari üzemek, hulladéklerakók, mezőgazdasági vízhasználók, állattartó telepek, stb.).

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

Hidrometeorológia észlelés és adatkezelés nagyjából az OMSZ keretein belül történik, ugyanakkor a vízügyi szolgálat is működtet napi operatív üzemirányítási feladatok végzéséhez hálózatot. Mind a hét határvízi relációban kiemelt feladat **a határon átnyúló monitoring** rendszerek összekapcsolása, az országok közötti szabályozott és rendszeres adatszolgáltatás – a vízi létesítmények üzemeltetési rendjének ismerete mellett.

A szereplők pusztán megjelölése mutatja, hogy a rendszer túltagolt, adatszolgáltatás többszereplős állapota miatt egyeztetési nehézségekkel terhelt. Ezek az átfedések nemcsak a felszíni, hanem a felszín alatti vizek monitoringjára is jellemzők. A monitoring rendszer műszaki színvonalára is rányomja a bélyegét az innovációs források szűkössége. Nincs koncepcionálisan sem kidolgozva a hálózatos és az expeditív monitoring helye, szerepe. Számos – projektekhez köthető fejlesztés ellenére – nagy a technikai lemaradásunk a távmérés, távérzékelés, a biológiai monitorozás és az aszály monitoring területén. A közcélú adatok térítésmentes hozzáféréseinek hiánya tovább nehezíti a feladatellátást. Az adatbázisok széttagoltak, az hazai és nemzetközi adatszolgáltatások nehezen teljesíthetőek.

Összegezve: az egységes, a mennyiségre, minőségre, vízhasználatokra, társadalmi értékrendre irányuló – kellően differenciált - adatbázis és monitoring rendszer erősen hiányos, nem ad kellő alapot a folyamatok megismeréséhez, ezzel a korszerű vízgazdálkodáshoz.

3.2.2 Területi vízgazdálkodás

Árvízvédelem (ármentesítés, árvízvédekezés)

Az árvizek elleni védelemre világviszonylatban egyedül álló védelmi szervezettel, szakértelemmel és gyakorlottsággal rendelkezünk. (Európában is egyedülálló 4200 km hosszúságú védelmi rendszer, a vízügyi igazgatósági hálózat, a 150 éves védelmi tapasztalatokat feldolgozó védelmi tervek, a magas szakmai színvonalú előrejelző rendszer, védelmi szakasz beosztás és osztály szervezettség, a hierarchikus irányítási és személyi felelősség rendszer). A magyar árvízvédekezés szervezettsége és szakértelme felér egy fejlesztéssel². Jelzik ezt az elmúlt évtized nagy védekezésének a sikerei a társadalom kiemelkedő összefogásával.

A pozitívumok mellett főként finanszírozásból fakadó gond, hogy az árvízvédelmünkre a katasztrófa-helyzetek kezelése jellemző. A védekező szervezet gyengülő ütőképességének egyre súlyosabb tünetei a csökkenő szakember létszám, az elavuló és elöregedő védekezési technika, a fenntartás hiánya.

Az országot az évszázados múltra visszatekintő, alapvetően területvédelmet előtérbe helyező szabályozott vízállapotok jellemzik. A védettséghez hozzáidomult a területhasználat, ezen változtatni csak igen lassan, és költségesen lehet. A különböző értékű területek védelmére az „egyenlő biztonság elve” ma még jogszabályi követelmény, természetes módon elvárt állami szolgáltatás. A szélsőségek gyakoribbá válása, a természetvédelem felértékelődése, a vízhez való hozzáférés, az évszázados védelmi rendszer megújítását sürgeti, úgy, hogy a adottságok és használati elvárások közötti ellentmondások azközben kiéleződnek. Gyorsabb levezetés kontra víz visszatartás, természetvédelem kontra nagyvízi meder kialakítás, oldal tározás kontra területhasználat, duzzasztás kontra természetvédelem típusú konfliktusok éleződnek. Előtérbe került a veszély és kockázati térképezés és ezek kezelési terveinek elkészítése, a nagyvízi mederkezelési tervek elkészítése, az új mértékadó árvízszint (MÁSZ) szerinti fejlesztések megalapozása.

Síkvidéki vízrendezés

² A Halcro-Water cég által a magyarországi árvízfejlesztésekről készített tanulmányának megállapítása 2007

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

A belvízrendszerek mai napig jellemző sajátossága, hogy a belvízöblözetek legmélyebb részén kialakított belvízcsatornák és azok árvízvédelmi töltéshez csatlakozó végpontjánál épült szivattyútelepek segítségével vízrajzilag zárt öblözetből vezetjük el a vizeket. Következménye: kényszerüzemeltetés, egycélúság, rugalmatlanság. Az Alföldi kis terepesések miatt a rendszerek úgynevezett kettős működtetésével (belvíz és öntözővíz szállítására egyaránt alkalmas rendszerek kialakítása) történtek próbálkozások, de ezek elsősorban üzemeltetési okok miatt ellehetetlenültek, holott a kettősműködésű rendszerek a joggal elvárt síkvidéki vízkészletgazdálkodó, vízháztartási szemléletű vízkormányzás fontos eszközei kellene, hogy legyenek. Megjegyzendő, hogy a Kis-Alföldön ez nem probléma. Jelentős probléma az állami és helyi illetve magán vízrendezési feladatok körének egyértelmű lehatárolásának a hiánya. Fontos tisztázni, hogy az öntözővíz szállításánál a megtérülés elvét, míg belvíz elvezetésénél a közérdeket kell előtérbe helyezni. Jelenleg az állam szerepvállalásának szakmailag nem indokolható növekedési időszakát éljük. A belvízrendszerek jelenlegi kialakításuk mellett, a természetvédelem, a klímaváltozás, a gazdaságosság és vízkészlet gazdálkodás követelményét nem tudják kielégíteni, mint ahogy a jelenlegi területhasználati igényeket és a gazdálkodók sokszor irreális elvárásait sem (területi adottságokat nem ismerő új gazdálkodók megjelenése, ill. az állami szerepvállaláshoz megszokásból ragaszkodó gazdálkodó elvárásait sem). Rendetlen a mesterségesen létrehozott, elsődleges funkcióval, előírt üzemrenddel működtetett csatornahálózatok természetvédelmi státusa (Hollandiában például az azonosított víztestek mintegy fele nem „VKI víztest”):

Belvízvédekezés

A vizek visszatartásában rejlő lehetőségek, szorosan a belvízvédelem területén főként az üzemelési (védekezési) és fenntartási költségek csökkentésében kínálnak lehetőséget. Felvetnek ugyanakkor terület igénybevételi, a művelési ág-váltási, vízminőségi problémákat. A védekezés jövőbeni sikerességének záloga a mai vízelvezetési jogszabályi kényszerek megszüntetése és, hogy a rendszereinket a vizek visszatartására kell átalakítani. **A vizek visszatartása a táblán belül, agrotechnikai eszközökkel és az ott használható műszaki eszközök igénybevételével (mélylazítás, szántás iránya, árokrendszer megléte, erdősáv), valamint területhasználat váltással kell, hogy kezdődjék.** Összességében **elkerülhetetlen a belvízvédelem rendszerszemléletű átalakítása.**

Dombvidéki vízrendezés

Hazánk területének 55%-a dombvidék. Az itteni „kiszívfolyások”, patakok, főként az e területen is érvényesülő gyors vízelvezetési kényszer miatt igen messze kerültek a természetes állapottól, holott a dombvidéki területeknek jelentős a természetvédelmi funkciója. A kiszívfolyások revitalizációjának az igénye szakmailag évtizedek óta ismert és szorgalmazott, de sem a forrásai, sem a megvalósítás mechanizmusai nem alakultak ki.

A patakok árhullámai elleni védekezés természetes eszköze a vízvisszatartás, a lefolyási intenzitás csillapítása: az agrotechnikai és erdészeti eszközökkel kombinált tározás. Csak a tározók nyújtanak lehetőséget a kellő, megelőző védelemre. A tározók egyúttal hasznosítható vízkészletet tárnak fel, turisztikai, horgászati sportolási lehetőséget teremtenek és ezzel az adott vidék fejlődéséhez járulhatnak hozzá. Különös jelentőséget nyer mindez a vízhiányos, aprófalvas, megélhetési gondokkal küzdő térségekben.

A dombvidéki vízfolyásokon lévő tározók jelentős hatással vannak a víztestek morfológiai viszonyaira, így a víztestek „jó állapotára” is. Az érintett mederszakaszok az *erősen módosított, tehát kedvezőtlen állapotú víztestek* közé vannak sorolva. Az e miatt kialakult szakmai szemléleti különbség feloldása a mindennapi szereplők (különösen a hatóság és a megvalósítók) között elemi feltétele a mindenki által követelt hegy- és dombvidéki vízvisszatartásnak.

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

Folyógazdálkodás

A folyószabályozás klasszikus szerepe a víz, a hordalék és a jég kártétel nélküli levezetése valamint a hajóút, a partvédelem, mellék és holtágak kezelése. A szabályozáson túllépő folyógazdálkodás, mint új szemléletű szakterület a jó ökológiai állapot előtérbe helyezésével a folyót **természeti adottságok összességét tekintve, a fenntartható fejlődést biztosító, tudatos tevékenységgel kezeli.**

A folyógazdálkodás elvi, módszertani háttere az elmúlt évtizedekben látványosan fejlődött. A **zöld- és kékfolyosó koncepciók** a szükséges természeti területet a vándorlási útvonal folyamatosságát, a vízi élőlények vándorlásához szükséges hossz- és keresztirányú átjárhatóságot biztosíthatják. A hullámtéri holtágak időszakos vagy állandó átöblítésének biztosítása ugyancsak növeli a folyó menti élőhelyek sokszínűségét. A folyógazdálkodás része és eszközrendszerének területe, a nagyvízi mederkezelési tervek megvalósítása, a rekreáció feltételeinek megteremtése is. Jó példát mutatott az ilyen komplex szemlélet alkalmazhatóságára a „Rába az évi zed folyója” program, de a folytatása más területeken figyelem, forrás, és a fejlesztések komplexitásának a hiánya miatt elhalt.

Világszerte fontos eszközei a folyógazdálkodásnak **a nagyműtárgyak**. Magyarországon, a „létüket” illetően kettősség érvényesül: a már meglévők beilleszkedtek a környezetükbe, társadalmilag elfogadottá váltak. Ilyen a Kiskörei Vízlépcső, és az általa elért duzzasztás révén a Tisza tó, ami természetvédelmi tekintetben is példamutató. Másfelől az újak létesítése elutasítottákba ütközik. E 25 éve krónikus helyzeten kell túljutni a vízvisszatartást is előtérbe helyező folyógazdálkodás tervezhetősége érdekében.

A Tisza-völgy mára kialakult vízgazdálkodási rendszerének gerince a belépcsőzött Tisza és a Körösök, a Keleti-, Nyugati- és a Nagykunsági főcsatornák, a nagy tározók, öntöző és belvízlevezető főcsatornák, amelyek a Tisza-Körös Völgyi Együttműködő Vízgazdálkodási Rendszert (TIKEVIR) alkotják. Nélkülük, aszályos száraz nyári időben ma már kiszáradna a Körös-völgy. A rendszer kulcslelésítménye a Tisza- és a Kiskörei vízlépcsők. A Kiskörei 1973-ban készült el. Felette helyezkedik el a Tisza tó, hazánk immár második legjelentősebb vízparti üdülő területe. A tó felülete 127 km², térfogata 253 millió m³, (a Balaton térfogatának több, mint tizede), melyből 132 millió m³ hasznosítható. A tó ma már a természetvédelem gyöngyszeme, itt alakult ki a legteljesebben az Alföld vízjárta területeire jellemző mozaikos tájszerkezet. A tóból a Jászsági (kapacitása: 48 m³/sec) és a Nagykunsági (kapacitása: 80 m³/sec) öntöző főcsatornák, biztosítják a térségek öntöző vízellátását és halastavi vízpótlását. A nagyműtárgy mintegy 11 m-re képes duzzasztani a Tiszát, és ezt a vízszintkülönbséget hasznosítja 28 MW teljesítményű vízerőmű. Az évente 80-110 millió kWh villamos energiát termel.

A nagyműtárgyak térségi hatását példázza a „Sió árvízkapu”, Szekszárd mellett a Sió dunai torkolatában. Fő funkciója az árvizek kizárása a Sió alsó szakaszáról, hiszen az 1956-os és 65-ös nagy árvizek jelentős károkat okoztak. Komplex hasznát jelzi, hogy állandó hajózási vízszintet biztosítása Sióagárdig, csökkenti a hajózási célú Balatoni vízeresztések vízszükségletét, öntözővizet tároz, öntözővíz kivételt biztosít.

A Főváros „üdülőterülete, a Ráckevei(Soroksári) Duna ugyancsak két nagyműtárgynak, a Kvassay és a Tassi Zsilipnek köszönheti a létét.

A folyógazdálkodás (hasznosítás) egyik feladata a **hajóút** biztosítása, rendszeres felmérése, kitévése, fenntartása. Bár hazánk nagyhajózásra alkalmas vízi útjainak hossza 1638 km (benn a Tisza, a Bodrog, a Dráva és a Sió) a fenntartható fejlődés szempontjából stratégiai jelentősége, nemzetközi figyelem mellett a **dunai hajózásnak** van. A Duna medre a magyarországi szakaszon folyamatosan mélyül, a kisvízszintek süllyednek. Ez a **hajózás feltételeit rontja és jelentős ökológiai károkat is okoz. Így az ökológiai károk enyhítése érdekében, hajózási cél nélkül is műszaki beavatkozásokat kell végezni.**

Víz és megújuló energia

A **vízenergia hasznosítására** az MTA 2005-2006 évi feltárásának eredményeként a „hazai teljes vagy potenciális vízenergia” mennyiségét 14,4 PJ (~ 4000 GWh/év) értékben adja meg. Mivel a potenciális készlet döntő hányada a Dunában van, a kihasználás – bár ma hazánkban

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

36 működő vízerőmű van – elenyésző. 2020-ig 66 MW beépített összteljesítményt elsősorban kisméretű, 5 MW alatti, már meglévő duzzasztóművekbe beépíthető törpe vízerőművek létesítésével (mint például a közelmúltban megépített kenyeri és békésszentandrás erőmű), valamint folyómedrekbe telepített átáramlásos turbinákkal lehet elérni

Hazánkban a geotermikus gradiens jelentősen meghaladja a világszámot, ami az ország egyik természeti kincse, kiemelkedő fontosságú tehát ennek fenntartható használata, ami általában a visszasajtolást vagy a megfelelő célú továbbhasznosítást teszi szükségessé. A geotermikus energia használata az ország bizonyos területein (pl. távhő, kertészetek) már jelenleg is elterjedt fűtési módozat. A geotermikus energia esetében a kútlétesítés és visszasajtolás (amelynek a megítélése helyről – helyre szükséges) közvetlen költségén kívül a hőellátási és elosztási rendszer kiépítésének ráfordításai miatt a legjelentősebb korlátozó tényezőt a finanszírozás biztosítása jelenti. A termálvizek kitermelése és a turisztikai célon is túlmutató hasznosítása, különösen a Dél-Alföldön különösen nagy jelentőségű. A készletekkel történő gazdálkodás (azok kiosztása, a kitermelhető vízkontingensek meghatározása) nehézkes, hiszen a víztestek készleteinek mennyiségi adatai egzakttól eltérően a mai napig nem állnak rendelkezésre. A használt termálvizek felszíni vizeket terhelő hatása is (pl. sóterhelés), figyelemre méltó, különösen öntözési idényben.

A *tényleges kitermelési adatok* sem mindig állnak rendelkezésre, mely oka egyrészt az illegális vízkivételek megléte, mely csak az ellenőrzési funkció erősítésével küszöbölhető ki, a másik pedig a helytelen, vagy nem valós adatok szolgáltatása. Számos helyen a termálvíz kivétel olyan mértékű, mely miatt egyes meglévő kutak üzemi vízszintjeinél az elmúlt néhány év alatt is jelentős csökkenés mutatkozik. Okainak a feltárása mindenképpen szükségszerű. Ugyanakkor a jelenlegi jogi szabályozás szerinti visszasajtolási kényszer hiánya vélhetően tovább rontja a helyzetet.

Tógazdálkodás

A tógazdálkodás a három nagy (Balaton, Velencei-tó és a Fertő-tó) és számos kisebb tó vízkészletének szabályozására, fenntartására és hasznosítására irányul. Közös jellemzőjük, hogy sekélyességük miatt igen érzékenyek bármely környezeti változásra.

A Balaton közel 600 km²-es felszínével és 2 milliárd m³-es térfogatával, 235 km hosszú partszakaszával egyedülálló lehetőség és vízgazdálkodási feladat. Egy 1983-as, majd 1993-ban megkezdett, a tó vízminőségének megőrzésére és javítására létrejött programok mára a Balatont fenntartható, kiemelkedő jelentőségű víztestté tették. Folyamatosan felmerül a Balaton vízpótlásának szükségessége, amit szakmailag a leghatározottabban vissza kell utasítani, viszont a tartott üzemvízszint megemelését programba kell venni.

A Velencei-tó szintén kedvelt rekreációs terület 25 km²-es felszínével, 36 millió m³-es térfogatával és a 28,5 km hosszú partvonalával. A tó fontos vizes élőhely és vízi madarak védett élőhelye. A természetes öregezési folyamata előrehaladott állapotban van. Természetes körülmények között időszakos víztestté alakult volna, melyet a pusztulás fenyeget. A javító intézkedések sikeresen javították a víz minőségét olyan szintre, mely megfelel a rekreációs igényeknek és vízi sportoknak.

A Fertő-tó (Ausztriában „Neusiedlersee”) 320 km²-es felszínéből és 413 millió m³-es térfogatából csupán 75 km² és 76 millió m³ tartozik Magyarországhoz. Vízyűjtő területe 1208 km², a terület hasznosítása 63,3 %-ban természeti táj, 36,6 %-ban pedig mezőgazdasági terület. A Fertő-tó szintén sekély vízű tó: átlagos mélysége 0,8 m, legmélyebb pontja 1,8 m. A Mexikópusztán található zsilipen keresztül - mely a magyar oldalon fekszik - történik a víz szintjének szabályozása.

A nagy tavak mellett számos vízfelszín található az országban, melyeknek rekreációs és gazdasági szerepük mellett ökológiai jelentőségük is van. Összterületük kb. 80 km², és a rekreációs tevékenységek végzésére használt mintegy 100 tó hozzávetőlegesen 2.500 ha vízfelszint jelent. A Tisza és Duna völgyben 236 db holtág természeti, rekreációs és gazdasági vízgazdálkodási értékeinek a kihasználása elmarad a lehetőségektől. Ezek a holt- és mellékágak álta-

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

lában leromlottak, beavatkozás hiányában rövid időn belül végérvényesen tönkremennek. Megmentésük a vízgazdálkodás, a környezet-és természetvédelem, településfejlesztés, rekreáció, vízisport mellett akár az agrárium számára is járhat előnyökkel, nem is beszélve a mikroklimára gyakorolt hatásokról. Fontos szempont a tavakkal kapcsolatos EU előírások és jó gyakorlat kézikönyvek ismerete, mert ezek betartásával kell és lehet a fejlesztésekre forrást nyerni.

Térségi vízszétosztás

A térségi vízszétosztás egyrészt megteremti a vízkészletekhez való hozzáférés biztonságát, másrészt, a készletekhez való egyenlőtlen hozzáférési adottságokat hivatott kiegyenlíteni. A térségi beruházások és az ilyen művek fenntartása tipikusan állami feladat. A területi egyenlőtlenségek ellensúlyozására **eddig létesített szétosztó hálózat elégtelen és egyre inkább elégtelen lesz.** A vízkészletek jelentős időszakos ingadozásának a kiegyenlítésére alkalmas tározó terek és eszközeink szűkösek. A tiszai és körös-völgyi duzzasztóművek, ezek tározó terei, a nagy főcsatornák, amelyek elsősorban a Körös-völgy vízpótlását szolgálják (Tisza-Körös-völgyi Együttműködő Vízgazdálkodási Rendszer – TIKEVIR) a vízügyi igazgatóságok kezelésében vannak. A jelenlegi vízszétosztó hálózat hatásterületén biztosított a vízkészlet biztonságos hozzáférése. A Tisza-völgyi vízszolgáltatás biztonságát további területeken csak új vízszétosztó hálózat építésével lehet megoldani. Ugyancsak komplex vízszétosztó rendszerek a Dunántúlon a Kis-Rába rendszer, az Észak-Hanság vízpótló rendszer és a Szigetközi vízpótló rendszerek.

.Mezőgazdasági vízgazdálkodás

Magyarország kiemelt célja a hazai élelmezésbiztonság fenntartása, javítása és a fizetőképes nemzetközi piacok egy részének megszerzése is. A mezőgazdasági termelés egyik legnagyobb kihívása viszont az egyre fokozódó időjárási szélsőségekkel szembeni kitettségünk. **A mezőgazdasági vízgazdálkodás két nagy területe: a tábla szintű vízrendezés és az öntözés.**

A gazdálkodók belvizes időszakban a táblaszintű védekezésért felelnek. Kötelezettségeiket ritkán ismerik, mezőgazdasági vízgazdálkodással kapcsolatos elméleti és gyakorlati ismereteik általában hiányosak. ***Olyan földterületek is szántóföldi művelésben vannak, amelyek arra nem alkalmasak.*** A felkészülés, megelőzés kevésbé jellemző (átgondolt területhasználat, kultúra és fajta megválasztás, vetésváltás, talajművelés, talajjavítás, táblaszintű csatornák karbantartása stb.). A tökeszegény, alacsony tudásszintű kisüzemek esetében a nem kellően víztudatos agrotechnika következménye a mélyszántás elmaradása, a vízzáró eketalp kialakulása. A mezőgazdasági területhasználat súlyos következménye a helytelen műtrágyázás miatti diffúz szennyezés révén a tápanyag-feldúsulás a vizekben.

A mezőgazdasági vízhasználat öntözésre, tógazdálkodásra és az állattenyésztés vízszükségletének kielégítésére irányul. Számottevő vízgazdálkodási vonatkozása az öntözésnek (27,8%) és a halastavi vízhasználatnak (61,9%) van. A vízszolgáltatás igényeket meghatározza, hogy az öntözésre berendezett területek kihasználtsága alacsony. A kiöntözött víz mennyisége 2013-ban 282 millió m³, a 2014-es csapadékosabb évben 165 millió m³ volt. A kiépített főművi kapacitás a jelenlegi felhasználás dupláját is ki tudná szolgálni, de a kapacitások egy része nem a jó adottságú földek ellátását szolgálja.

Aszálykár elhárítás

Az aszálykár elhárítás összetett, a mezőgazdasági termelésben víz hiánya miatt bekövetkező kár elleni tevékenység. Ezzel szemben az öntözés az agrotechnika része. Az aszálykár elhárítás termésmentés, amelynek az eredményessége a helyes agrotechnika alkalmazásával, az öntözési feltételek megteremtésével, vagyis a prevencióval hatékony. A vízügyi ágazat a víz-

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

hiányok kezelésében vagy megelőzésében tud létesítményeiken keresztül részt vállalni, aminek ma sem a jogi sem a létesítményes feltételei nincsenek meg. Különösen hiányzik az egy aszálymonitoring hálózaton alapuló aszály előrejelzés.

Vízminőségi kárelhárítás

A vizek – felszíni és felszín alatti - rendkívüli szennyezése nem jelezhető előre, az ország teljes területén bármikor előfordulhat, jellemzően 2-3 naponta fordulnak elő vízminőséget veszélyeztető események. A váratlan akár belföldi, akár külföldi eredetű szennyezés különös jelentőséggel bír, és gyors, hatékony beavatkozást igényel. A vízminőségi kárelhárítás, mint operatív tevékenység a vízügyi igazgatóságoknál az ár-és belvízvédelmi, a szélesebb értelemben vett vízkár elhárítási feladatok része. Speciális eszközei külön nyilvántartást, tárolást, kezelést igényelnek. A készletek bevetettségét minden időben, időjárási körülmények között, rendkívül gyors mozgósítás mellett kell biztosítani. A védelmi eszközök átlagos életkora eléri a 10 évet, ami esetenként már megkérdőjelezheti alkalmazhatóságukat. A környezetkárosodás megelőzésének és elhárításának a rendje továbbra is osztott hatásköröket tartalmaz az operatív kárelhárítás területén, ami nehezíti, lassítja a reagálást az eseményekre, hasonlóan a jogszabályok ellentmondásai. Feladat a Környezeti Kárelhárítási Program végrehajtása, ahol azok felszín alatti készleteket veszélyeztetnek, elsősorban a Vízügyi Alprogramon keresztül.

3.2.3 Települési vízgazdálkodás

A biztonságos ivóvízellátás

Hazánkban a vezetékes vízellátás gyakorlatilag teljes körű (valamennyi településen van vízmű, a háztartások 95 %-a, azaz 4,1 millió háztartás ellátott). Mennyiségi vonatkozásban is minden igényt kielégít: Eleget tesz a takarékoság követelményeinek, aminek nyilvánvaló hatása van a vízkészletek védelmére (A víztakarékossági intézkedések, az emelkedő vízdíjak hatására 2000-2012 között csökkent az egy főre jutó éves közüzemi lakossági ivóvízfogyasztás 2012-ben 34,4 m³/fő, KSH). Az egy főre eső napi fogyasztás helytől, szociális körülményektől és számos egyéb tényezőtől függően 90-100 liter. A lecsökkent ivóvízfogyasztás hatásaként valószínűleg megfontolást igényelnek a regionális hálózatok kihasználtsági mutatói.

Az ivóvízfogyasztás mértékéhez kapcsolódva figyelemre méltó, hogy a palackos, úgynevezett „természetes ásványvíz fogyasztás” az elmúlt évtizedben dinamikusan nőtt, ma évi 117 liter fejenként, azaz mára elérte a főzésre és ivásra használt mintegy 3 liter/fő egytizedét. Ezzel hazánk európai összehasonlításban az 5. legnagyobb fogyasztó (2012), megelőzve olyan mediterrán országokat is, mint Portugália és Görögország. A drága és mind vízgazdálkodási, mind környezetvédelmi szempontból kedvezőtlen, nagymértékű fogyasztói szokást semmi nem indokolja, illetve valószínűsíthetően a vezetékes vízzel szemben alap nélkül kialakult ellenérzések táplálják, ráirányítva a figyelmet a társadalmi értékrend jelentőségére.

A biztonságos üzemelést jól szolgálja az ivóvízbiztonsági tervek kiteljesedő rendszere. Szakmai kihívást az ivóvízbázisok biztonsága, az ivóvízminőség valamint a rekonstrukció, ezen belül a jelenleg 25 % körüli hálózati veszteségek csökkentése jelentenek. A közművi vízellátó hazai csőhálózat hossza mintegy 61 és fél ezer km, ennek közel fele azbesztcement (eternit) cső. Egészségügyi kockázatáról nincs hitelt érdemlő adat, nem kell alapvető problémaként kezelni. Az viszont, hogy az eternit csövek döntő többsége túl van a méretezési élettartamon, és legalább a 25-30 %-a már több, mint 50 éves, azt húzza alá, hogy a rekonstrukciós stratégiában prioritást kell kapnia az AC csövek cseréjének.

Az ivóvízbázisok biztonsága

A jelenleg mintegy 1600 üzemelő vízbázisból 903 antropogén szennyezés szempontjából sérülékeny területen helyezkedik el. A felszín alatti ivóvízbázisokon kívül 16 felszíni vízbázis

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

használható ivóvízellátás céljára. Védelmüket, illetve a védelem magasabb szintre helyezését az Ivóvízbázis-védelmi Program (IVP) szolgálja. Költségvetési és KEOP forrásból összesen 678 üzemelő vízbázis és 69 távlati vízbázis védőterülete került meghatározásra, illetve volt folyamatban 2012-ben. 2012 végéig a közcélú ivóvízbázisok 43%-ának (az üzemelő sérülékeny ivóvízbázisok 83%-ának) a biztonságba helyezése történt meg, illetve van folyamatban, amely a közcélú ivóvízellátás közel 90%-át fedi le. A határozatok kiadásában jelentős elmaradás van, mert mindössze 651 db közcélú vízbázis rendelkezik védőterületi határozattal. Budapest és agglomerációja területén jóval alacsonyabb. A fővárost és az agglomerációt ellátó sérülékeny földtani környezetű vízbázisok közül alig-alig van határozattal kijelölt vízbázis, holott többnyire évek óta folyamatban van a kijelölési eljárásuk. A fennmaradó vízbázisok esetén a diagnosztikai munkák a források rendelkezésre állásának függvényében kerülnek elvégzésre. Kedvező vízbeszerzési adottságai révén, csaknem 70 távlati vízbázis (ezek egy része országhatárokkal osztott), stratégiai tartalékként szolgál.

Az ivóvízminőség

Számos ivóvízbázisból kitermelt ivóvíz minősége bizonyos paraméterek tekintetében nem felel meg az előírásoknak. Megoldására, öt kiemelt paraméter tekintetében (arzen, bór, fluorid, nitrit és ammónium-ion) 2008 óta IVP zajlik, ami az előbbi, kiemelt (ügynevezett „derogációs”, mert ezekre kaptunk halasztást az EU kötelezettségei alól) komponensek tekintetében a közeljövőben (2015 – 2016) befejeződik.

Az ország 65 ezer kilométernyi ivóvízvezeték-hálózatában az ólomból készült vezetékek, bekötések pontos száma ismeretlen, szakértői becslések szerint számottevő. Az ivóvíz irányelv (98/83/EK) értelmében minden megfelelő intézkedést meg kell hozni az emberi fogyasztásra szánt víz ólomkoncentrációjának lehető legnagyobb mértékű csökkentésére. Az ólomból készült ivóvíz törzshálózati csőszakaszok, valamint ivóvíz bekötővezetékek cseréjével összefüggő feladatokat a gördülő fejlesztési terv felújítási és pótlási tervében is rögzíteni kell.

A rendszerváltás óta az ivóvíztermelés és szolgáltatás mennyisége nagymértékben visszaesett³. 1990 óta több mint 500 millió köbméterrel csökkent az éves ivóvízfogyasztás. A visszaesés főbb okai az ipari termelés visszaesése, az új ipari létesítmények víztakarékos kialakítása, a lakossági vízfelhasználás csökkenése a vízdíjak, az egyéni mérés (mellékmérők) a mennyiség alapú elszámolás elterjedése révén. Kismértékű fogyasztáscsökkentő hatása van a víztakarékos háztartási készülékek terjedésének. A csökkenés a vízkészletek védelme szempontjából kedvező, azonban veszélyeket is hordoz magában, mert lecsökkenő vízsebesség, növekszik a víz tartózkodási ideje a hálózatban, ami kedvezőtlen biológiai folyamatok indulásának kedvez.

Szennyvízelvezetés és tisztítás

A közüzemi szennyvízcsatorna-bekötéssel rendelkező lakások aránya 74,8 % (2012.12.31.) és növekvő tendenciát mutat. A közműolló az elmúlt két évtized során végrehajtott szennyvíz beruházásoknak köszönhetően közel felére záródott, jelenleg 22,5 %. Értéke Budapesten és Győr-Moson-Sopron megyében a legkisebb. Folyamatosan javul a szennyvíztisztítás is, 2012. végén a csatornán összegyűjtött szennyvizeknek már csak 1,8%-a került mindössze mechanikai tisztítást követően a befogadóba és 0,8% volt a nem tisztított szennyvíz aránya.

A fejlesztések eredményeként 2000 és 2013 között 300 millió köbméterrel nőtt az éves szennyvíztisztító kapacitás, számos településen új szennyvíztisztító infrastruktúra épült ki. A rendszerek számos helyen illetve esetben nem kellő kihasználtsággal működnek aminek a fő okai, a lecsökkent vízfogyasztás, és, hogy az új hálózatoknál a rácsatlakozás fokozatosan fut

³ KPMG 2015

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

fel. Ezek eredményeként a szennyvíztisztítás területén is kihívás az alacsony terhelés szakmai-üzemeltetési gondja a lakosság számára még megfizethető áron. A szennyvíztisztító telepekről kikerülő iszap kezelése igen sok helyen csak félig-meddig megoldott, nem nevesítetten elismert része a szolgáltatásnak. Hasznosítása ma még alacsony színvonalú, az energetikai hasznosításának közüzemi szolgáltatásként való elismerése vitatott, nincsenek térségi együttműködések (ezeket a hiányosságokat is remélhetően megoldó szennyvíziszap hasznosítási és elhelyezési stratégia rövidesen elkészül).

A 2000 LE alatti, szennyvíztisztítással nem rendelkező települések százalékos aránya viszont magas 76,1 % (2012.12.31.), a lakosság 17 %-a él ezeken a területeken. 2014-re 845 db kistelepülés, mintegy 200 000 ingatlanának 425 000 lakosa maradt szennyvízkezelési szolgáltatás nélkül. A következő időszak fő kihívása a szennyvízprogram felüli VKI követelmények teljesítése, a 2000 Le alatti települések szennyvízkezelésének megoldása.

Belterületi csapadékvíz-gazdálkodás

A belterületi csapadékvíz-gazdálkodás a hazai vízgazdálkodás talán legégetőbb problémája, legelmaradottabb területe. 817 fokozottan veszélyeztetett település van és 37 ezer km csatornaszakaszon jelent gondot a csapadékvíz-elvezetés. A csapadékvíz elvezető rendszerek, különösen a nyílt árokhalózatok fenntartottsága minősíthetetlen. A belterületi vízrendezés és a kapcsolódó projektek többségének célja a vizek minél gyorsabb levezetése, a vízvizsszatartás és hasznosítás helyett. Az e célra alkalmas területek szűkülnek, nincsenek kellően védve a beépítések ellen. Hiányzik a kül- és belterületi gazdálkodás összhangja, a kérdéskör gazdátlan, és gátolja, hogy a települési vízgazdálkodás a maga komplexitásában végre korszerű irányba induljon – holott a klímaváltozás veszélye e téren is súlyos kihívás.

A csapadékvíz-gazdálkodás sajátos része a helyi vízkárelhárítás. A hazai települések közül 1000 település síkvidéki 2200 település dombvidéki területen fekszik, és az összes települést figyelembe véve 1700 település két-parti, vagyis olyan ahol a települést valamilyen vízfolyás metszi és kitett a villámárvizeknek.

Összegezve: A vízellátás, a szennyvízelvezetés és tisztítás, valamint a belterületi csapadékvíz-gazdálkodás kihívásait összevetve és hozzátéve a hosszú távú tervezés esetlegességét, állítható, hogy a települési vízgazdálkodás, mint egységes szemléletű, koherens tevékenység csoport sem intézményi, sem szabályozási, sem finanszírozási, sem összehangolt intézkedések szintjén nem létezik, ami a hazai vízgazdálkodás egyik legkomolyabb kihívásának ígérkezik.

3.2.4 Természetvédelem és vízgazdálkodás

Hazánk vízfolyásainak, tavainak jelentős része országos jelentőségű védett természeti területként, illetve az összes vizes terület 71,5%-a a NATURA 2000 hálózat részeként jogszabályok által megállapított természetvédelmi oltalom alatt áll. A nemzetközi jelentőségű vadvizekről szóló Ramsari Egyezmény keretében Magyarország 29 Ramsari területtel rendelkezik, amelyek teljes kiterjedése 243 ezer hektár. Mindezek elengedhetlenné teszik a természetvédelem és a vízgazdálkodás szoros együttműködését. A problémák súlya jelentősen változott, **korábban a vízminőségi problémák voltak a természetvédelem szempontjából a legfontosabbak, majd egyre inkább a hidromorfológiai problémák felé tevődött el a figyelem, majd a mennyiségi hiányok is egyre inkább előtérbe kerülnek.** Az ideiglenes vízfolyásokban nagy számban megjelenő tisztított szennyvizek és termál csurgalék-vizek csak fokozzák/fokozhatják a problémát a természetvédelmi területeken is.

A biológiai sokféleség megőrzés 2014-2020 közötti időszakra szóló - elfogadás előtt álló - Nemzeti Biodiverzitás Stratégia (NBS) azt kívánja elérni, hogy a biológiai sokféleség csökkenése és az ökoszisztéma-szolgáltatások további hanyatlása megálljon Magyarországon 2020-

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

ig, valamint állapotuk lehetőség szerint javuljon. Kulcsfontosságú szerepet játszik abban, hogy a természetvédelem defenzív, jellemzően védelmi pozíciójából egy minden ágazatot átfogó, horizontális szemponttá váljék. Másfelől, kulcsfontosságú, hogy a vízgazdálkodási szempontok a természetvédelmi érdekek lehető sérülése nélkül érvényesüljenek, ami széleskörű egyeztetést és konszenzus kialakítását feltételezi.

3.3 Intézményi alapok

Az 1990-es évek társadalmi átalakulása jelentősen érintette a vízügyi politikát, egyben a vízügy intézményrendszerét is. Alapvető kérdések megválaszolása odázódott el. Az elvi alapok tisztázatlansága **szervezeti áomokfutásba** torkollott. A vízügyet gyakorlatilag évente átszervezték. Elvesztette céljellegű forrásait, költségvetési forrásai meredeken zuhantak. Lehetetlenné tették és megszüntetették a nemzetközileg nagyhírű, 120 éves hagyományú Vízgazdálkodási Tudományos Kutató Intézetet. Az ott levő tudásbázis szétesett. A központi vízrajzi adattár szétszóródott. Drámaian szűkültek a humán erőforrások. A 90-es évek első felében teljes évfáratok maradtak ki a szakemberképzésből. A víziközmű-szabályozás átgondolatlan megváltoztatásának következménye lett, hogy működtetésük szétforgácsolódott. Megszűntek a tervező műhelyek, a vízepítőipar koordinációja, innovációja, támogatása eltűnt.

A negatív tendenciák mellett és ellenére, **az örökölt belső energiáknak és a műszaki kar még meglévő elhivatottságának köszönhetően komoly eredményeket is fel tudott mutatni** a hazai vízgazdálkodás az elmúlt két és fél évtizedben. Ilyenek az 1998 óta rendre rekordokat döntő árvizek elleni különlegesen sikeres védekezések műszaki irányítása. Az új Tisza völgyi árvédekezési doktrína (Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése - VTT) kidolgozása, árvízcsúcs-csökkentő tározók megépítése, a szennyvízelvezetés és tisztítás korszakos fejlődése, a vízgyűjtő-gazdálkodási tervek kidolgozása és társadalmi egyeztetése sorolhatók fel példaként.

2010-et követően a víz kiemelkedő nemzeti jelentősége beágyazódott a politikába. Megindult a szétmállott alapok újjáépítése:

A víz megjelenik az Alaptörvényben, nevezetesen, hogy a vízkészlet a nemzet közös örökségét képezi, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége, továbbá, hogy a testi és lelki egészséghez való jog érvényesülését Magyarország az ivóvízhez való hozzáférés, valamint a környezet védelmének biztosításával (is) segíti elő;

A vizek és vízellátási létesítmények tulajdonjogának kétharmados szintű garantálása a nemzeti vagyontörvényben, A víziközmű szolgáltatásról szóló törvény, majd ennek nyomán a víziközművek integrációja, az ésszerű üzemléretek kialakítása,

2010-től a vízgazdálkodási létesítmények fenntartására (is) közfoglalkoztatás indult

A vízgazdálkodásért való kormányzati felelősség fokozatos integrálása a Belügyminisztériumba, Érzékelhető kimozdulás a finanszírozás tekintetében is (212 fős létszámkeret-bővítés a közalkalmazotti körben, szerényen növekvő fenntartási források biztosítása).

3.3.1 A vízgazdálkodás állami irányítása

A vízgazdálkodás, a vízügyi igazgatási szervek irányításáért, valamint a vízvédelemért való felelősség, összességében a vízgazdálkodás központi-ágazati irányítása a **Belügyminisztérium** felelőssége, szervezetileg a **közfoglalkoztatásért és vízügyért felelős helyettes államtitkárságnál**. Az állam operatív központi feladatait az **Országos Vízügyi Főigazgatóság** végzi.

A területi vízgazdálkodást vízügyi igazgatási szervek – a **12 területi vízügyi igazgatóság** - látják el, a folyók, tavak, csatornák, árvíz- és belvízvédelmi művek, nagy műtárgyak, tavak üzemeltetését, fenntartását és fejlesztését, a vízrajzi adatgyűjtést és területi tervezést. Ár- és belvízvédekezés idején ellátják a vízügyi műszaki irányítást. Az igazgatóságok feladata az állami, az önkormányzati és a magántulajdonban lévő vízkárelhárítási vagy mezőgazdasági célú vízellátási létesítmények fenntartói, üzemeltetési, rekonstrukciós és fejlesztési összhangjának megteremtése. Ez, a vízkészletekkel kapcsolatos, vízbázis-védelmi és egyéb feladatokkal

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

együtt lényegében területgazdai szerepkört testál az igazgatóságokra. Ennek viszont hiányoznak a jogszabályi és elemi kapacitás feltételei.

Az igazgatóságok feladata az ár- és belvíz elleni védekezés, valamint a vízminőségi kárelhárítás. Szervezettsége ma még kiemelkedő, de komoly aggodalomra ad okot az igazgatóságok korábbi, folyamatos leépítése miatti humánerőforrás helyzete. A védekezés-irányítás országos és helyi szintű korábbi, lényegében lineáris hierarchiája a 90-es évek eleje óta összekuszálódott, az utasítási szintek száma nőtt a katasztrófa-védelmi szervezet és a vízkárelhárítási szervezet között.

A vízügyi igazgatóságok korábban fő szabály szerint a kizárólagos állami tulajdonban levő vizeket és vizilétesítményeket kezelték. 2014. január 1-től megkezdődött a forgalomképes állami tulajdont képező csatornák és vízfolyások vagyonkezelésének vízügyi igazgatóságokhoz való telepítése. Ezzel az igazgatóságok által kezelt csatornák hossza megháromszorozódott, a hozzátartozó erőforrás fejlesztés viszont elmaradt. Ezek döntően helyi jelentőségűek, közvetlen helyi – esetenként magán - érdekeket szolgálnak.

A mezőgazdasági vízgazdálkodás (az öntözővíz szolgáltatás kivételével) a Földművelésügyi Minisztériumhoz, a területfejlesztés a Miniszterelnökséghez tartozik.

A vízügyi engedélyezés (elvi, létesítési és üzemeltetési) és nyilvántartás (vizikönyv) rendszere évszázados hagyományai és kiforrottsága ellenére számos problémával terhelt. Kardinalis nehézség a környezeti vizsgálatokkal, hatásvizsgálatokkal való átfedések, hátráltatva állampolgárok ügyeinek gyors és szakmailag megalapozott kiszolgálását, nem jelentős fejlesztési projektek megvalósítását. **A vízügyi és vízvédelmi hatósági feladatokat a BM katasztrófavédelmi igazgatóságai látják el.** Az elsőfokú hatóságok illetékességi területe egybe esik a vízgyűjtőre szervezett vízügyi igazgatóságok területével, szervezetileg a vízügyi igazgatóság székhelye szerinti megyei katasztrófavédelmi igazgatósághoz tartozik. A másodfok a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, ezen belül az **Országos Iparbiztonsági Főfelügyelőség**. A vízügyi vízvédelmi hatóság engedélyezett létszáma 221 fő 210 fő betöltött létszámmal és 120 fő közfoglalkoztatottal rendelkeznek, messze **alulfinanszírozott és súlyos kapacitás-elégtelenséggel küzdve végzik a munkájukat.**

Az állami felelősségű vízvédelmi monitoring feladatokat a **megyei Kormányhivataloknál** működő környezetvédelmi laboratóriumok látják el, a környezetvédelemért felelős **Földművelésügyi Minisztérium** és a kormányhivatalokat irányító **Miniszterelnökség** felelősségi köréhez tartozóan. A laboratóriumok a vízügyi és vízvédelmi hatóságok és vízügyi igazgatási szervek részére elszámolásos rendszerben hatósági ellenőrzésekhez és igazgatási feladatokhoz kapcsolódó mintavételeket és laboratóriumi vizsgálatokat végeznek.

A víziközmű fejlesztés és működtetés szakterületi szabályozása a BM feladata, a víziközműszolgáltatás elkülönült szabályozási feladatait (gazdasági és szolgáltatási szabályozás) a **Nemzeti Fejlesztési Minisztérium**, és a **Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal** látják el. A Hivatal önálló szabályozó szerv, amely csak jogszabálynak van alárendelve. A hivatal a szolgáltatási tevékenység hatósága. Az ivóvíz, fürdővíz közegészségügyi vonatkozásban az **Emberi Erőforrások Minisztériuma** alá tartozik.

Az állami irányítás a fentiekből láthatóan túltagolt.

3.3.2 Tulajdonviszonyok és víz-vagyon kezelése

Magyarországon minden felszíni és felszín alatti víz, ezek medrei és víztartó képződményei közösségi – állami vagy önkormányzati – tulajdonban vannak. A kizárólagos állami tulajdon mellett helyi önkormányzatok elidegeníthetetlen törzsvagyonát képezik a helyi célokat szolgáló vízfolyások, védelmi művek és víziközművek. Az úgynevezett korlátozottan for-

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

galomképes vizek és vízellátási létesítmények állami tulajdonban vannak, de kezelésüket szigorú szabályok között végezhetik például helyi közösségek is.

A jogszabályok alapján megfogalmazott megállapítás az ideális állapotot tükrözi, a valóság azonban ettől eltér. A vegyes tulajdonú területek a vízellátási létesítményeken összességében rendezetlen állapotokat eredményeznek, így módon a vízfolyás egységes kezelése nem biztosított. A felszín alatti víz és víztartó képződményeinek a vagyonkezelői jog érvényesítésének jogszabályi és elemi kapacitás feltételei hiányoznak. Különösen hiányzik a „víz” mint kezelendő vagyontárgy definiálása, valamint a vagyonkezelői szerződések korszerűtlensége. Ezek a hiányosságok okozzák, a vízügyi igazgatóságok, mint vagyonkezelők szerepkörének, a különböző eljárásokba való bevonásuk módjának tisztázatlanságait.

Magántulajdonban - az ingatlan tulajdonosának tulajdonában - csak az ingatlan határain belül keletkező és onnan tovább nem folyó felszíni vizek lehetnek.

A kialakított tulajdoni és vagyonkezelői viszonyok elvszerűek, de súlyos gondot jelent az „aprópénzre váltásuk” rendezetlensége, a közérdek és a magánérdek, valamint a központi és a helyi jelentőségű feladatok elvszerű megosztásnak a hiánya és a feladatok súlyos alulfinanszírozottsága.

3.4 A vízgazdálkodás működtetése

A vízgazdálkodás, finanszírozási tekintetben három jól elkülönülő részre osztható. Ezek:

- a vízügyi igazgatási szervek által működtetett állami vízgazdálkodás,
- a döntően önkormányzati tulajdonú települési víziközművek és egyéb települési vízellátási létesítmények működtetése.
- helyi jelentőségű és magán célú vízgazdálkodás finanszírozása

3.4.1 Állami művek, a területi vízgazdálkodás működtetése

A területi vízgazdálkodás működtetési forrásai a központi költségvetésből a 2010-es években radikálisan csökkentek, 2013-ban összesen 800 millió forint állami támogatás jutott fenntartásra, ami a 2001. évi áron számított 1620 Mrd Ft vagyonértéknek műszakilag értelmezhetően kicsiny hányada. A műszaki igényszinten számított fenntartás ugyanis 26 Mrd forintot⁴ tenne ki. Következmény: a rekonstrukciós igény halmozódik, nőnek a védekezési többletköltségek.

Az alapfeladatok nőttek. A nagy volumenű EU-s fejlesztésekkel létrejött új létesítmények működtetési kötelezettsége alapjaiban téríti el a forrásokat. A közalkalmazotti létszám ötszörösét kitevő közfoglalkoztatottak munkáját kell megszervezni. A közalkalmazottak körében 10 éve nem volt bérfejlesztés, jelenleg az állomány fele mindössze a garantált bérminimumot kapja. Erősödik a minőségi munkaerő elvándorlása. Különösen rossz a korfa, öregedik szakember állomány

Az igazgatóságok járműparkja, védelmi és fenntartási eszközállománya elavult, elöregedett, amit csak enyhít a most induló gép- és eszközfejlesztés. Ebben szerepet játszott az is, hogy ezek innovációjára, műszaki fejlesztésére az elmúlt évtizedben nem volt forrás.

Az árvíz, belvív, vízminőségi és aszálykárrelhárítás finanszírozási rendje nem megoldott. A védekezésre a költségvetésben biztosított összeg (2015-ben 260 millió Ft.) töredéke az elmúlt

---

⁴ Forrás: OVF és A vízügyi szektorban a rekonstrukció, a fenntartás és az üzemeltetés területén alkalmazandó egységes, fajlagos költségfelhasználás szabályozásának elkészítése ÖKO Zrt, 2013 alapján számított adatok

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

évek átlagos tényszámainak. Az igények messze meghaladják a költségvetés teherbíró képességét, azaz a rendszer **pénzügyileg és morálisan fenntarthatatlan**.

3.4.2 Települési vízgazdálkodás, a víziközművek működtetése

A települési vízgazdálkodás, ezen belül különösen a víziközművek érintik legközvetlenebbül a lakosságot, amiben teljesen új helyzetet teremtett **a víziközmű szolgáltatásról szóló 2011. évi CCIX törvény** (továbbiakban: Vksztv). A törvény által beindított folyamatok révén új, korszerű fogalmi rendszerre alapozva kialakult a víziközmű szolgáltatás stabilitást ígérő struktúrája. A víziközmű vagyon korábról is létezett közösségi tulajdonát pontosítja és garantálja, hogy a szolgáltatás (víziközmű üzemeltetés) is közösségi rendelkezés alatt maradjon. Új alapokra helyezte az ellátásért felelős és a szolgáltató, valamint a szolgáltató és a fogyasztó jogviszonyát. Szolgáltatást engedélyező és felügyelő központi hatóság jött létre. A korábbi, többségében ésszerűtlenül kicsiny üzemméretű, mintegy 400 üzemeltető társaságból a törvény szabályainak az érvényesítésével igen rövid idő alatt, a szolgáltatás fennakadása nélkül mára 42 lett. Mindez olyan sajátos, **magyar víziközmű szolgáltatási modellt eredményezett, ami joggal keltett fel nemzetközi érdeklődést is**.

A törvény új árszabályozási rendszer lehetőségét is megnyitja. A víziközmű szolgáltatás díjmegállapításának elve a VKI költségmegtérülési elve, a mellett, hogy a törvény kimondja és a szolgáltatás felügyeleti hatóság révén ellenőrzi egy természetes monopólium esetében indokolt „legkisebb költség elvét”. A 2012-2014 közötti gyakorlat viszont még nem e szerint alakult. 2012-ben központilag befagyasztották a díjnövelést, maximalizálták bruttó 4,2 %-ban. A rezsicsökkentés miatt kiesett díjbevételek jelentősen rontották a szolgáltatók gazdasági helyzetét. A 2013-as díjbevételek az indokolt költségek csupán 86,3%-ra voltak elegendőek, a hiány 38,3 milliárd Ft-ot ér el. Ennél is jelentősebb hatással volt a közműadó, illetve az energiaszolgáltatók jövedelemadója, amelyek összességében a díjbevételek 6,6%-át tették ki. A közműadó aránytalanul sújtja a kiterjedt hálózattal rendelkező, vidéki szolgáltatókat.

A víziközmű-ágazatban még mindig több ezer különböző ár létezik, részben objektív okok miatt (pl. vízbeszerzés módja, vízkezelés szükségessége, domborzati viszonyok, befogadó érzékenysége, stb.) de ez áttekinthetlenné teszi a rendszert. A díjak mértékében is rendkívül jelentős eltérések vannak: a legmagasabb és legalacsonyabb árak közötti különbség ivóvízszolgáltatás esetén 2013-ban több, mint ötszörös, a szennyvízelvezetés és tisztítás szolgáltatás esetén több, mint nyolcszoros. A belterületi *csapadékvíz elvezetésnek* általában nincs fedezete és a víziközművek gazdálkodásban sem elismert költségelem.

Jelenleg is működik a díjtámogatási rendszer, ahol az állam díjtámogatást nyújt azokon a településeken, ahol a víziközmű szolgáltatás költségei egy meghatározott küszöbértéknél magasabbak. Ennek a költségvetési forrása az elmúlt években rendre 4,5 Mrd Ft, a szektor teljes, közel 300 milliárd Ft-os forgalmához képest jelentéktelen összeg, ráadásul nem veszi figyelembe a rászorultságot, és nem ösztönöz a költséghatékony működésre.

Mindezek miatt a vízközmű szolgáltatásban **a megfizethető díj és a magas színvonalú szolgáltatás költségigénye között eddig feloldhatatlan az ellentét**.

A víziközművek bruttó könyv szerinti értéke mintegy 1500 milliárd Ft, melynek pótlási értéke ennek többszöröse. Az eszközök állapota egyre romló, az állagmegőrzéséhez jelentős pótlólagos forrásokra van szükség. Az elmaradt rekonstrukció felhalmozódott teher. Társadalmilag igazságtalan és megfizethetetlen lenne a jelenlegi fogyasztókra hárítani a sokéves múltbeli mulasztások következményeit. Ezek megoldása alapvető feltétele a víziközmű szektor gazdaságilag is fenntartható pályára állításának.

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

A települési csapadékvíz elvezetés önkormányzati feladat. Ellátása esetleges, nem díjköteles, jellemzően közpénzekből finanszírozzák az önkormányzatok. Nincs ösztönző rendszer az előntés veszélyét csökkentő, megelőző, vízviisszatartást növelő intézkedések elősegítésére. Nincs intézményes háttére a települési és a területi vízgazdálkodás összekapcsolásának.

Összegezve: az eredményesen új alapokra helyezett víziközmű szolgáltatás mellett a települési vízgazdálkodás, mint egységes szemléletű koherens tevékenység csoport számos intézményi, szabályozási, finanszírozási hiányokkal terhelt.

3.4.3 Járulékok és díjak

A vízgazdálkodás hozzájárulása az államháztartás bevételeihez döntően közvetettek. Jelentősebb közvetlen bevételi forrást a vízkészletjárulék és a vízterhelési díj jelent, kisebb jelentőségűek a mederhasználati díj, és a duzzasztás díja.

A vízkészlet járulék (VKJ) a vízkészlet igénybevétel után fizetendő, meghatározott szabályok szerint. Alapja a vízhasználatok nyilvántartása, engedélyek, illetve a tényleges használat bevallása. A befizetett vízkészlet-járulék számos ok, egyebek között a nyilvántartás gondjai miatt nominálisan is csökken ma 13,3 milliárd Ft. A befizetések a központi költségvetés bevételeit képezik.

A környezetterhelési díjak⁵ és vízvédelmi bírságok (vízszennyezési és vízvédelmi) a VKI céljainak elérését, a környezeti költségek (részbeni) internalizálását segítik elő. Vízterhelési díjat (VTD) minden élővízbe bocsátó szennyező fizet, vízszennyezési bírságot az engedélyezett kibocsátási határértéket átlépő, valamint a rendkívüli szennyezést okozó kibocsátó fizet. Döntő része a települési szennyvízelvezetés- és tisztítás során keletkezik (2013-ban mintegy 3 Mrd Ft). A szolgáltató cégek a díjat továbbhárítják a fogyasztókra, így végül a lakosság, gazdálkodók, a csatornázást igénybe vevők fizetik. Az érintettek adójellegű díjnak tekintik, amelyik ma már nem szolgálja megfelelően szennyezés-csökkentési célokat.

A szabályozás szerint a talajterhelési díj fizetésének a kötelezettsége azt a kibocsátót terheli, aki a műszakilag rendelkezésre álló közcsatornára nem köt rá. A díj 2011. évi 10-szeres megemelése már valóságos érdekeltséget teremt a csatornához való csatlakozásra.

A kisadók körében értelmezett társulati érdekeltségi hozzájárulás eltörlése, 4.5 Mrd Ft-al csökkentette a vízhálózat fenntartási forrásait.

Összességében: a vízkészletjárulék, a vízterhelési díj rendszere nem kellően ösztönöz hatékony vízhasználatra, nincs közvetlen kapcsolat a vízgazdálkodási állami/önkormányzati feladatok, szolgáltatások költségei és a vízzel kapcsolatos állami bevételek között.

3.4.4 Fejlesztés

A vízgazdálkodási fejlesztéseket szinte kizárólag EU-s források finanszírozták a 2007-2013 fejlesztési ciklusban. Összege 1032 milliárd Ft volt. Ebből legnagyobb arányban 871,5 milliárd Ft-al a Környezet és Energia Program (KEOP) részesült, de a Regionális Operatív Programokból (ROP) is lehetett önkormányzati vízgazdálkodási céllal pályázni. Kimagasló jelentőségű volt az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (UMVP).

A közvetlen vízgazdálkodási célú fejlesztések mellett számos, nem vízgazdálkodásnak nevezített, de tartalmilag azt érintő fejlesztés zajlott a KEOP-ban (hulladéklerakók rekultivációja 98 Mrd Ft, kármentesítés 39 Mrd Ft), a ROP-okban (lerakó rekultiváció 5 Mrd Ft) és az UMVP keretében is. Az UMVP-ből a szennyezések csökkentését eredményezően, az agrár-környezetgazdálkodási, művelési mód- és ágváltás, tápanyaghasználat csökkentési valamint

⁵ 2003. évi LXXXIX. törvény a környezetterhelési díjról

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

az állattartó telepek fejlesztési projektjeire 410 Mrd Ft-ot költöttek összesen. **Így a 2007 – 2013 fejlesztési ciklusban a közvetlen vízgazdálkodási fejlesztések értéke összességében meghaladta az 1000 milliárd Forintot, jelentős előrelépést hozott az ellátás színvonalában és számottevő hatással volt a foglalkoztatásra.**

Az EU-s forrásoknak köszönhető jelentős finanszírozási előrelépés mellett, azonban sok esetben a projektek megvalósítása a nem megfelelő előkészítettség, illetve a jogszabályi korlátok miatt időben elhúzódik, így a kivitelezéstől, megvalósítástól vesznek el jelentős időt, mely a kivitelezési munkák minőségének romlásában nyilvánul, nyilvánulhat meg. Ez túlmegy a víz-ügyi ágazat kompetenciáján.

Az elmúlt fejlesztési ciklus talán legfontosabb tanulsága a komplex projektek megvalósításának lehetetlensége. Ennek oka a támogatási rendszerek szétszabdaltsága és a tárca érdekekhez való túlzott ragaszkodás. Pedig a területileg összefüggő és ágazatokon átívelő komplex projektek biztosíthatják a közvetlen célon túli hatások kiteljesedését. Súlyos probléma **a fejlesztések EU függősége, a nemzeti vízgazdálkodási célok megvalósításának forráshiánya.** Ugyanis a fejlesztésekre rendelkezésre álló EU források nem minden vízgazdálkodási területet ölelnek fel. Nem elegendő a forrás a projektek hosszú távú fenntartásának biztosítására. A célok elérését, nyomon követését nem elégséges csak az ötéves fenntartási időszakban biztosítani, hanem azt a teljes élettartama alatt kell megvalósítani. E téren az ivóvíz, szennyvíz projekteknél a leendő magas díjak jelentenek gondot. Az állami, önkormányzati intézmények 100%-os támogatású projektjeinél, a működtetés finanszírozása bizonytalan.

3.5 Kihívások, hajtóerők

3.5.1 Hazai szakpolitikai összefüggések

A Nemzeti Vízstratégiát számos – „igény oldali” - nemzeti szintű stratégia (programok, koncepciók) határozza meg. Időhorizontjuk általában különböző, de általában 2020-on túlmutató. Vízgazdálkodási célokat legközvetlenebbül a 2015-2020-ig tartó időszakot felölelő **Nemzeti Környezetvédelmi Program (NKP) valamint a Nemzeti Vidékstratégia (NVS)** tűznek ki. Ezek:

NKP intézkedési területei 50 cél, 82 intézkedés	NVS Vidékstratégiai Nemzeti Programok 42 stratégiai irány illetve teendő
Ivóvízminőség és egészség	Ivóvízminőség-javító program
Szennyvízelvezetés és –tisztítás, szennyvíz- iszap kezelés, hasznosítás	Szennyvíz program, Települési csapadékvíz- gazdálkodás program
Fürdővizek minősége	
Vizeink védelme és fenntartható használata általában	
Vízgyűjtő-gazdálkodási tervezés és monitor- ing	Vízkészlet- és vízminőségvédelmi program
Stratégiai vízkészletek megőrzése (vízbázis- védelem, nitrát érzékeny területek	
Kiemelt fontosságú vízgazdálkodási felada- tok	Tisza-völgy komplex fejlesztési program Homokhátság program Ormánság program
Területi vízgazdálkodás	Területi vízgazdálkodási program
Nemzetközi együttműködés a szomszédos országokkal, globális és regionális szinten valamint más országokkal és régiókkal	Vidékfejlesztési együttműködések a Kárpát- medencei határontúli magyarsággal

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

A feladatrendszert kiegészíti a **Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia**, ami előírja a vízvezetés kényszerének feloldását; a tározók ökológiai szempontok figyelembevételével történő üzemeltetését; a vízjogi engedélyezett rendszerének felülvizsgálatát, valamint komplex vízgazdálkodási rendszerek megvalósítását.

A 2014 – 2020 „tervezési ciklus átfogó nemzeti fejlesztési célja a fenntartható, magas hozzáadott értékű termelésre és a foglalkoztatás bővítésére épülő gazdasági növekedés.”⁶ Ennek az elősegítés a vízgazdálkodás fő célja is kell, hogy legyen. A középtávú fejlődési ív hatásai a vízgazdálkodással szembeni igényekre:

- A termelésre orientált gazdaságfejlesztés ellenére rövidtávon vízigény és használtvíz kibocsátás csökkenés várható.
- A lakossági vízigény valószínűleg stagnál, a szennyvízkibocsátás koncentráltabb lesz
-
- A mezőgazdaság (öntözés, halastavak, termálvíz hasznosítás, állattenyésztés) területén rövidtávon is jelentősebb mértékű igénynövekedés történik.
- A vízhez kapcsolódó turizmus fokozódó igényekkel lép fel (parthasználat, vízminőség, vízszinttartás, termál- és gyógyvizek).
- A társadalom, a gazdaság és a települések a sok, vagy éppen kevés vízzel szembeni kárérzékenysége nő.

Az **EU2020 Stratégiához kapcsolódóan** ⁷ két tematikus célban fogalmazódnak meg fejlesztést megalapozó vízgazdálkodási feladatok:

<i>EU tematikus cél</i>	<i>Célkitűzések:</i>	<i>Elvárt eredmény</i>
5: az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a kockázatmegelőzés és -kezelés előmozdítása:	Az árvízvédelmi rendszerek fejlesztése, hozzájárulás a Víz Keretirányelv végrehajtásához is. A vízi létesítmények többcélú rekonstrukciója a komplex vízgazdálkodás jegyében.	A VTT folytatása ökológiai célokat is támogató működtetésének elindítása. Klímaváltozást modellező tervezési és monitoring rendszer működik. A vízgazdálkodási beavatkozások révén visszatérhető víz mennyisége növekszik.
6: A környezetvédelem és az erőforrás-felhasználás hatékonyságának előmozdítása:	Az EU Víz Keretirányelvével összhangban a víztestek jó állapotának elérését szolgáló fejlesztések. A szennyvízkezelés (beleértve a szennyvíziszap kezelését is) fejlesztése, és az ivóvíz minőségi problémák visszaszorítása.	Az ivóvízminőség-javító program lezárása. A 2000 lakos-egyenértéknél nagyobb településeken, a szennyvízkezelés megoldása. Kiterjedt és minőségében javul a vízminőség monitoring rendszer.

3.5.2 Az EU vízpolitikája

Az EU számos politikája hat közvetlenül a vizekre (például a közlekedés politika, benne is a víziutak, hajózás), de természeténél fogva a környezetvédelem tárgykörében kezelt vízpolitika a hangsúlyos, amit három időszere felismerés határoz meg.

- (1) az elmúlt másfél évszázad olyan mértékű károkat okozott Európa vizeiben, különösen a vízi élővilágban, ami már a fejlődés gátjává válik, tehát nem halasztható a rehabilitáció.

⁶ Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió

⁷ Magyarország Partnerségi Megállapodása a 2014–2020-as fejlesztési időszakra (2014 aug.):

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

- (2) az elmúlt évek nagy árvizei súlyos károkat okoztak egész Európában, a szembeszállás velük csak akkor lehet hatékony, ha az közösen, vízgyűjtőre orientáltan történik.
- (3) a tagállamok között összehangolt, lehetőleg egységes probléma azonosításra, összevethető intézkedési tervekre és monitoringra van szükség.

EU Víz Keretirányelv (VKI)

A VKI⁸ célja a felszíni vizek jó ökológiai és kémiai, illetve a felszín alatti vizek jó kémiai és mennyiségi állapotának vagy potenciáljának elérése és fenntartása. **A jó állapot elérésének határideje 2015**, amely – megfelelően indokolt esetben 2021-ig és 2027-ig meghosszabbítható. Ennek eszközeként készült el „Magyarország első Vízgyűjtő-gazdálkodási Terve” (VGT1), illetve készül a második (VGT2).

A vízgyűjtő-gazdálkodási tervek tartalmazzák azokat az intézkedéseket, amelyeket a vizek jó állapotának biztosítása és a jó állapot megőrzése érdekében meg kell valósítani. A vízgyűjtő-gazdálkodási terv tartalmaz ún. átfogó intézkedéseket is a vizek jó állapota érdekében (jogalkotás és egyéb végrehajtási feladatok, hatósági és igazgatási munka, monitoring, informatikai rendszer fejlesztése, kutatás-fejlesztés, képességfejlesztés, szemléletformálás vízárpolitika, gazdasági ösztönzés) amelyek országos szinten határozzák meg a feladatokat. Az intézkedési programok megkezdésének határideje 2012, amelyről az Európai Bizottság részére jelentést is kellett adni. Az első vízgyűjtő-gazdálkodási tervezés részeként elvégzett állapotértékelés alapján 2009-ben a vízfolyás víztestek 8%-a, az állóvíz víztestek 18%-a és a felszín alatti víztestek 68%-a érte el a jó állapotot/potenciált. A 2015 végéig tervezett intézkedéseket kötelező eddig a határidőig működőképessé tenni, a 2021 vagy 2027 végéig tervezett intézkedések a vízgyűjtő állapotának értékelése és a megváltozott körülmények figyelembe vételével - a VKI-ben előírt feltételek teljesülése esetén - módosíthatók. A VKI előírja, hogy a vízgyűjtő-gazdálkodási tervek megvalósulását felül kell vizsgálni és 6 évente a terveket a változások figyelembe vételével fel kell újítani. **A felülvizsgált vízgyűjtő-gazdálkodási terv (VGT2) 2015. december 22.-ig készül el.** A VGT2 – be új intézkedések is beilleszthetők akkor, ha ezekre a vizek jó állapotának eléréséhez, illetve megőrzéséhez szükség van. Abban az esetben, ha a VKI-ben előírt környezeti célkitűzések más intézkedésekkel is elérhetők, mint amelyeket a most érvényes vízgyűjtő-gazdálkodási tervbe betervezték, a felújított vízgyűjtő-gazdálkodási tervekben más intézkedésekkel is helyettesíthetők. Az intézkedési programok végrehajtása, a vízkészletjárulék (a továbbiakban: VKJ) befizetési rendszer és vízgazdálkodási nyilvántartás rendezése túlmutat a vízügyi szakterület illetve a tárca feladatain, és feladatokat határoz meg más kormányzati ágazat részére is.

Az új, fenntartható vízgazdálkodási igények kielégítését szolgáló infrastruktúrafejlesztésekhez szükséges beavatkozásokat meg kell adni a vízgyűjtő-gazdálkodási tervben és a környezeti szempontból való megvalósíthatóságukat a VKI 4.7 teszt, és Natura 2000-es területek érintése esetén a Natura 2000 hatásbecslés elvégzésével – meg kell vizsgálni.

A vízkészletek mennyiségi és minőségi értelemben is végesek, készletgazdálkodás nélkül a fenntarthatóság veszélybe kerül. A hasznosítható készletek meghatározása és védelme nyilvánvalóan **állami feladat országos és regionális szinten is**. Ezt indokolja a közösségi érdek érvényesülésének igénye, és az állapot értékelését lehetővé tevő monitoring állami irányítása is. A monitorozás, az állapotértékelés, a vízmérleg készítés és a vízhasználati igények rendszerbe illeszthetőségének vizsgálata egységes kezelést és megfelelő szakmai háttérrel igényel. Mindezekben túlmenően az Európai Unió új szemlélete a készletek

---

⁸ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2000/60/EK IRÁNYELVE a vízpolitika terén a közösségi fel-lépés kereteinek meghatározásáról (2000. október 23.). Hatálybalépés: 2000. december 22.

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

megőrzésén túllépve, a víztakarékos megoldások támogatása mellett, a **felesleges és pazarló vízkivételek és vízhasználatok felhagyását** várja el. Erre a **paradigmaváltásra** fel kell készülnünk!

Árvízi Kockázatkezelés

Az **árvíz irányelv**⁹ értelmében Országos Árvízi Kockázatkezelési Konceptiót (ÁKK) kell készíteni (kidolgozás alatt). Tartalmaznia kell az országos kockázatkezelési célkitűzéseket, alapelveket és prioritásokat az árvízi kockázatkezelés rendjét, és a szükséges intézkedéseket. Az irányelv megköveteli:

- A területfejlesztéssel együttműködve kell előmozdítani a vízzel, a földterülettel, a természeti erőforrásokkal és – értékekre irányuló tevékenységek összhangját. A tervezés során egymásra épülő komplex megoldásokat kell keresni.
- Az árvízvédelmi biztonsági előírások megfogalmazása során (1) az egyenlő biztonság elvén alapuló gyakorlatról át kell térni a kockázat kezelésre, az árvízveszélyes területek használatakor alkalmazkodni kell a fennálló veszélyekhez, (2) a defenzív katasztrófakezelésről át kell térni a megelőzésre.
- Az árvíz-kockázat-kezelés terv az integrált vízgazdálkodás részét képezze. Cél és eszköztárához figyelembe kell venni a vízkészlet-gazdálkodás követelményét, illetve maga is ebbe az irányba befolyásolja a gazdálkodást.
- Az ár- és belvízi kockázatkezelés céljai más szakpolitikákba is integrálódjanak (agrárpolitikába, a természetvédelemben, környezetvédelemben, a területfejlesztésben és a katasztrófavédelemben). Ennek az alapja a prioritások újra gondolása.
- A társadalom önvédelmi képességét erősíteni kell. A lakos, vagy gazdasági szereplő, aki elszenvedheti az elöntést következményeit, váljék alkalmassá (amennyire lehetséges) saját óvintézkedések megtételére a károk megelőzése, csökkentése érdekében.

A kockázatkezelési intézkedések azonosításakor a tagállamoknak szem előtt kell tartaniuk a természetes víz visszatartás hosszú távú előnyeit, azaz mind a VGT, mind az ÁKK középpontba helyezi a víz visszatartást.

A VGT és az ÁKK időbeli hatályának összehangolása lehetőséget teremt a vizek állapotáról és a vizeket érintő terhelésekről rendelkezésre álló információk együttes értékelésére. Ugyancsak, hogy olyan intézkedési programok készüljenek, amelyek a jó állapot elérésére és az árvíz-kockázat csökkentésére egyaránt törekszenek, kihasználva a szinergiákat.

3.5.3 Az adaptív vízgazdálkodás követelménye

Adaptív vízgazdálkodás alatt az időben és térben változó környezeti és egyéb körülményekhez való alkalmazkodás képességét és gyakorlatát értjük. Ezt leginkább kikényszerítő tényezők a klímaváltozás, a világ népesség gyarapodása, az élelmiszer- és az energiabiztonság igényei, a technológiai meglepetések és a geopolitikai változások. A Föld éghajlata az elmúlt másfél évszázadban közel 1,0°C-kal melegebbé vált. A Kárpát-medencében 1851 és 2013 között a melegedés mértéke a 1-1,25 fok volt, így hazánk is erősen kitett a klímaváltozásnak.

Valószínűleg csökkennek a nyári nagy vízhozamok, míg a téli vízhozamok nem változnak számottevően. Az extrém nagy csapadékok gyakorisága várhatóan növekszik, ami növeli a rendkívüli árvizek kockázatát. A kisebb vízfolyások villámárvizeinek gyakorisága is várhatóan emelkedik. Az állóvizek kisvizei gyakoribbá válnak, ami a vízhőmérséklet emelkedésével együtt rontja a víz minőségét. A tavak hozzáfolyásának a csökkenésére és a párolgás növeke-

⁹ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2007/60/EK IRÁNYELVE az árvízi kockázatok felméréséről és kezeléséről

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

désére lehet számítani, ami a deficités vízháztartású évek számának gyakoribb előfordulását, a tavak vízcseré-aktivitásának romlását vetíti előre. A csökkenő mértékű beszivárgás vagy utánpótlódás hatására a sekély felszín alatti vizek szintjének regionális süllyedése várható (például a Duna-Tisza közti Homokhátságon és a Nyírségben). A dél-alföldi térségben már rövidtávon várható a rétegvíz-készletek gyors csökkenése, valamint a felszín alatti szivárgási viszonyok dinamikájának és irányainak megváltozása. Az ország északnyugati részei kevésbé sérülékenyek, mint a dél-dunántúli. Tehát elsősorban ezen térségekben javasolt koncentrálni az adaptív vízgazdálkodás eszközrendszerének bővítését (ideértve több tározótér megteremtését, fenntartható felszín alatti vízhasználatot).

A klímaváltozás mellett számos további – egymással összefonódó - tényező kényszeríti a vizet, vagy éppen vízkár-elhárítást igénylő tevékenységeket, és azokat kiszolgáló vízgazdálkodást kölcsönös alkalmazkodásra. Ilyenek csak példászerűen:

- a lefolyás változása az emberi tevékenységek hatására, mint például a települések, beépített burkolt felületeinek a növekedése
- a vízhiányos, vagy túlhasznált vízkészletű területek növekedése
- veszélyeztetett, kimerülő öntisztuló képességű vízfolyások számának a növekedése
- a folyók vízszállító-képességének a csökkenése miatt növekvő árvízveszély.
- a vizes élőhelyek szűkülése

Aktív adaptáció a **komplexitás és a megelőzés**. Például: árvízszint csökkentés tározással, a tározott víz hasznosítása a szárazodásnak kitett területeken, egyidőben a természetes alkalmazkodó képességet segítő növényállomány telepítéssel. A jelenlegi tervezési és fejlesztési mechanizmusok hiányosságai éppen az ilyen eszközök alkalmazhatóságát gátolják. A meglévő vízgazdálkodási rendszerek átalakíthatósága és módosíthatósága (rugalmassága) alapvetően határozza meg az alkalmazkodás képességét.

A jövő vízgazdálkodásának a kihívása, hogy miként legyen megelőző és miként tegyen szert rugalmas eszközökre. Ez az évszázados „létesítményes” (hard) vízépítéssel szemben a víz-igény- és kibocsájtást szabályozó, területhasználatot befolyásoló integrált (soft) vízgazdálkodás. Legfontosabb eleme a tudományra támaszkodó előrelátás kell, hogy legyen.

3.5.4 A területhasználatok

A vízállapotokkal szembeni igények nagyrészt területhasználat formájában jelennek meg. A gazdaság termőterületet akar nyerni az ármentesítéssel; az egyre nagyobb területre kiterjedő településfejlődés koncentrált vízigénnyel lép fel és ugyancsak koncentráltan zúdítja vissza a használt vizeket. Az üdülőterületek rendezett partokat, és stabil vízszinteket igényelnek. A korábban felszínre simuló közlekedési pályák helyett nagy utak, vasutak (töltések, bevágások) átszelik a vízgyűjtőket, alattuk koncentrált vízátervezések, és így tovább.

Hazánkban a birtokszerkezetet az elmúlt száz évben háromszor fordították sarkon. A nagybirtokok 1945 – 48 szétosztása során a természetes vonulatokat (is) követő táblásítás szét darabolása történt. Az 1957 – 60 –as szövetkezetesítéssel létrehozott üzemek nagytáblái újrarendezték a táblák mellett húzódó árokrendszert. A rendszerváltozás folyamatában kétpólusú birtokszerkezet alakult ki. Az átlagos üzemméret európai szinten kirívóan alacsony (7 ha/ gazdaság?). A gyors birtokszerkezet-változás rengeteg anomáliát szült, mint például az árkok beszántása. A földnyilvántartás korábbi elhanyagoltsága, és a változások lassú követése ugyancsak nehezítik a tulajdonviszonyok tisztázását. Mindezt nagyon lassan heveri ki a vízhálózat. A birtokszerkezet változás mellékterméke, hogy az ingatlan-nyilvántartás és a valóság sok esetben eltér egymástól.

A birtokszerkezet megváltozásával együtt alapvetően megváltozott a vízkárokkal szembeni érzékenység: míg a nagyüzem képes kiegyensúlyozni egyes területrészein a vízkárokat, a kisbirtokok esetében egész családi gazdaságot vihet csődbe a vízkár.

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

A jelenlegi föld- és vízhasználat egysíkú, nem tölti be megfelelően a táj és társadalom működéséhez szükséges szerepet. Nem ritka a vizek, gyepek és erdők számára inkább alkalmas helyeken a szántóművelés. Ez túlterheli az ár- és belvízvédelmet, valamint folyamatosan csökkenti a stratégiai vízkészleteket. Egyes vidéki területek országos átlagnál rosszabb mutatói bizonyítottan összefüggenek a tájhasználat és a vízgazdálkodás helyzetével is (a felső- és közép-tiszai kistérségekben).

Folyóink, vízfolyásaink medrében levő építmények, elvadult szántók, az erdők aljnövényzetének elburjánzása korlátozza a folyó természetes életterét. Ezt igazolja, hogy míg az árvízi vízhozamok nem nőnek, a vízállások erősen emelkednek (például Budapestenél 10 éven belül 3 alkalommal döntött rekordot a Duna vízállása, holott a vízhozam nem változott számottevően). A nagyvízi medrekből kivonult a szántóföldi művelés, a parlagon maradó földeken özönfajok burjánzottak el, jelentős érdeességet okozva a víz lefolyásának útjában. A folyók felé terjeszkedő települések is rontják az árvíz levezetését, és ezeknek a településrészeknek a megvédése árvíz idején rendkívüli erőfeszítést, esetenként a védett értéket messze meghaladó ráfordítást igényel.

A fenti összefüggések a vízgazdálkodás és a területhasználatok között a terület és településfejlesztés rendszerében jeleníthetők meg. Célszerű lenne a területfejlesztési tervek vízgazdálkodási fejezetéhez jogszabályban rögzített tartalmi előírásokat tenni. A településfejlesztési tervek vízgazdálkodási szempontjait egy fejezetben hatékonyabban lehet érvényesíteni. Ennek keretében előírható lenne egyebek mellett a települési vízrendezési tervek készítése, a vízgyűjtő-gazdálkodási tervekben szereplő egyes intézkedések (pl: vízfolyások menti pufferzóna) konkrét szerepeltetése a településrendezési tervekben.

3.5.5 A vízgazdálkodás a GDP tükrében

A vízgazdálkodás becsült közvetlen hozzájárulása a GDP-hez 1,5 – 1,7 %, míg a foglalkoztatottak aránya mintegy 1 %. A vízügy, az évi átlagos 15 - 20 ezer fő alkalmazásával messze a legnagyobb közfoglalkoztató. A közfoglalkoztatottak közül 2011-2013 időszakban viszont mindössze 475 főt vettek fel közalkalmazottnak az igazgatóságok. A közfoglalkoztatás hatékonyságának növelése alapvető feladat. Ezt mutatja az ellentmondás, hogy a 2014-ben 16 milliárd Ft összegű közfoglalkoztatási ráfordítás mellett a szükséges fenntartási munkák becsült 11%-a készült el.

A vízgazdálkodás közvetlen gazdasági „haszna” azonban nyilvánvalóan eltörlődik a közvetett hasznok, és elhárított károk mögött. A **vízzel kapcsolatos gazdasági adatgyűjtés elmaradottsága** miatt azonban ennek a számszerűsítése nem történik meg. Nincs meghatározva a vízfelhasználás hozzáadott értéke az egyes ágazatokban. Nem történik meg az ökológiai szolgáltatások értéken mérése. A vízkészlet, mint természeti erőforrás a nemzeti vagyon eleme, de pénzügyileg nem értékelt állami tulajdon. Piaci oldalról tekintve a vízi infrastruktúrával és a vízkészletekkel való gazdálkodás monopoljellegű, maximalista, nemzetgazdasági szempontból hatékonyan nem teljesíthető igényeket generál, ezért a szolgáltatások ellentételezésének hiánya krónikus pénzügyi veszteségeket jelent, amelyet mindenkor a kormányzati támogatás kellene, hogy fedezzen. Ilyen, ellentételezés nélküli szolgáltatás – csak az igen nagy forrásokat lekötőket példaként hozva: az ár- és belvízvédelem, a folyó, tó és patakszabályozás, a hajóutak biztosítása, és a nagy tavaink kezelése (rekreációs szolgáltatás).

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

3.5.6 A víz a társadalom értékrendjében

„A víz nem szokásos kereskedelmi termék, hanem örökség, amit annak megfelelően óvni, védeni és kezelni kell.”¹⁰ Az ehhez elengedhetetlenül szükséges társadalmi részvétel és társadalmi értékrend kialakítása, fejlesztése, a magyar állam alapvető kötelezettsége.

Egy 2015 februárjában elvégzett közvélemény kutatás alapján,¹¹ a magyar társadalom a vízhez kötődő problémákat, kihívásokat ismeri. A polgárok meghatározó része tisztában van az ország alapvető adottságaival és lehetőségeivel. Az általános megítélés szerint ivóvíz, gyógyvíz és termálvíz tekintetében kiemelkedő helyzetben van az ország. Jónak ítélik a hazai szakemberek felkészültségét és tudását. Pozitív a megítélése az ivóvíz-szolgáltatóknak, illetőleg az általuk szolgáltatott víz minőségének. Összességében, főként vidéken, a vízgondokkal szembesülő emberek ismerik és elismerik a vízgazdálkodással foglalkozó szakemberek és szervezetek munkáját. Elmaradott területek között említik viszont az öntözéses gazdálkodást, a vízi közlekedést és a folyóvizek energetikai felhasználását.

Az emberek a mindennapi életükre, életminőségükre, s főként a biztonságérzetükre alapvető ható problémák (vízminőség, árvíz- és belvízvédelem) megoldását tartják fontosnak. Érzékelik az éghajlatváltozás következményeit, és a folyamat egyik legnyilvánvalóbb bizonyítékát a gyakori árvizekben víz és aszályban látják. A tiszai ciánszennyezés és az elmúlt évek határokat átlépő nagy árvizeinek emléke élénken él a lakosság emlékezetében, s adott esetben jelentősen módosítja is a preferenciáikat.

Komoly ellentét tapasztalható az egyes állampolgárok által adott helyzetkép, a hazai adottságok és azok kihasználtsága, valamint az általuk kijelölt vízgazdálkodási prioritások között. A társadalomban rendkívül erős a vízkincsünk megóvását előtérbe helyező attitűd. Az egészséget és a környezetüket, vagyis az életminőségüket érintő kérdéseket, helyezik az első helyre, a gazdasági felhasználás (hasznosítás, a víz takarékos felhasználása) szempontjai teljesen háttérbe szorulnak. A lakosság többségének nincs igazán kiforrott véleménye, arról, ahogy a vízgazdálkodás területén „hogyan mennek a dolgok”. Mind a vízügyi szervek működése hatékonyságának megítélésben, mind pedig a vizek hasznosításával kapcsolatosan tapasztalható tájékozatlanság rávilágít az egységes, minden érintett számára elérhető, jól használható adatbázisok, a megfelelő lakossági tájékoztatás hiányára.

A társadalmi részvételnek az Aarhusi Egyezmény alapján kialakított intézményei (tájékoztatás, döntéshozatalban való részvétel, jogorvoslathoz való lehetőség) igazán nem működnek, formálisak, inkább legitimációs jellegük van. **Szükség van a magyar társadalomnak a vízzel kapcsolatos megfelelő információkkal való ellátására, a döntéshozatalba való bevonására, az oktatás és nevelés eszközeivel való társadalmi tudatformálásra, a vízzel kapcsolatos értékrend formálására, alakítására.**

3.5.7 Globális és regionális kihívások.

Hazánk helyzete a politikai határokkal osztott, de szinte tökéletes természeti egységet képező Kárpát-medencében kiemelkedő fontosságúvá teszi a nemzetközi együttműködést.

Az európai vízügyi együttműködés alapja az előzőekben már említett EU-VKI. Az európai unió vízpolitikájának végrehajtása érdekében a tagországok „Közös Megvalósítási Stratégiát” dolgoztak ki, amely az irányelv egységes értelmezését is segíti. Az EU Bizottság az ún. „Blueprint” folyamat során áttekintette a vízügyi szabályozást, annak végrehajtását és megalakította az Európai Vízgazdálkodási Akciótervet. Az EU vízügyi politikájának szakmai döntés-

¹⁰ 2000/60EK Irányelv (Víz-keretirányelv Preambulum (1) bek.)

¹¹ A társadalom és a víz viszonya Magyarországon (2015) Forsense Kft.

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

hozó intézménye az ún. Víz Igazgatói értekezlete, ahonnan hiányzik a hagyományainkhoz méltó „erős magyar vízigazgató”.

A Duna vízgyűjtő országaival és az operatív együttműködés a határos országokkal hagyományos intézményes alapokkal rendelkeznek. Fontos fóruma ennek a Nemzetközi Duna Védelmi Egyezmény (1994) alapján folyó összehangolt tevékenység a Duna vízgyűjtő országai között. Koordináló szervezete a Nemzetközi Duna Védelmi Bizottság (ICPDR). Kiemelendő, hogy a nem EU országok is politikai elkötelezettséget vállaltak a VKI lehetőség szerint, minél teljesebb körű végrehajtására, ami szempontunkból elsősorban a Tisza vízgyűjtőjén, ukrán relációban jelentős. Kirívó viszont, hogy az EU előírások nem jelennek meg a határvízi szerződésekben. A hazai vízgazdálkodási tervezés/irányítás nem kap kellő képet a felettünk zajló folyamatokról, életfontosságú a nemzetközi vízgazdálkodási tervezés. A VGT és az ÁKK ilyen irányú, egyébként szerény, többségében elvekre irányuló eredményei mellett **közös vízkészlet-gazdálkodási, vízhasznosítási tervek nem készülnek, csökkent az ilyen irányú aktivitásunk a nemzetközi vízgazdálkodásban.**

Magyarország a 2011-es európai uniós elnöksége alatt első számú prioritásként a víz kérdését jelölte meg; elsőként a tagországok között. Hasonlóan pozitív magyar kezdeményezés volt a Duna Stratégia. Társkoordinátorai vagyunk a Duna Stratégia vízvédelemmel, illetve vízgazdálkodással foglalkozó prioritásainak.

A „Duna Stratégia” ma már önálló forrásokkal rendelkezik. Lehetőségeit két számunkra is izgalmas, induló projekt mutatja:

A magyarországi Duna-szakasz hordalékegyensúlyának a helyreállítása segíthet feltárni a hordalékszállítás megváltozásnak a valódi okait. A projekt nagyban hozzájárulhat a hazai hajózási problémákat okozó medermorfológiai folyamatok megfelelő tudományos alapokon nyugvó feltáráshoz, továbbá egy jövőbeni, a teljes Dunára kiterjedő nemzetközi projekt létrehozásához és eredményességének emeléséhez.

A klímaváltozás kapcsán egyre gyakoribbá váló szélsőségek hatékony kezelése a vizek politikai határokon túlnyúló hatási miatt szükségessé teszi a Tisza völgyi együttműködés erősítését. A fenntartható vízgyűjtő gazdálkodásban, az árvíz-, aszály- és vízszennyezés kockázatkezelésben szükséges együttműködés megerősítése, hatékonyan csak egységes szakmai platformra alapozottan valósítható meg. Erre a feladatra az US Army Corps of Engineers (USACE), Hydraulic Engineering Center(HEC) által kifejlesztett - ingyenesen hozzáférhető - folyó értékelő programrendszer (River Analysis System) matematikai-hidraulikai modelljei kiválóan alkalmasak, melyek rendelkeznek vízminőségi modullal is. A modell kiterjesztése a vízgyűjtőre már megkezdődött a két legfontosabb határfeltételét adó országgal, Ukrajnával és Szerbiával, cél az öt tiszai országgal való kibővítés.

Az ENSZ égisze alatt, együttműködésben a Víz Világtanáccsal (WWC), 2013. október 8 és 11 között lezajlott Budapesti Víz Világtalálkozó (BVV), valamint a közreműködésünk az ENSZ fenntartható fejlődési céljainak a kidolgozásában történelmi lehetőséget kínál. Az aktív és hangsúlyos vízzel kapcsolatos hazai és nemzetközi politikai, diplomáciai, tudományos, oktatási és gazdasági tevékenységnek számottevő pozitív visszahatása lehet a magyar gazdaságra. Segítheti a magyar export- és foglalkoztatáspolitikai elképzelések megvalósítását. Pozitív hatással lehet a lecsökkent, egyes területeken megszűnt, tudományos és innovációs tevékenység fellendítésére, a magyar szakképzés és oktatás javulásának területére. Elősegíthetné, hogy a Duna vízgyűjtőjén felettünk lévő országok a mi nemzeti érdekeinknek is megfelelően gazdálkodjanak a vízzel.

A globális nemzetközi egyezmények közül aktív szerepet töltünk be a határokat átlépő vízfolyások és nemzetközi tavak védelmére és használatára vonatkozó, Helsinkiben 1992. március 17-én aláírt ún. ENSZ EGB Határvízi Egyezmény tevékenységében. 2015. novemberében megrendezzük a Konvenció részes feleinek 7. konferenciáját, illetve azt követően 3 évre elnököljük az egyezményt, koordináljuk az egyezmény munkaprogramjának megvalósítását.

Mindez az elmúlt évek jelentős hidrodipomáciai sikereit mutatják.

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

Az előbbiekkal ellentétes azonban, hogy számos fontos nemzetközi tevékenységben nem a hidrodipomáciai sikereink nyomán veszünk részt. Nem adtunk jelentést az ENSZ 2012-es helyzetjelentéséhez az integrált vízgazdálkodás módszereinek alkalmazásáról: A Víz keret-irányelv végrehajtásának előrehaladásáról 2015-ben publikált EU értékelés szerint hiányos lehetett a magyar adatszolgáltatás. Nem volt magyar hozzájárulás az EU aszálykezeléssel foglalkozó dokumentumaihoz, nem írtuk alá a dunai hajóút biztosítására született megállapodást. A nemzetközi partnerek furcsállják a magyar tudományos vízügyi háttérintézmény a „VITUKI” megszűnését. A világ sok országában is vajúdik a vízügyi igazgatás, sajnos ezek tanulmányozása vagy elmarad, vagy felszínes. A hiányosságok okai között jelentős a nemzetközi együttműködéshez szükséges kapacitásaink (nyelvtudás) és intézményrendszer gyengesége is.

A.2.

4 A vízgazdálkodási szakterület SWOT elemzése

A SWOT elemzés erősségei, gyengeségei, lehetőségei és veszélyei a helyzetelemzés legfontosabb megállapításai, a vízgazdálkodást jellemző állapotok és folyamatok figyelembe vételével kerültek meghatározásra.

Az alábbi elemző táblázat a legfontosabb jellemzőket foglalja össze:

Erősségek	Gyengeségek
<ol style="list-style-type: none"> 1. Jelentős felszíni vízkészletek, jó állapotú felszín alatti vízkészletek az ország nagy részén 2. A felszíni vizek, a felszín alatti termálvizek komoly rekreációs potenciálja 3. Védelemre érdemes értékes vizes élőhelyek 4. Komoly múlttal rendelkező monitoring 5. Jelentős tapasztalatok és eredmények a vízkárok (árvíz, belvív, aszály) elleni védelemben 6. Képzett, jelentős vízgazdálkodási rendszerek 7. Hagyományokra épülő, EU konform jogi szabályozás meglévő szakmai alaptörvények 8. Nagy múltú országos vízügyi igazgatósági hálózat 9. Még meglévő nemzetközi tekintély 10. Jó nemzetközi kapcsolatos, eredményes együttműködés a szomszédos országokkal 11. Társadalmi, lakossági bizalom az ágazattal szemben 12. Minden település rendelkezik közüzemi ivóvízellátással 13. a 2000 LE feletti településeken keletkező szennyvizek biológiai kezelést követően kerül a befogadóba 	<ol style="list-style-type: none"> 1. A hasznosítható vízkészletek egyenetlen területi megoszlása, vízhiányos területek 2. A felszíni és a sekély felszín alatti vizek kis része felel meg a VKI szerinti jó ökológiai és kémiai állapotnak 3. Árvízi védvonalak elégtelen kiépítettsége: magas károk és védekezési költségek. 4. A vízkészlet-gazdálkodás és az ezt segítő hatósági tevékenység hatékonyságának csökkenése, kapacitás hiánya 5. Rugalmatlan, a változásokhoz nehezen igazítható vízgazdálkodási rendszerek, vízellátó és egyéb hálózatok 6. Integrált vízgazdálkodás-politika hiánya, a területi, a település-fejlesztési és vízgazdálkodási tervezés kapcsolata gyenge. Ágazatok közötti gyenge kommunikáció 7. Vizes monitoring és adatbázisok dezintegrációja, nincs belvív- és aszálymonitoring 8. Vízgazdálkodási kutatás és intézményeinek elszorítása 9. A vízzel kapcsolatos szakképzés rendszerének felbomlása 10. Az érdekeltségi alapú finanszírozás hiánya 11. Leépülő humán erőforrás, alacsony szakmai presztízs 12. Társadalmi hatókör, szövetségi rendszer hiányai - a helyi vízgazdálkodásban érintettek megjelenésének, a velük való társadalmi párbeszéd hiánya vagy elégtelensége 13. Nem megfelelő belterületi csapadékvíz-gazdálkodás
Lehetőségek	Veszélyek
<ol style="list-style-type: none"> 1. A víz, mint természeti erőforrás felértékelődése, a vízzel kapcsolatos kérdések politikába be- 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Klímaváltozás negatív hatásai figyelembevételének mellőzése a tervezésben

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

<p>ágyazódása</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. A vizekre alapozott gyógyászati-rekreációs igények iránti fizetőképes kereslet növekedése 3. A használt vizek újrafelhasználásának lehetősége 4. A vízkárok elleni védelemben ösztönzőbb biztosítási rendszer kialakítása 5. A vízgazdálkodással kapcsolatos EU irányelvek adta nyomás a cselekvésre 6. Jelentős EU-s fejlesztési források 7. A termelői szféra hatékonyabb alkalmazkodása a vízgazdálkodási feltételekhez, a kapcsolódó gazdaságsszabályozó eszközök átalakítása 8. Az integrált vízgazdálkodás megvalósítása, korszerű döntéstámogató rendszerek 9. A technológiai fejlődésből adódó innováció (zárt rendszerek, víz- és energiatakarékos technológiák, informatika, monitoring). 10. Tudásexport lehetőség a fejlődő országokba 11. A vizes képzés intézményei közötti kapcsolat erősítése, a képzés összehangolása, kutatói hálózat kialakítása, nemzetközi kapcsolatok erősítése. 12. Vízügyes életpálya modell kialakítása, jobb bérezési feltételek 13. Nemzetközi együttműködési mechanizmusok fejlődése, az oktatási programok nemzetközisítése 14. A határvízi együttműködés jobb kihasználása, a víz, mint a hatékony diplomácia egyik eszköze 15. Ágazatok közötti együttműködés javítása 	<ol style="list-style-type: none"> 2. A vizek minőségét rontó tevékenységek újraeledése (pl. növekvő műtrágyahasználat), új, ismeretlen hatású szennyezőanyagok megjelenése 3. A vízhasználatok kielégítésére igénybevett vízkészletek közötti aránytalanságok növekedése (pl. túlzottan a felszín alatti vizekre épülő vízellátás) 4. 5. A fenntarthatóság és a gazdasági érdekek szembe állítása. 6. A jogszabályok gyakori, alig áttekinthető változásai. 7. Az optimális agrárszerkezet kialakulását segítő vízgazdálkodási fejlesztések elmaradása 8. A terület és településfejlesztéssel való összhang hiányának fennmaradása 9. A vízügyi intézményrendszer és társintézmények alulfinanszírozottsága, az intézményrendszer gyakori, szakmailag nem indokolható változtatása, az ágazat irányítási és szabályozási széttagoltsága 10. Gazdaságsszabályozási eszközök rossz alkalmazása, helytelen vízárpoltika (termelés költségeit el nem viselő vízdíj) 11. Fejlesztési és működési források közti olló további nyílása 12. Lakossági fizetőképességi problémák a közszolgáltatások terén 13. Komplex programok gyakorlatának hiánya, lehetőségeinek korlátozott volta 14. A kutatóhálózat szétesése 15. A vízmérnöki tevékenység további társadalmi leértékelődése, jól képzett szakember hiány növekedése
---	--

Az elemzés végeredménye szerint a hazai vízgazdálkodás legégetőbb **problémacsomópontjai** a következők:

- **Hiányzik a vízkárelhárítást és a vízhasznosítást összekapcsoló vízvisszatartás, vízpótlás, ill. ennek jogi, intézményi, finanszírozási feltételei (szoros összefüggésben a területhasználattal)..**
- **Az ár- és belvízvédelem követő, eseményre orientált (szoros összefüggésben a területhasználattal)..**
- **A VGT valóra váltásának számos feltétele hiányzik – pl. jogkövetkezmények, monitoring, forrás, vezénylés.**
- **A víziközmű ellátás gazdasági helyzete nem fenntartható, nincs átfogó, koherens települési vízgazdálkodás**
- **A társadalom és a víz viszonya számos területen fejlesztésre szorul.**
- **Súlyos intézményi problémák.**

A helyzetelemzés és a fenti SWOT elemzés értékelése alapján meghatározhatók a stratégia súlyponti feladatai. A következő táblázat egyrészt bemutatja ezeket, másrészt jelzi, hogy milyen problémák miatt választottuk ki őket, és mire építhetünk a megoldások keresésénél. Ezek a súlyponti feladatok alakítják döntően a stratégia céljait és jövőképét.

KJT súlyponti feladatai	Amire építünk		Amiért lépnünk kell	
	Erősség	Lehetőség	Gyengeség	Veszély
Szakterületi jellegű feladatok				

**VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT
NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT**

KJT súlyponti feladatai	Amire építünk		Amiért lépünk kell	
	Erősség	Lehetőség	Gyengeség	Veszély
1. Vízvisszatartás a vizeink jobb hasznosítása érdekében.	1, 5, 6	1, 3, 5, 6, 7, 8, 15	1, 4, 6, 8, 11, 16	1, 3, 4, 6, 9, 12
2. Kockázat megelőző ár- és belvív-védelem.	5, 6, 7, 8, 9, 10, 11	4, 5, 6, 7, 8, 12, 14, 15	3, 6, 11, 12, 16	1, 4, 6, 7, 9, 10, 12
3. A vizek állapotának fokozatos javítása, a jó állapot elérésére.	1, 2, 4, 7, 9	1, 5, 6, 7, 8, 9, 14, 15	1, 2, 4, 5, 6, 7, 11, 12, 16	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12
4. Minőségi víziközmű szolgáltatás (ivóvízellátás, szennyvízelvezetés, szennyvíztisztítás), csapadékvíz-gazdálkodás elviselhető fogyasztói teherviselés mellett.	1, 6, 7, 8, 11	1, 5, 6, 8, 9, 12, 15	1, 2, 4, 6, 11, 12, 15, 16	1, 3, 7, 8, 9, 10, 11
Horizontális feladatok				
5. A társadalom és a víz viszonyának a javítása (mind egyéni, mind gazdasági, mind döntéshozói szinten).	2, 6, 11	1, 2, 8	5, 6, 11, 14	5, 7, 9, 11
6. A vízgazdálkodás stratégiai irányításának a megújítása (integrált vízgazdálkodási szervezetrendszer, tervezés és szabályozás, a hazai vízgazdálkodási tudományos kutatás és oktatás fejlesztése, nemzetközi tevékenységünk bővítése).	4, 8, 9, 10	1, 5, 8, 11, 12, 13, 14	5, 6, 7, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16	1, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 13, 14
7. A vízgazdálkodás gazdaság-szabályozási rendszerének megújítása	7, 8	1, 5, 7, 8	1, 2, 3, 4, 6, 11, 15	3, 5, 6, 8, 9, 10

A. 3.

5 A vízgazdálkodással kapcsolatos problémák elemzése, problémafa

5.1 Probléma leltár

5.1.1 Szerkezeti (létesítményhez kötött) problémák

5.1.1.1 Átfogó szakmai eszközök/feladatok

- A korábbi javuló vízminőségi tendencia az utóbbi években megtorpant, esetenként a vízminőség romlik.
- A klímaváltozás hatásait regisztrálni képes átfogó monitoring rendszer hiánya (nincs országos léptékű aszály- és belvívmonitoring), az adatok feldolgozásának és közzétételrendszerének hiánya
- A felszíni vízkészletek beszűkülésével fokozódó igény a felszín alatti vízkészletek iránt.

5.1.1.2 Területi vízgazdálkodás

- Megfelelő létesítmények hiányában a vízkészletek egyenlőtlen területi és időbeli eloszlása, a térségi vízszétosztás létesítményes fejlesztésének évtizedes kiesése, a meglévők leromlása.
- A létesítményes fejlesztés és a természetvédelem konfliktusai.
- A szélsőségek előfordulási valószínűségének növekedése, miközben a rendszereink nem ezek kezelésére vannak kiépítve.

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

- A víz visszatartást érdemben lehetővé tevő nagylétesítményes beavatkozások nem szakmai okokra visszavezethető akadályozása.
- A költséges árvízvédekezés finanszírozása a megelőzést szolgáló fejlesztések helyett.
- Belvízlevezető rendszer elvezetés centrikus kialakítása üzemeltetésük rugalmatlansága, jogszabályban előírt kényszer elvezetés.
- A gyarapodó villámárvizek a dombvidékeken, a kezelésükre alkalmas tározók hiánya.
- A korszerű folyógazdálkodási tervezési módszerek háttérbe szorulása.
- A területhasználatok (mezőgazdaság-, ipar-, rekreáció-, természetvédelem-, település fejlesztés) vízgazdálkodási szempontokat figyelmen kívül hagyó támogatási rendszerei
- aszálymonitoring rendszer és jogszabályi alapjának hiánya
- A mezőgazdasági vízgazdálkodás (vízrendezés, öntözés) agrotechnikai eszközeinek racionális támogatása és megvalósítása hiányzik
- Az öntözővíz szolgáltatási lehetőségek és igények közötti ellentmondások. (ott van víz, ahol rosszak a talaj adottságok Keleti és Nyugati Főcsatornák térsége), ott nincs, ahol jók az adottságok pl.: Debreceni löszhát, Homokhátság dél Bácska, Körös-vidék, Közép Tisza

5.1.1.3 Települési vízgazdálkodás

- a minőségi szolgáltatás és a díjrendszer ellentmondása, fenntarthatatlan gazdasági működés
- a rendszerek avultsága – rekonstrukció fedezetlensége
- hiányzik az összhang a Víz Keretirányelvvel (pl. teljes költségmegtérülés)
- a települési vízgazdálkodás feladatainak szétszórtsága, három minisztériumhoz való tartozás)
- a takarékos vízhasználat ösztönzésének, műszaki fejlesztésének a hiánya
- Belterületi csapadékvíz gazdálkodás hiánya
- Szennyvíziszap-hasznosítás megoldatlansága
- A 2000 lakos-egyenérték alatti települések számára a jó gyakorlat kialakítását elősegítő és bemutató eljárásrend és finanszírozás hiánya
- Üzemelő és távlati vízbázisok biztonságba helyezése befejezetlen, a biztonságban tartás rendszere, finanszírozása bizonytalan/megoldatlan.

5.1.2 Nem szerkezeti (funkcionális) problémák

5.1.2.1 Szervezeti és szervezési kérdések

- szétagolt irányítás
- átláthatatlan jogszabályi környezet
- rendszerhibákkal terhelt, elégtelen kapacitással ellátott hatósági tevékenység
- a víz mennyiségének és minőségének elkülönülő kezelése
- hiányzó helyi jelentőségű feladatot ellátó szervezet

5.1.2.2 Vízgazdálkodási fejlesztések menedzsmentje

- A kizárólag EU forrásokra támaszkodó fejlesztések nem képesek a hazai sajátosságokat kezelni, ide értve jogszabállyal elrendelt kötelezettségeket is (MÁSZ, VGT intézkedések, Nagyvízi meder tervezés intézkedései)
- Az állami tulajdon illetve feladatok túlsúlya és a helyi feladatok ellátása és finanszírozása közötti ellentmondások

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

- Nem megoldott a komplex, nem csak a vízügyi ágazatot érintő fejlesztések együttes kezelése. Integrált vízgazdálkodási gyakorlatának hiánya
- A közbeszerzési törvény bonyolultsága, a közbeszerzések szabályai sok esetben ellehetetlenüléshez és gyakran a feladatra nem felkészült vállalkozó kiválasztásához vezetnek következmény: a nem megfelelő minőségű munka).
- Hiányzik a fejlesztések megalapozása és eldöntése során nélkülözhetetlen társadalmi konszenzus, jórészt a politika, illetve a vízügyi szakma maga jelöli ki a fejlesztési feladatokat

5.1.2.3 Gazdálkodás, üzemeltetés, fenntartás

- A vízgazdálkodási létesítmények (ide értve a víziközműveket, monitoring rendszert stb.) fenntartása és üzemeltetése tartósan alulfinanszírozott és kiszámíthatatlanul hullámzó. Következmény: művek állapota folyamatosan romlik, a rekonstrukciós igény halmozódik, védekezési többletköltségeket okozva.
- A vízhasználatok utáni bevételeket (pl. VKJ, VTD) nem fordítják közvetlenül a vízkészletgazdálkodásra, a vízkincs megőrzése való gazdálkodásra.
- A közmunka program jó kiegészítés, de a szabályozás akadályozza a hatékony, új értéket is teremtő költségtakarékos működést.
- A társulatok kényszer érdekeltségi befizetése 4.5 Mrd Ft-al csökkentette a fenntartási forrásokat
- A vízkárelhárítási védekezési költségek finanszírozása rendszerszerűen megoldatlan, ideje bizonytalan

5.1.2.4 Humánerőforrás, kapacitások

- A vízügyi igazgatóságok engedélyezett közalkalmazotti létszáma 2015. évre 3.730 fő, volt, ami negyede az 1990-es évek elején lévő állapotnak. Az alapfeladatok nőttek, a fejlesztésekkel létrejött új létesítményeket üzemeltetni kell, a közalkalmazotti létszám ötszörösét kitevő közfoglalkoztatottak munkáját kell megszervezni.
- Az állomány fele csak a garantált bérminimumot kapja.
- Erősödő elvándorlás. Különösen rossz korfa, előregedő szakember állomány.
- Az igazgatóságok járműparkja, védelmi és fenntartási eszközállománya elavult, elöregedett.
- A 2014. évtől a költségvetési szervek nem rendelkeznek forgótőkével a kiadások hullámzásának kezelésére, megelőlegezések biztosítására.
- Nagyfokú túlterheltség, túlszabályozottság, idegen nyelvtudás hiánya
- Védekezés irányításához nincs elegendő szakember

5.1.2.5 Tervezés

- Nincs egységes, integrált vízgazdálkodási tervezési rendszer, ami biztosítaná a vizek használatával és védelmével kapcsolatos környezeti, gazdasági és szociális célok elérését, összhangját. Nincs a VGT-t, ÁKK-t, nagyvízi mederkezelési és egyéb terveket összehangoló területi és rövid- közép- és hosszútávú terv. A különböző tervek külön – külön társadalmi egyeztetése képtelenség.
- Az integrált vízgazdálkodási tervezés alapja az adat. Megszűnt az egységes információs rendszer, és a környezeti, gazdasági és szociális célok kielégítéséhez szükséges intézkedések megtervezésének sajátos adatigényét kielégítő információs rendszer nem létezik
- Az államilag begyűjtött adatokat az intézmények egymástól vásárolják, mindenki saját adatbázist fejleszt.

5.1.2.6 K+F

- Forráshiány miatt nincs kutatás, illetve csak a projektekhez kapcsolódóan fordul elő.

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

- Vízügyi kutatási háttérintézmény hiánya, a felsőoktatásban születő eredmények eseti jellege és alkalmazásának nehézségei.
- Nincs egységes az állami feladatok ellátását, korszerűsítését segítő innováció (gép-, eszköz stb. fejlesztés a mennyiségre, minőségre, vízhasználatokra, társadalmi értékrendre irányuló adatbázis).
- Nincs meg illetve megszűnt a, K+F munkát igénylő problémák megfogalmazásának rendszere, Az ilyen problémák azonosítása egyéni ambíciók kérdése és társadalmi hasznosulása esetleges.

5.1.2.6 Regionális és határvízi kapcsolatok

- A határokkal osztott vízgyűjtő területekre vonatkozó VGT-nek ÁKK-nak, a felek eltérő érdekeltsége és gyakorlata miatt csak a Duna medence szinten (ICPDR) van, de ott is csak elvi egyeztetési mechanizmusa. Ez a határvízi kapcsolatokban nem érvényesül. Nincs kialakult gyakorlat az elfogadott intézkedések közös projektben történő megvalósítására
- A határokkal osztott vízgyűjtő területekre vonatkozó Vízgyűjtő-gazdálkodási Tervnek és Árvízi Kockázatkezelési Tervnek, a felek eltérő érdekeltsége és gyakorlata miatt nincs kiforrott egyeztetési mechanizmusa és nincs gyakorlat az elfogadott intézkedések közös projektben történő megvalósítására
- Az EU előírások nem tükröződnek a határvízi egyezményekben.
- A Határvízi Egyezmények keretében jelenleg szabályozott mértékű nemzetközi adatcserre nem elegendő az árvízi előrejelzés elvárt színvonalú végrehajtásához
- A hidrodipломáciai sikerek/szlogenek és a napi nemzetközi együttműködés közötti el-
lentmondások.

5.1.2.7 Társadalmi értékrend

- A társadalom vízzel kapcsolatos információi sok esetben elégtelenek, a lakosság tájékozatlan a vízzel kapcsolatos kérdésekben.
- A szélsőséges időjárási eseményektől, az egyre növekvő árvizektől és határon áterjedő szennyezésektől való félelem.
- A közműszolgáltatás ellentmondásos társadalmi és kormányzati megítélése (pl. ivóvíz minőségével kapcsolatos tájékoztatatlanság – a palackozott víz fogyasztásának az emelkedése).
- Átgondolatlan átszervezések, stabilitás hiánya.
- Gyenge a társadalmi érdekérvényesítő, érdekegyeztető képességünk és a társadalom is tájékozatlan.

5.2 A problémafa

Az ok-okozati összefüggések és a rendszer állapota minősítésének áttekinthetővé tétele céljából készült a következő oldalon található **problémafa**, amely azokat a folyamatokat kívánja bemutatni, amelyek a vízgazdálkodás állapotának jelenlegi problémáihoz vezettek. **A problémafa mindig az ok-okozati összefüggések bemutatására is készül**, ugyanis az állapot, az abban rejlő probléma megismerése nem jelent elegendő alapot a beavatkozások tervezésére, hiszen így nem tisztázunk, hogy mit kellene változtatni ahhoz, hogy a problémák megszűnjenek. Tehát fel kell tárnunk az okok és következmények jobbra összefüggő rendszerét.

A problémafa **első oszlopa** az állapotot előidéző okokat mutatja be, míg a **második** ennek közvetlen következményeit. A nyilak a folyamatok irányát jelzik. A **harmadik oszlop** a problémás állapotjellemzőket mutatja be. Ezek egy része közvetlenül az okokra, másik részük már a következményekre vezethető vissza. Tipikus folyamata a problémafának, hogy a fenntartás alulfinanszírozottsága, a művek, eszközök állapotának romlásával jár, ami viszont olyan hely-

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

zetet termet, ahol a feladatok ellátása már veszélyben forog. Ugyanide vezet a gyenge ágazati érdekérvényesítő képesség, amely egységes intézményi rendszer szétagolásához vezetett, az eredmény pedig megint csak a feladatok ellátásának veszélyeztetése. A problémafa összeállításához értelemszerűen felhasználtuk a SWOT elemzés eredményeit is, itt váltak azok egy folyamat részévé.

A vízzel való gazdálkodás jelenlegi problémafája a következő táblázat:

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

	Okok	Következmények	Problémás ÁLLAPOT
Klimaváltozás	A csapadék mennyiség hosszabb távú csökkenése, a hőmérséklet emelkedése az elmúlt 50 évben. A nyári aszályos periódusok valószínűségének megnövekedése. A szélsőséges időjárási események gyakoriságának és intenzitásának növekedése mind a hőmérséklet, mind a csapadék vonatkozásában.	Illegális, illetve engedélyen túli vízhasználatok növekedése A felszíni vízkészlet csökkenése, a felszín alatti vízkészletek iránti igény növekedésével jár Belvízlevezető rendszer rugalmatlansága, kevés a vízkormányzásra is alkalmas műtárgy, csökken a vízállító képesség, állagproblémák	Vizeink állapota elmarad a társadalom, a gazdaság és a ökoszisztémák által megkívánttól. A klímaváltozás miatt is fellépő helyi, térségi vízkészlet hiányok Bizonyos területeken mennyiségileg problémás felszín alatti víztestek A sekély felszín alatti vizek szennyezettége, a vízfolyásoknak csupán 8 %-a, az állóvizeknek 17 %-a éri el a VKI szerinti jó ökológiai állapotot Jelentős aszálykárok léte
Természeti adottságok	<i>Bizonyos mennyiségi, minőségi és árvíz kockázati kiszolgáltatottságunk a szomszéd országok felől*</i> Természetes vízkészletek területileg egyenlőtlenül elosztottak <i>Számos érzékeny terület és az időjárási hatásoknak erősen kitett vízforrás léte, sok a sérülékeny vízbázis*</i> Az ország természetes elöntési veszélyeztetettsége igen nagy	Jelentős a kiépítési hiány az árvízvédelmi művek tekintetében az előírásokhoz képest A dombvidéki nyílt ártereket érintő, ún. villámárvizek gyakoribb előfordulása Az árvízvédelem követő jellegű finanszírozása a megelőzés helyett	A árvízvédekezés és a belvízvédekezés, a dombvidéki vízrendezés pénzügyileg fenntarthatatlanná válik A növekvő árvízi kockázatkezelési feladatok ellátása egyre nehezebben oldható meg.
Területhasználatok	Nem a természeti adottságoknak megfelelő agrárszerkezet, a jó mezőgazdasági gyakorlat vízgazdálkodási elemei nem érvényesülnek Egyes térségekben túlhasználások a felszín alatti vizek elsősorban a termál- és ásványvíz készletek tekintetében Az értékek növekedésével nőnek az árvízi kockázatok, miközben nem megfelelő integráció a terület és településfejlesztéssel <i>Díffúz és pontszerű szennyező-források nagy száma*</i>	A vízvízsszatartási tevékenység sikertelensége a védelettségi minősítések és az agrártámogatási rendszer miatt A szakma alacsony presztízse, az alacsony bérek miatt szakember és létszámhiány Vízfolyások, csatornák és parti területük fenntartottsági hiányai Elavult eszközpark, rossz műszaki állapotú műtárgyak, közművek arányának növekedése, egyre nagyobb rekonstrukciós igény A vízminőségi kárelhárítás ellehetetlenülhet nincs felelőse, és nincs is rá forrás	Feleslegesen elvezetett belvizek költséget jelentenek, növelik a hiányt, ökológiai szempontból is A környezeti fenntarthatóság háttérbe szorulása gazdasági érdekek miatt
Gazdaság szabályozás finanszírozás	A vízügyi intézményrendszer alulfinanszírozottsága, és ennek köszönhető hiányosságai (pl. szakember, eszköz, monitoring, távüzemeltetett rendszerek) Forráshiány miatt egy sor fontos probléma megoldása késik, sem a fejlesztés, sem biztonságos működtetés nem oldható meg a szükséges színvonalon, fejlesztési és működési források közti olló további nyílása Gazdaság szabályozási eszközök rossz alkalmazása az érdekeltségi alapú finanszírozás hiánya Lakossági fizetőképességi problémák a közszolgáltatások terén	Vízügyi Kutatási tevékenységet végző háttérintézmény hiánya A víztakarékosság hiánya Hiányzik a korlátos készletallokáció intézményrendszere, gazdasági ösztönző rendszere Intézményrendszer szakmai indokoltság nélküli állandó változása, hatáskörök tisztázatlansága Jogszabályi hiányosságok, azok megalapozatlan, nem koherens gyakori megváltozása	Üzemelő és távlati vízbázisok biztonságba helyezése befejezetlen Többszereplős, nehezen koordinálható, működtethető rendszerek (árvízvédekezés, víziközmű szakágazat irányítása)
Vízgazdálkodási ágazat	Gyenge ágazati érdekérvényesítő képesség Valós vízkészletgazdálkodási és vízminőségvédelmi tevékenység hiánya Integrált vízgazdálkodási politika és tervezés hiánya A társadalommal való kapcsolattartás alacsony hatékonysága Települési vízgazdálkodás, mint egységes szemléletű koherens tevékenység csoport nem létezik	Társadalmi kapcsolatok, szövetségi rendszer hiányai Korszerű belterületi vízrendezés, csapadékvíz-gazdálkodás hiánya, megoldatlan jogi, finanszírozás, szolgáltatási rendszer	Az intézményrendszer zavarossága, a vízminőségi és vízmennyiség kezelése összehangolatlan és a vízkészletgazdálkodás nincs összekapcsolva a területi vízgazdálkodással Ellehetetlenül az integrált vízgazdálkodás

*Közvetlenül hat az állapotr

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

A vízgazdálkodás problémáinak okait több kategóriába soroltuk be:

- Klímaváltozás
- Az ország természeti adottságai
- Területhasználatok
- Gazdaság szabályozás, finanszírozás
- .A vízgazdálkodás intézményi problémái

A legfontosabb kérdés, hogy a fentiekből milyen következtetéseket tudunk levonni a koncepció és a tervezett vízgazdálkodási stratégia szempontjából. Nyilvánvaló, hogy vannak olyan probléma előidéző okok, amibe nem vagy csak korlátozottan tudunk beavatkozni, és vannak olyanok, amelyek betudnánk, de a vízgazdálkodás stratégia szintjén/kérdéskörén túlmutatnak. Erre mutat elemzést a lenti okokat – és a KJT fő feladatait összegző lentebbi táblázat.

5.3 A KJT feladatai a problémák okainak kezelésében

Az okokból következő KJT feladatokat az alábbi táblázatban foglaltuk össze.

Okok	A KJT feladatai (eszközök és feladatok feltárása, az alkalmazás feltételeinek a bemutatása a lenti tárgykörökben)
A hőmérséklet emelkedik, az évi csapadék alig változik, télen növekszik, nyáron csökken. A nyári aszályok gyakorisága és intenzitása, területi kiterjedése növekszik.	Az alkalmazkodó vízgazdálkodás, klímaváltozás hatásainak bizonytalanságát figyelembevevő tervezési módszer kidolgozása. Javaslat életképes vízvisszatartási rendszer kialakítására, az agráriummal és a természetvédelemmel való jobb integráció útján
A szélsőséges időjárási események (nagy csapadékok, hóhullámok, száraz időszakok hossza) gyakoriságának és intenzitásának növekedése	
Bizonyos mennyiségi (vízkészlet-megosztás) és minőségi (szennyvíz-hullámok) és árvíz kockázati kiszolgáltatottságunk a szomszéd országok felől	A határ menti kétoldalú együttműködés javítása, közös programok kidolgozása, az együttműködés kiterjesztése a határvizektől a teljes vízgyűjtőre, a VGT és ÁKK célok összehangolása.
Felszíni vízkészletek területileg és időben egyenlőtlen eloszlása Korlátozott megújuló, hasznosítható felszín alatti vízkészlet	Vízkészletekhez igazodó vízhasználatok. A vízelvezetési kényszer megszüntetése, helyi vízvisszatartás, térségi vízátervezés
Számos szennyeződésre érzékeny terület és az időjárási hatásoknak erősen kitett vízforrás léte, sok a sérülékeny vízbázis	A még el nem végzett vízbázisvédelmi feladatok megoldása, kiemelten a biztonságba helyezésre és biztonságban tartásra kell koncentrálni. Tartalék vízbázisok kijelölése, Monitoring rendszer kiépítése (állami szerepvállalás!)
Az ország természetes elöntési veszélyeztetettsége igen nagy	A megelőzés arányának növelése a védekezési szükségletek csökkentése érdekében
Nem a természeti adottságoknak, hanem a támogatási rendszernek megfelelő agrárszerkezet, a jó mezőgazdasági gyakorlat vízgazdálkodási elemei nem érvényesülnek Hiányosak a mezőgazdaság vízgazdálkodással szembeni elvárásainak megfogalmazása.	Számos a vízgazdálkodás hatókörén túli ok miatt gyors javulásra nem lehet számítani. Ezzel a szemben a források körüli bizonytalanságok, a tervezhetetlenség nem tartható fenn, ennek rendezését a KJT-nek is fel kell vállalnia a lehetőségeinek megfelelően. A vízszolgáltatási rendszerek (belvízi és öntözés vízhalózat) felülvizsgálata, indokolt esetben azok felújítása, fejlesztése, újak építése. Az érdekeltségi alapon szerveződő közösségek támogatása.
Egyes térségekben a felszín alatti vizek túlhasználata elsősorban a termál- és ásványvíz készletek tekintetében	Rendezése a KJT feladata, összhangban a VGT-vel, Monitoring rendszer bővítése. A hatósági eszközök hatékonyabb alkalmazása, az illegális használatok megfelelő kezelése. Gazdasági szabályozási eszközök alkalmazása

**VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT
NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT**

Okok	A KJT feladatai (eszközök és feladatok feltárása, az alkalmazás feltételeinek a bemutatása a lenti tárgykörökben)
Az árvízvédelmi létesítmények jelentős része nem felel meg az előírt biztonságnak, az árvízszintek emelkedése és az árvízzel fenyegetett területek vagyoni értékének növekedése miatt nő az árvízi a fenyegetettség, az árvíz kockázat, miközben nem megfelelő az integráció a terület és településfejlesztéssel	.Kockázat alapú tervezés. Differenciált biztonság elvének a bevezetése. Árvízi kockázati térképek. Nagyvízi mederkezelés szabályozása. A vízgazdálkodási és a területfejlesztési tervezés integrálása. Az árvízi eseményeket követő árvízvédelem fokozatos felváltása a megelőző árvízvédelemmel, az áttérés idején a hagyományos árvízvédelmi eljárások feltételeinek javítása.
A vízügyi intézményrendszer alulfinanszírozottsága, és ennek köszönhető hiányosságai (pl. szakember, eszköz, monitoring, távüzemeltetett rendszerek)	„Vízpénztár”. Súlypontozás, hatékonyság növelése, innováció. Hazai forrás az EU célokra túli feladatok finanszírozására. Az EU források jobb kihasználásának tervezése. Díj- és érdekeltségi rendszerek kidolgozása a VKI figyelembe vételével. Bérrendezés (minimálbér), védekezési keret korábbi szintre emelése (260 milliőről 1500 millióra)
Forráshiány miatt egy sor fontos probléma megoldása késik, sem a fejlesztés, sem biztonságos működtetés nem oldható meg a szükséges színvonalon, a fejlesztési és működési források közti olló további nyílása	Új modellek kidolgozása. Értékalapú vízgazdálkodás alapjainak a megteremtése.
Gazdaságsszabályozási eszközök rossz alkalmazása	A víziközmű-szolgáltatások pénzügyi költségmegtérülésének érvényesítése (VKI), a fenntartható, megfizethető díjrendszer követelményeinek érvényesítése
Lakossági fizetőképességi problémák a közszolgáltatásoknál	Engedélyezés, ellenőrzés, szankcionálás. A kapcsolódó EU irányelvek (VKI, szennyvíz, ivóvíz, nitrát) végrehajtásának biztosítása, ennek keretében, A VGT vonatkozó intézkedési Programjának végrehajtása, és a KJT-be való beépítése Víztisztósági kárelhárítás megfelelő jogszabályi kereteinek biztosítása.
Diffúz és pontszerű szennyező-források nagy száma	Az állami, a helyi közösségi és a magán érdekeltségű feladatok elvszerű szétválasztása. A helyi jelentőségű vízgazdálkodási közfeladatok kategóriájának a megteremtése.
Az érdekeltségi alapú finanszírozás hiánya	A társadalmi párbeszéd jelentős bővítése. Új szövetségi politika. Az ágazat pozicionálása a kormányzatban. A vízkészletek megőrzése fontosságának jobb megértetése társadalommal és a döntéshozókkal.
Gyenge ágazati érdekérvényesítő képesség	A különböző tervek – VGT, ÁKK stb. – egy ernyő-terv alá vonása.
A társadalommal való kapcsolattartás alacsony hatékonysága	
Ágazatközi együttműködés intézményesített háttérének hiánya, a külső integráció ellenállásba ütközik	
Integrált vízgazdálkodási politika és tervezés hiánya	Települési vízgazdálkodási terv módszertanának a kidolgozása és bevezetése. A főmérnöki rendszer vízgazdálkodási tartalommal való kitöltése.
Települési vízgazdálkodás, mint egységes szemléletű koherens tevékenységcsoporth nem létezik	Az intézményrendszer reformja. A vízügyi hatósági feladatok hatékonyságának növelése
A vízkincs, vízvagyon megőrzésének (mind mennyiségi, mind minőségi értelemben) nincs gazdája	

A4.

6 A vízgazdálkodás a fejlődés szolgálatában (jövőkép)

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

Az ország hosszú távú jövőképét 2030-ig az **Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió**¹² az alábbi szerint határozza meg.

„Magyarország 2030-ban Kelet-Közép-Európa egyik vezető gazdasági és szellemi központja lesz, lakosságának biztonságos megélhetést biztosító, az erőforrások fenntartható használatára épülő versenyképes gazdasággal, azzal összefüggésben gyarapodó népességgel, megerősödött közösségekkel, javuló életminőséggel és környezeti állapottal.

Jövőképünk szerint 2030-ra az ország közel két évtizede fenntarthatóan fejlődik, a gazdasági teljesítményünk és a foglalkoztatás jelentősen bővül. Patrióta gazdaságpolitika mellett az ország gazdasági teljesítménye és GDP-je jelentősen nő, ami helyi és térségi szinten is fokozatos, mérhető életminőség javulást eredményez.” Ehhez a jövőképhez a következő a vízgazdálkodásra is hatással lévő célok teljesülése várható:

Célok	Következmények a vízstratégiára nézve
Az ország lakosság száma gyarapodásnak induljon.	Feladat: Kis mértékben növekvő ivóvíz igény
Az ország Kelet-Közép-Európa egyik legvonzóbb és legkedvezőbb gazdasági- és üzleti környezetét biztosító országa.	Veszély: Gyengülő vízvédelmi hatóságok, gyengülő érdekérvényesítés.
Jelentős beruházások valósulnak meg, melyek hozzájárulnak a munkahelyteremtéshez és tekintettel vannak a természeti erőforrások védelmére, valamint a környezeti fenntarthatósági szempontokra. Erős hazai ipar alakul ki, ami jelentős részben az itthoni kis- és középvállalkozások hálózatára épül, részben pedig a globális nagyvállalatok rendszeréhez kapcsolódik.	Feladat: Vízigény- és szennyező-anyagkibocsátás növekedés kezelése, a mentett ártéri értékek növekedése Lehetőség: VKI és a környezeti fenntarthatósági szempontok érvényesítése. ÁKK-ra épülő nem szerkezeti intézkedésekkel csökkenteni a növekvő kockázatokat,
Agrár- és élelmiszergazdaságunk növekvő szerepet vállal a nemzetgazdasági teljesítményben, a vidéki térségek fejlődésében és a foglalkoztatásban. Megújulnak a falvaink. Kiváló minőségű és nagy kiterjedésű termőföldjeinken a környezeti adottságokkal összhangban, azokat megőrző agrár- és élelmiszergazdaság épül, családi gazdaságokra is építve	Feladat: Öntözési, halgazdasági igények, vízrendezési feladatok változása. Veszély: Mezőgazdasági diffúz szennyezés növekedése, termálvizek túlhasználata. Lehetőség: Vízvisszatartási, zöld infrastruktúra megoldások, területhasználatok megváltoztatása.
A környezetbarát közlekedési infrastruktúránk kulcs-elemei magas szinten kiépítettek, és állapotfenntartásuk megfelelően biztosított.	Lehetőség: Vízi utak jobb kihasználása Feladat: a vízi utak korszerű, előírásos fenntartása, üzemeltetése Veszély: A beavatkozásoknak negatív ökológiai hatásai
Magas minőségű és széles körben elérhető oktatási rendszerünk versenyképes tudást közvetít.	Lehetőség: Az eddig hiányzó vízügyi életpályamodellek kialakítására támaszkodóan a vízügyi szakember-bázis bővítése.
A magas innovációs potenciál szolgálja a gazdaság és a társadalom további fenntartható fejlődését.	Lehetőség: A bővülő K+ F források felhasználása a vízgazdálkodási K+ F fejlesztésére Feladat: A vízügyi K+F reorganizációja
Megújuló energia potenciálunkra építve energiafüggetlenségünk jelentősen csökken, előtérbe kerül az energiatakarékosság és -hatékonyság, valamint a helyi megújuló energiaforrások növekvő használata.	Lehetőség: Vízenergia jobb kihasználása Veszély: A VKI követelmények teljesítése, kiegészítő beavatkozások kellenek.
Kiemelkedő termálvíz kincsünkre és ásványvizeinkre építve virágzó gyógyturizmus és fürdőkultúra gyógyító központként működik.	Veszély: A termálvízkészlet túlhasználata, a használt termálvíz elhelyezés kockázata

¹² (NEMZETI FEJLESZTÉS 2030 Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió, Készült a területfejlesztési politika megújításáról, az új Országos Területfejlesztési és az új Országos Fejlesztési Konceptió kidolgozásáról szóló 1254/2012. (VII. 19.) Korm. határozat alapján, Megjelentetve: Az Országgyűlés 1/2014. (I. 3.) OGY határozatával

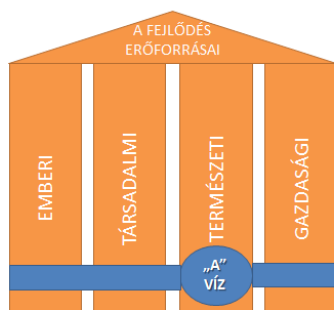
VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

Célok	Következmények a vízstratégiára nézve
Meglévő és folyamatosan fejlődő szakmai tudásunk alapján a vizeinkkel való fenntartható gazdálkodás a tájfenntartás, az agrárium és a klímavédelem támogatója.	Lehetőség: Vízvisszatartásra építő jobb készletgazdálkodás, kedvezőbb vízháztartással járó tájgazdálkodás
A természeti erőforrásainkkal való fenntartható bánásmód és a táj védelme beépül a köztudatba és a társadalmi értékrend részévé válik.	Lehetőség: A vízzel kapcsolatos társadalmi értékrend javul.

A táblázatból érzékelhető, hogy a célok teljesítése milyen következményeket jelent számunkra, mely vízgazdálkodási feladatok változhatnak a jövőben, milyen típusú igényekkel számolhatunk.

A jövőkép eléréshez a legfontosabb attitűdöt a Nemzeti Fenntartható Fejlődés Keretstratégia¹³ határozza meg, ami egyben előírja, hogy: a Keretstratégiában foglalt, a magyar nemzet hosszú távú sikeres fennmaradását célzó alapelveket és stratégiai célkitűzéseket a jogalkotásban — többek között a *szakpolitikai stratégiákban és programalkotásban folyamatosan érvényre kell juttatni*; tehát a vízzel kapcsolatos jövőképeknek meg kell felelnie az ott megfogalmazottaknak.

A Keretstratégia kidolgozásának kiindulópontja, hogy „*minden nemzedék anyagi, szellemi és lelki jólétének elősegítéséhez szükséges javak – legyenek azok a piaci koordináció révén előálló termékek és szolgáltatások, illetve az állam vagy más intézmények által biztosított közjavak – létrehozása nem lehetséges négy alapvető erőforrás: az emberi (humán), a társadalmi, a természeti és a gazdasági erőforrások hiányában*”. Ezek fenntartható fejlődéséről kell gondoskodni.

Mind a négy alapvető erőforrás élvezője vagy elszennvedője a vízzel kapcsolatos állapotoknak, és viszont, mind a négy részese, alakítója is vízi életterünknek. Így a vízzel való gazdálkodás jövőképeinek fő célja, hogy az emberi, a társadalmi, a természeti és a gazdasági erőforrások fenntartható fejlődéséhez, velük összhangban járuljon hozzá. Ez az általános vízgazdálkodási célállapot az egyes erőforrásokra vonatkozóan:

Az **emberi erőforrás** a megfelelő létszámú és egészségi állapotú emberek – ivóvíz, szennyvízelvezetés, rekreációs vízigények (turizmus, horgászvíz stb.), hozzájárulás a regionális egyenlőtlenségek felszámolásához, az emberi élet és vagyonbiztonság megelőző jellegű garantálása a vízkárokkal szemben.

A **társadalmi erőforrás** fenntarthatóságának legfontosabb elemei (1) szorgalom és a munka nagyra értékelése; (2) takarékoság, fogyasztásközpontúság elutasítása; (3) környezettudatoság: a természet tisztelete, továbbá a kulturális örökség megbecsülése; (4) a személyes felelősség- és kockázatvállalás; valamint (5) az együttműködési hajlandóság. E tekintetben a tágran értelmezett célállapot a vizek tekintetében a társadalom vízzel kapcsolatos értékrendjének a fejlesztése, ide értve a vízzel való gazdálkodással és az azt folytató szervezetekkel és szakemberekkel szembeni bizalom erősítését is. Másfelől a vízügyi szervek és szakemberek empátiájának erősítése a civil társadalom iránt. Elő kell segíteni a kulturális adaptációt a vízzel

¹³ Magyar Országgyűlés 18/2013. (III. 28.) OGY határozata

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

kapcsolatos konfliktusok feloldása, ill. a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás érdekében. Meg kell találni az eszközöket az egyéni és a közösségi felelősségvállalás egyensúlyához. Mindebben különös súlya van az oktatásnak.

A **gazdasági erőforrások** fenntartható fejlődése érdekében egyfelől ki kell elégíteni a gazdaságnak a vízzel és vízviszonyokkal kapcsolatos igényeit, úgy, hogy hazánk víz-adottságait tudatosabban és hatékonyabban állítsuk a gazdaság szolgálatába. Fő területe a mezőgazdasági vízhasznosítás. Adottságaink függvényében a turizmus, a vízenergia hasznosítás, a hajózás feltételeinek fenntartható bővítése. Másfelől erősíteni kell a gazdaságnak a vízhez való alkalmazkodását (víztakarékos technológiák, vízigény-szabályozás, területhasználat-szabályozás).

Míg az előzőek főként a bővülő fejlődés fenntartható fejlődésének a támogatását jelentik, a **természeti erőforrások** - benne a víz - fenntarthatósága elsősorban az ökológiai szolgáltatásai megőrzését, korábbi torzulások kiigazítását célozzák.

A fentiekhez igazodóan 2030-ig elérendő víz-jövőkép következő:

A víz hasznosan és hatékonyan szolgálja a nemzet fenntartható fejlődését, azaz (a) elégséges, biztonságos, tiszta és jó állapotú víz áll rendelkezésre a jelen vízhasználatok és a jövő generáció számára, (b) a vízhasználatok és a vizek kártételei elleni intézkedések harmóniában vannak a természeti adottságokkal.

A társadalom, a gazdaság szereplői és a döntéshozók részvételükkel támogatják a fenti állapot kialakítását és fenntartását, érdekeltek is ebben, ezek révén a vízzel kapcsolatos igények és azok kielégítésének a módozatai konszenzus mentén fogalmazódnak meg. A vízgazdálkodás és a vízi infrastruktúra hatékony szolgálja az igényeket és rugalmasan képes alkalmazkodni a környezeti és gazdasági változásokhoz.

A jövőkép a tervezés pillanatában ideálisnak tartott állapotot jelent, de mert az igények és a körülmények állandó változásban vannak nem részletezhető minden felmerült problémára. Így csak a legfontosabb súlyponti feladatokhoz való megfogalmazása indokolt.

Súlyponti feladat	Időtáv	Jövőkép
Szakterületi jellegű feladatok		
1. Vízvisszatartás a vizeink jobb hasznosítása érdekében.	2030	A vízvisszatartás lehetővé teszi az érkező vizek tározását vízhasznosítási célokra, valamint a károsan sok vízmennyiség késleltetett, biztonságos levezetését, ezzel az igények változásához igazodó rugalmas készletgazdálkodást hoz létre
2. Kockázat megelőző ár- és belvízvédelem.	2030	A vízkárelhárítás hangsúlya áthelyeződik a költséges, és kiszámíthatatlan veszélykezelésből, a kiszámítható és tervezhető megelőző intézkedések irányába. A költségek kiegyensúlyozottabbá válásával a gazdasági környezet és a biztonság kiszámíthatóbbá válik.
3. A vizek állapotának fokozatos javítása, a jó állapot elérésére.	2030	A felszíni és a felszín alatti víztesteink jó állapotúak. A vízvagyon megőrzése és megújulása biztosított
4. Minőségi víziközmű szolgáltatás (ivóvízellátás, szennyvízelvezetés, szennyvíztisztítás), csapadékvíz-gazdálkodás elviselhető fogyasztói teherviselés mellett.	2030	Műszaki, szolgáltatási és gazdasági értelemben egyaránt kiegyensúlyozott, rövid és hosszú távon is fenntartható, egységes települési vízgazdálkodási szolgáltatási rendszer működik.
Horizontális feladatok		

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

5. A társadalom és a víz viszonyának a javítása (mind egyéni, mind gazdasági, mind döntéshozói szinten).	2030 főbb elemeiben 2020	A társadalom és a víz viszonyában érvényesül annak a felismerése, hogy a kellő mennyiségű és minőségű víz nélkülözhetetlen az egészséges, biztonságos, élhető környezethez, és a jövő generációi számára való megőrzéshez. A társadalmi értékrend, a viselkedési, termelési és fogyasztási szokások részét képezik a fenntartható vízgazdálkodásnak
6. A vízgazdálkodás stratégiai irányításának a megújítása (integrált vízgazdálkodási szervezetrendszer, tervezés és szabályozás, a hazai vízgazdálkodási tudományos kutatás és oktatás fejlesztése, nemzetközi tevékenységünk bővítése).	főbb elemeiben 2018	Stabil kormányzati szervezet kialakulása, amely képes a gazdasági, a szociális és a környezeti célok összehangolására és az ehhez szükséges szakmai, gazdasági és jogi háttér megteremtésére.
7. A vízgazdálkodás gazdaság-szabályozási rendszerének a megújítása	főbb elemeiben 2018	Értékalapú vízgazdálkodás. A célok elérése költség-hatékony módon valósul meg, a felügyelet, az igazgatás finanszírozása stabil alapokra kerül. A magánérdekű feladatok jelentős része érdekeltégi alapon valósul meg, a hasznosítható vízkészleteket nagyobb hozzáadott értéket termelő módon aknázzák ki.

A5.

7 A lehetséges fejlesztési irányok, beavatkozási alternatívák és területek

7.1 Valószínűsíthető forgatókönyvek (szcenáriók)

A jövőt, amelyben és ahogy a vízgazdálkodásnak működnie kell, soha sem tudjuk teljes bizonyossággal megjósolni. Ezért tényadatokból és a Kormány terveiből megkísérlünk olyan jövőképeket és forgatókönyveket felvázolni, amely a KJT tervezés alapja lehet. Ezek jövőbeli változások függetlenek attól, hogy a vízgazdálkodást miként akarjuk kezelni. Elméletileg a következő scenáriókkal érdemes foglalkoznunk:

A Társadalmi-gazdasági fejlődési scenáriók

- A.1 A jelenlegi, 30 éve tartó trend fennmarad, a gazdaság lényegében stagnál, az átlagos GDP-növekedés 1% körüli
- A.2 Kormány terveiben szereplő dinamikus gazdasági fejlődés, GDP-növekedés

B Klímaváltozási scenáriók

- B.1 A szélsőségeség fokozódik, továbbváltozik a klíma, nőnek a hatások a vízgazdálkodásra
- B.2 Az éghajlati jellemzők nagyjából változatlanok maradnak

Az eddig leírtak, ahhoz az elemzéshez is támogatást nyújtanak, hogy a scenáriók közül melyek azok, amelyeket érdemes tovább vizsgálni, mint valószínű esetet. A fenti felsorolást a nagyobb valószínűségű scenáriókkal kezdtük, tehát az 1. mindig valószínűbbnek tűnik a 2.-nál.

Az előző fejezet és az eddigi gyakorlatok alapján a következő vízgazdálkodási scenáriókkal érdemes számolnunk.

C Vízgazdálkodási scenáriók

- C.1 Központosított, inkább a gazdasági növekedés érdekeinek alávetett rendszer**

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

C.2 Központosított, inkább a fenntarthatóság igényeinek alávetett rendszer

C.3 Decentralizált, elsősorban a piaci mechanizmusokra építő rendszer

A jelenlegi helyzetre nézve legvalószínűbb változat az A.1-B.1 scenáriók kombinációjának megvalósulása. A jelentős államadósság több mint 30 éve nem tesz lehetővé dinamikus gazdasági növekedést, ugyanakkor ennek kényszerítő ereje miatt fenntarthatóbb fejlődésre sem lehet számítani. Az uniós támogatások felhasználására 2014-2020-ra vonatkozó fejlesztési elképzelések a gazdasági növekedést favorizálják. A reáljövedelmekre hosszabb távú dinamikus növekedésre nem számíthatunk. A klímaváltozás tekintetében fogadjuk el a tudományos körök előrejelzését, illetve a csapadék szélsőségeségének növekedésére utaló adatainkat

A másik valószínű kombináció az **A.2-B.1, ahol sikerül a dinamikusabb növekedést elérni, a magas államadósság ellenére is.** Ehhez egy nyugodt válságmentes időszakra lenne szükség kedvező világgazdasági tendenciákkal és kevesebb feszültséggel fő gazdasági partnereink tekintetében. A rövid távú tervek a közösségi fogyasztás csökkenésével számolnak.

A külsőnek tekinthető scenáriók nagyban befolyásolják a vízgazdálkodásra vonatkozó scenáriók megvalósulásának lehetőségeit. Az A.2-es növekedési scenárió megvalósulása elsősorban a C.1-es növekedési célokra alávetett, központosított vízgazdálkodás rendszerét igényli, viszont minél erősebb lesz a klímaváltozás hatása, úgy kerülhet előtérbe a C.2 változat, ahol már a fenntarthatóság nagyobb szerepet kap. Jól mutatja a C.1 jelenlegi domináns szerepét, hogy a terveink tele vannak a termásvízkinccsünk jobb kihasználására építő elképzeléssel, miközben a készlet kihasználását egy sor térségben már nem lehet növelni, másrészt arról rendre elfeledkezünk, hogy a folyamatot zárni is kellene. Tehát ebben az esetben nagy szükség lenne a C.2 scenárió alkalmazására.

Az A.2 – B.2 kombináció jellemzően a C.1 vízgazdálkodási scenáriót vonzza, miután itt kisebb a nyomás a környezeti fenntarthatóság felé. A C.3 vízgazdálkodási változat végeredményben a rendszerváltás utáni időszak decentralizáló, piacosító, bizonyos tevékenységeket részben privatizáló körülményei között már megvalósult. Jelenleg ezzel ellentétes folyamatok a jellemzőek az ágazatra, részben azért, mert a változat előnyei kisebbnek bizonyultak a hátrányainál, és azért, mert víz olyan súlyú nemzeti kincs, amivel való gazdálkodást nem lehet a piaci mechanizmusoknak alávetni. A z alábbi táblázat mutatja be a valószínűsíthető eseteket, sötétebb színnel jelölve a fontosságukat.

A lehetséges változatok

Hajtóerők	Vízgazdálkodási scenáriók			
	Kombinációk	C.1	C.2	C.3
Társadalmi – gazdasági fejlődés és a klímaváltozás	A.1 – B.1			
	A.2 – B.1			
	A.1 – B.2			
	A.2 – B.2			

A táblázat alapján az A.1 - B.1 – C.2 és másik esetként az A.2 – B.1 – C.1 kombinációkat érdemes vizsgálni, mert e kettő a valószínű változatokat jeleníti meg..

**VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT
NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT**

7.2 A jövőkép elérését szolgáló vízgazdálkodási feladatok

Az A.2 - B.1 – C.1 scenárió jellemzői: Dinamikus gazdasági növekedés, így a források jobb rendelkezésre állása, jobb fejlesztési és működési lehetőségek **+** A klímaváltozás tovább tart **→** Központosított, inkább a gazdasági növekedés érdekeinek alávetett vízgazdálkodási rendszer, a vízfogyasztók számára viszonylag kedvező feltételekkel, a területi vízgazdálkodás jellemzően a közvetlen katasztrófa veszély elhárítását, kezelését és a területfejlesztés kiszolgálását tekinti feladatának. A vízviszatarítás elsősorban a fejlesztési lehetőségeket növeli. Az A.1 - B.1 – C.2 scenárió jellemzői: Alacsony gazdasági növekedés, stagnálás körüli helyzet, így a források és a fejlesztési és működési lehetőségek is korlátozottak. **+** A klímaváltozás tovább tart és egyre nagyobb nyomást fejt ki a vízgazdálkodás működésére **→** Központosított, egyre inkább a fenntarthatóság érdekeinek alávetett vízgazdálkodási rendszer, a vízfogyasztók számára a víztakarékosságot előtérbe helyező feltételekkel, a területi vízgazdálkodás jellemzően a katasztrófa veszély megelőzését és a területfejlesztés befolyásolását tekinti feladatának. A vízviszatarítás jobb készletgazdálkodás, és az ökológiai szolgáltatások jobb fenntartását szolgálja. A két scenárió közötti különbséget a konkrét célokat tartalmazó, számunkra is döntő fontosságú Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció 2030 – on keresztül mutatjuk be:

Program - Célkitűzés	Víz KJT feladatai, céljai	
	A.2–B.1-C.1 Dinamikus növekedés - klímaváltozás tovább tart - Központosított, inkább a gazdasági növekedés érdekeinek alávetett rendszer	A.1–B.1-C.2 Eddigi alacsony növekedés - klímaváltozás tovább tart - Központosított, inkább a fenntarthatóság igényeinek alávetett rendszer
Az ország Kelet-Közép-Európa egyik legvonzóbb és legkedvezőbb gazdasági- és üzleti környezetét biztosító országa.	<ul style="list-style-type: none"> Gyengülő engedélyezési rendszer, a vízvédelmi érdekérvényesítés nehezen megy, cél a fejlesztések támogatása 	<ul style="list-style-type: none"> A jelenlegi engedélyezési rendszer erejének megmaradása, az adminisztráció rugalmasabbá válása mellett
Jelentős beruházások valósulnak meg, melyek hozzájárulnak a munkahelyteremtéshez és tekintettel vannak a természeti erőforrásokra, valamint a környezeti fenntarthatósági szempontokra. Erős hazai ipar alakul ki, ami jelentős részben az itthoni kis- és középvállalkozások hálózatára épül, részben pedig a globális nagyvállalatok rendszeréhez kapcsolódik.	<ul style="list-style-type: none"> Ipari vízigény-növekedés kielégítése A mentett ártéri értékek növekedése miatt a biztonság fokozása 	<ul style="list-style-type: none"> Az ipari vízigények befolyásolása a technológiai előírásokon keresztül, a K+F-re is építve ÁKK-ra épülő nem szerkezeti intézkedésekkel csökkenteni az amúgy növekvő kockázatokat
Agrár- és élelmiszergazdaságunk megerősödve, növekvő szerepet vállal a nemzetgazdasági teljesítményben és az exportban, a vidéki térségek fejlődésében és a foglalkoztatásban.	<ul style="list-style-type: none"> Öntözési igények kielégítése A belvízelvezetés dominanciája lassan változik 	<ul style="list-style-type: none"> Öntözési igények befolyásolása, a víztakarékos technológiák támogatásán keresztül A vízrendezési feladatok jelentősebb változása, a tájgazdálkodás terjedése
A környezetbarát közlekedési infrastruktúránk kulcselemei magas szinten kiépítettek, és állapotfenntartásuk megfelelően biztosított. Az infrastruktúra további, folyamatos fejlesztése hozzájárul a fenntartható jellegű gazdasági fejlődéshez.	<ul style="list-style-type: none"> Hajózási lehetőségek jobb kihasználása az igények növekedése miatt, kerül forrás az eddig elmaradt fejlesztésekre, hajózási ki-tűzésre, fenntartásra 	<ul style="list-style-type: none"> A jelenlegi állapot fenntar-tása

**VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT
NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT**

Program - Célkitűzés	Víz KJT feladatai, céljai	
	A.2–B.1-C.1 Dinamikus növekedés - klímaváltozás tovább tart - Központosított, inkább a gazdasági növekedés érdekeinek alávetett rendszer	A.1–B.1-C.2 Eddigi alacsony növekedés - klímaváltozás tovább tart - Központosított, inkább a fenntarthatóság igényeinek alávetett rendszer
Magas minőségű és széles körben elérhető oktatási rendszerünk versenyképes tudást közvetít, amivel hatékonyan hozzájárul a piacképes tudás és készségek megszerzéséhez, illetve a megszerzett képességek szinten tartásához és megújításához az életpálya során.	<ul style="list-style-type: none"> Az eddig hiányzó vízügyi életpálya-modell lehetősége nő, elsősorban forrásoldalról 	<ul style="list-style-type: none"> A hiányzó vízügyi életpálya-modell lehetősége nő, elsősorban az igények, feladatok oldaláról
A magas innovációs potenciálunk megfelelően szolgálja a gazdaság és a társadalom további fenntartható fejlődését.	<ul style="list-style-type: none"> Vízigény csökkentő, hatékonyság növelő megoldások elterjedésének lehetősége 	<ul style="list-style-type: none"> Vízigény csökkentő, hatékonyság növelő megoldások elterjedésének lehetősége
Megújuló energia potenciálunkra építve energiafüggetlenségünk jelentősen csökken, előtérbe kerül az energiatakarékosság és -hatékonyság, valamint a megújuló energiaforrások növekvő használata.	<ul style="list-style-type: none"> Vízenergia lehetőségek jobb kihasználása 	<ul style="list-style-type: none"> Vízenergia lehetőségek jobb kihasználása elsősorban helyi célokra
Kiemelkedő termálvíz kincsünkre és ásványvizeinkre építve virágzó gyógyturizmus és fürdőkultúra működik, amely még további fejlődési lehetőségeket rejt magában.	<ul style="list-style-type: none"> Túlhasználat veszélyét a készlet tekintetében a vízügy kevéssé tudja akadályozni 	<ul style="list-style-type: none"> Túlhasználat veszélyét a készlet tekintetében a vízügy kezelni tudja
Meglévő és folyamatosan fejlődő szakmai tudásunk alapján a vizeinkkel való fenntartható gazdálkodás a tájfenntartás, az agrárium és a klímavédelem támogatója.	<ul style="list-style-type: none"> Az agrárium igényeinek a kielégítése a döntő, a növekvő aszályproblémát, azért vízvisszatartással is orvosolni próbálják, például az árvízi vésztározókban 	<ul style="list-style-type: none"> Vízvisszatartásra építő jobb készletgazdálkodás igényeinek kielégítését inkább a forrás-hiány akadályozza, kedvezőbb vízháztartással járó tájgazdálkodás kialakulhat
Kiváló minőségű és nagy kiterjedésű termőföldjeink KJT-i erőforrásunkat képezik, amelyre sokszínű, virágzó, a környezeti adottságokkal összhangban lévő, azokat megőrző és a helyben élőknek gazdagító agrár- és élelmiszergazdaság épül.	<ul style="list-style-type: none"> A vízeróziós hatások csökkentésének igénye nő A természeti adottságokhoz jobban igazodó tájgazdálkodás racionálisabb készlet-gazdálkodással járhat 	<ul style="list-style-type: none"> A vízeróziós hatások csökkentésének igénye nő A természeti adottságokhoz jobban igazodó tájgazdálkodás racionálisabb készlet-gazdálkodással járhat
A családbarát intézményekkel, közszolgáltatásokkal, munkaszervezéssel, a megélhetés biztonságának növelésével elérjük, hogy az ország lakosság száma gyarapodásnak induljon.	<ul style="list-style-type: none"> A meglévő ivóvíz ellátási problémák kezelése mellett, növekvő ivóvíz igényt is ki kell elégíteni A rezsicsökkentési igény mérséklődik 	<ul style="list-style-type: none"> A meglévő ivóvíz ellátási problémák kezelése A rezsicsökkentési igény megmarad
A helyi- és a megújuló energiaforrások felhasználásával részben autonóm térségi ellátórendszerek épülnek ki, amelyek munkahelyeket teremtenek és javítják az ellátásbiztonságot.	<ul style="list-style-type: none"> Vízenergia lehetőségek jobb kihasználása 	<ul style="list-style-type: none"> Vízenergia lehetőségek jobb kihasználása elsősorban helyi célokra
Falvaink, tanyáink korszerű módon megújulnak, adott esetben új funkciókat nyernek.	<ul style="list-style-type: none"> A speciális adottságoknak megfelelő ellátási, szenny és használtvíz kezelési megoldások fokozatos elterjedése 	<ul style="list-style-type: none"> A speciális adottságoknak megfelelő ellátási, szenny és használtvíz kezelési megoldások lassú elterjedése

**VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT
NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT**

Program - Célkitűzés	Víz KJT feladatai, céljai	
	A.2–B.1-C.1 Dinamikus növekedés - klímaváltozás tovább tart - Központosított, inkább a gazdasági növekedés érdekeinek alávetett rendszer	A.1–B.1-C.2 Eddigi alacsony növekedés - klímaváltozás tovább tart - Központosított, inkább a fenntarthatóság igényeinek alávetett rendszer
Korszerű és versenyképes családi gazdaságok, kis-és középüzemek működnek vidéken, kiegyensúlyozott szerkezetben a nagyobb gazdaságokkal, biztosítva a vidéki lakosság egy részének a foglalkoztatását, megélhetését, a megtermelt értékekkel növekvő mértékben hozzájárulva a nemzetgazdasághoz, biztosítva az ország egészséges élelmiszerellátását.	<ul style="list-style-type: none"> • Öntözési igények kielégítése • A belvízelvezetés dominanciája lassan változik, de nő a természeti adottságokhoz jobban alkalmazkodó gazdaságok száma. 	<ul style="list-style-type: none"> • Öntözési igények befolyásolása, a technológiák támogatásán keresztül • A vízrendezési feladatok jelentősebb változása, a tájgazdálkodás terjedése

A6.

8 A vízgazdálkodási szakterületen elérendő célok, célfa/céltérkép

8.1 Átfogó vízgazdálkodási célrendszer

A fentiekben megfogalmazott jövőkép a következő egymással összefüggő célokat tartalmazó, hosszú távú célrendszer. megvalósításával érhető el 2030-ra:

- A vízgazdálkodás szakmaiságának érvényesítése a vízgazdálkodásban érintettek igényeinek összehangoltsága biztosítja a következő célok egyidejű elérését:
  - A jelenkori fenntartható emberi (egyéni, társadalmi, gazdasági) és természeti környezeti igények kielégítéséhez szükséges mennyiségű és minőségű víz biztosítása térben és időben, az emberi élethez és megélhetéshez köthető igények prioritása mellett, azaz **2030-ig elégséges, tiszta és egészséges víz áll rendelkezésre egyforma eséllyel minden ember számára.** Ebből is következően
  - a hazai vízkészletek mennyiségének és minőségének a javítása a jó állapot eléréseig, majd annak fenntartása a változó körülmények között.
- A vizek okozta károkozás megelőzésének, kezelésének fő célja **az emberi élet védelme és a nemzeti vagyon indokolt mértékű történő megóvása.** A vízgazdálkodási rendszerek és a területhasználatok összehangolt átalakítása úgy, hogy a víz káros bősége haszonná legyen fordítható (vízvisszatartás)..
- A fentiek megvalósítása a fenntartható fejlődés mentén történjék.

Egyszerre teljesül a vizekkel kapcsolatos fenntartható igények kielégítésének és a vizek jó állapotának követelménye (tehát igényszabályozás érvényesül), és ez az állapot hosszú távon biztosítható.

Időtáv: 2030

Mi módon?

- Integrált vízgazdálkodás megvalósításával, amely visszahat az igényekre
- Jó értelemben vett gazdasági, gazdálkodói szemlélettel
- A VGT és az ÁKK hazai adottságoknak megfelelő végrehajtásával
- A vízgazdálkodási beruházásokra nemzeti források rendelkezésre bocsátásával
- Létező vízügyi életpályamoddal és ehhez minden szinten igazított oktatással, lakás-gazdálkodással, ösztönző bérezéssel a vízóra leolvasótól az igazgatóig
- Megfelelő tervezői módszertan és intézményrendszer alkalmazásával

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

- Egységes, koherens vízügyi igazgatással
- Mérlegelt és tudományosan előkészített fejlesztési javaslatokkal
- Szilárd hidroökonómiai alapokon álló gazdaság szabályozási, árképzési, finanszírozási rendszer kialakításával, amely megakadályozza a vízvagyon leépülését, a készletek túlhasználatát. Ösztönöz arra, hogy a szűkös hasznosítható készleteket minél nagyobb hozzáadott értéket termelő módon aknázzák ki.
- Az állami érdekeltségű kutatási rendszer újraélesztésével
- A 2020-ig tervezett fejlesztések megvalósításával

8.2 A súlyponti feladatok és hosszú távú célok

A KJT koncepció 4 + 3 súlyponti feladatot fogalmazott meg, ezek közül 4 szakterületi jellegű, míg a másik 3 minden szakterületre kiterjedő hatású, horizontális feladat. Ezek megvalósítására összpontosít a stratégia. A súlyponti feladatokhoz megfogalmazott jövőképekhez első lépésben hosszú távú célokat rendelünk hozzá. A jövőkép egy kívánt ideális állapotot, a hosszú távú cél egy időigényes feladat és/vagy célállapot. A horizontális feladatok olyanok, hogy nem szabad 2030-ig várni a megvalósításukkal. A következő fejezetben ebből vezetjük le a 2020-ig terjedő időszakra vonatkozó középtávú célokat. Ezek egy lehetséges köztes állapotot jelentenek, aminek eléréséhez már eszközrendszert is rendeltünk.

1. Vízvisszatartási rendszer kialakítása a vizeink jobb hasznosítása- és a vízkárok megelőzése érdekében.

Hosszú távú cél 2030

A természeti adottságokhoz, és az azzal harmóniában végrehajtott fejlesztésekkel kezelt vízkészletekhez jól igazodó mezőgazdasági, települési, rekreációs és ipari vízhasználati rendszer, igénygazdálkodás van Magyarországon. Ide is kellene valami természetes visszatartási cél.

2. Kockázat alapú megelőző ár- és belvízvédelemi rendszer megvalósítása.

Hosszú távú cél 2030

Az árvízi eseményekkel egyidejű árvízvédekezés fokozatos felváltása a megelőző, differenciált árvízszabályozással. Az „abszolút biztonság” szintje nem elérhető, és racionálisan célként el is hagyható, ehelyett meg kell határozni a társadalom számára elfogadható kockázat mértékét. Az áttérés idején a hagyományos árvízvédekezési módszerek és eljárások eszközeinek és feltételeinek javítása. Nem szerkezeti intézkedésekkel védekezési szükségletek, kényszerek csökkentése. El kell érni, hogy az a lakos, közösség, vagy gazdasági szereplő, aki elszennvedheti az elöntési események következményeit, alkalmassá váljék (ha ez lehetséges) saját óvintézkedései megtételére a károk megelőzése, csökkentése érdekében, kiterjedt biztosítási rendszer támogatja a kárenyhítést. .

3. A vizek állapotának fokozatos javítása, a jó állapot elérésére, a jó állapotban lévő víztestek megőrzése.

Hosszú távú cél 2030

A felszíni és a felszín alatti víztestek jó állapotának elérése és folyamatos fenntartása figyelembe véve az ország természeti és társadalmi-gazdasági adottságait, biztosítva a megújuló készletek, a jó állapotú víztestek minél gazdaságosabb hasznosítási lehetőségét.

4. Minőségi víz- és víziközmű szolgáltatás, csapadékvíz-gazdálkodás megvalósítása, elviselhető fogyasztói teherviselés mellett.

Hosszú távú cél 2030

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

A hálózati rekonstrukciók megvalósításának következtében lényegesen csökken a vízvesztés, jó a szolgáltatási színvonal. A lehetséges minimumra csökken a kibocsátott tisztított szennyvizek szennyezőanyag-tartalma. A tisztított szennyvizek a készletgazdálkodás bevételi oldalát növelik. A szennyvíztisztítás (egyedi, decentralizált szennyvízkezelés) az ország minden településén megfelel a vízvédelmi követelményeknek. A vízvisszatartáson és vízhasznosításon alapuló csapadékvíz-gazdálkodás a település élhetőségét, vízhozzáféréseinek konformitását, a vízminőségi és mennyiségi problémák csökkentését, a rekreációt egyaránt szolgálja. A rendszer a település külterületi vízkapcsolatait összehangoltá teszi, a településfejlesztés a vízviszonyokat messzemenően figyelembe veszi.

5. A társadalom és a víz viszonyának javítása (mind egyéni, mind gazdasági, mind döntéshozói szinten).

Hosszú távú cél 2030

Az érintettek és a társadalom képviselői, tagjai folyamatos tájékoztatást kapnak a vízállapotok (mennyiségi, minőségi, szervezeti) változásáról, a felhasznált, és őket közvetve, vagy közvetlenül érintő költségekről, a tervezett beavatkozásokról és várható költségeiről.

6. A vízgazdálkodást érintő kormányzati igazgatási, módszertani, és humán erőforrás gazdálkodási munka javítása

Hosszú távú cél 2030

Hatékonyan működik a víznek, mint fontos lételemnek és természeti erőforrásnak sajátosságaihoz illő integrált intézményi rendszer. A döntéseket a politika a szakmával és az érintettekkel történő előkészítés útján hozza meg. A tudomány és az oktatás fejlesztése nyújtson alapot a tervezői munkának, a rendszer működésének.

7. A vízgazdálkodás gazdaság szabályozási ösztönző rendszerének megújítása.

Hosszú távú cél 2030

A vízvagyron megőrzése biztosított. Olyan gazdaság szabályozási, árképzési, finanszírozási rendszer működik, amely megakadályozza a vízvagyron leépülését, a készletek túlhasználatát, ugyanakkor ösztönöz arra, hogy a szűkös hasznosítható készleteket minél nagyobb hozzáadott értéket termelő módon aknázzák ki, a vízügyi infrastruktúra hatékonyan, fenntarthatóan fejleszhető és működtethető. Érvényesül a teljes költségmegtérülés elve. Integrált települési vízgazdálkodás valósul meg stabil szervezeti, finanszírozási háttérrel, vízvisszatartásra ösztönző díjrendszerrel. A vízügynek önálló bevételei vannak, amelyek kezelésére és a nemzeti vízgazdálkodási beavatkozásokra hitel és támogatást nyújtó, bankként működő vízpénztára van.

8.3 Középtávú célok 2020-ig, célfa

A 4. fejezetben meghatározott súlyponti feladatok, az elkészített problémafa és a hosszú távú célrendszer alapján elkészíthető a KJT célfa, amely már a 2020-ig terjedő középtávú időszakra vonatkozik. A célfa első oszlopa a 7 kiemelt súlyponti feladatot, a második a középtávú célokat, míg a harmadik a felhasználható eszközöket mutatja be. A harmadik oszlopban pirossal jelöltük a fejlesztési, kézzel a szabályozási eszközöket, zölddel a nemzetközi vonatkozásúakat.

Az oszlopok közti nyilak a kapcsolatokat jelzik. Ezekből érzékelhető, hogy egy adott cél nem csak a közvetlenül hozzárendelt feladatot szolgálhatja, illetve befolyásolhat más feladathoz tartalmazó eszközöket.

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

A vízgazdálkodás szakterületi célfája a 2020-ig terjedő időszakra			
A vízgazdálkodás súlyponti feladatai	Középtávú célok 2020-ig		Eszközök - intézkedések
1. Vízviszartartás a vizeink jobb hasznosítása érdekében.	Működőképes, fenntartható vízviszartartási rendszer kialakítása		<ul style="list-style-type: none"> • Vízvezetékhez igazodó vízhasználatok ösztönzése főleg a mezőgazdaság területén • Helyi meder és területi vízviszartartási lehetőségek kiaknázása • Térségi vízátvezetés vízhiányos területekre, amikor nincs mit visszartanni • A vízszolgáltatási rendszerek (belvízi és öntözés vízálózat) felülvizsgálta, indokolt esetben azok átalakítása, felújítása, fejlesztése, újak építése • A vízviszartartásra ösztönző szervezeti, érdekeltségi és árképzési rendszer alkalmazása mind a területi, mind a települési vízgazdálkodásban • Az állami közérdek és helyi jelentőségű közérdek megkülönböztetése és alkalmazása a megvalósításban • A vízgazdálkodáshoz kapcsolódó adatbázisok fejlesztése, aktualizálása
	A települési csapadékvíz-gazdálkodás rendszerének kialakítása.		
	A vízpótlási és vízvezetési infrastruktúra ki és átalakítása		
	A VTT tározók rendszeres, vagy bizonyos alkalmas részekben állandó tározásra legyenek használva.		
2. Kockázat megelőző ár- és belvízvédelem.	Az ÁKK-nak megfelelő tervezési, fejlesztési és védekezési rendszer kialakítása, a MÁSZ folyamatos újra értékelése		<ul style="list-style-type: none"> • Árvízi kockázati térképek elkészítése • Kockázat alapú tervezés • Nagyvízi mederkezelés szabályozása, a tervek végrehajtása • A határ menti kétoldalú együttműködés javítása az ÁKK keretében • Konkrét árvízi fejlesztések megvalósítása, tározók, hullámtéri beavatkozások, töltés fejlesztések
	A legvesélyeztetettebb, legnagyobb kockázatu öblözeteknél a veszélyeztetés csökkentése		
	A külföldi vízgyűjtőkön történő fejlesztések, változások következményeinek, hatásainak kezelése		
3. A vizek állapotának fokozatos javítása, a jó állapot elérésére.	A szennyvízkibocsátás és elhelyezés ne rontsa sem a felszíni, sem a felszín alatti víztestek előírás szerinti állapotát, a veszélyes anyagok vizekbe kerülésének korlátozása		<ul style="list-style-type: none"> • A vízvédelmi szabályozás korszerűsítése • A határ menti kétoldalú együttműködés, a VGT -k összehangolása. • vízminőségi kárelhárítás megfelelő szervezetének, eszközeinek, jogszabályi kereteinek biztosítása • Az illegális használatok megfelelő kezelése • A VKJ rendszer megújítása és a túlhasznált készleteknél új allokációs mechanizmus kidolgozása • Monitoring és informatikai rendszerek továbbfejlesztése • Új gazdasági eszközökkel érdekeltté tenni a mezőgazdaságot a diffúz, a gazdaság többi szereplőit a pontszerű szennyezések csökkentésére
	A diffúz szennyezések csökkentése		
	Termásvíz, egyéb FAV készletek hasznosítása csak az utánpótlódási képesség mértékéig történjék		
	A szennyezőanyagok terhelése ne lépje túl az asszimilációs képességet		
4. Minőségi víz és víziközmű szolgáltatás csapadékvíz-gazdálkodás megvalósítása, elviselhető fogyasztói teherviselés mellett.	Az állapotok változását jól követő, felhasználóbarát információs rendszer léte.		<ul style="list-style-type: none"> • A szennyvízes és az ivóvízes derogációs feladatok befejezése • 2. szennyvízprogram kidolgozása • Nemzeti rekonstrukciós program, finanszírozási stratégia kidolgozása • A Szennyvíziszap Kezelési és Hasznosítási Program végrehajtása • Az integrált települési vízgazdálkodás jogi, szervezeti, finanszírozási rendszerének megalkotása • A még el nem végzett vízbázisvédelmi feladatok megoldása, biztonságba helyezés • Tartalék vízbázisok kijelölése. • Víziközmű szolgáltatók látják el a csapadékvíz-gazdálkodást is. • Díjpolitika és díjstruktúra átalakítása
	Minden lakos számára megoldott az egészséges ivóvízhez jutás		
	Kialakulnak az egészséges szolgáltató rendszeri méretek és gazdálkodás		
	Ivóvízbázisok biztonságba helyezése megtörténik		
	A Szennyvíz Programban nem szereplő területeken keletkező szennyvizek megfelelő kezelése		
A csapadék gazdálkodás létesítményei közműnek és önkormányzati feladat ellátási kötelezettségnek számítanak			

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

A horizontális súlyponti feladatok célfája			
Súlyponti feladat		Középtávú célok 2020-ig	Eszközök - intézkedések
5. A társadalom és a víz viszonyának javítása (mind egyéni, mind gazdasági, mind döntéshozói szinten).		A tájékoztatásnak az eddigieknél hatékonyabb formáit kell kialakítani, javítva az információhoz jutás lehetőségeit.	<ul style="list-style-type: none"> • A társadalmi párbeszéd jelentős bővítése • Civil fórumok szervezésének támogatása • Média „fogyasztható” anyagok előállításának és állandó a dások életre hívása • Iskolai oktatás óvodai nevelés direkt befolyásolása • A területi, részvízgyűjtő és országos vízgazdálkodási tanácsok szerepének növelése • Egyes intézkedésekre célzott szemléletformálási programok indítása
		A vízkészletek megőrzése fontosságának jobb megértetése társadalommal és a döntéshozókkal.	
		A döntéshozatal a szakmai elemzések és vélemények figyelembevételével, megalapozásával történik.	
6. A vízgazdálkodás stratégiai irányításának a megújítása (integrált vízgazdálkodási szervezetrendszer, tervezés és szabályozás, a hazai vízgazdálkodási tudományos kutatás és oktatás fejlesztése)		Integrált vízgazdálkodási és ennek megfelelő intézményi és tervezési rendszer létrehozása, kiemelten a területfejlesztési tervezéssel való összhang biztosításával	<ul style="list-style-type: none"> • Integrált terv módszertanának kidolgozása és bevezetése, a különböző tervek – VGT, ÁKK stb. – egy emyő-terv (KJT) alá vonása. • Az ágazat a sajátosságoknak megfelelő pozicionálása a kormányzatban • Az intézményrendszer reformja. • A vízügyi hatósági feladatok ellátása hatékonyságának növelése, az ehhez szükséges monitoring rendszer erősítése • Vízügyes életpálya modell kialakítása, a humán erőforrást fejleszteni és megtartani képes, ösztönző bérezési feltételek
		A vízkincs, mint állami vagyon egységes kezelésének megoldása	
7. A vízgazdálkodás gazdaság-szabályozási rendszerének megújítása		A felügyeleti és igazgatási funkciók megerősödnek.	<ul style="list-style-type: none"> • A területi vízgazdálkodási infrastruktúra új ösztönző-rendszerének kialakítása, az államra háruló, és helyi közösségi feladatok és a magán érdekek igényeit kiszolgáló tevékenységek szétválasztásával. • Az okszerű vízgazdálkodás alkalmazására ösztönző támogatási rendszer kialakítása különösen a mezőgazdaság területén • A Vízkészlet-járadék rendszer átalakítása úgy, hogy közvetlenül finanszírozza a vízügyi felügyeleti, hatósági és igazgatási rendszer költségeit. • A vízpénztár létrehozása • A szűkös készletek kezelése, amely az egymással versengő, de együtt már nem kielégíthető igények esetén rendezné a hozzáférisi jogok elosztását. • Új eszközökkel érdekeltté kell tenni a mezőgazdaságot a diffúz, a gazdaság többi szereplőit a pontszerű szennyezések csökkentésére • Víziközmű szolgáltatók látják el a csapadékvíz-gazdálkodást is, de külön költségelszámolási és díjképzési rendszert alkalmaznak • Díjpolitika és díjstruktúra, díjtámogatási rendszer átalakítása, Takarékos vízhasználatok ösztönzése
		A vízügyi irányítás naprakész információkkal rendelkezik a vízháztartási, vízkészletgazdálkodási, vízminőségi, területhasználati folyamatokról,	
		A területhasználat racionalizálásban érdekelt a gazdák, ezáltal a diffúz szennyezés is lényegesen mérséklődik	
		A fejlesztések fenntartásának és üzemeltetésének fedezete biztosított	
		A védekezési források rendezetten a jogszabályok betartása mellett időben állnak rendelkezésre.	
		A bérezés és jövedelem forrásai rendezettek, az életpálya modellhez igazítottak	

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

8.4 A célok megvalósítását gátló konfliktusok, korlátok

A stratégiai célok megvalósíthatóságának és a megvalósítás hatékonyságának értékeléséhez számolnunk kell olyan folyamatokkal, korlátokkal, konfliktusokkal is, amelyek a tervezetekkel ellentétes folyamatokat indíthatnak, vagy megkerülhetetlen végrehajtási korlátot jelentenek. Jellemzően azért fontos ezek ismerete, mert az eddigi stratégiák, programok megvalósítását általában pont ezek az állapotok, érdekérvényesítési hiányosságok vittek el kedvezőtlen, a tervezők szándékától eltérő irányokba és nem ritkán lehetetlenné tették bizonyos célok megvalósítását.

Ha az elmúlt 20 – 30 év hasonló szintű és tárgyú stratégiáit elemezzük, azt tapasztalhatjuk, hogy bizonyos célok minden stratégiában szerepelnek, anélkül, hogy a megvalósításukhoz közelebb kerülnénk. Így a tervezés csak egy kötelező, de nem végrehajtandó feladatot jelent. Ezt a csapda helyzetet mindenképpen kívánatos elkerülni.

A célok tartamát és hozzájuk rendelt megoldások eredményességét alapvetően négy tényező befolyásolja:

I.) A társadalmi, gazdasági folyamatok, az ország jelenlegi állapotának tehetetlenségi ereje, a társadalmi problémák kezelésének a kényszere	↔	A KJT fő súlyponti kérdései, céljai és eszközei
II.) Az állami szerepvállalás helyzete, önmozgása, a kormányzat igazgatási, szabályozási koncepciója	↔	A KJT céljai és eszközei és megvalósíthatósága
III.) Az uniós támogatások, hazai költségvetési források megszerzési, felhasználási körülményei, feltételei, a kedvezményezettek hozzájárulása, illetve ennek hiánya	↔	A KJT céljai és eszközei és finanszírozhatósága
IV.) A természet rendje és a klímaváltozás hatásai	↔	A KJT céljai és eszközei és elvárt eredményei

A fenti négy tényező a KJT céljaitól függetlenül alakul, viszont nagyban meghatározza a jövőkép elérhetőségét és a célok teljesíthetőségét. A konfliktusok főleg az első két pontból eredeztethetők. A felmerült gátló tényezőket, konfliktusokat a * *táblázatban* foglaljuk röviden össze. A táblázatban színekkel jelöltük a gátló folyamatok valószínűsíthető erősségét, a pirossal jelöltek nagyon kemény hatást jelentenek, azaz a cél elérése csak az említett körülmény változása mellett várható. A narancsszínnel jelölt tényezők is erős korlátokat jelentenek, de ezek esetében vagy a hatás enyhébb, vagy a változás valószínűbb. A sárgával jelzett konfliktusok feloldására nagyobb az esély.

* **táblázat: A célok megvalósításának korlátai**

Célok:		Eddig jellemző gátló tényezők, konfliktusok
A fenntartható emberi (egyéni, társadalmi, gazdasági) és természeti környezeti igények kielégítése	↔	<p>A fogyasztói társadalom magatartás-formáinak átvétele anyag- víz- és energiapocsékoláshoz és a hulladékok fokozott termeléséhez vezet.</p> <p>A jelenlegi agrártámogatási rendszer eredményezte agrárszerkezet és művelési mód vízgazdálkodási szempontból sem fenntartható.</p> <p>A természeti rendszerek lényegükből fakadóan a rendelkezésükre álló víz egészével gazdálkodnának, de ebből egyre kevesebbet hagyunk nekik, a problémát a klímaváltozás csak növeli.</p>

**VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT
NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT**

Célok:		Eddig jellemző gátló tényezők, konfliktusok
A hazai vízkészletek jó állapota	↔	<p>Az ország eladósodottsága és a lakossági jövedelmeknek az unió átlagához képest alacsony képest nagyon alacsony volta jelentős rövid távú növekedési kényszerrel jelent, ilyen körülmények között sokszor állami engedéllyel vagy illegálisan felélik a készleteket és utána csak nagyon kevés forrás jut hosszú távúnak tekintett, pláne nem közvetlenül gazdasági tartalmú vízvédelmi beavatkozásokra.</p> <p>A jó állapot és a társadalmi – gazdasági igények között akkor lehet kompromisszumot kötni, ha ez utóbbi is alkalmazkodik, egyelőre azonban nem a fenntarthatóság, hanem a gazdasági növekedés a prioritás.</p>
A vizek okozta károkozás megelőzése, kezelése. a területhasználatokkal összhangban úgy, hogy egyes, jelenleg károkat okozó jelenségek (pl. árvizek, belvizek) haszonként jelentkezzenek.	↔	<p>Mind a lakosság, mind a gazdaság szereplői az államot tekintik a vízkárelhárítás egyetlen gazdájának. A feladat problémamentes ellátását az államtól várják, ezt a szemléletet gyakran maguk a vízügyi államigazgatási szervezetek is erősítik.</p> <p>A különböző területi szervezetek (megyei, helyi önkormányzatok) nem vesznek tudomást a nagyobb veszélyeztetésnek kitett területek létéről, csupán fejlesztést gátló tényezőnek tekintik, a veszélyeztetést, ahelyett, hogy alkalmazkodnának.</p> <p>A klímaváltozással járó csapadékszélsőségek eddig közel sem produkálták az árvízi szempontból legkedvezőtlenebb egybeeséseket.</p>
Mindez a fenntartható fejlődés szemléletének folyamatos érvényesítése mellett	↔	<p>A társadalom anyagi értékrendje és az ehhez kapcsolódó etikai válság miatt a fenntartható fogyasztási magatartásformák alig terjednek.</p> <p>A lakosság jelentős részének helyzete olyan, hogy a mindennapi megélhetési problémák háttérbe szorítanak minden mást.</p> <p>A gazdaság állandó növekedési kényszer alatt van, miközben egy sor fontos feladatra nem jut forrás.</p> <p>A problémák miatt csak rövid távú szemlélet érvényesül, a hazai gazdaságpolitika és az egy-egy uniós támogatási ciklushoz kötődve, az általuk adott lehetőségekre építve.</p>

Hogyan akarjuk a célokat elérni:		Eddig jellemző gátló tényezők, konfliktusok
Integrált vízgazdálkodás megvalósításával, amely visszahat az igényekre	↔	<p>Integrált rendszerek jellemzően nem tudtak működni más ágazatok, így például a környezetpolitika esetében sem, inkább a feladatok elkülönülése jellemző, a minisztériumok, és önkormányzatok között gyakran még az információ áramlás sem működik gyakran megfelelően. Inkább verseny van a hatáskörökért és az ehhez kapcsolódó forrásokért.</p> <p>Az önkormányzatok anyagi helyzete, szakemberellátottsága problémás, céljai erősen determináltak.</p> <p>Az Operatív Programokban és a VP-ben nehezen tudnak megjeleníteni komplex, vízgazdálkodási elemeket is magukba foglaló projektek. A fejlesztések döntési finanszírozási rendszere elkülönül a működtetés finanszírozásától</p>
Az értékek megőrzésére figyelő „jó gazda”, gazdálkodói szemlélettel	↔	<p>A növekedési kényszer gyakran veszélyezteti a természeti erőforrások fenntarthatóságát.</p> <p>A már eddig említett problémák állami szinten, az állandó szabályozásváltozások, és a gazdasági szereplők nagy részének pénzügyi helyzete kikényszeríti a rövid távú szemléletet.</p>

**VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT
NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT**

Hogyan akarjuk a célokat elérni:		Eddig jellemző gátló tényezők, konfliktusok
A VGT és az ÁKK hazai adottságoknak megfelelő kidolgozásával és végrehajtásával	↔	Miután a fejlesztési források legnagyobb része az Operatív Programokhoz kötődik, csak az ott támogatott feladatok finanszírozására van mód. mégpedig az ott megadott feltétel között (pl. nem jut elég forrás területszerzésre, kevés a tervezési idő, de hosszadalmas a döntési folyamat) 2020-ig a célok és források, sőt projektek kialakultak, kevés lehetőség van a VKI célok és az ÁKK projektek teljes körű megvalósítására.
A vízgazdálkodási beruházásokra nemzeti forrásoknak is a rendelkezésre bocsátásával	↔	Az elmúlt időszakban (több mint 10 éve) Magyarországon megvalósult állami beruházások legnagyobb részét uniós társfinanszírozással oldottuk meg. A magyar állam fejlesztéspolitikája, ezen belül a vízgazdálkodási fejlesztések szinte teljes egészében az uniós pénzekre alapultak.
Létező vízügyi életpályamoddellel és ehhez minden szinten igazított oktatással, lakásgazdálkodással, ösztönző bérezzéssel az őrtől az igazgatóságig	↔	A vízügy gyenge érdekérvényesítő képessége miatt és a költségvetés kemény korlátot jelent.
Megfelelő tervezési módszertan és intézményrendszer alkalmazásával	↔	A megfelelő tervezéshez szükséges egységes adatbázis, megfelelő intézmény és a fontos hosszú távú szemlélet is hiányzik.
Egységes, koherens vízügyi igazgatással, erős hatósági szervezettel Az állami érdekeltségű kutatási rendszer újraélesztésével	↔	Az államigazgatás karcúsítására vonatkozó elképzelések és a rendszeresen ismétlődő reformok nem kímélték a vízügyi államigazgatást és kutatási háttérét sem. A víz, mint természeti erőforrás mennyiségi és minőségi szempontból egységes igazgatási és hatósági kezelésének igénye folyamatosan háttérbe szorult más megfontolásokkal szemben.
Mérlegelt és tudományosan előkészített fejlesztési javaslatokkal	↔	Nincs idő sem a tervezésre, sem az egyeztetésekre, hiányzik a kutatási háttér
Olyan gazdaság szabályozási, árképzési, finanszírozási rendszer kialakításával, amely megakadályozza a vízgyon leépülését, a készletek túl-használatát, ugyanakkor ösztönöz arra, hogy a hasznosítható készleteket minél nagyobb hozzáadott értéket termelő módon aknázzák ki, valamint arra is, hogy a vízügyi infrastruktúra hatékony, fenntartható módon legyen fejleszhető és működtethető	↔	A szükséges forrásoknak folyamatosan bizonytalan a rendelkezésre állása. A vízügy alacsony érdekérvényesítő képessége. A lakossági jövedelme töredéke a fejlett EU tagállamok lakosságáénak, miközben az ár és (a rezsicsökkentésig) díjszintek az ottanit közelítik, ugyanakkor az alacsony díjak a jelenlegi körülmények között a működőképességet veszélyeztetik. A fentiek miatt a gazdagabb országok módszerei gyakran nem átvehetők. Mind a lakosság, mind a gazdák a területi vízgazdálkodást és számos vízszolgáltatást ingyen, vagy értéken alul, ezért pazarlón veszik igénybe.
A 2020-ig tervezett fejlesztések megvalósításával	↔	A tervezett és elvárt eredmények, és a valóság között jelentős az eltérés. Önkormányzati fejlesztéseknél az önerő hiánya és a várható díjnövekedés akadályozhatja a fejlesztéseket. Az állami fejlesztéseknél a működtetés lehetőségei jelentenek korlátot

A bemutatott gátló tényezők egy része kezelhető az eszközök megfelelő kialakításával, más részük csak akkor kerülhető meg a változik vagy a konfliktust okozó állapot, vagy maga a gátló tényező.

Az 5. fejezetben bemutatott **A.2–B.1-C.1** **szcenárió** (Dinamikus növekedés - klímaváltozás tovább tart - Központosított, inkább a gazdasági növekedés érdekeinek alávetett rendszer) esetében a finanszírozáshoz köthető korlátok kevésbé, míg a fenntarthatósággal kapcsolatosak erősebben érvényesülnek. Az **A.1–B.1-C.2** **szcenárió** (Eddigi alacsony növekedés - klímaváltozás tovább tart - Központosított, inkább a fenntarthatóság igényeinek alávetett rendszer)

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

esetében mindez fordítva van. A többi korlátozó tényező hasonlóan alakul mind két scenárió megvalósulása esetében.

A.7

9 A részletes vízgazdálkodási célkitűzések.

9.1 Átfogó szakterületek

A vízkészletekkel való gazdálkodás mind mennyiségi, mind minőségi tekintetben vett feladatai öt cél köré csoportosíthatók:

- A fenntartható vízhasználatok intézményi hátterének erősítése a VGT1-ben foglaltakkal összhangban
- Az ivóvízhasználatok biztonságának növelése
- A területfejlesztés és a vízkészlet-gazdálkodás összhangjának erősítése
- Külföldi kapcsolatok további erősítése, a külföldről érkező készletek biztosítása (elsősorban a Tisza vízgyűjtőjén)
- Fejlesztési (kitörési) lehetőségek feltárása, kihasználása

A vízkészletgazdálkodás és a vízminőség szabályozás eszközzrendszere többségében a szabályozásban jelenik meg, ezért a feladatok is e köré csoportosulnak:

- átlátható, egységes kiszámítható és hatékony szabályozás, amely meghatározza az engedélyezést (beleértve a fenntarthatóság szempontrendszerét), a járulék- és díjképzést, a szennyező fizet elv gyakorlati alkalmazását (kötelezően alkalmazandó elemek) és a támogatási-ösztönzési rendszert (rugalmas elemek);
- a hatósági tevékenység megerősítése (a jogkövető magatartás kikényszerítése az engedélyekben szereplő előírások betartásának fokozott ellenőrzésével és megfelelő szankciókkal, az illegális vízkivételek legálissá tétele vagy megszüntetése, áttekinthető engedélyezési gyakorlat);
- a vízhasználatok hatásainak ellenőrzését szolgáló monitoring fejlesztése (vízszint-változás, forráshozam és mederbeli lefolyás csökkenése, élőhelyek állapota, vízminőség), valamint az adatszolgáltatás színvonalának javítása kényszerítő szankciókkal és az adatok hozzáférhetőségének biztosítása; különösen fontos az egységes országos *laborhálózat* létrehozása, mely nem csak a káresemények gyors és hatékony észlelésének alapfeltétele, hanem a vízgazdálkodási alapfeladatok (pl. öntözés), ellátását is szolgálhatja. Megfontolandó egy esetleges *irányító koordináló szerv/labor/csúcs labor* létrehozása kijelölése. A gyakorlatban kell alkalmazni az informatikai és hírközlési fejlődés által lehetővé tett távérzékelést és távmérést. Az archív adatállományt a közzétételre alkalmas állapotba kell hozni és ki kell dolgozni a közzététel rendszerét. Az állami finanszírozású szervezetek közötti adatcserét ingyenessé és automatikussá kell tenni.
- A fő öntözővíz-kivételi helyek (öntözőfűrtök helye) és a vízáradási pontok automatizált vízmennyiségi és vízminőségi monitoring helyek kialakítása.
- A termálvíz kitermelésére vonatkozó jogi szabályozás átgondolása a visszasajtolási kényszer - esetleg területtől, felhasználási módtól függő - visszaállítása, különösen annak a tükrében, hogy az ország ezen energia-forrással vízkivételekkel hosszú távon tervez. A Bányakapitányságok hatáskörébe tartozó (2500 m alatti, koncesszió alapján kitermelhető) vízkészletekkel való gazdálkodás is áttekintést igényel. igénybevétele és védelme ezen készletekkel történő gazdálkodást és azok védelmét

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

- a gazdasági viszonyoktól, a területfejlesztéstől és az éghajlatváltozástól függően megjelenő vízigényekre, illetve problémákra adott válaszok (igénygazdálkodás bevezetése, vízhiányos területek egyedi kezelése, gazdasági válság kezelése, engedmények egyedi vizsgálatok alapján, éghajlatváltozás rugalmas kezelése);
- jó gyakorlatok kidolgozása a helyben keletkező vízkészletek hasznosítására (csapadékvíz-gazdálkodás) és a tisztított használtvizek elvezetési gyakorlatának megváltoztatására;
- a szemléletváltás elősegítése neveléssel, képzéssel és továbbképzéssel és tájékoztatással, amelynek révén fokozatosan elérhető, hogy az önkéntesen vállalt (általában az állam által támogatott), környezeti szempontból kedvezőbb tevékenységi formák hatására csökken a kötelezés-ellenőrzés jelentősége.

Ezeknek a feladatoknak a megvalósítása jórészt a VKI illetve a vízgyűjtő-gazdálkodási tervek kidolgozásához és végrehajtáshoz kapcsolódik, hiszen a VGT-nek alapvető célja és feladata a fenntartható vízhasználatok elősegítése.

9.2 Területi vízgazdálkodás

Árvízmentesítés

Az indokolt árvízi biztonság a következő 5 – egymással szorosan összefüggő – követelmény teljesítésével valósítható meg:

1. A vízvisszatartási (tározási) lehetőségek feltárása és kiépítése, ide értve a természetes vízvisszatartást is.
2. Árvízi mederben a hidraulikai folyosó kialakítása a lefolyás gyorsítása, és ennek következetes fenntartása (nagyvízi meder kezelés).
3. A töltések kiépítése a mértékadó árvízi terhelésre.
4. Lefolyás-szabályozás külföldön (felül és alulfekvő relációban egyaránt) ehhez folyamatosan erősíteni szükséges a határvízi együttműködést.
5. Az árvízvédekezés úgynevezett nem-szerkezeti módszereinek (szervezeti, szervezési, fenntartási feladatok, védekezési eszközrendszer, árvízi előrejelzés és monitoring) fejlesztése.

Az első négy követelmény a megelőzést, míg az 5. többségében az árvízi helyzet kezelését szolgálja.

Az elmúlt alig több mint tíz év rámutatott arra, hogy szükség van biztonsági szelepekre, és a gyakorlatban is hasznosak, lásd a Tiszaroffi tározó megnyitása 2010-ben, aminek a hatására jelentősen enyhült az árvízi terhelés Szolnok térségében. Ez igazolja a Vásárhelyi Terv alapelveinek a helyességét is, annak ellenére, hogy egyes elemeinek végrehajtása, elsősorban a területfejlesztési feladatok elmaradása miatt, nem valósultak meg teljes körűen. A tározók :

- átmenetileg tehermentesítik az elégtelen állapotú védműveket, nagyvízi medreket
- képesek kezelni az éghajlatváltozás következtében prognosztizált szélsőséges árvizeket
- képesek kezelni a külföldi beavatkozások miatt megnőtt árvízszinteket (pl. Ukrajna)

A tározóterületek lehetőséget jelentenek a víztűrő mezőgazdasági művelés, a tájgazdálkodás, a természetvédelem és nem utolsósorban a mentesített területek késleltetett vízpótlására a tározó leeresztésével párhuzamosan. A tározó terek átvizsgálásával, a létesítmények eredeti koncepció szerinti kialakításával a tározótérben hasznosítható vízkészletek tározásának lehetőségét is erőltetetten kell vizsgálni, mint ahogy azt az eredeti koncepció célul tűzte ki, de szóba kerülhet kifejezetten hasznosítási célú meder, vagy oldaltározás kialakítása is.

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

A fentiekben megfogalmazott feladatok elvégzését foglalják keretbe az árvíz-kockázat kezelési tervek (ÁKK). Minden beavatkozásnak ezekre és ezek társadalmi megvitatására kell épülnie. A társadalmi vitából kell eredményként kihozni, a most természetesnek tekintett, de messze nem racionális és nem is fenntartható, terület értékességtől független egyenszilárdságú árvíz-biztonság fenntartásának felülvizsgálatát. **A differenciált biztonság érvényesítése felé kell elmozdulni, aminek része a nálunk szinte teljesen hiányzó objektum védelem és esetenként az érintettségei teherviselés is.**

Az ÁKK társadalmi vita utáni jóváhagyását követően:

- A mértékadó árvízi terhelés vízhozam alapra helyezett számításának hat évenkénti felülvizsgálata, tervszerűen rendelkezésre álló forrásokkal, mérő, feldolgozó és elemző kapacitással.
- Az árvizek további emelkedését minden eszközzel meg kell akadályozni, így minde- nek előtt a nagyvízi meder kezelési terveit kell elkészíteni és az annak értelmében szükséges minden beavatkozást (hullámtérrendezés, a hullámtér levezetés-centrikus használatának fenntartható biztosítása, töltés korrekciók végrehajtása, indokolatlan nyári gátak elbontása stb) el kell végezni, ide értve a hullámtéri gazdálkodás (különö- sen erdőgazdálkodás) szabályozásának a korrekcióját.
- A tározási lehetőségek maximális kihasználása a tározás többcélúságának messzeme- nő, kihasználása és megvalósítása mellett, figyelembe véve a kifejezetten hasznosítási célú oldal, vagy meder tározás létrehozásának társadalmi vitára bocsátását is.
- A Duna mellett tározási lehetőség árvízi beavatkozási céllal érdemben nem jöhet szó- ba, ezért ott fokozottan érvényesül a nagyvízi meder kezelésének eszközrendszere, amit szigorúan alkalmazni kell. Itt kiemelten aggályos a nyári-gátakkal kapcsolatos legújabb, azt állami kezelésbe adni akaró törekvés.
- A határvízi kapcsolatok keretében az árvíz keletkezésének helyén, a kölcsönösen elő- nyös fejlesztések (vízenergia használat) feltárásával és alkalmazásával kell a problé- mákat megelőzni.
- Szakítani kell azzal a mai gyakorlattal mely szerint a védekezésre koncentrálnak, ille- ve az árvíz-katasztrófák következményeit kezeljük, ez biztosan és bizonyítottan a leg- gazdaságatlanabb, a kiadásokat újratermelő megoldás. Az árvízmentesítésre kell kon- centrálni.

Részletesebb célkitűzések:

- Az árvízvédelmi beruházások megtérülését, a hazai foglalkoztatás és vállalkozás élén- kítés eszközével is (célirányos, átszervezett közfoglalkoztatás és KKV-k bevonásának alkalmazásával) lehet és kell növelni
- Az árvízvédelmi (vízkárelhárítási) fejlesztéseknél fel kell oldani az uniós pályázatok területi kisajátításra vonatkozó korlátait, mivel aránytalanul terheli a magyar költség- vetést.
- A VTT következetes továbbvitele.
- 2020-ig a nagyvízi mederkezelési tervezés keretében felül kell vizsgálni a kis- és kö- zép vízi terveket, azzal a céllal, hogy miként növelhető magának a főmedernek az ár- vízlevezető kapacitása. (Gemenc)
- A védvonalat keresztező műtárgyak ütemezett felújítása szükséges.
- Meg kell kezdeni a kimerült magas partok véd- képességének kiépítését.
- Árvízvédelmi töltések tetején a burkolt korona kialakítása célszerű, de ennek feltétele, hogy a nagyvízi mederkezelési tervben foglaltak végrehajtásával a mértékadó árvíz- szint stabilizálódjon, illetve a burkolat minőségének szabványosítása szükséges

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

- Figyelemmel a Paksi Atomerőműre, illetve az öntözési és a vízpótlási igényekre 50 éves időtávlatra kitekintően gazdasági elemzést kell végezni a szivattyús vízpótlások, illetve a vízszintemeléssel történő szétosztható vízkészlet megteremtésének összehasonlítására. (Csongrádi vízlépcső)
- A jogszabályok harmonizálásával, az élet- és vagyónvédelmet szolgáló árvízvédelem elsőbbségének érvényesítésével el kell kerülni a pozitív hatásköri összeütközéseket (például a természetvédelmi, vagy erdészeti vonatkozásokban).

Árvízvédekezés

Az elérendő cél az erőforrások terén mutatkozó hiányosságok felszámolása. Ez elsősorban képzett személyzet létszámának növelése és az eszközök fejlesztése terén jelent feladatot. Tévedés azt gondolni, hogy a védekezési feladatok ellátására adott védekezési üzemállapotban sikerrel szervezhetünk külső erőforrásokból alkalmas létszámot, ez a biztos kudarc veszélyét hordozza magában.

Részletes célkitűzések az árvíz védekezési feladatok jobb ellátása érdekében:

- A magyar gazdaság érdeke az üzemszerű védekezés, mert kiszámítható a költségvetés számára és bizonyítottan olcsóbb, mint az eseti védekezés.
- A lokalizációs vonalakat hatósági védelem alá helyezése.
- A védelmi szervezetben egységes előírásokat és csereszabatos eszközrendszereket kell kiépíteni a kor igényeihez alakítva, átalakítani. Ezt előtérbe kell helyezni a K+F tevékenységben.
- Azonos szintre kell hozni a védelmi osztagok rendszerét, akik békeidőben az állami fenntartási feladatokat végzik. Az osztagok szerepét növelni kell az ideiglenes védművek kialakításában és kezelésében is (mobilgátak). Ezt a képességet folyamatos gyakorlatokkal kell fenntartani.
- Az őrszemélyzet jogállásának „hatósági” státuszát el kell érni!
- Jogi kereteket kell adni a védekezésbe bevonandó szervezetek azonnali rendelkezésre állásának, amit a jelenlegi közbeszerzési szabályzatok egyértelműen nem tesznek lehetővé.
- Térinformatikai rendszerbe kell illeszteni a védműveket, fejleszteni kell védekezési információs rendszert.
- A gátórházak informatikai rendszerbe történő bekötését be kell fejezni!
- Helyre kell állítani a gátórházak funkcióját úgyis, mint induló készletekkel rendelkező helyi védelmi központ!
- Szükséges a vízügyeken belül az árvízvédelmi biztosi pozíció kialakítása, aki békeidőben felügyeli az önkormányzati védműveket, a „víz ügyeket” érintő terveket fejlesztéseket, védekezés idején pedig irányítja a védekezést az önkormányzat, vagy önkormányzatok területén

Síkvidéki vízrendezés

Fel kell számolni, illetve lazítani a belvízvédelmi művek történelmileg kialakult, a rendszerek kiépítettségére és a jogi szabályozásra is visszavezethető elvezetési és védekezési üzemelési kényszerűt. A belvíz levezető rendszereket a vizek visszatartását és újbóli hasznosítását célzóva kell átalakítani. Szem előtt tartani a kettősműködésű rendszerek kialakítását és üzemelési feltételeinek megteremtését. Ennek keretében itt is felszínre kerül annak tisztázása, hogy a szivattyúzás alternatívájaként az emelt szintű vizek létrehozását vállalja e a társadalom.

A vízmegtartást preferáló műszaki kialakítás nem helyettesíti sőt sürgetően kényszeríti a vizek táblán belüli megtartását előtérbe helyező agrotechnikát és a települési csapadékvíz gazdálko-

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

dást. A területhasználatokat (mezőgazdaság, településfejlesztés, közlekedés és iparfejlesztés) hozzá kell igazítani a vízháztartási adottságokhoz.

A területi vízgazdálkodás részeként a helyi vízgazdálkodási feladatok körét újra kell definiálni. Ennek tükrében az érdekeltségi feladatellátás és finanszírozás intézményének újra teremtését meg kell fontolni. Ez a változtatás, a vizekkel való gazdálkodás okszerűségét, az EU által megkövetelte ex-ante feltételek teljesítését, az állami teher és felelősségvállalás csökkentését, a területi vízgazdálkodási beavatkozások racionalizálását egyaránt elősegítheti.

A fenti célok teljesítését az alábbi részcélok kitűzése és elérése teszi lehetővé

- Meg kell szüntetni a belvízvédkezésben az azonnali és kötelező vízelvezetés jogi kötelezettségét,
- síkvidéki vízrendszerek üzemelésére felülvizsgálati módszertan kidolgozása, hogy az elvezetési prioritásokat a valós terhelésekhez igazodóan meg lehessen határozni. Főbb szakterületi elemei:
  - a. Földtulajdonosi és területhasználati viszonyok feltárása és az arra vonatkozó adatok beszerzése térinformatikai adatbázisokba rendezve.
  - b. Agrotechnikai gyakorlatok hatásainak beépítése a felülvizsgálati eljárásokba.
  - c. Vízrendszerek elvezetési viszonyainak elemzése.
  - d. Tározók szerepének elemzése.
  - e. Lehetőségek feltárása a belterületi lefolyás szabályozás módosításával kapcsolatban.
- A mértékadó belvíztömeg (MB) elvezetéséhez szükséges elvezetési kiépítettség meghatározása és jogszabályban rögzítése valamennyi síkvidéki vízrendszer vonatkozásában. A vízrendszerek üzemelési vízjogi engedélyeiben a rendszert érő hidrológiai terhelések rögzítése. A Mértékadó Belvíztömeg leveztetéséhez szükséges rendszerszintű beavatkozások műszaki paramétereinek meghatározása, amely alapján a szükséges fejlesztések tervezése megkezdődhet. Az előirányzott fejlesztések megvalósításának megkezdése.
- A VGT2-ben is elő kell irányozni vízvisszatartási intézkedéseket belvízkezelési célból. Fel kell gyorsítani a vízrendezési művek vízelvezetésre és vízvisszatartásra egyaránt alkalmas kialakítását (például szakaszoló műtárgyak beépítése) illetve rekonstrukcióját, valamint a rendszerek ilyen irányú átalakítását szervesen meg kell kezdeni. Cél a karbantartandó csatornák hosszának és a szivattyúzási kényszernek a csökkentése. Erre a feladatra a 2014-2020 az tervezési időszakokra központi és uniós támogatási forrást kell biztosítani.
- A belvíz veszély és kockázati térképezést (hasonlóan az árvízzel kapcsolatos ilyen munkához) folytatni, és az árvízhez hasonló színvonalon be kell fejezni. A feladatra 2014-2020 között forrást kell biztosítani. Az országos árvíz-kockázat kezelési tervet – beleértve a belvízkockázat kezelési tervet is – nemzeti jelentőségű tervként az indokolt Országgyűlés elé és nemzeti programmá nyilvánítani.
- A vízrendezéssel kapcsolatos kutatási feladatokat újra kell indítani, elsősorban a belvíz-veszélyeztetettség modellezésével, a belvíz veszély előrejelzésével, a rendszerek komplex kialakításával és üzemeltetésével kapcsolatos K+F+I feladatok élvezzenek prioritást.
- Növelni kell a monitoring hálózatot, a gyakorlatban kell alkalmazni az informatikai és hírközlési fejlődés által lehetővé tett belvízi (vízkészlet-gazdálkodási) előrejelzést és modellezést, valamint a távérzékelést és távmérést, az állami finanszírozású szervezetek közötti adatcserét ingyenessé és automatikussá kell tenni.

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

- A vízgazdálkodási törvény módosítása során az adottságokhoz alkalmazkodó terület-használatot kell megvalósítani, területhasználati terveket készíteni, a támogatási konstrukciókat ennek ösztönzése irányába kell átalakítani. A mezőgazdasági támogatási és biztosítási rendszert vízgazdálkodás centrikusan kell átalakítani, elsősorban a talajban történő víztározást elősegítő agrár-beavatkozások támogatását kell kiemelni, illetve a területi vízvisszatartás létesítményeinek már a tábla szintű létrehozását is érdekeltséggel kell támogatni. Mivel a vízgazdálkodási törvény értelmében a birtokon belül csapadékból keletkező felszíni vizek a birtokos tulajdonában vannak ezért a belvíz gazdálkodási célú, tábla szintű vízgazdálkodási művek (pl. vízvisszatartás táblán belül, műszaki létesítmények, új csatornák, stb.) létesítési engedélyeztetésének egyszerűsítése (megszüntetése es vízügyhöz történő bejelentéshez kötése) ösztönző hatást érhet el az érintettek és engedélyesek (gazdák, tulajdonosok) körében.
- A víz tekintetében szakszerű mezőgazdasági művelés, valamint a táblaszintű vízrendezési művek karbantartása és vízvédelmi puffersávok legyenek a mezőgazdasági támogatások elnyerésének a feltétele. Ilyen jellegű szakmai kötelezettségmulasztás esetén, a gazdálkodó ne kapjon kártérítést sem a belvíz, de aszály miatt sem. A mezőgazdasági támogatási program "zöldítési" eleme erre kiváló lehetőséget ad. Elő kell segíteni az intézkedéseket a vidékfejlesztési program támogatásainak célirányos felhasználásának elősegítésével és a zöldítés vízgazdálkodási vonatkozásait tanácsadás segítségével, az agrárkamara együttműködésével népszerűsíteni kell.
- A Natura 2000 területek kijelölését felül kell vizsgálni és az azon való gazdálkodást illetve műszaki beavatkozás összhangját, a vízgazdálkodás elsődlegességének biztosítása mellett kell folytatni.
- A kijelölt belvívveszélyes területeket csak a kockázatoknak megfelelően lehessen hasznosítani bel- és külterületeken egyaránt. A beépítést szükség szerint korlátozni kell, illetve az építmények kivitelezésére speciális követelményeket kell előírni. Szabálytalan beépítés miatt az ingatlan tulajdonosa (engedély be nem tartása) vagy mint engedélyező hatóság az önkormányzat (szabályozási, engedélyezési hiba) legyen a felelős, és viselje a belvíz miatti károkat.
- Az állami feladat meghatározása a síkvidéki vízrendezés és az azzal szorosan összefüggő belvívvédekezés területén. Az állami feladatokat ellátó művek kijelölése.
- A helyi jelentőségű vízrendezési művek kijelölése, állami tulajdonból történő kikerülésének előkészítése.
- A mezőgazdasági termelők, helyi önkormányzatok és egyéb érdekelték önkéntes illetve kényszer társulását támogató társulati törvény elkészítése.
- A gazdálkodói fizetési kötelezettség törvényi keretének megteremtése
- A térítésmentes vízgazdálkodási szolgáltatás biztosításának megszüntetése.

Belvívvédekezés

Alapvető célkitűzés a védekezési költségek csökkentése, a védekezés hatékonyságának növelése, a védekezés terheinek érdekelték közötti megosztása, feladatok elvégzésének érdekelték szerinti szélesítése. Ennek érdekében:

- Mértékadó belvízszint bevezetése.
- A vízügyi igazgatóságok területi vízgazdálkodásban (öntözés, vízrendezés) megnövekedett feladataihoz működési és védekezési erőforrásokat biztosítani kell, elsősorban a gépész és csatornaőri (egyszer s mind közfoglalkoztatói) szakképzett létszám növelése és anyagi források nagysága és biztonsága tekintetében.
- A közfoglalkoztatást a helyén kell kezelni (gépi munkát, nagy volumenű földmunkát nem vált ki), és biztosítani kell az annak kapcsán megszereshető jövedelem eltartó ké-

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

ességét, valamint a közfoglalkoztatottak főállású munkatárssá tételét, aminek az is feltétele, hogy a közmunkást foglalkoztató érzékelhetően jobban kell, hogy keressen, mint a közfoglalkoztatott. Ennek a munkának részeként modernizálni kell a karbantartásban, üzemelésben és védekezésben használatos gépeket, eszközöket, a közfoglalkoztatottaknál az új érték előállítását, a finanszírozás ésszerűsítését kell elérni.

- A területi vízgazdálkodás szakmai összehangolását erős jogosítványokkal felruházott szervezethez (célszerűen a vízügyhöz) kell telepíteni. Mind ez a jogszabályok célirányos módosítását követeli meg a vízügyi és társulati törvény tekintetében egyaránt. Ugyanakkor meg kell követelni a hatályos jogszabályokban foglalt feladatok (pl. település védelmi tervek) teljesítését és azt a VIZIG-ekkel jóvá kell hagyatni.
- A modern eszközök által mért és feldolgozott adatokat közzé kell tenni olyan formában, hogy az felhasználható legyen a vízgazdálkodási üzemirányítás és a mezőgazdálkodás során. Tájékoztatási rendszert kell kialakítani a várható hidrometeorológiai és vízrajzi helyzetről és a szükséges intézkedésekről, ami az érintettek számára elérhető és felhasználható.

Dombvidéki vízrendezés

A dombvidéki vízrendezés elkövetkező feladatai között két kiemelkedő programot kell célul kitűzni, nevezetesen: a természet közeli patak-szabályozást, illetve revitalizációt, valamint az tározós program megvalósítását (tóépítés és záportározás). A dombvidéki tározók esetében megkülönböztetünk, számos funkció érdekében létesülőt, de közös tulajdonságuk, hogy árvíz befogadására álljon rendelkezésre szabad térfogatuk. Kiemelten fontos a tározók gondos üzemeltetése, fenntartása, főként a feliszapolódás elleni védelme. Mindezek érdekében:

- Vízmegtartási módszerek általános ismertetése, elfogadtatása az érintettekkel.
- Megfelelő művelési módok alkalmazásának elősegítése (pl. meghatározni, milyen meredek lejtőkön lehet nagyüzemi mezőgazdasági tevékenységet folytatni, az e feletti lejtőtartományban ezt tiltani kell).
- A vízjárta területeken építési tilalom elrendelése és annak maradéktalan betartatása. Tudatosítani kell, hogy dombvidéki területen a nagyvizek elleni védekezést sorban a megelőzést jelenti.
- Tározók létesítésével és üzemeltetésével kapcsolatban:
A meglévő tározókatasztereket aktualizálni kell, s felül kell vizsgálni a tározók üzemrendjét. Ehhez megfelelő jogosítvánnyal rendelkező szervezet(ek)re van szükség. Biztosítani kell, hogy a tározókból a szükséges ökológiai vízmennyiség továbbengedésre kerüljön, akár a tározó egyéb hasznosítási céljának, céljainak rovására is. A tározási lehetőségeket felül kell vizsgálni, a tározóépítések során prioritási sorrendet kell felállítani. Elsőbbséget kell, hogy élvezzenek az élet- és vagyonbiztonságot megteremtő árvízi („zöld”) tározók. Ott kell elsősorban tározót építeni, ahol jelentősebb elöntés történt az elmúlt időszakban, ill. ahol több emberélet, vagyon megvédését szolgálja.
Egyéb hasznosítás esetén oda kell építeni a tározót, ahol a visszatartott vízre szükség van. Mindehhez egyedi elbírálás szükséges.
- Tekintettel arra, hogy dombvidéken a lefolyás gyors, a terület vízmegtartó képességét kell fokozni, részben a megfelelő agrokultúrák biztosításával, részben pedig az öntözési célú tározók építésével. Tározó építése során az öntözési hasznosítás elsőbbséget kell, hogy élvezzen.
- A helyi adottságokat értékelve – a mértékadó árhullámképek ismeretében - kijelölhetők azok a vízfolyásszakaszok, ahol rövid idejű, még kárt nem okozó elöntést megen-

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

gedve a meder vízszállítóképességével szemben támasztott igény jelentősen csökkenthető, a természetes tározóterek jobban kihasználhatók

- Szükséges a vízgazdálkodási és természetvédelmi jogszabályok felülvizsgálata, áttekintése azért, hogy a területen tevékenykedők adott esetben ne szembesüljenek az elmentmondásokból adódó ellehetetlenüléssel.
- Az ágazat PR tevékenységben nagyobb hangsúlyt kell fektetni a dombvidéki vízrendezés területét érintő kérdésekre is.
- A tározók felügyelete gyakorlatilag megszűnt, újra kell telepíteni.
- 24 400 ha tározó több mint fele halas tavi hasznosítású, több mint 50 éve épültek, ezért a karbantartottságuk is ennek megfelelő, a tározó térfogatot újra kell értékelni a felülszaporodás miatt, emiatt magasabb szinteket tartanak és csökkent a tározott víztömeg.
- a vízvisszatartás tekintetében a gazdáknak támogatással lehetőséget kellene adni a rekonstrukcióra, mert így tartható a vízvisszatartás

Helyi vízkárelhárítás

A helyi vízkárelhárítás fogalmát kettős értelemben szokás használni, egyrészt, mint a belterületi vízkárok elleni tevékenységet, másrészt, mint a dombvidéki vízkárok elleni védelmi tevékenységet. A jogszabályi korszerűsítés során a definíciókat is tisztázni kell, és a helyi jelentőségű, belterületi vízkárokat és a dombvidéki kisvízfolyások árvízi eseményeit meg kell különböztetni. A helyi vízkárelhárítás ennek megfelelően a települési vízkárok elleni széles skálán mozgó feladat egyrészt az ellátás megszervezését és végrehajtását jelenti, másrészt, elsősorban a kisvízfolyások úgynevezett villám árvizei elleni védekezés módszerének kidolgozását kell célul kitűzni.

Részletes célkitűzések:

- A települések védelmét szolgáló záportározók illetve ilyen célú térfogatok kialakítása
- a villám árvizek előrejelzési módszerének fejlesztése
- Az objektum védelem eszközszerének elképzése
- a védekező települések tevékenységének összehangolása erős koordinációs jogokkal felruházott vizigek által

Folyógazdálkodás

A folyógazdálkodás legfontosabb célkitűzése, hogy mint önálló területi vízgazdálkodási szakterületet megismertessük a társadalommal és tudatosítsuk, hogy az nem más, mint a folyóval, mint természeti adottságok halmazával, közvetlenül kapcsolatos, a fenntartható fejlődést biztosító, tudatos és racionális emberi tevékenység. El kell érni, hogy világossá tegyük, a folyógazdálkodás legfontosabb célját mely szerint a folyóval kapcsolatos területfejlesztési, vízkár elhárítási (sok víz és kevés víz elleni hatékony fellépés), terület és vidékfejlesztési, vízhasznosítási (hajózás és energetika, rekreáció) valamint természetvédelmi igények harmonizált kielégítésének eszköze a folyógazdálkodás. El kell érni, hogy a vízvisszatartás hatékonyságának javítása, sőt érdemben történő lehetővé tétele, a szivattyúzás költségeinek csökkentése érdekében a nagyműtárgyak létesítésének szakmai alapokra helyezett értékelése végre politikamentesen megtörténhessen. Világossá kell tenni, hogy a hajózás nem vízügyi kérdés, és különösen nem vízügyi döntési kompetencia. Egyértelművé kell tenni, hogy a vízügy nem akar hajózni, de minden folyó hajózhatóságának feltételeit és következményeit változatokban is be tudja mutatni.

Ennek érdekében az alábbi rész célok teljesítését kell elérni:

- A „Rába az évtized folyója” mintaterv alapján tervezési útmutató összeállítása a folyógazdálkodás módszertanának alkalmazására, amelynek keretében az alábbi területek tervezését kell vizsgálni az adott folyó esetében:

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

- A kis- és középvízi meder árvízi vízszállító-képességének a javítása
- Hordalék mérés rendszeressé tétele
- 5 évenkénti teljes mederfelmérés.

Térségi vízszétosztás

A térségi vízszétosztás teremti meg minden vízhozzáférés lehetőségét, annak céljától (öntözés, természet és környezetvédelem, vízminőség javítás, rekreáció, ipari és lakossági vízellátás stb.) függetlenül. Ez azonban nem jelentheti az öngondoskodás, vagyis csapadékvíz-gazdálkodás háttérbe szorulását. A térségi beruházások és az ilyen művek fenntartása tipikusan állami feladat. Itt jegyezzük meg, hogy a mezőgazdasági vízhasznosítás, vagyis az öntözés, a mezőgazdasági termelés egyik eszköze, alapvetően agrár-gazdálkodási kategória.

A vízszétosztó nagylétesítmények a vízügyi igazgatóságok kezelésében vannak. Ebben a tekintetben még szükség van új beruházásokra, amihez azonban a nagyműtárgyak esetében meglévő dilemmát, mely szerint szabad-e nagylétesítményeket és duzzasztott tereket hazánkban, vízkészletek megteremtése érdekében létrehozni fel kell oldani és állást kell foglalni a rendszerek fejlesztése, vagy fejlesztésének elutasítása mellett. Szakmailag határozott véleményünk, hogy a szivattyús vízemelések helyett emelt szintű tározó terek (mesterséges, vagy erősen módosított víztestek) létrehozása, meder és oldaltározók létesítése vizsgálatra érdemes műszakilag értékelhető beavatkozási alternatíva.

Részletes célkitűzések:

- A Tisza- Körös-völgyi Együttműködő Vízgazdálkodási Rendszer – TIKEVIR rekonstrukciója, és új fejlesztések: a Jászsági főcsatorna meghosszabbítása, a CIVAQUA program megvalósítása, vagy a Homokhátság vízgazdálkodásának javítása, és a VTT tározók állandó tározó tereinek kialakítása, Rábaköz-Tóköz vízpótló rendszer, Nyírség-Hajdúhátság vízgazdálkodási rendszer illetve a Csongrádi vízlépcső építése napirendre kell kerüljön.
- A térségi vízszétosztási projektek megvalósításával a hazai térségi vízszétosztási képességet alkalmassá kell tenni az aszálykárok enyhítésére, és a nagyobb arányú öntözési igények kielégítésére, tekintettel az éghajlatváltozás lehetséges következményeire,
- Halaszthatatlan a vízkészlet nyilvántartás kialakítása egységesen, országos szinten, azon belül vízgyűjtőre bontva

Mezőgazdasági vízgazdálkodás

A mezőgazdasági vízgazdálkodás két nagy területe: a tábla szintű vízrendezés és az öntözés. Mindkettő az agrotechnika része és mindkettő a mezőgazdasági támogatási rendszer függvénye. Ezért elsődleges cél a támogatási rendszer vízgazdálkodási prioritású átalakítása.

Részletes célok:

- A szélsőséges időjárási jelenségek gyakoriságának növekedése miatt a mezőgazdasági táblán belül is a jelenleginél rugalmasabb vízrendszerekre van szükség, amelyek egyaránt tudják aszály esetén biztosítani az öntözővizet, és káros belvizek idején képesek azok elvezetésére.
- Integrált szemlélettel szükséges az öntözésfejlesztést kezelni, vízrendszereket egységes rendszerben, nem vízilétesítményenként kell fejleszteni (belvízelvezetés, vízviszogatartás, vízátvezetések, öntözőrendszerek kiépítése), komplex vízgazdálkodási stratégia kidolgozása.
- Az öntözésfejlesztési program beindításához korszerű döntéstámogató rendszer kialakítása, központi (vízmennyiségi, vízminőségi) adatbázis létrehozása és monitoring fejlesztés szükséges.

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

- Az öntözés finanszírozásának rendszerét újra kell gondolni az EU által előírt ex-ante (költségmegtérülés és víztakarékosságra való ösztönzés) feltételek teljesítése céljából
- Tekintettel arra, hogy az öntözés elsősorban agrotechnikai eszköz, a vízügyi szolgálat annak csak a vízkészlet függvényében megteremthető vízszolgáltatási feltételeit tudja biztosítani.
- Elő kell segíteni a víztakarékos technológián alapuló, a táji-, és a termőképességi adottságoknak is megfelelő öntözéses gazdálkodást, mely elősegíti agrárpotenciálunk jobb hasznosítását.
- Sűríteni kell a hidrológiai méréseket, bővíteni a mérőhelyek körét. A talajnedvesség monitoring bővítésével szervezettebbé tehető az öntözés-támogatási rendszer.
- Az öntözés területén fejleszteni szükséges a szaktanácsadást, kutatást, oktatást, képzést, koordinációt, mentorálást. Mintagazdaságok létrehozására van szükség.
- Szükséges a vízjogi engedélyek felülvizsgálata a hatályos jogszabályi rendelkezések szerint, hogy csak a felhasznált vízkészletek kerüljenek lekötésre.
- Megtérülési számításokra van szükség, annak érdekében, hogy csak a gazdaságos esetekben öntözzünk.

A jelenlegi öntözési vízkivételek nem okoznak vízhiányt, sőt jelentős szabad készletek állnak rendelkezésre a korábban kiépített öntözési célú vízelosztó rendszerek mentén. A dombvidéki területeken viszont csekélyek a készletek. A szabad felszín alatti vízkészletek éppen fordítottan: az Alföld majdnem teljes területén nem rendelkezünk szabad készlettel, ugyanakkor a Dunántúlon jelentős többletünk van.

Aszálykár- elhárítás

Hazánk aszályal szembeni kitettsége, különös tekintettel a klímaváltozásra is, az aszálykár – elhárításnak (és megelőzésnek) lényegesen magasabb rangra helyezését indokolja. Alapvető cél, hogy az aszály elleni küzdelemnek is legyenek jogilag és létesítményesen megteremtett feltételei. Az első feltétel itt is a konkrét határértékek alapján meghatározott különböző aszály állapotok meghatározása, és az azokhoz rendelt készülségi fokozatok kialakítása, illetve a különböző fokozatokban megteendő intézkedések meghatározása. Ehhez első lépéseként talajnedvességi monitoring hálózat kiépítése és üzemeltetése, illetve legalább két – mért és távérzékeléssel nyert adatokra támaszkodó – aszályossági index kiszámításának és közzétételének a megszervezése tartozik. Az aszály előrejelzés és fokozatainak közzététele, mind az öntözés fejlesztési feladatok meghatározásában, mind a kártérítés fizetésének elbírálásában, mind a vízzel való okszerű gazdálkodás kialakításában kapjon jelentős, perdöntő szerepet.

Részletes célok:

- Aszálymonitoring kiépítése, adatainak feldolgozása és közzétételének biztosítása.
- Támogatási rendszerrel kell ösztönözni a helyes üzemi méretek kialakítását is
- A fejlesztések során figyelembe veendők az aszály- és kockázati térképek
- A vízkorlátozási tervek készítésére vonatkozó jogszabályok pontosítása és ezt követően az új jogszabálynak megfelelő vízkorlátozási tervek készítése.
- A fejlesztéseknek az alábbi területekre célszerű koncentrálni: a Tisza menti öntözőrendszer rekonstrukciója kerüljön előtérbe; Debrecen térségi-hajdúhátsági térség vízpótlása, fejlesztése (CIVAQUA); a Maros hordalékkúp területének felszíni vízhálózata; mert itt elentős az öntözési igény, ezért a fejlesztési igényeknél érdemes szerepeltetni; homokhátság (mikro-öntözés) vízkivételeink felújítása is szükséges; nagyunsági (nk) öntözőrendszerek fejlesztése, Gyomaendrődi ágának fejlesztése (északi- és déli ág fejlesztése); Szarvaskáka és Kurca rendszer fejlesztése. Továbbá a térségi vízszétosztó rendszerek fejlesztésénél említett beruházások elvégzése.

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

Vízminőségi kárelhárítás

Kormányrendelet szabályozza a környezetkárosodás megelőzésének és elhárításának a rendjét, de miután az továbbra is osztott hatásköröket tartalmaz az operatív vízminőségi kárelhárítás területén, azt azonnal fel kell számolni és a vízügyi igazgatóságok tevékenységébe kell teljes körűen integrálni.

Részletes célkitűzések:

- A vízminőségi kárelhárítás és a kármegelőzés és a védekezési irányítás egységes jogszabályi rendszerének kialakítása.
- Vízügyi ágazat vízminőségi kárelhárítás operatív tevékenységét támogató gép és anyag, humán erőforrások összehangolása beleértve a laboratóriumi hálózatot.
- A kárelhárítási eszközök szabványosítása a Duna vízgyűjtő területén a határtérségben, a határon átnyúló védekezés feltételeinek megteremtése.
- Egységes adatbázis vízminőségi/állapotértékelési adatbázis létrehozása.
- A „szennyező fizet” elv gyakorlati és reális érvényesítési lehetőségének nemzetközi szintű megteremtése.

9.3 Települési vízgazdálkodás

A komplex vízgazdálkodási feladatok körében kiemelt jelentőségű a **települési vízellátás** részére jó, a közegészségügyi követelményeknek is megfelelő minőségű ivóvíz biztosítása megfelelő vízkészlet-gazdálkodással, valamint az összegyűjtött és tisztított szennyvizek befogadókba történő bevezetése a vízgyűjtő-gazdálkodási terveket is figyelembe vevő minőségi követelmények betartásával, mindezt elviselhető fogyasztói díjak mellett. Kiemelten gondoskodni kell üzemelő (termelő) és távlati **vízbázisaink minőségi megóvásáról**, az állapotuk felmérésétől azok biztonságban tartásáig. Üzemelő vízbázisaink biztonságba helyezése és tartása önkormányzati, a távlati, az ország stratégiai ivóvíztartalékát képező vízbázisaink ugyanezen feladatainak ellátása állami felelősség. Az állapotfelmérés állami forrásokat igényel mindkét esetben. Az ennek elvégzéséhez 1993-95-ben indított **Ivóvízbázis Védelmi Programot** a források biztosításával be kell fejezni.

Települési víziközmű rendszereink állapota leromlott, **rekonstrukciós és pótlási beruházások** szükségesek a működőképesség megőrzése érdekében. A vízellátó és szennyvízelvezető és tisztító rendszerekben a tervszerű, megelőző karbantartás erősítésével csökkenteni kell a **hálózati veszteséget**, illetve az **infiltrációt**. A beruházások során a hatékony és **energiatakarékos üzemeltetés** feltételeit, a fenntarthatóságot biztosítani kell, valamint a vízellátásba bekapcsolt és szennyvízelvezető hálózatba bekötött lakások közötti különbség – az úgynevezett közműolló – tovább szűküljön.

A vízellátási területen a 98/83/EK Irányelvben foglalt kötelezettségek – az **Ivóvízminőségjavító Program** – 2015 évi befejezése elengedhetetlen. A szennyvíztisztítás területén továbbra is jelentős feladatot jelent a települési szennyvíz kezeléséről szóló 91/271/EGK irányelv teljesítését szolgáló **Nemzeti Szennyvízelvezetési és -tisztítási Megvalósítási Program** előírt határidőre történő végrehajtása, valamint a tisztítás során keletkező **szennyvíziszapok korszerű és energia-hatékony kezelése**, hasznosítása, ártalommentes elhelyezése. Az általános gyakorlat mellett kapjon teret a tisztított szennyvíz helyben történő elhelyezése, a szikkasztás, és az újrahasznosítás a környezetvédelmét szem előtt tartó szabályozás mellett. A szennyvízhasznosítást támogatni kell. Az egyedi szennyvízkezelés ipari és egyéb háttérét, valamint a finanszírozási feltételrendszerének a megteremtése kiemelt feladat.

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

A településeken az önkormányzatok, a **csapadékvíz-gazdálkodás** során a keletkező csapadékvizek helyben-tartására, hasznosítására és a lefolyás késleltetésére, valamint a települési és területi elvezető rendszerek megfelelő kapcsolatának kialakítására törekedjenek, összhangban a vízgyűjtő-gazdálkodási tervekkel és a területi vízgazdálkodással. A támogatási programok kiemelten segítsék a vízviisszatartás lakossági lehetőségeit, a településen belüli arra alkalmas területek megőrzését és hasznosítását.

A stratégiai célkitűzés eléréséhez vezető út első lépése - a víziközmű szolgáltatás törvényi szintű szabályozásának megteremtése - a Vksztv. hatálybalépésével teljesült. A Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal látja el a jelenleg a hatósági feladatokat az üzemeltetői integrációt elősegítő akkreditációs tevékenységet, az éves ármegállapításra terjeszt fel javaslatot, ellenőrzi az árakat, jóváhagyja a gördülő fejlesztési terveket. A BM felelősségi körébe tartozik az olyan jövőképet tartalmazó program, mely hivatott meghatározni a stratégiai célok eléréséhez szükséges időt, az egyes változatok kockázatait, a monitoring módszereit, lehetővé teszi a tapasztalatok visszacsatolását az érintettek részére, az egyes cselekvések ütemezését, s a végrehajtás során az esetleges módosítási irányokat. A víziközmű szolgáltatással kapcsolatban a fogyasztóvédelmi hatóság feladata a továbbiakban a fogyasztóvédelmi szempontok érvényesítése.

A fentiek érdekében a vízellátás és biztonsága területén :

- Az egészséges ivóvízhez való hozzáférés biztosítása a teljes lakossága számára (a jelenleg 2 %-nyi ellátatlan lakosság ellátására program kidolgozása és végrehajtása).
- Az Ivóvízminőség-javító Programban nem szereplő, a csak vas és/vagy mangán problémával érintett településeken az ivóvízminőségét javítani kell.
- A vízellátó-hálózatok veszteségek mérséklése, egyidejűleg ösztönözve a takarékos vízhasználatot, továbbá a leromlott állapotú közművek 250 éves újraelőállítási idejét csökkentése. Mind az ólom közcsöveket (bár az alig van), mind a bekötéseket a közműnek lehető legrövidebb időn ki kell cserélnie. Csak így van erkölcsi joga a közműnek, vagy a hatóságnak a fogyasztói oldalon is intézkedni, az épületeken belüli ólom anyagból készült csőszakaszai cseréjének végrehajtására.
- Az Ivóvízbázis Védelmi Program állapotfelmérésének és tervezésének (diagnosztika) pénzügyi feltételeinek biztosítása a 2014-20-as EU költségvetési időszakra. A vízbázisvédelemmel összhangban lévő vízbiztonsági tervek készítése.

A szennyvízelvezetés, –tisztítás és iszapkezelés területén:

- „A 2000 LE szennyező-anyag terhelés alatti települések vonatkozásában, a Települési Szennyvízelvezetési és –tisztítási Megvalósítási Program végrehajtásához el kell készíteni a beruházási javaslatot, le kell határolni a gazdaságosan csatornázható településrészeket és azokat a területeket, ahol az egyedi szennyvízkezelést kell alkalmazni. A 2014-2020-as időszakban a Vidékfejlesztési Program nyújtson támogatást 90-100, jelentős környezeti kockázatú település szennyvízkezelésére
- Meglévő szennyvíztisztító telepek üzemeltetésének intenzifikálása, kombinált fizikai-kémiai és biológiai módszerek fejlesztése. Biológiai N és P eltávolítási módszerek továbbfejlesztése, korszerű technológiák hazai bevezetése a vízgyűjtő-gazdálkodási tervek végrehajtása keretében.
- Olyan agglomerációk, települések esetében, ahol a tisztítótelepek intenzifikálásával sem lehet biztosítani a vizek jó állapotát, ott a VKI szerint ún. kiegészítő intézkedésekre lesz szükség, azaz alternatív szennyvíz elhelyezési mód (pl. tisztított szennyvíz nyárfás elhelyezése, átvezetés másik befogadóba), a befogadó felszín alatti vagy felszíni víztest jó állapotának veszélyeztetése nélkül.

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

- Korszerű szennyvíziszap-kezelési lehetőségek és regionális szennyvíziszap feldolgozó/hasznosító technológiák fejlesztése. A szennyvíziszap kezelés innovatív módszerei hazai bevezetésének előkészítése, adaptációja. Az iszap mezőgazdasági kihelyezésre vonatkozó termékkomposztok, elsősorban a minőségbiztosított termékkomposztok felhasználásának növelése, a környezeti biztonság javítása, a talajok fokozott védelme érdekében. A szennyvíziszapkezelési és hasznosítási koncepció végrehajtása szükséges.
- Kezdődjék meg a használtvizek hasznosítási lehetőségeinek a feltárása, a jó gyakorlat kidolgozása, mintaterületet (-ek) kijelölése. Az ilyen jellegű készletek természetközeli elhelyezése több helyen hozzájárulhatna az ökológiai állapot vízhiány okozta degradációjának a fékezéséhez.

A belterületi csapadékvíz-gazdálkodás területén:

- Az elválasztott rendszerű szennyvízgyűjtő hálózatok szennyvíztisztító telepein a csapadékvíz-terhelés csökkentése biztosított a hálózati tározás alkalmazásával.
- A települési csapadékvíz helyben tartásának ösztönzése.
- A kül- és belterületi csapadékvíz-gazdálkodási tevékenység összehangolása, a csapadékvizek helyben tartásával, mely összhangban van a felső- és alsórendű úthálózat terveivel.

K+ F és energiahatékonyság:

- A K + F tevékenység erősítése (pl. az ivóvíz tisztítása során használt vegyszerek kölcsönhatásai, trihalo-metánok kutatása, mikroszennyezők, gyógyszermaradványok stb.).
- Kémiai monitoring és biológiai korai figyelmeztető rendszerek kifejlesztése(technológia védelme). Távműködtetéshez/távérzékeléshez szükséges módszerek fejlesztése.
- Az energiateljesítmény felmérése, majd ezt követően az energetikai hatékonyság növelése a víziközmű- és szennyvízhálózatokban (pl. üzemrend optimalizálás, szennyvízhő hasznosítás), ivóvíztisztító és szennyvíztisztító telepeken.
- A 25.000 LE szennyezőanyag-terhelés feletti szennyvíztisztító telepeken a rothasztók kiépítésének, valamint a biogáz előállításának és hasznosításának vizsgálata és elősegítése.”
- A szennyvíziszap energetikai hasznosítása. A szennyvíztisztító telepekről kikerülő szennyvíziszap égetési részarány növelése a meglévő égető kapacitások jobb kihasználásával.
- A víziközmű informatikai rendszerek (Települési Szennyvíz Információs Rendszer, a Víziközmű Online Rendszer) fejlesztése a gyorsabb statisztikai adat és információ elérés érdekében, valamint a rendszerek alkalmassá tétele a szakterületi irányítási feladatok szakmai megalapozására. Folyamatos, online adatáramlás biztosítása a víziközmű informatikai rendszerekben
- A rendelkezésre álló észlelési idősorok alapján a csapadékfüggvény felülvizsgálata a tervezések során alkalmazott csapadékkorrekciós értékek korrigálására.

9.4 Kiemelt térségek

- A Homokhátság vízgazdálkodási fejlesztésének keretében forrást kell biztosítani a vízvisszatartás, a művelési ág váltás, és vízpótlás összehangolt megvalósítására. Első ütemben a Keleti és a Nyugati mintaterületek kiépítését, és a Jászsági Fócsatorna rekonstrukcióját kell elvégezni, Második ütemben a Vízgyűjtő es projektek megvalósítását és

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

a 3. célterület kiépítését kell előirányozni és azt követően harmadik ütemben a Déli Főcsatorna ág kiépítést.

- A Balaton vízszintjének emelésével és ezzel egyidejűleg a védelmi létesítmények fejlesztésével kell a Balaton biztonságos vízkészlet megtartását elérni. Ehhez a beruházáshoz a Sió, mint árapasztó, műszaki alkalmasságát is meg kell teremteni.

A8.

10 A stratégiai indikátorok/mutatók meghatározása;

Az indikátorok az egyes beavatkozások hatékonyságának mérésére szolgáló eszközök. Segítségükkel különböző megoldások is összehasonlíthatóak lesznek. A szakterületenkénti bontásban megadott indikátorok elérésének helyzetét a KJT megvalósulásáról szóló évenkénti beszámolóban kell nyomon követni.

10.1 Átfogó szakterületek

- A VGT2 elkészítése és az intézkedések ütemes megvalósítása
- Kiterjedt és minőségében javul a monitoring és az adatbázisok rendszere. A VGT2-höz csatlakozó monitoring fejlesztési és működtetési projekt kiterjesztése átfogó a különböző célú projektek és üzemi fejlesztések közötti összhang elérésnek eszközéül.

10.2 Területi vízgazdálkodás

- Helyi meder és területi vízviisszatartás, természetes lehetőségek kiaknázása, a tározási lehetőségek megőrzése, kis tározók építése, kialakítása: a sík és dombvidéki tározás potenciális 1100 millió m³ tározási lehetőségéből 2020-ra legalább 400 millió m³ tényleges tározás megteremtése
- Tervkészítés Hi: 2016 december 31. :
  - Az állami csatornahálózat meder és területi tározásra való átállításának, vízkormányzási korszerűsítési terve, és a valóra váltás feltételeinek a meghatározása
  - a teljes állami kezelésű 11 ezer km dombvidéki vízfolyás környezet és természetvédelmi célú rehabilitációjának megtervezése
  - a teljes 256 db holtág vízgazdálkodási célú felülvizsgálata és a beavatkozási tevek elkészítése
- Térségi vízátvétel vízhiányos területekre, arra az esetre, amikor nincs mit visszatarítani. a vízzel ilyen módon ellátható területek 50%-al történő növelése, vagyis a TIKEVIR és a Jászsági Fcs által lefedett és elérhető terület fejlesztése a HH, Civaqua, Jászsági, és más fejlesztésekkel
- Árvízvédelmi intézkedések indikátorai:
  - meglévő töltések fejlesztése az előírások szerint (I) a kiépítettségnek a Tisza mentén el kell érnie a 70 %-ot
  - hullámtéri beavatkozások Az összesen 530 ezer ha hullámtér nagyvízi mederkezelési beavatkozásait el kell végezni 2020-ra
  - árvízi vésztározók építése, (a tájgazdálkodás alkalmazásával). további három vésztározó megépítése a tájgazdálkodás alkalmazását meglévő tározók esetében négynél a vizek hasznosítható tározását két tározó esetében vizsgálni és tervezni kell 2020-ig

10.3 Települési vízgazdálkodás

- Az ivóvízminőség-javító program lezárása.

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

- A 2000 lakosegyenértéknél nagyobb településeken, agglomerációkban a szennyvízkezelés megoldása a derogációs határidő figyelembevételével.
- a Települési Szennyvízelvezetési és –tisztítási Megvalósítási Program ütemes megvalósításával javuljon az érintett víztestek állapota.
- Bővüljön a szennyvíziszapok környezetkímélő elhelyezése és energetikai hasznosítása.
- Szennyvíz-gazdálkodási terv elkészítése az aprófalvas térségekre

A9.

11 A szükséges beavatkozások területei

11.1 Jog és jogalkalmazás

A jogszabályi háttér meghatározza az állami szervezeti rendet, valamint azon feladatokat, melyet az államnak és az alá tagozódó intézményeinek el kell látniuk. Tehát **a feladatok között a jogszabályok átvilágításának, harmonizációjának, így a jogszabályalkotásnak kell az első helyen állnia**, természetesen szigorú szakmai elméleti és gyakorlati alapokra helyezve azt, a végrehajtói szintek bevonásával. A szakmát rendkívüli módon terheli a nagyszámú, helyenként átfedő jogszabály-tömeg. A jogszabályok igen sok „közreműködői” feladatot definiálnak, az állami igazgatási és közigazgatási szervek között, ami jelentősen nehezíti az eligazodást, a teljesség igény nélkül: VIZIG – önkormányzatok - kormányhivatalok (környezet és természetvédelmi hatóság) – katasztrófavédelmi igazgatóságok (vízügyi és vízvédelmi hatóság) – nemzeti park igazgatóságok – erdőhatóság és erdészetek.

A vízgazdálkodással kapcsolatos közvetlen, fő feladatok a következő törvényekben vannak definiálva:

- 1995. évi LVII. törvény a vízgazdálkodásról (Vgtv)
- 1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól (Kvtv)
- 2009. évi CXLIV. törvény a vízitársulatokról
- 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól
- 2011. évi CCIX. törvény a víziközmű-szolgáltatásról
- 2004. évi LXVII. törvény a Tisza-völgy árvízi biztonságának növelését, valamint az érintett térség terület- és vidékfejlesztését szolgáló program (a Vásárhelyi-terv továbbfejlesztése) közérdekűségéről és megvalósításáról

Fő tárgyak szerint más, de központi vízügyi feladatokat is definiálnak az alábbi törvények:

- a bányászatról (a vízgazdálkodás földtani vonatkozásai, felszínalatti vizek, különösen a mélyszégi termálvizek),
- a természetvédelemről (Natura 2000 és egyéb ökológiai vonatkozások),
- az egészségügyről (ivóvízminőség és egyéb vízzel kapcsolatos népegészségügyi feladatok),
- a víziközlekedésről (víziutak, hajóút kitérés),
- az Országos Területrendezési Tervről (a területhasználat szabályozása, vízgazdálkodási területek definiálása),
- a termőföld védelméről (talajvédelem, termőföldhasználat),
- az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról,
- a katasztrófavédelemről.

A törvények pusztán felsorolásából is látható, hogy a víz, illetve a vízhez kapcsolódó, a vizet hatásaival érintő, ezért szabályozandó tevékenységek a társadalom és a gazdaság életének

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

szinte minden területét és pillanatát átfogják. Mindez azonban riasztó, áttekinthetetlen mennyiségű jogszabállyal párosul. Példaként jegyezzük meg, hogy a vízgazdálkodási törvény az 1995 évi hatályba lépése óta eltelt **20 év alatt 50 alkalommal, mintegy 300 helyen módosult**. A helyzet tarthatatlanságát illusztrálja, hogy a vízgazdálkodásra közvetlenül 80 (!) jogszabály vonatkozik, közvetve ennek a többszöröse.

A vízhez ma három kormányzati (miniszteri) felelősség tartozik. A Vgtv-ben (1) vízgazdálkodásért, és (2) vízügyi igazgatási szervek irányításáért (2012 óta), a környezetvédelmi törvényben (3) vízvédelemért (2013 óta) való miniszteri felelősség jelenik meg. Semmiféle jogelméleti, vagy szakmai szempont nem indokolja a korábban egységes vízgazdálkodásért való felelősség ilyen szétDarabolását, sőt az integrált vízgazdálkodás nemzetközi szinten tapasztalható térnyerése ellen hat. A felelősségi területek ilyen tagoltságának legkirívóbb negatívuma **a vízgazdálkodás és a vízvédelem** nemzetközi viszonylatban is példátlan **elkülönülése**, két külön jog- és igazgatási területen való megjelenése (a vízgazdálkodási és a környezetvédelmi jogterülete, két különálló hatósági feladatkör és igazgatási szervezet: a vízügyit és a vízvédelmi). Megjelenése ellentmondásos:

- A Vgtv a víz mennyiségével és minőségével kapcsolatos minden létesítményre és tevékenységre kiterjed. Így a felszín alatti és felszíni vizek védelmének részletes szabályai megalkotására vonatkozó felhatalmazásnak a Vgtv-ben lenne a helye, szemben azzal, hogy 2008-ban szakmailag indokolhatatlan szempontok alapján átkerült a Kvtv-be.
- A vizek jó állapotának elérését célzó vízgyűjtőgazdálkodási terv, mint alapvető vízpolitikai eszköz készítésének kötelezettségét a Kvtv állapítja meg a tervekészítés szabályozásra vonatkozó felhatalmazás a Vgtv-ben van, és a terv – ami Kormányhatározattal kap jogi erőt – elkészítése a vízügyi igazgatási szervek feladata.

Ez a két kiragadott példa a szakmai fogalomzavarokon túl jelzi, hogy jogi tekintetben is rendezetlen a helyzet, mert alkotmányossági követelmény, miszerint kizárólag az adott törvényvel tartalmi összefüggésben lévő részletes szabályok megalkotása céljából adható alacsonyabb szintű jogi szabályozásra felhatalmazás.

A jogi dilemmák meglétét az ÁSZ lentebb idézett, bár 2011 évi, de számos vonatkozásban még ma is helytálló megállapításai is alátámasztják.

A vizek védelmének és a vízgazdálkodási feladatok ellátásának ellenőrzéséről szóló jelentés. Állami Számvevőszék 2011 február. A vizsgálat azonosító száma. V0484

Kivonat az 5.1. A vízgazdálkodási feladatok jogi háttere c. fejezetből

„A **törvényi szabályozás** a Kormány, a vízügyi igazgatási szervezet, a helyi önkormányzatok és a víziközművek, a vízgazdálkodási társulatok között a feladatelosztást általánosan rendezi. **Hiányzik** az állami és helyi feladatok terjedelmének és tartalmának definiálása; **a vízgazdálkodásért felelős központi és helyi szereplők közötti** együttműködés, **koordináció** konkrét meghatározása; **a feladatok konzisztens egymásra épülése**, a számon kérhetőséget biztosító **felelősségi kompetenciák** egyértelmű **kijelölése**; **a vízgazdálkodásért felelős intézményrendszer és a létszám feladatokhoz rendelése**. A törvény a vízügyi igazgatás szervezetén kívül nem jelöli ki a vízgazdálkodáshoz felelősként kapcsolódó tárcákat. Az érintett miniszterek feladat- és hatáskörét szabályozó kormányrendeletekből sem követhető egyértelműen nyomon pl. az ivóvízminőséggel, a biztonságos vízellátással kapcsolatos feladatellátás.”

„A **Vgt. nem biztosít egyértelmű, átlátható**, hosszabb távra előretekinést nyújtó **szabályozási környezetet és feltételrendszert** többek között az EU irányelveknek való megfelelés szempontjából kiemelten fontos ivóvízminőség-javító, valamint a szennyvízelvezetési és tisztítási program keretében megvalósuló beruházásokhoz.”

„A **jogi szabályozás nem teremtett kiszámítható, stabil hátteret sem a területi szervezetek, sem az ügyfelek részére**, mivel a vizsgált időszakban a hatósági feladatot ellátó területi szervek jogállása, feladatköre, szervezete, illetékessége gyakran változott. A működésre kiható kockázati tényezőt jelentettek a feladat- és hatáskörököt érintő –a feladatok átrendezésével, a hatósági szervezetrendszer belső átalakításával járó – évenkénti jogszabályváltozások.”

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

A vízügyi állami tevékenység integrálásának megindult folyamatában jelentős lépés a fent említett három kormányzati felelősség — **egy tárca, a BM – felelőssége alá kerülése 2014 óta**, a törvényi háttér viszont megmaradt a korábbi széttagoltságban.

A vízgazdálkodási hatósági jogkör gyakorlását a jogszabályok pontosan körülírják, mind tartalmi, mind eljárási tekintetben. A jogkör kiterjed

- a vízimunka elvégzésére, vízáteresztőművek megépítésére, átalakítására, használatba vételére és üzemeltetésére, valamint megszüntetésére, továbbá
- a vízhasználatra.

azaz a vizeket érintő minden tevékenységre.

A vízvédelmi hatósági jogkör tartalmában a felszíni és felszín alatti vizek védelmére vonatkozó jogszabályokban foglalt feladatokra terjed ki¹⁴, amelyekről az előzőekben megállapítottuk, hogy azok a vízzel való gazdálkodás elválaszthatatlan részét képezik.

Tetézi a problémát a laborhálózat és a kapcsolódó vízminőségi adatbázis elkülönültsége (a ME alá tartozó Kormányhivataloknál). Szembeállítja a víz két elválaszthatatlan tulajdonságát: a gazdálkodást igénylő természeti erőforrás és a védendő környezeti elem jellegét, hatásköri összeütközést keletkeztet egymással konkuráló állami szervezetek között. Fontos gyakorlati szempont, hogy e tevékenységek ellátása azonos tudás- és adatbázist igényel. Elkülönült ellátásuk tehát pazarló.

Az előzőek messzemenően igazolják a jogszabályok és ebben is különösen a törvényi alapok szakmai – tevékenység – alapú komplex felülvizsgálatát, a korábbi szervezeti dominanciájú jogalkotással szemben. Első lépésként tisztázni kell az elvi alapokat. Ezzel meg lehet teremteni a rendszer stabilitását, amely a tartalmi és technikai dereguláció alapvető feltételét képezi:

- A Kvtv-ben, annak keretjellege okán maradjanak meg a víz, mint környezeti elem védelmének általános elvei, de a vízzel kapcsolatos operatív feladatok kerüljenek át a vízgazdálkodási törvénybe, szűnjön meg az itt kodifikált „vízvédelemért való miniszteri felelősség”, kerüljenek át a vízgyűjtőgazdálkodási terv és vonatkozó elemei, valamint a vizek minőségével kapcsolatos szabályozásokra vonatkozó felhatalmazások is.
- A vízgazdálkodási törvényben egy „vízgazdálkodásért való miniszteri felelősség” legyen definiálva.
- A vízvédelmi és a vízügyi hatóság tevékenység integrálódását át kell vezetni a jogszabályokban.
- A vízminőségi adatbázis a vízgazdálkodás nyilvántartási rendszerének részét képezze.
- A laborok kerüljenek a vízügyi igazgatóságokhoz, ahol fontos üzemi labor feladatokat is el kell látniuk pl. az öntözővíz szolgáltatás minőségének garantálására. A laborok esetében azonban reális alternatíva a feladatok független, akkreditált laborok általi ellátása is.
- A víz, mint kizárólagos tulajdonú, állami vagyonelem megjelenítése a vagyonkezelési szerződésekben, ami elvszerű alapra helyezi az igazgatási szervezet (igazgatóságok) és a hatóság kapcsolatát.

A fenti feladat megoldása azonnali. A továbblépést meghatározza, hogy a vízzel kapcsolatos különböző feladatok egy része hosszú távon több ágazathoz (szakpolitikai területhez, jogterülethez) tartozó marad, mert bizonyos funkciók ésszerűen nem is koncentrálhatóak (például a vízminőség humán-egészségügyi vonatkozásai). Elvitathatatlan a környezetvédelem és a ter-

---

¹⁴¹⁴ Jelentéktelennek látszó, de jellegzetes, az ügyek tipizáltságának hiányára utaló körülmény, hogy a felszín alatti vizek védelméről szóló 219/2004 Korm. rendeletben a „hatóság” kifejezés – a hatóságra való utalás – 153 (!) alkalommal fordul elő, hasonló mértékben a felszíni vizek esetében is.

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

mészetvédelem szoros kapcsolódása is a vízállapotokhoz. Az ezek közötti összhangot a **Vgtv mint kerettörvény** kellene, hogy biztosítsa, holott ez a ma, mint látható, nem valósul meg. Kellő előkészítéssel és kiterjedt társadalmi párbeszédre támaszkodva, középtávú célként tűzhető ki a **mai vízgazdálkodási törvény helyébe lépő új, a vízről szóló törvény megalkotására**. Logikus lépés lenne ez a hazai jogfejlődésben (1885. évi törvény a *vízjogról*, 1965 évi törvény a *vízügyről*, 1995 évi törvény a *vízgazdálkodásról*) a vízhez kapcsolódó tevékenységek irányítása, befolyásolása, tervezése, a „víz-menedzsment” irányába.

A jogalkalmazás - hatósági tevékenység - szervezeti szempontjai tekintetében:

- A vízügyi hatóság vízgyűjtőre való szervezettsége szakmai, hazánkban jelentős hagyományú, egyben VKI szerinti követelmény is. A vízügyi hatóság és a VIZIG-ek elengedhetetlen szoros együttműködése az egybeeső illetékességi terület mellett szól.
- Az első fokú hatósági székhelyek jelenlegi elhelyezése (az a megyei katasztrófavédelmi igazgatóság, amelyik egybeesik a VIZIG-ek székhelyével) ugyancsak megfelel az együttműködés igényeinek. A „nem székhely” megyékben célszerű kirendeltségek létrehozása, ami jelentős logisztikai segítséget adhat a területi munkához, egyben a VIZIG-ek szakaszmérnökségeivel való kapcsolatot is erősítheti.
- A jelenlegi teljességgel elégtelen kapacitás generális felülvizsgálata szükséges, mert e nélkül a vízügyi és egyéb projektek engedélyezésének elhúzódása súlyos károkat okozhat. A felügyeleti tevékenységre jutó létszám elégtelensége az ellenőrzések további degradálódásához vezet, ami nélkül pedig a vízzel kapcsolatos jogkövetés színvonala nem emelhető. Ez utóbbira példa, hogy a VKJ bevételek elmúlt évekbeli visszaesése egyértelműen a felügyeleti ellenőrzések és ezzel együtt a nyilvántartás hiányosságaira utal. Ez milliárdokban mérhető bevételkiesést jelent, és súlyos társadalmi igazságtalanság a jogkövető vízhasználóval szemben. Előzetes becslések szerint a létszámihiány mintegy 160 –180 főre tehető országos szinten.

11.2 A stratégiai irányítás megújítása

A társadalom minden tagja gazdálkodik valamilyen értelemben a vízzel és érdekelt a vízállapotokban. Például: hogyan használja a vizet a háztartásában, kitett-e a földje a belvízveszélynek, biztonságban érzi-e magát az árvizektől, a horgászvíz minősége jó-e a halállománynak, csap vagy ásványvizet igyon-e, és még ezernyi, a társadalom életét ezer szállal átszövő viszony. A központi állami irányítás fő feladata az érdekek/célok, a feladatok és az eszközök összefüggéseinek a megteremtése, elsősorban a vízzel kapcsolatos közérdekűség azonosítása, az egymásnak sokszor ellentmondó igények sorrendjének meghatározása, majd az érvényesítéséhez szükséges feltételek megteremtése és működtetése.

A központi állami irányítás az intézményrendszeren keresztül realizálódik. Fogalmilag az a politikai, gazdasági, jogi és tervezési keretrendszer, amiben a társadalom a vízzel kapcsolatos jelenlegi és jövőbeli ügyeit kezeli, és jól-rosszul megoldja. A hazai vízgazdálkodás intézményrendszere azonban az elmúlt három évtizedben szétzilálódott. Szervezeti hiányra kell visszavezetni a zavarokat, amelyek oka abban áll, hogy **a vízzel való gazdálkodásnak nincs szellemi központja, amely a vízgazdálkodást a maga egészében tartaná szem előtt, és a vízzel való gazdálkodásra annak teljes spektrumában befolyást gyakorolhatna.**¹⁵ Ezért meg kell fordítani az építkezés logikáját, előbb kell létre hozni egy kellő felhatalmazással bíró „központi irányító egységet”, hogy a teljes területet rendbe tegye.

¹⁵ Ez a mondat parafrázisa Magyary Zoltán „A magyar közigazgatás gazdaságosságának és eredményességének biztosítása c. Budapest, 1931 18. oldalán található mondatnak.

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

A vízügyi igazgatóságok és a katasztrófavédelemi szervezetekhez telepített vízügyi hatóságok a vízzel gazdálkodnak (a gazdálkodás és a védelem egymástól nem választhatóak el), helyenként még az eszközszerük is hasonló. Közéjük ékelődik a Kormányhivataloknál levő környezetvédelmi hatóság vízminőségi monitoringja (laborok). Mindez azonos információbázist igényel, azonos területismeretre kell, hogy támaszkodjék. A rendszer így átfedésekkel, párhuzamosságokkal terhelt, megkétszerezi a szakemberigényt, szervezeti zavarokhoz vezet, konkurenciahelyzetet szül.

11.2.1 Az operatív feladatellátás

Szakigazgatási szervek (vízügyi igazgatóságok)

- A hagyományos, bevált vízügyi igazgatási rendszer megváltoztatása nem indokolt.
- A közfoglalkoztatotti létszám irányításával leterhelt szakszemélyzet tehermentesítése létszám bővítéssel (a 2008-al kezdődő átszervezések előtti kapacitások helyreállítása).
- A hatósági jogkör gyakorlása során az állami vízkészletek vagyonkezelői feladatait ellátó vízügyi igazgatási szervek részére minden, a vízkészleteket és vízállapotokat érintő államigazgatási eljárásban kezelői jogállást kell biztosítani (a „víz” vagyonkezelői jogának a definiálása).
- A vízügyi őrszemélyzet hatósági személylé nyilvánítása.

A helyi jelentőségű vizek és vízi létesítmények

- A maihoz hasonlóan megmarad az állami és az önkormányzati feladatmegosztás (és tulajdon). Ez esetben az állami tulajdonú művek kezelése – a jelenlegi helyzetnek megfelelően - a VIZIG-eknél van ésszerű helyen. Ez szinte automatikusan megoldaná a művek vízgyűjtőnként egységes, egy szervezet általi kezelését, amit a mai rendszer szétszabdál. Finanszírozása vegyes lehet (helyi érdekeltek és az állam).
- Minden ilyen jellegű feladat önkormányzati hatáskörbe kerül (ideértve a művek tulajdonjogát is). Ez esetben a több települést érintő vizek kezelésére társulni kell az önkormányzatoknak. Az érdekelteket (ingatlan tulajdonosokat illetve használókat) maguk vonják be, a finanszírozás alapja a helyben kivetett adók és használati díjak.
- **A társulati rendszer alapvető reformjával a helyi jelentőségű közcélú művek közösségi tulajdonának, mint közcélú tulajdonforma a bevezetése** (a mai állami és önkormányzati mellé). Ez esetben az önkormányzatok tulajdonában a belterületi vizek maradnának, a külterületi vizek (ahol az érdekeltek megszámlálhatók, és az érdekelt-ség definiálható) és a több települést érintőek az érdekeltek közösségének – a társulatnak – a tulajdonát képezik. Ez a változat mintegy analógiája a társasházak szabályozásának (helyi jelentőségű vízgazdálkodási feladatok itt, a lépcsőház, a közös tulajdon működtetése, takarítása ott). Valamely megalkotandó helyi jelentőségű, közcélú vízgazdálkodási feladatokról szóló törvényben kell/lehet mindezeket a kérdéseket rendezni, ami felváltaná a vízi társulatok mai szabályozását, illetve bizonytalanságait.

A települési víziközművek

A víziközmű szolgáltatási törvény megalkotásával és végrehajtásának a megkezdésével megindultak azok a folyamatok, amelyeket a szakma régóta várt. A folyamatok éppen csak megindultak, nem indokolt ezekben való beavatkozás. A központi és területi irányításban azonban olyan új megosztottság is keletkezett, például:

- a víziközművekkel kapcsolatos szakmai szabályozás a BM feladata,
- a víziközmű-szolgáltatáshoz és a víziközmű-működtetéshez kapcsolódó gazdálkodói tevékenység szabályozása, ezen belül az árhatósági feladat ellátása az NFM feladata,

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

- a fejlesztések irányítása az NFM és ME feladata, a vízgazdálkodásért felelős minisztériumhoz még a víziközmű fejlesztés a szakpolitikai felelőssége sem tartozik.

Ez utóbbi kiigazítása mellett szól az is, hogy az operatív feladatellátás körében jelentős fejlesztési és EU-s kötelezettséget képező feladatok zajlanak a BM-ben, illetve a felügyelete alatti OVF-ben, ilyenek:

- Ivóvízminőség-javító Program szakmai koordinációja, ivóvízminőség-javító projektek előkészítése, szakmai támogatása, technológiai javaslatok,
- a közműves vízellátás OSAP adatgyűjtési rendszere és a kapcsolódó vízellátási információs rendszer fejlesztése és működtetése szakmai irányításáért
- víziközmű ország jelentések,
- a Nemzeti Települési Szennyvízelvezetési és tisztítási Megvalósítási Program, a kapcsolódó Települési Szennyvíz Információs Rendszer informatikai és adattartalmi rendszer működtetése,

A települési és a területi vízgazdálkodás egymástól nem elkülöníthető, természetes egységét helyre kell állítani. Ezért megfontolás tárgyává érdemes tenni (a MEKH fő feladatainak megtartása mellett) a miniszteriális irányítás koncentrálását a vízgazdálkodásért felelős minisztériumban (BM).

A MEKH hatósági feladata az évenként frissítendő „gördülő fejlesztési tervek” jóváhagyása, ami az adott víziközmű szervezet hosszú távú (15 éves), felújítási és pótlási, valamint beruházási feladatait rögzíti. A jóváhagyására irányuló eljárásában vízgazdálkodási szakkérdésekben a vízügyi hatóság szakhatóságként jár el. Indokolt, hogy a területgazda és az országos fejlesztési tervezésben érintett OVF illetve BM ennek közreműködője legyen. Praktikusan elő kell írni, hogy a vízügyi hatóság legyen köteles a gördülő tervek véleményezésre a vízügyi igazgatóságot bevonni, különösen a területi felszíni és felszínalatti vízkészlet-gazdálkodási kérdések, a vízgyűjtő-gazdálkodási és egyéb tervekkel illetve szakmai szempontokkal való összhang érdekében.

11.2.2 A központi irányítás

A vízgazdálkodással megoldandó feladatok „egyre jobban kívül esnek a vízgazdálkodás területéről: alapvetően társadalmi, gazdasági és politikai eredetűek, és ennek megfelelő kezelést igényelnek¹⁶”. Így az elmúlt évtizedekben „megszokott” vagyonekezelői és igazgatási tevékenység egyre inkább el kell, hogy toljódjék a szabályozás, ellenőrzés, ágazatközi koordináció, támogatás – szankcionálás, tanácsadás irányába, az ezek érdekében szükséges „szakmapolitika-csinálás”, annak beépítése a kormányzati politikába. Hasonlóan jelentős feladat az EU illetékes szerveivel való kapcsolattartás, az irányelvek kidolgozásában való részvétel és érdekérvényesítés, azok végrehajtásának megszervezése és prezentálása. Jelentős energiát köt le a szakma és a politika közötti transzmisszió is (politikások és más közösségek meggyőzése, felkészítése, sajtó, kommunikáció).

Ennek a kapcsolódása az irányítási és szabályozási feladatokhoz ugyancsak érzékeny kérdés, sok kritika éri a jelenlegi központi irányítás struktúráját is (a minisztériumi irányítás és az OVF viszonya). E téren több szervezeti megoldás volt vizsgálat tárgya:

- a minisztériumi vízügyi helyettes államtitkári blokk súlyponti feladata a parlamenti és költségvetési kapcsolatok, jogalkotás, és tárcaközi együttműködés legyen, ennek megfelelően még ott levő operatív irányítási feladatok áthelyezése az OVF-be.
- önálló vízügyi államtitkárság a minisztériumban, ami jelentős közpolitikai rangot adna a tevékenységnek,

¹⁶ MTA 2010

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

- végül a javasolható megoldás: **a miniszter alá rendelt önálló belügyi szerv az integrálttságot leginkább megvalósító lehetőség.**

Szimbolikus lépés lehet az OVF átnevezése Nemzeti Vízügyi Főigazgatósággá.

11.3 Gazdaság-szabályozás, ösztönzés

A 2014-2020 közötti uniós támogatások rendelkezésre állásának tematikus előfeltétele (ex-ante feltétel) keretében végzett gazdasági elemzés¹⁷ alapján készült a VGT tervezése keretében a gazdaság-szabályozó eszközökre vonatkozó koncepció tervezete. Ez a közgazdasági szabályozóeszközök széles tárházából a hazai vízgazdálkodási problémák kezelésére leginkább alkalmas, a célok elérését költség-hatékony módon megvalósító eszközöket válogatta össze. A koncepció elemei témánként tagolva kerülnek kifejtésre, de az egyes javaslatok szorosan összefüggenek egymással, erősítik egymás hatásosságát, csomagban, a koncepció egésze együtt eredményesebb, mint az egyedi elemektől külön-külön várható eredmények összege.

Felügyelet, igazgatás

A sokrétű vízgazdálkodási problémák megoldását akadályozza, hogy (1) a vízügyi irányítás nem rendelkezik naprakész információkkal a vízháztartási, vízkészlet-gazdálkodási, vízminőségi, területhasználati folyamatokról, (2) a nem naprakész és nem megbízható információs háttér miatt a jogszabályok betartatása sem lehetséges. A javaslat egyik fókuszja ezért a felügyeleti és igazgatási funkciók megerősítése, elsődleges eszköze pedig a vízkészlet járulék (VKJ) rendszer módosítása.

AZ EU által megkövetelt ex ante feltételek értelmében elsődleges feladat a jelenleg 2006 óta VKJ-t nem fizető vízhasználatok az öntözés, a halgazdaság és rizstermelés VKJ díjfizetésének visszaállítása.

A VKJ jelenlegi formájában nem alkalmas a korlátos készletek esetén szükséges, a hasznosított készlet hozzáadott értékén alapuló allokációra. Erre a célra más eszköz lenne megfelelő, a forgalmazható lekötések rendszere. A VKJ alkalmas azonban a vízhasználat felügyeletének finanszírozására, mivel a fogyasztás és hatásának felügyeleti (monitoring) költségei éppen a vízkészlet típusával és a felhasználás módjával vannak összefüggésben. A járulék nagyságát ezért a vízkészlet-használat nyomomonkövethetőségéhez szükséges háttértevékenységek költség-szintjéhez is kell kötni. A javaslat a VKJ rendszert, a szorzókat megtartaná. A „g” szorzó összetételében változna meg úgy, hogy tükrözze az adott víztest használatával összefüggő költségeket és a megfizethetőségi szempontokat, másrészt kiegészülne egy „t”, túlhasználattal szorzóval. A rendszer alaplogikája megmarad, csak a funkciója változik, a funkciója a vízvagyon megőrzésére szolgáló állami tevékenységek (VKI terminológiában vízi szolgáltatás) igazgatási, vízvagyon kezelői (nem az infrastruktúra), monitoring és hatóság tevékenységek finanszírozása. Lényeges továbbá, hogy a VKJ behajtásának feladata a vízügyi igazgatás és hatóság intézményeinél legyen, egyrészt az ösztönző hatás miatt, másrészt mert ezek a szervezetek rendelkeznek a feladat ellátásához szükséges szakértelemmel, adatbázissal és ellenőrzési-felügyeleti lehetőséggel mind szakmai, mind hatósági tekintetben.

A területi infrastruktúra árazása és szabályozása

A vízpótlási (pl. öntözés) és vízelvezetési (pl. belvíz) infrastuktúrák esetén olyan ösztönző rendszert kell kialakítani, ami az időjárás, vízjárás körülményekhez dinamikusan alkalmazkodva az infrastruktúra kapacitásaihoz igazítja annak maximális használatát, miközben előse-

¹⁷ dr. Rákosi Judit, Ungvári Gábor, Kis András, Kovácsné Molnár Gyöngyi, Hartwig Lászlóné Vállalkozási szerződés keretében a vízszektorra vonatkozó ex-ante feltételek teljesítéséhez szükséges, a 1121/2014. (III. 6.) Korm. határozat 1. a) és b) pontjai szerinti gazdasági elemzések elkészítése ÖKO Zrt 2014, MEKH, REKK közreműködésével

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

gíti a vízbő és száraz időszakok között a víz visszatartását és így a vízháztartás kiegyensúlyozását.

Az erre a célra mobilizálható gazdaság-szabályozási eszközöknek két fő típusa van: 1) a szolgáltatás költségeit minden vízhasználó felé egyértelműen közvetítő árrendszer és 2) a vízviszszatartást lehetővé tevő területhasználati alkalmazkodás ösztönzői.

A vízpótlást szolgáló vízgazdálkodási infrastruktúra használatai közül az ex-ante feltételek között csak a mezőgazdasági vízszolgáltatás, mint VKI szerinti vízszolgáltatás szerepel, amelyre ki kell alakítani a költségmegtérülést biztosító árpolitikát. Ezért a 2014 óta bevezetett ingyenes öntözést, mezőgazdasági vízszolgáltatást meg kell szüntetni, a rendszerek vízszolgáltatásra jutó költségeit meg kell fizetni.

Ebben az esetben a mezőgazdasági vízhasználók társfinanszírozói lesznek a többcélú vízgazdálkodási infrastruktúra működtetésének és fenntartásának ezért indokolt, hogy továbbfejlesztésére szolgáló javaslat, a szabályozás kitérjen a közérdekű, állami forrásokból fedezendő finanszírozási hányad rendelkezésre állásának kérdéskörére is. Az árazás kialakításához mindenekelőtt egyértelműen meg kell határozni az állami szerepvállalás mértékét, tehát szét kell választani az államra háruló közösségi feladatokat és az egyéb szereplők igényeit kiszolgáló magán érdekű tevékenységeket. Az infrastruktúrák kialakításának, fenntartásának, működtetésének költségeit pedig a feladatokból következő igénybevétellel arányosan kell megosztani. Fontos, hogy az államra háruló finanszírozási teher nevesítve kerüljön be az érintettek éves költségvetésébe.

A többi felhasználó felé is egyértelműen érvényesíteni kell a költségeket, be kell azokat építeni a szolgáltatás igénybevételi díjaiba. A szolgáltatás költségeinek teljes körű érvényesítése egyben azt is jelenti, hogy az indokolt költségeken túl mást, pl. kitermelési díjat már nem vet ki az állam (a felügyeleti célokat finanszírozó VKJ természetesen alkalmazható).

A területhasználatban megjelenő tározó-, visszatartó-kapacitások bevonásának elősegítése több, egymással is összefüggő eszközzel történhet. Amikor a vízpótló rendszerben bőségesen van víz és nem okoz az államnak többletköltséget az, hogy a gazdálkodók a csatornából nagyobb mennyiségű vizet emelnek ki, fontos, hogy minél több vizet hasznosíthassanak. Egyrészt, mert az számukra is értéket teremt, másrészt, mert ez a vízvisszatartás egy hatékony módja, javítja a vízháztartást, ami a gazda és a (a beszivárgó víz miatt) közösség számára is értékteremtő és csökkenti a száraz időszaki vízigényt. A vízkivételt ilyenkor térítésmentesen kell biztosítani a gazdák számára.

A vízelvezető rendszerek túlterheltségét azzal lehet oldani, ha a területtulajdonosok választhatják azt, hogy nem élnek a vízelvezetés lehetőségével, ez az „igénybe-nem-vétel” opciója. Ha egy gazda ezt az opciót választja, bizonyítani kell, hogy területéről nem kerül sem közvetlenül, sem közvetve (más területén keresztül) víz a vízelvezető rendszerbe. A gazda gondoskodik arról, hogy megfelelő földhasználattal beszivárogtatásra kerüljön a többletvíz vagy területének felszínén tárolja azt, biztosítva ugyanakkor, hogy a szomszédos földekre ne folyjon át. Gyenge termőterület esetén az igénybe-nem-vétel lehetősége vonzóbb lehet, mint a vízelvezetés teljes költségének finanszírozása, miközben a rendszer terheltsége csökken és így azok igényeit, akik fizetnek érte, hatásosabban tudja kiszolgálni.

Mivel a vízelvezetés a víztestek terhelésének egyik forrása is, a vázolt megoldás nemcsak az infrastruktúra-használat, hanem a terhelés visszafogás szempontjából is előnyös.

A területi vízelvezetési infrastruktúrát önkormányzatok is használják, a javaslat szerint számukra pénzügyi ösztönzést (térítésmentes elvezetés, vagy állami normatív támogatás) kell kialakítani arra, hogy a belterületük esetében elvégezzék a vízjárta területek kijelölését és

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

használatba vehetőségét, ezzel pedig elvárható mértékben csökkentsék az állami infrastruktúra iránti csúcsidei terhelésük nagyságát (ez a kérdés átvezet a terület- és településfejlesztés tervezés témakörébe is, lásd 11.4 fejezet)

Vízkezelésgazdálkodás korlátos készletekkel

Magyarország alapvetően biztonsággal ki tudja elégíteni a vízkészletek iránt megnyilvánuló igényeket, ugyanakkor számos térség és vízkészlet típus esetében tapasztalhatóak vízhiányos helyzetek. Hiányzik az a mechanizmus, amely az egymással versengő, de együtt már nem kielégíthető igények esetén rendezné a hozzáférési jogok elosztását. A koncepció erre az elosztási eszközre tesz javaslatot. Megjegyzendő, hogy nem a súlyos természeti anomáliák okán, egyedi esetben, az átlagos változásokat jelentősen meghaladó mértékű vízhiányok kezeléséről van szó. Ezeket a helyzeteket Vgtv vízkorlátozásra vonatkozó szakaszai kielégítően kezelik.

A szűkös vízkészletekhez való hozzáférés hatékony kezelését szolgáló eszköz a lekötött mennyiségek csökkentése és forgalmazhatóságuk (eladhatóság, megvehetőség) biztosítása. Ez természetesen nem vonatkozik az ivóvízkivételekre, a szorosan vett egészségügyi ellátásokra. A forgalmazhatóság lehetővé teszi, hogy azok a vízhasználatok szoruljanak ki, amelyek a legalacsonyabb gazdasági értéket termelik ill. ösztönzést nyújt a víztakarékosabb eljárások bevezetésére. Ahhoz, hogy ezt a gazdasági ösztönzőt be lehessen vezetni még számos előfeltételt kell teljesíteni pl. a nem hasznosított készletek csökkentésére ösztönzés, az engedély nélküli használatok visszaszorítása

A javaslat szerint a hazai víztestek készlet problémáira a legutóbbi, több éves időszak vízkivételével arányos, nagyjából ingyenes leosztás javasolható. Ennek során a túlhasználatot mutató víztestre vonatkozó lekötési jogosultságok nagysága két lépésben alkalmazkodik a kitermelési korláthoz. Első lépésben minden lekötési jog arányosan csökken a túlhasználat mértékével. Második lépésben minden lekötési jog egy újraelosztási aránnyal csökken, majd az így felszabaduló mennyiségre a használók licitálhatnak a készletgazdálkodónál.

Ez a mechanizmus a felszínalatti vizek esetében, illetve rendszeresen, évente ismétlődő felszíni vízhiányos időszakok esetén egyértelműen alkalmazható. Felszíni vizek esetén azonban figyelembe kell venni a szezonalitást is illetve úgy kell az ösztönzőket kialakítani, hogy az éven belüli vízbőséges időszak készleteiből érdemes legyen a szárazabb időszakokra vizet visszatartani, tárolni. Az éven belüli készlet megőrzéshez szükséges a lekötés időszakának a kettéosztása, a nyári vízben szűkös időszak elválasztása az időszak többi részétől. A vízben jobb ellátottságú időszakra magasabb összrendelkezésre álló, leköthető készlet mennyiséget kell meghatározni.

Vízvédelmi zónák, beszivárgási területek és puffer területek

A területhasználat, amint már korábban is érzékelhető volt, nem független a vízkészletgazdálkodástól és a vízgazdálkodási infrastruktúra kérdéskörétől. Egymást erősítő folyamatokról van szó, a területhasználat változtatása segíti a kapcsolódó területek céljainak elérését is. Ezért is szükséges a területhasználat esetében is megfogalmazni azokat a szabályozási eszközöket, amelyek a használók számára visszacsatolják a területhasználati döntéseik vizekre gyakorolt hatásának következményeit.

A vízfolyások diffúz terhelésének oka ma Magyarországon nem elsősorban az intenzív műtrágya használat, hanem a felhalmozódott tápanyagok eróziós transzportja. A diffúz terhelés csökkentése a Közös Agrárpolitika (KAP) zöldítésre vonatkozó feltételeinek vízvédelmi szempontú kialakításával, amely a szennyezőanyagokkal terhelt (elsősorban erózió és belvíz forrású) lefolyás csökkentésére irányul.

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

Az Ökológiai jelentőségű területek (Ecological Focus Area) kialakításának során javasolt érvényesíteni, hogy e területek kialakításának hatására csökkenjen a terhelt lefolyás. A vízvédelmi szempontból megfogalmazható feltételek, amelyek az EFA kijelölés keretében alkalmazható tájelemek elhelyezéséhez adnak prioritási szempontokat:

- ha a terület vízfolyással határos, akkor az ökológiai jelentőségű terület kialakításával a jelenleg is jogszabályi kötelezettség szerint kialakítandó vízvédelmi sávot szélesítse
- lejtős terepen a lefolyási irányra merőlegesen helyezkedjen el a kialakított terület
- belvizes síkságon a belvív-veszélyeztetettnek kijelölt területen kapjon az EFA tájelem helyet

Ösztönzés szempontjából a leghatékonyabb megoldás akkor lenne elérhető, ha a feltételek be tudnak épülni a zöldítési kifizetés (80 €/ha) elfogadási feltételei közé.

Amennyiben ez nem megvalósítható, akkor azzal a feltételezéssel érdemes élni, hogy ez az intézkedés önmagában is jelentős hatást fog gyakorolni, amit képzéssel és tanácsadással tovább lehet javítani. Ennek érdekében a vízvédelmi szempontú hatások vizsgálatát célszerű néhány éves halasztással megtenni és a szaktanácsadói hálózatot felhasználni annak érdekében, hogy a gazdálkodók vízvédelmi szempontból is célszerűen alkalmazkodjanak a KAP zöldítési elvárásaihoz.

Területhasználat és vízviszatarthatás

A vízviszatarthatás egyik kulcsproblémája a területbiztosítás. Nyilvánvaló, hogy az állandóan vizet tartó tározók területe kikerül a művelésből, ki kell sajátítani, vagy közös tulajdonba venni, például szövetkezéssel. Az időlegesen vizet tartó tározók (zápor-, árvízcsücs-csökkentő-, szükség- és belvítározó) esetén viszont dilemma a területhasználat illetve -tulajdonlás kérdése. A hatályos szabályozás szerint a használati korlátozás miatt egyszeri térítés illeti meg a tulajdonost, és a tározó igénybe vétele esetén teljes kártalanítás. Az elemzések alapján rövid és középtávon **egyértelműen a mai szabályozás fenntartása indokolt**, kisebb technikai módosításokkal (a kártalanítás átfutási idejének rövidítése, éves rendelkezésre állási díj megállapítása stb.). Hosszabb távon szükséges **a szabályozói bizonytalanság csökkentése**, a végrehajtási folyamat kiszámíthatóságának javítása, mind az időzítés, mind a kártalanítással lefedett gazdálkodási helyzetek egyértelműsítése területén. A nemzetközi tapasztalatok alapján vizsgálatra érdemes a lökészerűen jelentkező kártalanítási költségek kiegyenlítése biztosítási – viszontbiztosítási technikákkal.

Települési vízgazdálkodás

A települési vízgazdálkodás legnagyobb kihívása a víziközmű ágazat alulfinanszírozottsága és ezzel párhuzamosan rendkívül alacsony megfizethetőségi ráta. Ex ante feltétel¹⁸ a hatékony, ösztönző jellegű, a költség-megtérülést biztosító vízárpolitikát kell kialakítani, a jelenlegi alacsony költségmegtérülési szint növelésével. A költségfedező és egyben megfizethető díjszabályozás kialakításához szükséges politikai döntés előkészítéséhez a következők javasolhatók:

- Az ágazati különadók, különösen a közműadó kivezetése a szektorból
- A rezsicsökkentés jelenlegi gyakorlata helyett az ágazati ÁFA csökkentése megfontolandó, mivel így az alacsonyabb díjakból fakadó terhek nem a szektorra, hanem a központi költségvetésre hárulnak.

¹⁸ Ez azokat a vízárpolitikai intézkedéseket jelenti, amelyeknek legkésőbb 2016. július 1.-ig hatályba kell lépnie, annak érdekében, hogy Vidékfejlesztési Program és a KEHOP támogatási források lehívhatósága ne kerüljön veszélybe

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

- A fogyasztók közötti megkülönböztetés (ipar, intézmény, lakosság) lehetőség szerinti megszüntetése, vagy a lehető legkisebbre csökkentése a VKI elvárásainak megfelelően.
- Az EU fejlesztések költség-hatékony módon valósuljanak meg, az üzemeltetési szempontok (műszaki, költség) és a díjkövetkezmények figyelembe vételével, a szolgáltatók és a MEKH érdemi bevonásával.
- A vezetékes vízellátáson és közműves szennyvízelvezetésen kívüli feladatok, szolgáltatások költségeinek elkülönített nyilvántartása és költségeinek megfizetése annak érdekében, hogy azok ne terheljék a vízdíjakat (ilyen szolgáltatások a tűzvíz biztosítása, a csapadékvíz-elvezetés - ez utóbbiról külön fejezetben lesz szó - esetenként az árvízvédekezés)
- Ésszerű költség-takarékossági változtatások alkalmazása (pl. mérőcsere nem négy évenként, hanem 8 évenként, energiatakarékosság stb.), valamint a hatékony működés jó gyakorlatainak benchmarking módszerrel történő feltárása és átvételének elősegítése.
- A vízdíjhátralék és az azzal összefüggésben megállapított késedelmi kamat, valamint a behajtás egyéb költségei a hulladékgazdálkodási közszolgáltatási díjhoz hasonlóan adók módjára behajtandó köztartozásnak minősüljön.
- Progresszív, emelkedő blokk díj struktúra kialakítása, ami részben orvosolhatja a megfizethetőségi problémákat. A progresszív díjrendszer kidolgozásánál rögzíteni kell az alacsony díjú fogyasztás felső határát is. Erre iránymutató lehet, hogy a megfelelő személyi és háztartási higiéne fenntartásához, víztakarékos háztartási berendezések megléte esetén, 70 l/fő, nap fajlagos fogyasztás elegendő. A progresszív díjstruktúra részét képezheti, ha a kéttényezős díjrendszer alapidíjáért cserébe egy előre meghatározott mennyiség fogyasztása a változó díj megfizetése nélkül jár a fogyasztónak.
- A jelenlegi díjtámogatási rendszer megszüntetése és új szociális alapú támogatási rendszer kialakítása fontos annak érdekében, hogy a szociálisan rászorulóak képesek legyenek a szolgáltatásokat megfizetni a rászoruló lakosok számára egyedileg azonosított esetekben.

Ha a folyamatban lévő víziközmű reform a díjrendelet elfogadásával és a szolgáltatók hatékonyságának emelésével segít is ezen, a halmozódó rekonstrukciós elmaradás további beavatkozásokat kíván. Lényeges feltétele a továbblépésnek az ágazatot érintő különadók (pl. közműadó) rendszerének kivezetése. Amennyiben a rekonstrukció folyamata nem indul el, a szolgáltatási színvonal csökkenni fog, a kiadások emelkedni, a környezet terhelése pedig fokozódni.

A megoldás a **rekonstrukció finanszírozási program kialakítása**. A programnak több eleme lehet, a legkritikusabb a jelenlegi forráselvonások megszüntetése (különösképpen a közműadó kivezetése), valamint külső források (hazai és EU támogatások, kedvezményes hitelek) biztosítása a rekonstrukciókat is magába foglaló gördülő fejlesztési tervek megvalósításának elősegítésére. A díjak emelése is javasolt, de ez önmagában nem nyújt megoldást, a megfizethetőség akadályt jelent az erőteljes díjemelés előtt. A progresszív tarifa rendszer bevezetése ugyanakkor úgy emelné az ágazat bevételeit, hogy azzal az alacsony jövedelmű fogyasztók terhei nem feltétlenül emelkednének.

A cél a települési csapadékvíz-gazdálkodás kialakítását előmozdító szabályozási, szervezeti és, gazdasági ösztönző rendszer elindítása. A Vgtv. legutóbbi módosítása során a 4. § (1) bekezdés b) pontja kimondja, hogy az önkormányzat feladata a település belterületén a csapadékvízzel történő gazdálkodás. Települési csapadékvíz-gazdálkodás keretében a csapadék hasznosítását/hasznosulását célzó rendszerek tervezésére, kiépítésére és üzemeltetésére

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

kerül sor úgy, hogy a károk elkerülése és/vagy csökkentése is megvalósul. A települési csapadékvíz-gazdálkodás ellátására szolgáltató szervezet kijelölése szükséges. A vízvisszatartást és hasznosítást ösztönző díjképzési/helyi adó rendszer bevezetése megfontolandó.

Legvégül, az egyedi szennyvízkezelés területén gondot jelent, hogy a csatornára nem kötött ingatlanok szennyvízkibocsátása helyben is és elszállítva, illegálisan elhelyezve is kockázatot jelent a vízbázisokra. Erre a problémára megoldási javaslat, hogy a nem csatornázott településeken, településrészekben meg kell teremteni a megfelelő műszaki színvonalú egyedi vagy decentralizált szennyvízkezelés intézményi kereteit. A nem csatornázott településeken, településrészekben az ingatlan tulajdonosát gazdasági szabályozóval ösztönözni kell arra, hogy a vízvédelmi szempontból megfelelő szennyvízkezelést valósítson meg.

Távlati költségvetési reform

A területi vízgazdálkodás valamennyi szakterületén végig vonul a működés és fenntartás alul finanszírozása. Ennek a hosszú távú megoldását, egyben a társadalmi igazságosságot szolgálhatja egy olyan értelmű költségvetési reform, ami a céljellegű befizetések céljellegű felhasználását tenné lehetővé: egy bankként működő **vízpénztár** létrehozása.

Bevételi oldalát a vízkészletjárulék, a vízterhelési díj, a talajterhelési díj, a vízenergia hasznosítás díja (költségvetési forrásokból működtetett vízfolyásokon levő esések energetikai hasznosítása után fizetendő), és az egyén (parthasználati, vízfelülethasználati stb.) bevételek képeznek. Az így létrejövő forrásból az állami vízgazdálkodás alapfeladatainak működtetése lenne finanszírozható. Az elképzelés realitását igazolja, hogy becslések szerint a fentebb felsorolt bevételek nagyságrendje megegyezik a szakigazgatási szervek működési költségvetésének a nagyságával.

Távlati költségvetési reformban megfontolás tárgyát képezheti az úgynevezett „ártéri járulék” intézményének a bevezetése. Bevételei a mentesített artéri területek árvédelmi költségeinek fedezetül szolgálhatnak. Alapvető jelentőségű eszköz lehet arra nézve, hogy a területhasználat igazodjék a kiterjedtséghez.

11.4 Tervezés

A VKI szerinti vízgyűjtő-gazdálkodási tervezésről az a téves nézet vert gyökeret, hogy minden terv ernyője. A VGT valamint az ÁKK azonban csak egy a sokféle országos, regionális és helyi terv között, még ha mégoly fontosak is. Ezeknek a terveknek egyébként döntő többségében átfedő a tudásbázisa, azonos területi egységekre vonatkoznak, és mindegyiket szinte azonos szervezetekkel kell egyeztetni. Nem készül országos vízgazdálkodási terv, amelynek keretében feltárják és megtervezik a gazdaság és a társadalom vízgazdálkodási, vízkészlet-gazdálkodási igényeinek kielégítését biztosító intézkedéseket is.

A Keretirányelv rendelkezéseinek teljesítéséhez minden jövőbeni vízgazdálkodási tevékenységet meg kell tervezni, hogy a vizek állapotára gyakorolt negatív hatásukat meghatározhasuk. A Keretirányelv azonban a tervezésnek csak a vizek jó állapotának biztosítására és annak megőrzésére vonatkozó részét szabályozza, a tervezés többi részének a szabályozását a tagállamokra bízta. Ez a szubszidiaritás elve alapján nem is történhetne másképpen. Így az integrált vízgyűjtő-gazdálkodási tervezésnek két része van. Az egyik részét az EU, a másik részét pedig a tagállamok szabályozzák. Az 1-1.táblázat összehasonlítja az integrált vízgyűjtő-gazdálkodási tervezésnek az EU által szabályozott és a tagállamok által szabályozott jellemzőit. Teljesen integrált vízgazdálkodási tervezésnek, illetve integrált vízgyűjtő-gazdálkodási tervezésnek a két szinten szabályozott tervezés csak együtt tekinthető. A VKI és a kapcsolódó EU irányelvek és a tagállamok jogszabályai általában nemcsak a vízgyűjtő-gazdálkodási tervezésre, hanem a napi vízgazdálkodási tevékenységekre is vonatkoznak.

**VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT
NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT**

Az integrált vízgazdálkodási tervezés fő jellemzői

Integrált vízgazdálkodási tervezés két része		
Tervezés részei	EU VKI előírásai alapján végzett vízgyűjtő-gazdálkodási tervezés	Nemzeti előírások alapján végzett vízgazdálkodási tervezés
Szabályozás szintje	EU szinten szabályozott tervezés	Tagállamok szintjén
Szabályozás jellege	Minden tagállamra kötelező előírások Az EU jogsértési eljárást indít a tagállamok ellen és szankcionálja azt, ha az előírásokat nem tartják be	A tagállam döntésétől függ, hogy jogszabállyal kötelezővé teszi-e a gazdasági és szociális célok elérését biztosító intézkedések tervezését. Kivételes esetben az EU a tervezéseket részben kötelezően előírja és szabályozza (pld. árvízi kockázat kezelési tervezés, partnerségi-megállapodás, nemzeti fejlesztési tervezés, nemzeti vidékfejlesztési tervezés)
Célkitűzések típusa	Környezeti célkitűzések	Szociális és gazdasági célkitűzések

Célkitűzések	Kötelező környezeti célok: Vizek jó állapotának biztosítása Jogszabályokkal külön védett területek jó állapotának biztosítása	A tagállamoktól függő szociális és gazdasági célok. Vizzel kapcsolatos igények kielégítése, beleértve a vízkárelhárítást és vízhasznosítást is. Egyes célkitűzéseket az EU különböző politikái és stratégiái fogalmazzák meg, de ezek a célok és a teljesítésük határideje nem annyira kötelező, mint a VKI és a kapcsolódó irányelvek előírásai. Pld. EU Közös Mezőgazdasági Politikája, Közlekedési Politikája. Újrahasznosítható Energia Politikája, Klímapolitikája, stb.
Célkitűzések teljesítésének határideje	2015 (2021, 2027) Az EU jogsértési eljárást indít a tagállamok ellen és szankcionálja azt, ha a határidőket nem tartják be.	A tagállamok politikai döntéseinek függvénye. A tagállamok előírhatnak maguknak határidőket, de legfeljebb társadalmi elégedetlenség és a Kormány támogatottságának csökkenése a következménye annak, ha a határidőket nem tartják be
Tervezést szabályozó rendelkezések	Víz Keretirányelv és a kapcsolódó EU irányelvek, illetve az ezeknek megfelelő nemzeti jogszabályok	Nemzeti szabályozás, beleértve a VKI-nek és a kapcsolódó EU irányelveknek megfelelő nemzeti jogszabályokat is
Tervezési segédletek	Az EU tagállamok szakértői által közösen készített, az EU Víz Igazgatónak Értekezlete által elfogadott, EU CIS útmutatók (alkalmazásuk nem kötelező, de ajánlott)	Tagállamok saját tervezési segédletei Globális Víz Partnerség által készített Eszköztár az Integrált Vízgazdálkodási Tervezéshez. ICPDR és EU ajánlásai a fenntartható hajóút tervezéshez, a fenntartható vízerőmű működtetéshez és új vízerőmű tervezéshez
Tervezés területi egysége	Vízgyűjtő-terület (egy vagy több tengerbe ömlő vízfolyás vízgyűjtőjének területe és a tengerparti és folyótorkolati területek) Indokolt esetben tervezési alegységek a részfeladatok megoldásához	Tengerbe ömlő vízfolyás teljes vízgyűjtője vagy részvízgyűjtője, tó vízgyűjtője, vízfolyás adott szelvényéhez tartozó vízgyűjtő terület. Más módon (például politikai határokkal) lehatárolt területi egység

A vízgyűjtő-gazdálkodás és a vízgyűjtő-gazdálkodási tervezés legfontosabb feladatai

**VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT
NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT**

Monitoring	A vizek jó állapotát jellemző paraméterek megfigyelése Új megfigyelési igények a hagyományos monitoring rendszerekhez viszonyítva (különösen a vizek ökológiai és hidromorfológiai állapotának megfigyelése esetén) Amikor csak lehet, kerülni kell a párhuzamos megfigyeléseket és a hagyományos, jól működő monitoring rendszerek megfigyelési eredményeit célszerű használni	A vízkár-elhárítási és vízhasznosítási igények kielégítését jellemző paraméterek megfigyelése A gazdasági és szociális célok szempontjából sok esetben más a vizek jó állapota, mint környezeti szempontból. Ezért sokszor más paramétereket kell megfigyelni és azoknak a jó állapothoz tartozó határértékei is eltérőek (pld. öntözéshez szükséges vízszint, vízmennyiség, vízminőség; a szükséges árvíz- és belvízlevezető-képességet biztosító hidromorfológiai jellemzők stb.)
Céloknak megfelelő jó hidromorfológiai állapot néhány fő jellemzője	Természetes, mozgómedrű, elfajult, változatos, növényzettel benőtt, gazdag élővilágú medrek és hullámterek	Szabályozott, sima medrű, kis érdességi tényezőjű, tisztán tartott, nagy vízvezető képességű medrek és hullámterek
Várható változások vizsgálatának célja és módszere	Vizek VKI szerinti állapot-változása várható trendjének előrejelzése Forgatókönyvek kidolgozása	Igények, vízkészletek, vízmérleg, a vízhasználatok vagy vízkárelhárítás szempontjából szükséges állapot alakulásának előrejelzése. Forgatókönyvek kidolgozása

Intézkedési programok kidolgozása	Intézkedések tervezése a vizek VKI-ben előírt jó állapotának eléréséhez és megőrzéséhez	Intézkedések tervezése az igények kielégítéséhez (az igényeknek megfelelő jó állapot biztosításához)
Intézkedési programok értékelése	A kötelező környezeti célkitűzéseket költség-hatékonyan kielégítő intézkedések kiválasztása	A szociális és gazdasági célkitűzéseket környezeti szempontból elfogadható módon, költség-hatékonyan kielégítő intézkedések kiválasztása
Társadalom bevonása	A tervezés megkezdésétől kötelező a társadalom részvételének biztosítása. A VKI kötelező részfeladatokat és részhatáridőket ír elő a társadalom részvételére vonatkozóan	A tagállamtól függ, hogy a társadalmat be kell-e vonni a tervezésbe Egyes esetekben az EU a környezet védelme érdekében minden tagállamra kötelezően előírja a társadalom részvételének biztosítását a tervezésben (Környezeti Hatásvizsgálat, Stratégiai Környezeti Vizsgálat)
Tervezés eredménye	A környezeti célok elérését biztosító intézkedési programok	A gazdasági és szociális célok elérését biztosító intézkedési programok
Tervezés eredményeinek végrehajtása és ellenőrzése	A VKI kötelezően előírja az intézkedések végrehajtásának határidejét (2015, 2021, 2027) és a végrehajtás eredményének ellenőrzését és annak határidejét (az első határidő 2015).	Általában a tagállamoktól függ az intézkedések végrehajtásának és a velük elért eredményeknek az ellenőrzése

A vízgazdálkodási tervek valóra válásának a kulcskérdése a területhasználat. Ezért (is) alapvető fontosságú (1) a területfejlesztési és a területrendezési célt szolgáló tervek, valamint (2) az épített környezet alakítását és védelmét szolgáló tervezési rendszerrel való kapcsolat, a **terület- és településfejlesztési koncepciókba, integrált stratégiákba, eszközökbe való minél mélyebb beépülés**. Az elmúlt évekhez képest előrelépés, hogy az e tervek megalapozó vizsgálatok tartalmi követelményei¹⁹ között megjelentek vízgazdálkodási elemek, de ezek szétosztottak, fogalmilag rendezetlenek, hiányzik az integrált vízgazdálkodást megalapozó egységes vizsgálat a terület- és településfejlesztésben.

A területhasználati kategóriák között hagyományosan létező az úgynevezett „vízgazdálkodási terület”. Hiányzik ennek a differenciálása és **az építési szabályok között a vízgazdálkodási**

¹⁹ 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

tartalmi elemek előírása. Ausztriában például Területfejlesztési Törvény előírja, hogy az árvizek károkozásai ellen elsősorban a vízjárta, vízvisszatartó- és tehermentesítő területek megőrzésével és visszanyerésével kell védekezni.

A területfejlesztési tervezésben fontos eszköz lehet az úgynevezett **pozitív hatásköri ütközések feloldása** is. Gyakorlatilag ez azt jelenti, hogy amikor az helyi illetékes hatóságok például egy Natura 2000-es hatásbecslés vagy egy VKI 4(7)-es teszt esetén nem tudják, vagy nem merik felvállalni annak eldöntését, hogy valamilyen projekt megvalósítása olyan fontos közérdek-e, hogy a projektet akkor is engedélyezni kell, ha a jelentősebb negatív környezeti hatásai vannak, akkor erről az illetékes miniszter dönthet.

A10.

12 A cél-eszköz mátrix

A koncepcióban a KJT 4 + 3 súlyponti feladatot fogalmazott meg, ezek közül 4 elsősorban szakterületi jellegű, míg másik 3 minden szakterületre kiterjedő hatású, horizontális feladatot jelent. Ezek megvalósítására koncentrálnak a stratégia. A jövőképet is ezekre konkretizálva részletezzük. A jövőképhez még a 6. fejezetben hosszú távú célokat is rendeltünk, majd ez lett tovább bontva 2020-ig terjedően középtávra is. A középtávú célok egy lehetséges köztes állapotot jelentenek, aminek eléréséhez már eszközrendszert is rendeltünk. Ezt a célhierarchiát mutatja be a következő oldalon található cél – eszköz mátrix. A kék nyilak jelzik, hogy a hosszú távú célok egymással is összefüggenek.

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

Jövőkép	Hosszú távú célok 2030-ig	Középtávú célok 2020-ig	Eszközök - intézkedések
<p>A vízvisszatartás lehetővé teszi az érkező vizek tározását vízhasznosítási célokra, valamint a károsan sok vízmennyiség késleltetett, biztonságos levezetését, ezzel az igények változásához igazodó rugalmas készletgazdálkodást hoz létre</p>	<p>A természeti adottságokhoz, és az azzal harmóniában végrehajtott fejlesztésekkel kezelt vízkészletekhez jól igazodó mezőgazdasági, települési, rekreációs és ipari vízhasználati rendszer van Magyarországon. (igénygazdálkodás)</p> 	<p>Működőképes, fenntartható vízvisszatartási rendszer kialakítása az agráriummal és a természetvédelemmel való jobb integráció útján. (I)²⁰ A gyors vízelvezetési kényszerek megszüntetése. (SZ)</p> <p>A települési csapadékvíz-gazdálkodás rendszerének kialakítása, a csapadék biztonságos összegyűjtése, visszatartása és megfelelő hasznosítása. (I)</p> <p>A vízpótlási és vízelvezetési infrastruktúra ki- és átalakítása, hogy annak használata igazodik az időjárási, vízjárési körülményekhez. A szűk keresztmetszetek feloldásra kerülnek, a rendszerek túlterheltsége csökken. (I)</p> <p>A VTT tározók rendszeres, adott területeken állandó tározásra alakításának tervezése és megvalósítása.(I)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vízkészletekhez igazodó vízhasználatok ösztönzése. (SZ)²¹ • Helyi meder és területi vízvisszatartás, természetes lehetőségek kiaknázása, a tározási lehetőségek megőrzése, kis tározók építése, kialakítása (I) • Térségi vízátervezés vízhiányos területekre, arra az esetre, amikor nincs mit visszatartani.(I) • A vízszolgáltatási rendszerek (belvízi és öntözés vízhálózat) felülvizsgálata, indokolt esetben azok átalakítása, felújítása, fejlesztése, újak építése. (I) Az érdekeltségi alapon szerveződő közösségek támogatása. (SZ) • A vízvisszatartásra ösztönző szervezeti, érdekeltségi és árképzési rendszer alkalmazása mind a területi, mind a települési vízgazdálkodásban. (SZ) • Az állami közérdek és helyi jelentőségű közérdek megkülönböztetése és alkalmazása a megvalósításban. (SZ)

²⁰ Indikátor szükséges, akár a szövegbe illesztve

²¹ Szabályozási feladat

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

Jövőkép	Hosszú távú célok 2030-ig	Középtávú célok 2020-ig	Eszközök - intézkedések
<p>A vízkárelhárítás hangsúlya áthelyeződik a költséges, és kiszámíthatatlan veszélykezelésből, a kiszámítható és tervezhető megelőző intézkedések irányába. A költségek kiegyensúlyozottabbá válásával a gazdasági környezet és a biztonság kiszámíthatóbbá válik.</p>	<p>Az árvízi eseményekkel egyidejű árvízvédekezés fokozatos felváltása a megelőző, differenciált árvízvédelemmel. Az áttérés idején a hagyományos árvízvédekezési módszerek és eljárások eszközeinek és feltételeinek javítása.</p> <p>A védekezési szükségletek, kényszerek csökkentése.</p>	<p>Az ÁKK-nak megfelelő tervezési, fejlesztési és védekezési rendszer kialakítása. (SZ)</p> <p>A nagyvízi meder kezelési tervek kidolgozása és bevezetése</p> <p>A MÁSZ értékeinek folyamatos újra értékelése (SZ)</p> <p>A differenciált biztonság elvének alapján a legveszélyeztetettebb, legnagyobb kockázatú öblözeteknél a veszélyeztetés csökkentése. (I)</p> <p>A külföldi vízgyűjtőkön történő fejlesztések, változások következményeinek, hatásainak kezelése (I)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Árvízi kockázati térképek elkészítése • Kockázat alapú, differenciált biztonság érvényesítése melletti tervezés (SZ) • Nagyvízi mederkezelés szabályozása (SZ) • A határ menti kétoldalú együttműködés javítása az ÁKK keretében • Fejlesztések megvalósítása <ul style="list-style-type: none"> ○ <i>meglévő töltések fejlesztése az előírások szerint</i> (I) ○ <i>hullámtéri beavatkozások</i> (I) ○ <i>árvízi vésztározók építése, (az 1. pontot erősítő tájgazdálkodás alkalmazásával.</i> (I)
<p>A felszíni és a felszín alatti víztesteink jó állapotúak.. A vízvágyon hosszú távú megőrzése és megújulása biztosított.</p>	<p>A felszíni és a felszín alatti víztesteink jó állapotának elérése és fenntartása figyelembe véve az ország természeti és társadalmi-gazdasági adottságait.</p> 	<p>A szennyvízkibocsátás és elhelyezés ne rontsa sem a felszíni, sem a felszín alatti víztetek előírás szerinti állapotát.</p> <p>A diffúz szennyezés csökkentése (I)</p> <p>A veszélyes anyagok vizekbe kerülésének korlátozása (SZ)</p> <p>Termásvíz, egyéb FAV készletek hasznosítása az utánpótlódási képesség mértékéig történjék. (I)</p> <p>A szennyezőanyagok terhelése nem lépi túl az asszimilációs képességet. (I)</p> <p>Az állapotok változását jól követő, minősítő információs rendszer léte.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • A vízvédelmi szabályozás korszerűsítése (SZ) • A határ menti kétoldalú együttműködés javítása, a VGT-k összehangolása. • Vízminőségi kárelhárítás megfelelő szervezetének, eszközeinek, jogszabályi kereteinek biztosítása. (SZ) • A hatósági eszközök hatékonyabb alkalmazása, az illegális használatok megfelelő kezelése. (SZ) • A VKJ rendszer megújítása és a túlhasznált készleteknél új allokációs mechanizmus kidolgozása (SZ) • Monitoring rendszer bővítése, az adatkezelés informatikai rendszerének továbbfejlesztése.

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

Jövőkép	Hosszú távú célok 2030-ig	Középtávú célok 2020-ig	Eszközök - intézkedések
<p>Műszaki, szolgáltatási és gazdasági értelemben egyaránt kiegyensúlyozott, rövid és hosszú távon is fenntartható, egységes települési vízgazdálkodási szolgáltatási rendszer működik.</p> <p>Az időben és térben változó igények megfelelő kielégítése a használók elégedettségét élvezzi.</p>	<p>A rekonstrukciók megvalósításának következtében lényegesen csökken a vízveszteség, jó a szolgáltatási színvonal.</p> <p>A lehetséges minimumra csökken a kibocsátott tisztított szennyvizek szennyezőanyag-tartalma.</p> <p>A tisztított szennyvizek a készletgazdálkodás bevételi oldalát növelik.</p> <p>A szennyvíztisztítás (egyedi, decentralizált szennyvízkezelés) az ország minden településén megfelel a vízvédelmi követelményeknek.</p> <p>A csapadék-gazdálkodás a település élhetőségét, vízhozzáférésének konformitását, a vízminőségi és mennyiségi problémák csökkentését, a rekreációt egyaránt szolgálja. A rendszer a település külterületi vízkapcsolatait összehangolttá teszi, a településfejlesztés a vízviszonyokat messzemenően figyelembe veszi.</p>	<p>Minden lakos számára a társadalmi igazságosság és teherviselési képesség szerint megoldott az egészséges ivóvízhez jutás (I)</p> <p>Kialakulnak az egészséges szolgáltató rendszeri méretek és gazdálkodás</p> <p>Ivóvízbázisok biztonságba helyezése megtörténik (I)</p> <p>A Szennyvíz Programban nem szereplő területeken keletkező szennyvizek megfelelő kezelése (I)</p> <p>A csapadékgazdálkodás létesítményei közműnek és önkormányzati feladat ellátási kötelezettségnek számítanak (SZ)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • A szennyvizes és az ivóvizes derogációs feladatok befejezése (I) • 2. szennyvízprogram kidolgozása • Nemzeti rekonstrukciós program, finanszírozási stratégia kidolgozása (I) • A Szennyvíziszap Kezelési és Hasznosítási Program megvalósítása (I) • Az integrált települési vízgazdálkodás jogi, szervezeti, finanszírozási rendszerének megalkotása (SZ) • A még el nem végzett vízbázisvédelmi feladatok megoldása, biztonságba helyezése (I) • Tartalék vízbázisok kijelölése. • Víziközmű szolgáltatók látják el a csapadékvíz-gazdálkodást is, de külön költségelszámolási és díjképzési rendszert alkalmaznak (SZ)

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

Jövőkép	Hosszú távú célok 2030-ig	Középtávú célok 2020-ig	Eszközök - intézkedések
<p>: A társadalom és a víz viszonyában érvényesül annak a felismerése, hogy a kellő mennyiségű és minőségű víz nélkülözhetetlen az egészséges, biztonságos, élhető kör-nyezethez, és a jövő generációi számára való megőrzéshez. A társadalmi értékrend, a viselkedési, termelési és fogyasztási szokások részét képezik a fenntartható vízgazdálkodásnak</p>	<p>Az érintettek és a társadalom képviselői, tagjai folyamatos tájékoztatást kapnak a víz állapotok (mennyiségi, minőségi, szervezeti) változásáról, a felhasznált, és őket közvetve, vagy közvetlenül érintő költségekről, a tervezett beavatkozásokról és várható költségeiről.</p>	<p>A tájékoztatásnak az eddigieknél hatékonyabb formáit kell kialakítani, javítani kell az információhoz jutás lehetőségeit. A vízkészletek megőrzése fontosságának jobb megértetése társadalommal és a döntéshozókkal. A döntéshozatal a szakmai elemzések és vélemények figyelembevételével, megalapozásával történik.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • A társadalmi párbeszéd jelentős bővítése • Civil fórumok szervezésének támogatása • Média „fogyasztható” anyagok előállítás és állandó adások életre hívása • Gát és csatorna őri állomány PR képzése eszközeinek fejlesztése • Iskolai oktatás óvodai nevelés támogatása az igazgatóságokon keresztül, központi anyagok, játékok táborok, nyílt napok szervezésével alapján • A területi, részvízgyűjtő és országos vízgazdálkodási tanácsok szerepének növelése • Egyes intézkedésekre célzott szemléletformálási programok indítása
<p>Stabil kormányzati szervezet kialakulása, amely képes a gazdasági, a szociális és a környezeti célok összehangolására és az ehhez szükséges szakmai, gazdasági és jogi háttér megteremtésére..</p>	<p>Hatékonyan működik a víznek, mint fontos lételemnek és természeti erőforrásnak sajátosságaihoz illő integrált intézményi rendszer. A döntéseket a politika a szakmával és az érintettekkel történő előkészítés útján hozza meg.</p>	<p>Integrált vízgazdálkodási és ennek megfelelő intézményi és tervezési rendszer létrehozása, kiemelten a területfejlesztési tervezéssel való összhang biztosítása. A vízkincs, mint állami vagyon egységes kezelésének megoldása (SZ)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Integrált terv módszertanának kidolgozása és bevezetése. A különböző tervek – VGT, ÁKK stb. – egy ernyő-terv (KJT) alá vonása. • Az ágazat pozicionálása a kormányzatban, annak a sajátosságának figyelembevételével, hogy a vízügyi szolgáltatás és a vele szemben támasztott igény minden területét érinti a gazdaságnak, de nem választhatók szét az igénykielégítést megalapozó és végrehajtó szakmai és gazdasági munkák és döntések. • Az intézményrendszer reformja. (SZ) • A vízügyi hatósági feladatok ellátása hatékonyságának növelése, az ehhez szükséges monitoring rendszer erősítése (SZ) • Vízügyes életpályamodell kialakítása, a humán erőforrást fejleszteni és megtartani képes, ösztönző bérezési feltételek (SZ)

VITAANYAG! A VITAANYAGOT A KORMÁNY NEM TÁRGYALTA MEG, EZÉRT NEM TÜKRÖZI A KORMÁNY ÁLLÁSPONTJÁT

Jövőkép	Hosszú távú célok 2030-ig	Középtávú célok 2020-ig	Eszközök - intézkedések
<p>Értékalapú vízgazdálkodás. A célok elérése költség-hatékony módon valósul meg, a felügyelet, az igazgatás finanszírozása stabil alapokra kerül. A magánérdekű feladatok jelentős része érdekeltégi alapon valósul meg, a hasznosítható, szűkös vízkészleteket nagyobb hozzáadott értéket termelő módon aknázzák ki.</p> <p>Az EU- és más pályázatokon kívül nemzeti források is rendelkezésre állnak a vízgazdálkodás nemzeti fejlesztési feladatainak végrehajtására.</p>	<p>A vízvagyon megőrzése biztosított. Olyan gazdaságszabályozási, árképzési, finanszírozási rendszer működik, amely megakadályozza a vízvagyon leépülését, a készletek túlhasználatát, ugyanakkor ösztönöz arra, hogy a hasznosítható készleteket minél nagyobb hozzáadott értéket termelő módon aknázzák ki, valamint arra is, hogy a vízügyi infrastruktúra hatékony, fenntartható módon legyen fejleszthető és működtethető</p> <p>Integrált települési vízgazdálkodás valósul meg stabil szervezeti, finanszírozási háttérrel, vízvisszatartásra ösztönző díjrendszerrel.</p> <p>A vízügynek önálló bevételei vannak, amelyek kezelésére és a nemzeti vízgazdálkodási beavatkozásokra hitel és támogatást nyújtó bankként működő vízpénztára van.</p>	<p>A felügyeleti és igazgatási funkciók megerősödnek. (SZ)</p> <p>A vízügyi irányítás naprakész információkkal rendelkezik a vízháztartási, vízkészlet-gazdálkodási, vízminőségi, területhasználati folyamatokról, ezáltal jobban képes a jogszabályok betartatására és vízgazdálkodási stratégia érvényesítésére.</p> <p>A területhasználat racionalizálásában legyenek érdekelték a gazdák, ezáltal a diffúz szennyezés is lényegesen mérséklődik. (SZ)</p> <p>A megvalósuló fejlesztések fenntartásának és üzemeltetésének fedezete már a fejlesztések megkezdése előtt biztosított. (SZ)</p> <p>A védekezési források rendezetten, a jogszabályok betartása mellett időben állnak rendelkezésre. (SZ)</p> <p>A bérezés és jövedelem forrásai rendezettek, az életpálya modellhez igazítottak (SZ)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • A területi vízgazdálkodási infrastruktúra új ösztönzőrendszerének kialakítása, az államra háruló, a helyi közösségi feladatok és a magán érdekek igényeit kiszolgáló tevékenységek szétválasztásával. A helyi jelentőségű vízgazdálkodási közfeladatok kategóriájának és finanszírozási rendjének megteremtése, kidolgozása. (SZ) • Az okszerű vízgazdálkodás alkalmazására ösztönző támogatási rendszer kialakítása, különösen a mezőgazdaság területén. • A Vízkészlet-járulék rendszer átalakítása úgy, hogy közvetlenül finanszírozza a vízügyi felügyeleti, hatósági és igazgatási rendszer költségeit. • A vízpénztár létrehozása (SZ) • A szűkös készletek kezelése, amely az egymással versengő, de együtt már nem kielégíthető igények esetén rendezné a hozzáférési jogok elosztását. (SZ) • Új gazdasági eszközökkel érdekeltté tenni a mezőgazdaságot a diffúz szennyezések, a gazdaság többi szereplőit pedig a pontszerű szennyezések csökkentésére. (SZ) • Díjpolitika és díjstruktúra, díjtámogatási rendszer átalakítása, differenciált hozzájárulás, de megfizethető és költségmegtérülést is biztosító módon, a víziközmű, a mezőgazdasági vízszolgáltatás területén. (SZ) • Takarékos vízhasználatok ösztönzése (SZ)

(A középtávú célokat és az intézkedéseket minél konkrétan be kell mutatnunk így a táblázatban (I)-vel jelöltük azokat, amelyek valamilyen konkrét indikátort igényelnek, akár a szövegbe illesztve. A megvalósítandó szabályozási feladatokat (SZ)–szel jelöltük. Ezek és az (I)-vel nem jelölt célok és eszközök megvalósulását „igen – nem” viszonyal lehet jellemezni.)

Ez a rendszer jelentheti a KJT gerincét, amely a jövőképtől egy intézkedési, beavatkozási rendszerig terjed.

A11.

13 Indikatív forrásterv

A vízgazdálkodás stratégiai fejlesztésnek a fő forrásait a 2014 -20 közötti időszakban az operatív programok alkotják. A legjelentősebb, közvetlen vízgazdálkodási fejlesztéseket finanszírozó program a KEHOP. Két prioritási tengelyében mintegy 210 millió euró forrás áll rendelkezésre az alábbi bontásban (a finanszírozható projekteket a 4. melléklet sorolja fel.)

Forrás 2014 - 2020	Prioritási tengely		millió euró
KEHOP	Alkalmazkodás a klímaváltozáshoz	Allami és önkormányzati árvízvédelmi művek fejlesztése	523,5
		vízkezeléssel történő fenntartható gazdálkodás	262,8
		dombvidéki vízgazdálkodás fejlesztése, tározók építése	48
		egyéb pl. VKI monitoring	16
		összesen	850
	Víziközmű fejlesztések	Ivóvízminőség javítás	182,7
		Szennyvízelvezetés és tisztítás	865
		Szennyvíziszap kezelés	196,2
			1243,9
	KEHOP összesen		2093,9
VP tervezet	Elsősorban profit növelést célzó beruházási támogatások	víz visszatartás létesítményei, meliorált utak, víztakarékos öntözésfejlesztés	174
	Elsősorban környezetvédelmi célú beruházási támogatások	Elsősorban környezetvédelmi célú beruházási támogatások: területi víz visszatartás, erózióvédelem, partmenti vízvédelmi pufferzóna, vizes élőhelyek	7,6
	Vízgazdálkodást érintő együttműködések támogatása	tájgazdálkodási célterületek támogatása: Homokhátság, Ős Dráva, VTT továbbfejlesztése	14
		2000 LE alatti települések szennyvízkezelése	36,3
VP közvetlen összesen			195,6
Közvetlen vízgazdálkodási fejlesztés			2289,6

A Vidékfejlesztési Program vízgazdálkodási fejlesztéseinek részletesebb kifejtése az 5. mellékletben található.

Mint az előző fejlesztési ciklusban, 2014 és 2020 között is számos, nem vízgazdálkodásnak nevesített, de tartalmilag azt érintő fejlesztés várható, különösen az Országos Környezeti Kármentesítési Program (73,53 millió Euró), valamint a természetvédelmi és élővilágvédelmi

fejlesztések (101 millió Euró) keretében. A *Terület- és Településfejlesztési Operatív Program* (TOP) keretében támogatható lesz települési belterületi csapadékvíz elvezetés. Továbbra sincs komplex program, nincs nemzeti vízgazdálkodási fejlesztési forrás. A források belső felosztása nem a valós arányokat tükrözi. Kirívóan – teljesíthetetlenül - alacsony a tervezés 1 %-a, nem reális a 2%-os terület-kisajátítási részarány, nem jó helyen finanszírozzuk a PR-t.

A12.

14 A tervezett beavatkozások személyi, tárgyi, szakmai és szervezeti feltételei

14.1 Gazdálkodás, kapacitások

14.1.1 Vagyongazdálkodás

A vizek- és vízilétesítmények a nemzeti vagyon részét képezik, alapvető rendeltetésük a vízgazdálkodási törvényben megfogalmazott közfeladatok ellátásának biztosítása. A vagyongazdálkodás feladata ennek a vagyon-tömegnek egységes elveken alapuló, hatékony és költségtakarékos működtetése, értékének megőrzése, állagának védelme, értéknövelő használata, hasznosítása. Az állami tulajdonos képviselője a Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. valamint a Nemzeti Földalapkezelő Szervezet. A vízügyi igazgatóságok a velük kötött szerződés alapján gyakorolják a kezelő jogait. A vagyonkezelői szerződések felülvizsgálata és újak megkötése a törvényi kötelezettség ellenére nem történt meg, holott ez kellene képezze az egységes vagyongazdálkodás alapkövét. A szerződések tárgyát a leltár szerinti vagyonelemek képezik ezek a vízi- és egyéb létesítmények, ingó és ingatlan vagyontárgyak. **A letárnak azonban maga a víz, a vízkészlet nem része,** ezáltal a kezelői joga is vitatható. A vagyon fenntartásnak és üzemeltetésnek (működtetés) a szükségeshez képest igen alacsony finanszírozása miatt **az érték és funkciómegőrzés nem biztosított.** A VIZIG-ek vagyonhasznosítási törekvései (vízfelület bérbeadás, parthasználat stb.) nem egységes elvek alapján zajlanak. Szükséges az engedélyezett, felügyelt hasznosítási lehetőségek meghatározása, a helyi sajátosságok figyelembe vételével az érdekeltség biztosításával. A feleslegessé vált vagyonelemek értékesítésére (hasznosítására) a szabályozás rosszul motivál (érdekeltség hiánya, esetenként ellenérdekeltség). A víz, mint vagyon tekintetében számos esetben nem lehet élni a vagyonkezelő jogaival és kötelességeivel (a hatóság gyakran nem vonja be őket pl. vízhasználati engedélyek, vízálapotokat megváltoztató tevékenység észrevételezésébe). Technikainak tűnő kérdés, de források hiánya miatt számos kezdeményezés akadályozója a különböző állami nyilvántartások átjárhatósága és költségessége (például a Takarnetbe való belépés).

A víziközművek tulajdonjogát, a vagyon értékelését, nyilvántartását és a vagyonkezelői szerződéssel kapcsolatos kérdéseket a víziközmű szolgáltatásról szóló törvény tárgyalja. Ugyanakkor a vagyonértékelés halasztódik, holott számos fontos gazdálkodási elem – köztük is különösen a díjmegállapítás – alapját kellene, hogy képezze.

Beavatkozási területek:

- Vízvagyon kataszter elkészítése, és vagyonkezelői szerződésekben való rögzítése.
- A szakigazgatási szerveknél egységes vagyongazdálkodási szabályrendszer megfogalmazása.
- A vagyonkezelő igazgatóságok kötelező bevonása és észrevételeinek kötelező figyelembe vétele a vízzel kapcsolatos hatósági döntések során, a víz mint olyan kezelői jogának a rendezése révén.
- a víziközművek vagyonértékelésnek az elkészítése.

14.1.2 Finanszírozás

A vízügyi ágazat finanszírozása bázis-alapon történik. A bázis-alapú finanszírozás helyénvaló, és operatív, ha a források és a költségek kellően közel vannak egymáshoz. Mivel a ráfordítások eltávolodtak a valós igényektől, a vízgazdálkodás fokozatosan alulfinanszírozottá vált. Az igazgatóságok által kezelt állami vagyonnak értékének csak elenyésző töredékét (~0,2%-) tudta a költségvetés az utóbbi évtizedben a fenntartásra biztosítani, ami a normatív alapokon, műszaki igényszinten számítottak a 20-30%-át sem éri el. Ez a ma már tartós állapot súlyosan veszélyezteti a létesítmények funkcióinak az elláthatóságát!

A tervezhető finanszírozás hiányában a kialakult trendek a tervezett vízgazdálkodás helyett egyre inkább a katasztrófakezelés (árvíz, belvíz, aszály) irányába tolódtak, amely viszont összességében egyre drágább. Ez érezhető abban is, hogy az agrártámogatások jelentős része megy el a kártérítésre, ahelyett, hogy ezt az összeget biztonságban, a nagyobb bevételeket biztosító, és a vízszolgáltatást jobb kihasználtsággal, hatékonyabbá tevő öntözésre fordítanánk.

Figyelembe véve a magyar költségvetés terheit, valamint azt a világtrendet, hogy a víz növekvő értéke miatt a vízgazdálkodásra fordítandó finanszírozást egyre inkább a vízhasználat mértékéhez kötik, a finanszírozásra Magyarországon is hasonló, szolgáltatáshoz kötött megoldásokat kell keresni. A vízgazdálkodás fenntartható finanszírozása akkor teremthető meg, ha azt közvetlenül a vízhasználatokhoz kötjük, például a VKJ eredeti céljának megfelelően. Figyelembe véve a víz értékének emelkedését, ezen felül megfontolandó a területalapú támogatások meghatározott százalékának ráfordítása a vízszolgáltatás biztosítására. Ez nem terhelné a magyar költségvetést, ugyanakkor segítene a rendkívül leromlott állapotú vízgazdálkodási rendszer azon elemeinek felújításában, amelyek közmunkával nem valósíthatók meg.

A víziközművek finanszírozásának ellentmondásaira a KJT több előző fejezete utal, de kiemelendő az alulfinanszírozottság, ezen belül is a már halaszthatatlanná vált ivóvíz csőhálózati rekonstrukció fedezetlensége.

Beavatkozási területek:

- Meg kell teremteni a vízgazdálkodás vízhasználatához köthető finanszírozását, megvizsgálva a területalapú támogatások felhasználásának lehetőségét is.

14.1.3 Projekt management

A vízgazdálkodással kapcsolatos fejlesztések gyakorlatilag teljes egészében EU támogatású keretek felhasználásából (projektfinanszírozás) történnek. Az EU támogatású fejlesztések zömmel a KEHOP, illetve VP programok keretében valósulnak meg. Ez korlátozza és szűkíti a hazai fejlesztési, döntési és végrehajtási szabadságot; időben pedig rendkívül elhúzódóvá, esetleg elkésetté is teszi a beruházásokat.

A vízügyi szakterületen az EU pályázatok sikeres megvalósítását – különös tekintettel a források felhasználására – több tényező nehezíti, és ezek közül csak néhány elem tekinthető vízügy-specifikusnak, a probléma általában az EU források felhasználásának túlbürokratizáltságában rejlik.

Beavatkozási területek:

- Fel kell tárnai az uniós forrásból nem finanszírozható fejlesztési igényeket és javaslatot készíteni azok finanszírozására.
- Az EU projektek keretében megvalósult állami művek fenntartási-üzemelési forrásait elkülönítetten kell a költségvetésnek biztosítani.

14.2 Víz és társadalom

A társadalom és a víz viszonyának alakításában, alapvető jelentőségű annak a felismerése, hogy a környezet-, s ezen belül a víz mennyiségi és minőségi védelme nélkülözhetetlen az egészséges, biztonságos, élhető környezet kialakításához, fenntartásához és a jövő generációi számára való megőrzéshez. A cél olyan társadalmi értékrend, viselkedési, termelési és fogyasztási szokások kialakítása, amelyek hozzájárulnak a természeti környezet megőrzéséhez, a fenntartható vízgazdálkodás irányába való elmozduláshoz. Mindehhez aktív figyelemfelkeltésre van szükség, az ezirányú tevékenységben a vízügyi ágazat valamennyi szereplőjének fontos szerepe van. A helyes viselkedési mintázatok csak akkor alakulnak ki, a környezettudatosság és a fenntartható életmód akkor válik az életünk természetes részévé, ha azt a mindennapi tapasztalataink, a társadalmi értékítélet, a gazdasági, termelési, jogi környezet is erősíti.

Az EU vízpolitikában kiemelt helyen szerepel a társadalom és a víz viszonya. A Víz Keretirányelv 14. cikkének (1) bekezdése rendelkezik a megfogalmazott vízpolitikai feladatok végrehajtásával kapcsolatosan az összes érdekelt fél bevonásáról, a nyilvánosság tájékoztatásáról és részvételéről. „A vízhiányra és az aszályra vonatkozó európai politika felülvizsgálatáról szóló bizottsági jelentésben” (COM(2012)672) fontos helyet kap az európai víztakarékos kultúra kialakulásának támogatása, illetve az ezt a célkitűzést elősegítő eszközök, megoldások. Az Európai Vízügyi Partnerség (EWP) kifejlesztette a felelősségteljes vízgazdálkodás európai programját (European Water Stewardship, EWS), amelynek az a célja, hogy a legfontosabb vízhasználók körében előmozdítsa a hatékony gyakorlati módszerek alkalmazását.

14.2.1 Információ

Ahhoz, hogy a magyar társadalom tájékozottságát növeljük, a vízzel kapcsolatos naprakész, pontos és időszerű információk, adatok közérthető formában történő rendelkezésre állásának biztosítása szükséges. Ennek érdekében fejleszteni szükséges a vízgazdálkodási információs rendszereket. Egyfelől a vízzel kapcsolatosan rendelkezésre álló közérdekű információk, adatok körének szélesítése szükséges, másfelől, meg kell vizsgálni azt, hogy ezeket az információkat hogyan lehet a leghatékonyabban és a legszélesebb körben eljuttatni az érintettekhez. Az információs szolgáltatás során az eddiginél jóval nagyobb jelentőséget kell tulajdonítani a vízgazdálkodással foglalkozó szervezetek, intézmények működésének, tevékenységének bemutatására, elősegítve ezzel a társadalomba való integrálódásukat.

Beavatkozási területek:

- A vízügyi információk és adatok elérhetőségének felhasználóbaráttá tétele
- Az ügyfélbarát elektronikus ügyintézés elősegítése, szélesítése
- A lakossági ivóvízszolgáltatás kapcsán a fogyasztott víz minőségéről szóló információk napi szintű hozzáféréseinek biztosítása
- Publikus árvízvédelmi előrejelző rendszer működtetése, fejlesztése
- A társadalmi tájékozottságot felmérő, követő közvélemény kutatások rendszeres elvégzése, meghatározott célcsoportokra, illetőleg vízgazdálkodási területekre.

14.2.2 Köznevelés, nevelés, képzés

Az oktatás területén olyan vízgazdálkodási ismeretanyag kialakítására és átadására van szükség, amely képessé teszi az egyént a mindennapi életben a víz használatával kapcsolatos értékalapú döntéshozatalra. A komplex, az összefüggéseket is bemutató köznevelés jelentősen hozzájárul a víz, mint természeti erőforrás jövő generációk számára történő megőrzéséhez.

A vízzel kapcsolatos ismeretek oktatása során nagy hangsúlyt kell helyezni a gyakorlati oktatásra, arra, hogy a köznevelésben résztvevő gyermekek természetes környezetben, közvetlen kapcsolat útján fejleszthessék ismereteiket.

A vízgazdálkodással kapcsolatos nevelés és képzés területén, a köznevelést szolgáló intézmények mellett fontos szerepet kell, hogy kapjanak a társadalmi szervezetek, az egyházak és a közintézmények.

Beavatkozási területek:

- A köznevelés vízgazdálkodási ismeretanyagának felülvizsgálata, a nemzetközi ismeretek adaptálása, a víz- és az oktatáspolitikai együttműködésének erősítése
- A tanárképzés részévé kell tenni a vízgazdálkodással kapcsolatos ismereteket
- A civil szervezetek, egyházak, közgyűjtemények (múzeumok, könyvtárak) szemléletformáló - nevelő tevékenységének támogatása

14.2.3 A társadalom környezettudatosságának növelése

A hazai vízkészletekkel megőrzése és kíméletes használata mindannyiunk felelőssége. A felelős, hatékony és takarékos vízhasználatot ösztönözni, népszerűsíteni kell. A fogyasztók egyre több információt szeretnének kapni a víz felhasználási módjáról az ipari vagy mezőgazdasági-élelmiszeripari eljárások minden szakaszában. A víztakarékos hazai kultúra kialakításában nagy szerepe van az államnak. Az állami intézményeknek példát kell mutatniuk a víz takarékos és hatékony felhasználásában.

Beavatkozási területek:

- A víztakarékos technológiák és fenntartható vízfogyasztási gyakorlatok bemutatása és népszerűsítése
- A víztakarékos eszközök vagy vízkímélő termékek forgalmazásának ösztönzése
- A nyilvánosság célzott tájékoztatása az egyes technológiák és termékek vízfogyasztási teljesítményéről
- A gazdasági szereplők ösztönzése arra, hogy termékeiket a víz bizonyítottan hatékony felhasználására alapozva reklámozzák

14.2.4 Társadalmi részvétel

Az Aarhus-i Egyezmény 1. cikke szerint: „A jelen és jövő generációkban élő minden egyén azon jogának védelme érdekében, hogy egészségének és jólétének megfelelő környezetben éljen, ezen Egyezményben Részes valamennyi Fél garantálja a nyilvánosság számára a jogot az információk hozzáférhetőségéhez, a döntéshozatalban való részvételhez és az igazságszolgáltatás igénybevételéhez a környezetvédelmi ügyekben”.

Az Aarhusi Egyezmény (Magyarországon a 2001. évi LXXXI. törvénnyel hirdették ki), három pillére az információhoz való jog, a részvételi jogok és a jogorvoslati jog biztosítása. Ennek érdekében a vízgazdálkodással kapcsolatosan olyan tervezési, engedélyezési, jogalkotási, döntéshozatali környezetet kell teremteni, amely biztosítja az állampolgárok és azok szervezetei számára ezeket a jogosultságokat. A vízgazdálkodási szervek és a társadalom kapcsolatát a kölcsönös bizalomra és egymás tiszteletben tartásán alapuló magatartásra kell alapozni. El kell érni, hogy a vízgazdálkodással kapcsolatos társadalmi részvételben a valóban érintettek lehetőség szerint minél szélesebb köre vegyen részt.

Beavatkozási területek:

- az Aarhusi Egyezményből fakadó részvételi jogok és technikák megismertetése a társadalommal, nevelés és képzés minden szinten
- az információhoz, a részvételhez a passzív és aktív információszolgáltatásra való alkalmasság feltételeinek (humán erőforrás, infrastruktúra) fejlesztése

- konzultáció és rendszeres széles körű párbeszéd kezdeményezése, a társadalom bevonása a vízgazdálkodással kapcsolatos döntéshozatalba (civil szervezeteken, vízgazdálkodási tanácsokon keresztül)
- a közmeghallgatás intézményének, jogi szabályozási környezetének felülvizsgálata

14.2.5 A tervezett média megjelenés kialakítása

A vízzel kapcsolatos megfelelő értékrend kialakulása, az állampolgárok tájékozottsága és a vízzel kapcsolatos társadalmi részvétel szintje csak aktív, kezdeményező magatartással, a figyelemfelkeltéssel növelhető. Ennek elsődleges terepe a média.

Beavatkozási területek:

- kommunikációs kampányok indítása a médiában a vízzel kapcsolatos társadalmi tájékozottság növelése, a felelősségteljes, hatékony és takarékos vízfelhasználás népszerűsítése érdekében (célzott kampányok: szkeptikus és közömbös társadalmi csoportok, y generáció)
- kommunikációs kampányok indítása a médiában a vízgazdálkodással foglalkozó szervezetek és tevékenységük megismertetése érdekében a vízgazdálkodással foglalkozó tájékoztató kiadványok, évkönyvek kiadása, terjesztése (legalább angol nyelven is)
- csatlakozás és aktív szerepvállalás a NÉS2-ben szereplő „Klimabarát Magyarország Évtized” kampányban

14.3 Humánerőforrás

14.3.1 Oktatás

A vízgazdálkodás multi- és interdiszciplináris jellege miatt rendkívül sokirányú képzettséget igényel a képzés valamennyi szintjén, a szakmunkástól a minősített kutatóig.

Az oktatási rendszerek tekintetében a fenntartható fejlődés egyik – talán legfontosabb – kulcsa a humánerőforrás fejlesztése. Ennek megfelelően a vízügyi szakképzés átalakítása csak az ágazati, specifikus szempontokat figyelembe véve, egymással kölcsönhatásban valósítható meg a leghatékonyabban, úgy, hogy a kitűzött munkaerő-piaci és gazdasági fejlődést szolgáló célok is megvalósulhassanak. Tehát a vízügyi szakképzés akkor lesz hatékony, ha szervesen ráépül az alapfokú nevelésre, oktatásra.

Az Országos Képzési Jegyzék a területi vízgazdálkodás vonatkozásában egy szakmát, a „vízkárelhárítót” ismeri, azt is csak részsakképesítés formájában. A települési vízgazdálkodásban az alapfokú iskolai végzettségre vagy a szakmai és vizsgakövetelményben meghatározott bemeneti kompetenciákra épülő, jellemzően iskolai rendszerű szakképzésben megszerezhető víz- és csatornaműkezelő, a víz-, csatorna- és közmű- rendszerszerelő, vízgépészeti és technológiai berendezés-szerelő az OKJ-ban szereplő képzések. A felsorolásból látható, hogy a középfokú képzés e csoportja rendszerszintű felülvizsgálatra szorul.

Jelenleg az érettségi végzettséghez kötött és elsősorban iskolai rendszerű szakképzésben megszerezhető vízügyi-, vízépítő- és vízgazdálkodó szaktechnikus van az OKJ-ban szereplő képzések között, e középfokú képzési területen ugyancsak rendszerszintű áttekintés és átalakítás szükséges. Szorosabbra kell fűzni a középfokú vízügyi szakképzést végző iskolák és a szolgálat irányító szervezetei közötti szakmai koordinációt; központi szervezéssel konzultációkat, információ- és tapasztalatcserét kell szervezni. Kezdeményezni kell az OKJ-s képzések struktúrájának felülvizsgálatát és a gyakorlat igényeinek megfelelő módosítását

A területi vízgazdálkodásban működő intézmények számára a legsürgetőbb feladat a jelenleg iskolarendszeren kívüli tanfolyami felnőttképzés keretében elsajátítható, Vízkár-elhárító megnevezésű szakképesítés országosan egységes tantervének, tananyagának elfogadása és iskolai

rendszerben felnőttoktatás keretében a környezetvédelmi és vízügyi igazgatóságok több mint 900 fős őri állománya (gátőr, csatornaőr, mederőr, tározóőr) számára a képzések megszervezése. Ehhez forrást kell találni.

Az építőmérnöki képzésben ki kell használni a felsőoktatás strukturális átalakításából származó előnyöket, a mérnökképzésnek a felsőoktatáson belüli kiemelt helyzetét. A vízügyi szolgálatnak, a szakma iránti érdeklődés felkeltése mellett, el kell érni az államilag finanszírozott építőmérnök-képzés keretszámainak növelését.

A hazai vízmérnök képzés nyilvánvalóan a víztudományok húzóágazata, és rendkívüli hagyományokkal rendelkezik. II: József 1782-ben alapította az Institutum Geometrico - Hydrotechnicumot, ami nevében is viseli a földmérést és a vízmérnökséget. Az addig kizárólag hadmérnökök privilégiumát meghaladva ez lett **a világ első polgári mérnökképző intézménye**. Innen kerültek ki a kincstári- vármegyei- és társulati inzsellérek, a „mappációk” és a „vízszabályozások” emblematikus alakjai, Vedres István, Beszédes József, Vásárhelyi Pál. A Budapesti Műszaki Egyetem hivatalos jogutóda az „institutumnak”.

A XIX - XX. század fordulóján megindult középfokú szakemberképzésből nőtt ki a mai vízmérnök képzés másik két fő bázisa. 1898-ban alapították a Budapesti Magyar Királyi Állami Felső (építő) Ipariskolát. Ennek utóda, technikumon át vezető úton, az Ybl Miklós Építéstudományi Kar. Az 1918 - ban alapított Kassai Vízmester Iskola pedig szellemi inspirálója volt a Baján 50 éve zajló, most főiskolai vizes képzésnek.

A vizes műszaki képzés szintjei, összhangban a Magyar Mérnöki Kamara gyakorlati/jogosultsági követelményeivel, az alábbi tevékenységi köröket tűzik ki célul:

- Alapképzés (BSC) 4 év: kivitelezés – tervezés (a)
- Mesterképzés (MSC) BSC + 1,5 év: tervezés (b) – fejlesztés – szakértés
- Doktori képzés (PhD) MSC + 3 év kutatás – oktatói utánpótlás

Az építőmérnöki diplomát adó képzés három ágazatra oszlik: szerkezetépítő (közkeletű elnevezéssel: „statikus”), geoinformatikus („geodéta”) és infrastruktúra - építő mérnök. A vizes képzés az infrastruktúra-építőmérnöki ágazatban valósul meg, szakirányai: (i) vízmérnöki/területi, (ii) települési és (iii) környezeti.

Az alapszint (BSC) minden intézménynél egységes akkreditációs és kreditkövetelményekkel, beazonosítható tantárgyakkal zajlik, elsősorban gyakorlat-orientált. A vízmérnöki mesterképzésre (MSC) ma csak a BME van akkreditálva.

A fenti osztályozásnak megfelelő képzés az alábbi intézményekben zajlik:

- 1./ Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Építőmérnöki Kar (BME) 1.a./ Vízépítési és Vízgazdálkodási Tanszék (BSC + MSC + PhD) 1.b./ Vizi Közmű és Környezetmérnöki Tanszék (BSC + MSC + PhD),
- 2./ Szent István Egyetem Ybl Miklós Építéstudományi Kar (Budapest, a továbbiakban: Ybl), Építőmérnöki Intézet, építőmérnöki alapszak (BSC), az infrastruktúraépítő mérnök ágazat, települési szakirány.
- 3./ Eötvös József Főiskola Műszaki és Közgazdaságtudományi Kar, (Baja, a továbbiakban EKF), építőmérnöki alapszak (BSC) 3.a./ Vízépítési és Vízgazdálkodási Intézet - területi vízgazdálkodás szakirány, 3.b./ Vízellátás és Környezetmérnöki Intézet - települési vízgazdálkodás szakirány,

A képzési kínálat fontos eleme az évente 4- 5 témakörben zajló szakmérnöki kurzus is.

A szó szoros értelmében vett vizes szakirányú mérnökin túl számos helyen zajlik az országban víz-vonatkozású műszaki- és agrárképzés, valamint értékes tudományos munka:

- Miskolci Egyetem Műszaki Földtudományi Kar, Műszaki földtudományi alapszak (BSC) földtudományi szakirány, környezetmérnöki alapszak, geo-környezetmérnöki szakirány. Hidrogeológus mérnöki mesterszak (MSC)
- Széchenyi István Egyetem Műszaki Tudományi Kar (Győr), Infrastruktúra - építőmérnöki mesterszak (MSC)
- Debreceni Egyetem Műszaki Kar, építőmérnöki alapszak (BSC), települési szakirány, környezetmérnöki mesterszak (MSC), településmérnöki mesterszak (MSC)
- Debreceni Egyetem Mezőgazdaság-, Élelmiszer-tudományi és Környezetgazdálkodási Kar, (Víz és Környezet-tudományi Intézet) környezetgazdálkodási agrármérnök alapszak (BSC)
- Szent István Egyetem (Gödöllő) Mezőgazdasági és Környezettudományi Kar, környezetgazdálkodási agrármérnök, környezetmérnöki alapszakok (BSC), környezetgazdálkodási agrármérnök mesterszak (MSC)
- Szent István Egyetem Tessedik Campus (Szarvas) környezetgazdálkodási agrármérnöki alapképzés, települési szakirány, mezőgazdasági mérnöki alapképzés, talajvédelem és vízgazdálkodási szakirány,

Nincs külön nyilvántartás a *vízgazdálkodási vonatkozású alaptudományi képzésekről*, de említést érdemel pl. az ELTE Természettudományi Karán folyó meteorológia - hidrológia, földtudomány - hidrogeológia. Számos itt végzett integrálódik a szakma gyakorlati életébe.

Nem a műszaki felsőoktatás közvetlen része, de fontos az „életen át történő tanulás” feltételeinek és kötelezettségének a megteremtése. A tervezői/szakértői jogosultság fenntartásához a Mérnöki Kamaránál 5 évenként kötelezően be kell mutatni a részvételt (továbbképzési pontokat) az elvégzett továbbképzésekről. A volumenét

jelzi, hogy vizes területen évi 110 - 130 továbbképzést szervez a Kamara, főként a Magyar Hidrológiai Társasággal és más szakmai szervezetekkel.

A képzés gyakorlatiasságának fejlesztése kívánatos a munkáltatókkal szoros összhangban, tapasztalataik és javaslataik alapján – duális képzés. Speciális feladat a közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó képzések szervezése. Ezeknek jelenleg nincs országosan egységes tematikája, tananyaga, vizsgarendje, ezeket sürgősen el kell készíteni.

A vízügyi ágazat fejlődéséhez új alapokra helyezett – az oktatásra, képzésre, továbbképzésre épített – humánerőforrás-gazdálkodás szükséges és meg kell megalkotni az ágazat oktatási-képzési stratégiáját.

Beavatkozási területek:

- Ágazati humánerőforrás-menedzsment szervezeti egység létrehozása esetén hangsúlyos feladata legyen az oktatásra, képzésre, továbbképzésre épített humánerőforrás-gazdálkodás megteremtése.
- Életpályamodell kidolgozás és bevezetés.

14.3.2 Tudomány, innováció

Az alapkutatói (felfedező kutatói) tevékenység helyei azoknak az egyetemeknek a szakterületi tanszékei, amelyek hagyományosan intenzív kutatásokat végeznek, és arra épülve erős doktori képzést folytatnak. További lehetséges helyek a szakterülethez kapcsolódó akadémiai intézetek. A vízgazdálkodás szakterületén ehhez adott a Műegyetem két vizes tanszéke (Víz-építési és Vízgazdálkodási illetve Vízi Közmű- és Környezetmérnöki), de hiányzik az önálló, vagy akárcsak részbeni víztudományi akadémiai kutatóintézeti háttér. Utóbbit viszont részben kiválthatja a már több mint egy évtizede működő MTA-BME Vízgazdálkodási Kutatócsoport, valamint a szintén vizes orientációjú három éve működő MTA-ME Műszaki Földtudományi Kutatócsoport Miskolcon, ahol a felszín alatti vizekkel kapcsolatos kutatások játszanak jelentős szerepet. A Környezetgazdálkodási Intézet Hidrogeológiai–Mérnökgeológiai Tanszéke jelenleg a legnagyobb hidrogeológiai oktatási és kutatói centrum hazánkban. További, alapkutatói feladatokat közvetlenül ugyan nem végző, de a célkitűzések formálására és az eredmények véleményezésére alkalmas akadémiai testületek a Vízgazdálkodás-tudományi Bizottság, a Hidrológiai Tudományos Bizottság, valamint az IAHR és az ICID Magyar Nemzeti Bizottságai, továbbá az OVF Tudományos Tanácsa.

Az alkalmazott kutatások szintje jelentősen bővíthet főiskolai erőforrásokkal, szakterületünkön a Baján működő Eötvös József Főiskola Műszaki és Közgazdaságtudományi Karával, ahogy az új felsőoktatási törvény definiálja is az alkalmazott kutatások főiskolát, mint elnyerhető címet.

A monitoring-fejlesztési, modelladaptálási és szolgáltatás jellegű feladatokra célszerű a lehet két regionális központ felállítása és működtetése, a felhalmozódott tapasztalatok alapján pl. győri és szolnoki vízügyi igazgatósági keretben, lényegileg tehát Duna- és Tisza-völgyi megosztásban, beleértve a régió nagy tavait is. Természetesen további kisebb csoportok decentralizált, kiegészítő jelleggel előnyösen bővíthetik mindezen fenti tevékenységet végzők körét. A programalkotásba és az eredmények értékelésébe további szereplőként a Magyar Hidrológia Társaság (MHT) léphet be.

Mivel az EU kereteiben a nemzetközi konzorciumban végzett tudományos, ill. K+F projektek preferált támogatásának korát éljük, érdemes élni ezekkel a lehetőségekkel is. Mindazonáltal a tapasztalatok azt mutatják, hogy kézzelfogható eredményt többnyire az Interreg és CBC típusú, vagy legalábbis azonos vízgyűjtőhöz tartozó országok együttműködésében művelt projektek hoznak: témáik ugyanis általában élő határvízi problémákhoz kötődnek, amelyek megoldásában valós alapon, közösen érdekeltek.

Beavatkozási területek:

- A vizes K+F intézményi vákuum megszüntetése megfelelő tudományos háttér (mag) re-kreálásával;
- A K+F mag köré szervezendő vizes kutatóhelyekből (akadémiai intézetek/egyetemi tanszékek) interdiszciplináris, rendszerelven működő hálózat felépítése az MTA bázisán;
- A hatékony operatív vízgazdálkodás alapadatainak (felszíni/felszín alatti, mennyiség/minőség/vízhasználat, topológia/hálózatok) georeferált integrálása és az adatokhoz való szabad hozzáférés a tudományos kutatás céljaira;
- Interkalibrációs és egyéb fejlesztési feladatok ellátására (csúcslabor) két regionális központ felállítása.
- Tudomány-alapú operatív hidrológiai és meteorológiai tevékenységek integrálása a Nemzeti Meteorológiai és Hidrológia Szolgálat megalkotásával (ugyanabban a szervezetben, ahol a vízügyek kormányzati felügyelet zajlik);
- A KJT célkitűzéseit szolgáló átfogó interdiszciplináris stratégiai K+F program megalkotása;

A13.

15 A KJT megvalósításának nyomon követési elvei és módszere

A kormányzati stratégiai irányításról szóló 38/2012 Kormányrendelet egyértelműen szabályozza a nyomon követés és az értékelés folyamatát, eltérő értelmezés nem alkalmazható. Ehhez igazodóan:

- A KJT nyomon követése az BM feladata.
- A megvalósulásról a Kormányt, mint a KJT elfogadására jogosultat évente (legkésőbb december 31-ig) tájékoztatni kell. A beszámoló tartalmazza:
  - a célok és eredmények megvalósulásának mértékét,
  - a megvalósulás érdekében tett intézkedéseket és a felhasznált erőforrásokat,
  - terv-tény elemzést és az eltérés okait, valamint
  - az eltérések kezelésére vonatkozó intézkedési tervet.
- A beszámoló alapját képező előrehaladási jelentés elkészítése az OVF feladata, minden év szeptember 31-ig.
- Értékelést kell készíteni, amely tartalmazzon gazdasági és környezeti elemzést.
  - 2017 december 31-ig (közbenső értékelés, mivel a KJT időtávja meghaladja a 6 évet)
  - 2021 december 31-ig utólagos (megvalósulási) értékelés
- Amennyiben a nyomon követés vagy a közbenső értékelés során jelentős eltérés mutatkozik, és a KJT-ben kitűzött célok megvalósítása másként nem érhető el, javaslatot kell tenni a felülvizsgálatára és módosítására.
- A vonatkozó dokumentumok (ide értve az előkészítés és társadalmi egyeztetés dokumentumait is) a rendelet 1. melléklete szerinti módon és határidőig gondoskodni kell.

A nyomon követés a célok elérését vizsgálja. Az adatgyűjtési, megfigyelési tevékenység azáltal válik nyomon követéssé, hogy ha az ilyen módon rendelkezésre álló információ elemzésére is sor kerül, összefoglaló beszámoló születik belőle, így hasznosul a döntések meghozatalában, vagyis ha döntéstámogató menedzsmentrendszerként alkalmazzák.

Az értékelések azt elemzik, hogy a KJT mennyiben járul hozzá a vízzel kapcsolatos társadalmi elvárások teljesítéséhez, a lehetőségek kihasználásához. A KJT értékelése az egyes sarka-

latos célokhoz kapcsolódó mutatószámok, és ezáltal a célok teljesülésének eredmény (hatás, társadalmi hatás) szempontú elemzésének összegzése.

A nyomon követés és értékelés résztvevői, intézményei

Rendszerszintű feladat	Felelős
1. Vízvisszatartás a vizeink jobb hasznosítása érdekében	BM/OVF FM
2. Kockázat megelőző ár- és belvízvédelem	BM/OVF
3. A vizek állapotának fokozatos javítása, a jó állapot elérésére	BM/OVF FM
4. Minőségi víziközmű szolgáltatás, csapadékvíz-gazdálkodás elviselhető fogyasztói teherviselés mellett	NFM MEKH BM/OVF
5. A társadalom és a víz viszonyának a javítása.	BM/OVF EMMI ME
6. A vízgazdálkodás gazdaság-szabályozási rendszerének a megújítása	NGM BM/OVF
7. A vízgazdálkodás stratégiai irányításának a megújítása	BM/OVF ME

1. melléklet

Fogalmak

árvízi tározó:

vésztározó: vízfolyások mentén, az árhullámok részleges visszatartására és a nagyobb károk megelőzésére töltésmegbontással – rendkívüli védekezési készütség vagy veszélyhelyzet esetén – igénybe vehető terület,

záportározó: vízfolyáson vagy vízfolyás mentén kiépített, kizárólag az árhullámok csúcsvízhozamainak és vízállásainak mérséklését szolgáló, időszakosan vizet tartó tározó,

szükség tározó: vízfolyások mentén, árhullámok részleges visszatartására kijelölt, ideiglenes vízvisszatartást szolgáló, be- és kivezetési helyekkel ellátott terület,

árvízcsúcs-csökkentő tározó: vízfolyáson vagy vízfolyás mentén kiépített, az árhullámok csúcsvízhozamainak és vízállásainak mérséklését szolgáló olyan állandóan vagy időszakosan vizet tartó tározó, amelynél a maximális tározási térfogat legalább 50%-a árvízvisszatartásra szabadon áll,

árvízi lefolyási sáv: a nagyvízi meder azon része, amely az árvíz és a jég elvezetésében részt vesz, mely lehet elsődleges, másodlagos és átmeneti lefolyási sáv.

árvízmentesítés: a mederből kilépő vizek, árvizek kártételei elleni megelőző tevékenység, amely az elönthető területet (árteret) árvízvédelmi művek (töltések, falak, árvízcsúcs-csökkentő tározók, árapasztó csatornák) létesítésével mentesíti (mentesített árter) a rendszeres elöntéstől;

ásványvíz: olyan természetes felszín alatti víztartóból vagy vízadóból származó víz, amelynek ásványi anyag tartalma jellemzően eltér a rendszeres emberi fogyasztásra szolgáló ivóvíztől, és annak összetétele megfelel a vonatkozó jogszabályban meghatározott (így például biológiai, kémiai) határértékeknek;

begyűjtés: a nem közművel összegyűjtött háztartási szennyvíznek az ingatlan tulajdonosától, vagyonkezelőjétől, birtokosától vagy használójától történő átvétele, elszállítása és ártalmatlanítás céljából történő átadása.

belvíztározó: a belvíz összegyűjtésére szolgáló természetes határokkal, illetve töltésekkel körülvett terület.

csatorna: egy vagy egyidejűleg több vízgazdálkodási feladat (vízátvezetés, vízpótlás, belvízelvezetés, mezőgazdasági és egyéb vízszolgáltatás) ellátására alkalmas vízilétesítmény;

elhabolás: víz (folyó, patak, csatorna, tározó, tó) hullámzó mozgásának hatására a partban keletkezett rongálódás;

elsőrendű árvízvédelmi vízilétesítmény: a vízfolyások mentén lévő vagy létesülő fővédelmi műve nyilvánított, három vagy több település árvízvédelmét szolgáló (térsegi) árvízvédelmi létesítmény (így például töltés, fal, magaspart, árvízi tározó, árapasztó csatorna), továbbá a folyó nyílt árterében fekvő település vagy településrész árvízmentesítését szolgáló töltés;

emberi fogyasztásra szánt víz: a 98/83/EK irányelvvel módosított 80/778/EGK irányelv megfelelő definíciója szerinti *vízérdekelt:* az a természetes vagy jogi személy, jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, aki/amely az érdekeltségi területen ingatlantulajdonnal rendelkezik, illetve ingatlant használ;

érdekeltségi terület: víziközmű-társulat esetén azok a területek, amelyeken az általuk megvalósított vízilétesítmények szolgáltatása (vízellátás, szennyvízelvezetés, belterületi csapadék- vagy talajvízelvezetés) igénybe vehető;

felszín alatti víz : mindaz a víz, amely a föld felszíne alatt a telített zónában található, és közvetlen kapcsolatban van a talajjal vagy az altalajjal

felszín alatti víz állapota: egy felszín alatti víztest állapotával kapcsolatos általános kifejezés, amely állapotot a víz mennyiségi és kémiai állapota közül a rosszabb határozza meg

felszíni víz : minden, a földfelszínen álló vagy mozgó víz, kivéve az átmeneti vizek és a parti tengervizek,

felszíni víz állapota : egy felszíni víztest állapotával kapcsolatos általános kifejezés, amely állapotot a víz ökológiai és kémiai állapota közül a rosszabb határozza meg.

gyógyvíz: olyan ásványvíz, amelynek bizonyítottan gyógyhatása van és gyógyászati felhasználásának engedélyezése külön jogszabályok szerint történik;

hasznosítható felszín alatti vízkészlet: a felszín alatti víztest utánpótlódásának hosszú idejű éves átlagos mértéke, levonva a kapcsolatban levő felszíni vizek 4. cikkben részletezett ökológiai minőségi célkitűzéseinek eléréséhez szükséges hosszú távú éves átlagos vízhozamát, hogy elkerülhető legyen az ilyen vizek ökológiai állapotának bármilyen jelentős romlása és az azokkal összefüggő szárazföldi ökoszisztémák bármely jelentős károsodása

saivóvíz: a rendszeres emberi fogyasztásra alkalmas a fizikai, a kémiai, a bakteriológiai, a toxikológiai és a radiológiai határértékeknek megfelelő víz;

ivóvízminőség-javító program (intézkedési terv): az emberi fogyasztásra szolgáló vízre (ivóvízre) vonatkozó – jogszabályban meghatározott – minőségi követelményeket kielégítő cél megvalósítására irányuló feladatok összessége.

környezet: a környezeti elemek, azok rendszerei, folyamatai, szerkezete;

környezethasználat: a környezetnek vagy valamely elemének igénybevételével, illetőleg terhelésével járó tevékenység;

környezetszennyezés: a környezet valamely elemének a kibocsátási határértéket meghaladó terhelése;

környezetterhelés: valamely anyag vagy energia közvetlen vagy közvetett kibocsátása a környezetbe;

közérdek mértéke: a közfeladatoknak a külön jogszabályban meghatározott személyi és tárgyi feltételekre is figyelemmel megállapított színvonalon történő ellátása;

közfeladat: az államnak, a helyi önkormányzatnak és a társulatnak az e törvényben megjelölt feladatai, továbbá a tulajdonukban, illetve használatukban lévő vizek és vízilétesítmények tulajdonlásából vagy használatából eredő feladatai;

lakosegyenérték (LE): szerves, biológiailag lebontható terhelés, amelynek ötnapos biokémiai oxigénigénye (BOI 5) 60 g oxigén/nap;

meder: a vízfolyást vagy állóvizet magában foglaló természetes mélyedés vagy kiépített te-repalakulat, amelyet meghatározott partvonalig a víz rendszeresen elborít

mederhasználati jog: a nemzeti vagyonba tartozó vizek medrében elhelyezett mederhasználati vízilétesítmény üzemeltetőjét a vízilétesítmény által igénybe vett terület mértékéig megillető használati jog;

mederhasználati vízilétesítmény: a nemzeti vagyonba tartozó vizek medrében elhelyezett ki-kötői lekötőmű, móló – az úszó móló kivételével –, sólyapálya, partvédő művek, hullámtö-rő, energiátörő.

mennyiségi állapot: annak a mértéknek a kifejezése, hogy egy felszín alatti víztestet a közvet-len és közvetett vízkivételek mennyire befolyásolnak

mesterséges víztest: emberi tevékeny-séggel létrehozott felszíni víztest

mezőgazdasági célú vízgazdálkodás: a mezőgazdaság feladatait, érdekeit szolgáló vízhaszno-sítási és vízkárelhárítási tevékenység;

mezőgazdasági vízszolgáltatás: a mező- és erdőgazdasági művelés alatt álló területek öntözé-sét, a halastavak és egyéb mezőgazdasági vízhasználat vízellátását szolgáló, továbbá a me-zőgazdasági vízszolgáltatási rendszerhez kapcsolódó, egyéb célú vízigények kielégítésére irányuló tevékenység.

nagyvízi meder kezelés: a terület hasznosítása és használata, a terület felmérése és nyilvántar-tása, megóvása, őrzése, fenntartása érdekében végzett tevékenység;

nagyvízi meder: a vízfolyást vagy állóvizet magában foglaló terület, amelyet az árvíz levonu-lása során a víz rendszeresen elborít, és amelyet a mértékadó árvízszint vagy az eddig elő-fordult legnagyobb árvízszint közül a magasabb jelöl ki;

nem közművel összegyűjtött háztartási szennyvíz: olyan háztartási szennyvíz, amelyet a kelet-kezés helyéről vagy átmeneti tárolóból – közcatornára való bekötés vagy a helyben törté-nő tisztítás és befogadóba vezetés lehetőségének hiányában – gépjárművel szállítanak el ártalmatlanítás céljából;

ökológiai állapot: a felszíni vizekkel kapcsolatban levő vízi ökoszisztémák szerkezetének és működésének minősége, a VKI részletes osztályozása szerint.

regionális víziközmű: az egymással oly módon összefüggő — műszakilag elkülönítve gazda-ságosan nem üzemeltethető — víziközművek, melyek egységes rendszert alkotnak, és a rendszer több települést (megyét) átfogó, összefüggő földrajzi területen (ország rész, régió) nagyszámú, jellemzően vízbázistól távol fekvő település részére a vízkitermelést, - tisztítást, -elosztást — amelyhez a fogyasztók közműves ivóvízellátása, szennyvízelvezetés is tartozhat — látják el.

részvízgyűjtő: olyan földterület, amelyről minden felszíni lefolyás a vízfolyások, folyók, és esetleg tavak sorozatán át egy vízfolyás bizonyos pontjához folyik (ami általában egy tó vagy folyók összefolyása)

szennyvízelvezetéssel összefüggő agglomeráció: olyan terület, amelyen belül a népesség és/vagy a gazdasági tevékenység elegendően koncentrált ahhoz, hogy a települési szennyvizet összegyűjtsék, szennyvíztisztító telepre és végső kibocsátási pontra vezessék,

termálvíz: minden olyan felszín alatti (vízadó rétegből származó) eredetű víz, melynek kifo-lyó (felszínen mért) hőmérséklete a 30 °C, vagy annál magasabb;

természeti erőforrás: a — mesterséges környezet kivételével — társadalmi szükségletek ki-elégítésére felhasználható környezeti elemek vagy azok egyes összetevői;

tó: álló szárazföldi víztest

védmű: a vizek kártételei elleni védekezéshez szükséges vízilétesítmény;

védőidom: az üzemelő, illetve tervezett vízkivételi műveket körülvevő felszín alatti térrész, amelyet a vízkivétel — mennyiségi, minőségi — védelme érdekében a környezeténél fokozottabb biztonságban kell tartani;

védőterület (ideértve a védősávot): az üzemelő, illetve a tervezett vízkivételi műveket körülvevő terület, amelyet a vízkivétel — mennyiségi, minőségi — védelme érdekében a környezeténél fokozottabb biztonságban kell tartani;

vízbázis: vízkivételi művek által igénybe vett vagy arra kijelölt terület, illetőleg felszín alatti térrész és az onnan emberi fogyasztásra, illetve hasznosításra kitermelhető vízkészlet a meglévő vagy a tervezett vízbeszerző létesítményekkel együtt;

vizek kártételei elleni védelem és védekezés (vízkárelhárítás): a károsan sok vagy károsan kevés víz elleni szervezett tevékenység, ideértve a kártételek megelőzését szolgáló védőművek építését, rekonstrukcióját, fejlesztését, üzemeltetését és fenntartását, valamint a védekezést követő helyreállítást is;

vízfolyás: minden olyan természetes vagy mesterséges terepalakulat, amelyben állandóan vagy időszakosan víz áramlik;

vízfolyás: szárazföldi víztest, amely nagyjából a földfelszínen folyik, de amely hosszának egy részén a felszín alatt is áramolhat

vízgazdálkodás: a vizek hasznosítása, hasznosítási lehetőségeinek megőrzése, a vizek kártételei elleni védelem és védekezés (vízkárelhárítás);

integrált vízgazdálkodás: a víz, a föld és a kapcsolatos készletek összehangolt fejlesztését és gazdálkodását az egyenjogúság szem előtt tartásával támogató folyamat az ebből származó gazdasági és társadalmi jólét maximalizálása érdekében, és a létfontosságú ökoszisztémák fenntarthatóságának sérelme nélkül

vízgyűjtő : olyan földterület, amelyről minden felszíni lefolyás a vízfolyások, folyók, és esetleg tavak sorozatán át a tengerbe folyik egyetlen folyótorkolaton vagy folyódeltán keresztül.

vízgyűjtő kerület : a szárazföldnek vagy tengernek egy olyan területe, amely egy vagy több szomszédos vízgyűjtőből áll azok felszín alatti vizeivel és parti tengervizeivel együtt, és amelyet a vízgyűjtő-gazdálkodás fő egységeként határoznak meg

vízhasználat: az a tevékenység, amelynek következménye a víz lefolyási, áramlási viszonyainak, mennyiségének, minőségének, továbbá a medrének, partjának a víz hasznosítása érdekében való befolyásolása;

vízhasználó: az a természetes személy, jogi személy és jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, aki (amely) vizet szolgáltatás teljesítésére vagy saját céljaira vesz igénybe;

vízikönyv: a vízimunkákkal, a vízilétesítményekkel és a vízhasználatokkal kapcsolatos jogok és kötelezettségek közhitelű nyilvántartása;

vízilétesítmény: az a mű (víziközmű), műtárgy, berendezés, felszerelés vagy szerkezet, amelynek rendeltetése, hogy a vizek lefolyási, áramlási viszonyait, mennyiségét vagy minőségét, medrének vagy partjának állapotát, a vizek kártételeinek elhárítása, a vizek hasznosítása — ideértve a víziközművekkel végzett közüzemi tevékenységgel nyújtott szolgáltatást —, minőségének és mennyiségének megfigyelése, illetve ásványi és földtani kutatások végzése céljából vagy ásványi nyersanyag kitermelése céljából befolyásolja;

közcélú vízilétesítmény: az a vízilétesítmény, amely az államnak, illetve a helyi önkormányzatnak törvényben meghatározott vízgazdálkodási feladatait, különösen a víziközművekkel nyújtott szolgáltatást, a vizek kártételei elleni védelmet, a vízkészletek feltárását, megóvását, hasznosítását, pótlását és állapotának figyelemmel kísérését, a vízkészlettel való gazdálkodását szolgálja; közcélú vízilétesítménynek minősülnek továbbá az országos közút és a törzshálózati vasút kiépítését, fejlesztését és fenntartását szolgáló vízilétesítmények;

saját célú vizilétesítmény: rendeltetésük szerint üzemű, háztartási, mezőgazdasági vízellátást, valamint vízkárelhárítási, víztisztítási, vízerő hasznosítási feladatokat ellátó, továbbá a közcélú vizilétesítménynek nem minősülő szennyvíz gyűjtését, tisztítását, hasznosítását és elhelyezését szolgáló mű, és ami a víziközmű-szolgáltatásról szóló törvény szerint nem minősül víziközműnek.

vízimunka: az a tevékenység, amelynek az a rendeltetése, hogy a víz lefolyási, áramlási viszonyait, mennyiségét vagy minőségét, medrét, partját a vizek kártételeinek elhárítása, a víz hasznosítása, minőségének és mennyiségének megfigyelése, ásványi és földtani kutatások végzése, ásványi nyersanyag kitermelése céljából befolyásolja;

vízkárr: a vizek többletéből vagy hiányából származó kár;

vízkészlet-gazdálkodás: azoknak a tevékenységeknek az összessége, amelyeknek célja a vizek használatára irányuló igények kielégítése oly módon, hogy ennek következtében a vizek állapotában visszafordíthatatlan változás ne következzen be és a vízkészlethez való hozzáférés lehetősége ne csökkenjen;

vízartó réteg: felszín alatti közetréteg vagy közetrétegek vagy más földtani képződményekből álló réteg vagy rétegek, amelyek porozitása és vízáteresztő képessége lehetővé teszi a felszín alatti víz jelentős áramlását vagy jelentős mennyiségű felszín alatti víz kitermelését.
víztest (felszínalatti): a felszín alatti víznek egy vízartón vagy vízartókon belül lehatárolható része

víztest (felszíni) a felszíni víznek olyan különálló és jelentős eleme, mint például egy tó, egy tározó, egy vízfolyás, folyó vagy csatorna, egy vízfolyás, folyó vagy csatorna része, átmeneti víz vagy parti tengervíz egy szakasza

vízszolgáltatások: az állam, illetve a helyi önkormányzatok közfeladataival összefüggő, különösen a vízigények kielégítésére, a szennyvizek elvezetésére, illetőleg a használt vizek ártalommentes elhelyezésére, a vízkészletek védelmére irányuló közfeladatok, különösen a felszíni vagy felszín alatti víz kitermelése, duzzasztása, tárolása, kezelése és elosztása, valamint a szennyvíz összegyűjtése és kezelése, amelyet ezt követően a felszíni vizekbe juttatnak;

A stratégia alkotással és végrehajtással kapcsolatos fogalmak

szakpolitikai terület: a kormányzati működés több részterületét összefogóan lehatároló területe, ami önmagában egymással szorosan összefüggő, belső koherenciát alkotó társadalmi, gazdasági, környezeti jelenségek kormányzati leképezése, az ezekhez kapcsolódó folyamatok, valamint az ezekre vonatkozó szabályozási és intézményi környezet együttese;

stratégiai tervdokumentum: az országelőrejelzés, a nemzeti középtávú stratégia, a miniszeri program, az intézményi munkaterv, továbbá a hosszú távú koncepció, a fehér könyv, a szakpolitikai stratégia, a szakpolitikai program, az intézményi stratégia és a zöld könyv;

hosszú táv: tíz évet meghaladó időtáv;

középtáv: legalább négy, legfeljebb tíz éves időtáv;

rövid táv: legalább egy, legfeljebb négy éves időtáv;

nyomon követés: az elfogadott stratégiai tervdokumentumban foglalt célkitűzések, továbbá a feladatok előírt eljárás szerint és határidőben történő megvalósítására vonatkozó adatok gyűjtése és elemzése;

értékelés: a stratégiai tervdokumentumban rögzítésre kerülő vagy már rögzített célok, célkitűzések összevetése a megvalósítás eredményeként várható vagy már előállt helyzettel, feltárva a nem teljesült célok és nem várt hatások okait és javaslatokat megfogalmazva a további megvalósítás eredményességének javítására;

előzetes értékelés: a stratégiai tervdokumentum elfogadása előtt annak vizsgálata, hogy a stratégiai tervdokumentum tervezetében foglaltak megvalósítása milyen hatással lenne az érin-

tett társadalmi, gazdasági, környezeti problémára, szakpolitikai területre és földrajzi egységekre, illetve a tervdokumentumban foglaltak mennyiben szolgálják a tervdokumentum szerinti célok megvalósulását, valamint, hogy a stratégiai tervdokumentum tervezete megfelel-e az e rendeletben foglalt követelményeknek;

közbenső értékelés: a stratégiai tervdokumentum megvalósítása során annak vizsgálata, hogy a stratégiai tervdokumentum időarányos megvalósítása hogyan viszonyul a dokumentumban foglalt célokhoz, célkitűzésekhez, feltárva a nem teljesült célok és nem várt hatások okait és javaslatokat megfogalmazva a további megvalósítás eredményességének javítására;

utólagos értékelés: a stratégiai tervdokumentum megvalósítását követően annak vizsgálata, hogy a megvalósítás hogyan viszonyul a tervdokumentumban foglalt célokhoz, célkitűzésekhez, feltárva a nem teljesült célok és nem várt hatások okait és tanulságokat megfogalmazva más hasonló jövőbeli kormányzati intézkedésekhez;

mérhető cél: olyan cél, amelyhez mutató rendelhető;

mutató: egy társadalmi, gazdasági, környezeti jelenség mérésére szolgáló számszerű adat vagy a jelenség minősítésére alkalmas információ;

beszámoló: átfogó jellegű tájékoztatás az elfogadásra jogosult, illetve a nyilvánosság felé a megvalósítás előrehaladásáról vagy a megvalósítás eredményéről;

felülvizsgálat: a nyomon követés vagy a közbenső értékelés során keletkező adatok és információk döntés-előkészítési célú elemzése a megvalósításba történő beavatkozási igény és mérték meghatározása vagy a megvalósítás alatt álló stratégiai tervdokumentum módosítása érdekében.

2. melléklet

Rövidítések

AC	azbesztcement (cső)
ÁKK	Európai Parlament és a Tanács 2007/60/EK sz. Irányelve az árvízkezelésről és kezeléséről
ÁROP	Államreform Operatív Program
Ász	Állami Számvevőszék
BVV	Budapesti Víz Világtalálkozó 2013
CIVAQUA	A Hajdúhátsági Többcélú Vízgazdálkodási Rendszer komplex továbbfejlesztése.
EFA	Ökológiai Jelentőségű Területek (Ecological Focus Area)
EK	Európai Közösség
EMMI	Emberi Erőforrások Minisztériuma
ENSZ EGB	ENSZ Európai Gazdasági Bizottság
EU 20/20/20	EU Energia és Klíma Csomag
EU 2020	EU 2020 stratégia
EU	Európai Unió
FM	Földművelésügyi Minisztérium
HTVR	Hajdúhátsági Többcélú Vízgazdálkodási Rendszer
ICPDR	Nemzetközi Duna Védelmi Bizottság
IVP	Ivóvízbázis-védelmi Program
KAP	EU Közös Agrárpolitika
KEHOP	Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program

KEOP	Környezet és Energia Operatív Program
KHVM	Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Minisztérium
KJT	Kvassay Jenő Terv
KSH	Központi Statisztikai Hivatal
Kvtv	a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény
LE	lakosegyenérték (szennyvízelvezetés – tisztításnál)
ME	Miniszterelnökség
MEKH	Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal
NATURA2000	európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű terület
NBS	Nemzeti Biodiverzitás Stratégia
NFM	Nemzeti Fejlesztési Minisztérium
NKP	Nemzeti Környezetvédelmi Program
NV	Nemzeti Vidékstratégia
OGy	Magyar Országgyűlés
OKF	Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság
OVF	Országos Vízügyi Főigazgatóság
ROP	Regionális Operatív Program
SWOT	Strengths – erősségek, Weaknesses – gyengeségek, Opportunities – lehetőségek, Threats – veszélyek elemzése
TakarNet	elektronikus tulajdoni lap másolat szolgáltatás
TIKEVIR	Tisza- Körös-völgyi Együttműködő Vízgazdálkodási Rendszer –
UMVP	Új Magyarország Vidékfejlesztési Program
VGT	Vízgyűjtőgazdálkodási Terv
Vgtv	a vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény
VITUKI	Vízgazdálkodási Tudományos Kutató Intézet
VIZIG	területi vízügyi igazgatóság
VKI	Az Európai Parlament és a Tanács 2000/60/EK Irányelve a vízvédelmi politika terén a közösségi fellépés kereteinek meghatározásáról
VKJ	vízkeszlet járulék
Vksztv	víziközmű szolgáltatásról szóló 2011. évi CCIX. törvény
VP	Vidékfejlesztési Program
VTD	vízterhelési díj
VTT	Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése
WWC	Víz Világtanács (World Water Council)

**A Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program
közvetlen vízgazdálkodási vonatkozású projektjei**

1. A klímaváltozás hatásaihoz való alkalmazkodásról szóló 1. prioritás

1.	KEHOP azonosító	Név	Keretösszeg (Mrd Ft)
2.	1.1.0.	Vízgazdálkodással és az éghajlatváltozás hatásaival kapcsolatos tervezés, informatikai és monitoring fejlesztés	12,71
3.	1.2.0.	Klímastratégiák kidolgozásához kapcsolódó módszertan- és kapacitásfejlesztés, valamint szemléletformálás	1,00
4.	1.2.1.	Helyi klímastratégiák kidolgozása, valamint a klímatudatosságot erősítő szemléletformálás	1,59
5.	1.3.0.	Fenntartható vízgazdálkodás infrastrukturális feltételeinek javítása	79,06
6.	1.3.1.	Fenntartható vízgazdálkodás infrastrukturális feltételeinek javítása – szakaszolt projektek	8,90
7.	1.4.0.	Árvízvédelmi fejlesztések	171,40
8.	1.4.1.	Árvízvédelmi fejlesztések – szakaszolt projektek	13,80
9.	1.5.0.	Dombvidéki vízgazdálkodás fejlesztése	5,63
10.	1.6.0.	Katasztrófavédelmi rendszerek fejlesztése	43,43
11.	KEHOP- 1.6.1.	Önkéntes polgári védelmi szervezetek képzése	1,50

2. A települési vízellátás, szennyvízelvezetés és tisztítás, szennyvízkezelés fejlesztéséről szóló 2. prioritás

1.	KEHOP azonosító	NÉV	Keretösszeg (Mrd Ft)
2.	2.1.1.	Ivóvízminőség-javító projektek megvalósítása	7,62
3.	2.1.2.	Előkészített ivóvízminőség-javító projektek megvalósítása	2,33
4.	2.1.3.	Elő nem készített ivóvízminőség-javító projektek megvalósítása	9,00
5.	2.1.4.	A lakosság egészséges ivóvízzel való ellátása egyedi, illetve térségi ivóvízminőség-javító rendszerek kiépítésével	1,0
6.	2.1.5.	Ivóvízellátó hálózatok rekonstrukciójának megvalósítása	27,70
7.	2.2.1.	Szennyvízelvezetés és -tisztítás, szennyvízkezelés megvalósítása	28,24
8.	2.2.2.	Előkészített szennyvízelvezetéssel és -kezeléssel kapcsolatos fejlesztések megvalósítása	69,00
9.	2.2.3.	Elő nem készített szennyvízelvezetéssel és -kezeléssel kapcsolatos fejlesztések megvalósítása	28,00
10.	2.2.4.	Szennyvízelvezetés és -tisztítás, szennyvízkezelés megvalósításaa	10,5
11.	2.3.0.	Szennyvíziszap optimális hasznosítása érdekében szükséges beruházások, fejlesztések megvalósítása, energiahatékonysági elemekkel	50,00

A Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program nevesített kiemelt projektjei

1.	KEHOP azonosító	Projekt megnevezése	Projekt támogatása legfeljebb (Mrd Ft) ²²
----	--------------------	---------------------	--

²² Tized milliárd Ft-ra kerekítve

2.	1.1.0.	A Víz Keretirányelv előírásai szerinti monitoring vizsgálatok és az ahhoz szükséges fejlesztések végrehajtása, a végrehajtásához kapcsolódó monitoring állomások kiépítése, fejlesztése	4, 8
5.	1.3.0.	Mosoni-Duna torkolati szakaszának vízszint-rehabilitációja	19,3
6.	1.3.0.	Szeghalmi belvízrendszer vízrendezési főműveinek rekonstrukciója	0,6
7.	1.3.0.	Belvízi szivattyútelepek rekonstrukciója	0,8
8.	1.3.0.	Belvízcsatornák rekonstrukciója	5, 2
9.	1.3.0.	Körösladányi duzzasztó rekonstrukciója	1, 4
10.	1.3.0.	Jászsági vízgazdálkodási rendszer rekonstrukciója I. ütem	1,65
11.	1.3.0.	Balaton levezető rendszerének korszerűsítése	12, 0
12.	1.3.0.	A Váli-völgy vízrendezési feladatai	2,5
13.	1.3.0.	Hajdúhátsági többcélú vízgazdálkodási rendszer fejlesztése	1,5
14.	1.3.0.	Derecskei főcsatorna korszerűsítése	2,2
15.	1.3.0.	Marótvölgyi öblözet rendezése	1,2
16.	1.3.0.	A Velencei-tavi partfal komplex fenntartható rehabilitációja	15,0
17.	1.3.0.	Tájgazdálkodási infrastruktúra fejlesztése a Beregben és benne a Beregi árvízszint-csökkentő tározó területén	1,2
18.	1.3.1.	A Ráckevei (Soroksári) Duna-ág és mellékágai kotrása, műtárgy-építés és -rekonstrukció	6,5
19.	1.3.1.	Komplex Tisza-tó Projekt	2,4
20.	1.3.0.	Vízvisszatartás és tájhasználat-váltás tervezése az Ős-Dráva Programban	11,0
21.	1.3.0.	Tiszalöki vízlépcső és hajózsilip rekonstrukciója (iker hajózsilip létesítése)	3,5
22.	1.4.0.	Rába-völgy projekt, a térség árvízvédelmének kiépítése	3,5
23.	1.4.0.	VTT Felső-Tisza árvízvédelmi rendszerének kiépítése Tisza-Túr tározó	20,0
24.	1.4.0.	VTT Közép-tiszai tározók kiépítése Hany-Jászsági, Inérvári	40,0
25.	1.4.0.	VTT Hullámtér rendezése	17,0
26.	1.4.0.	Nagyműtárgyak rekonstrukciója	10,0
27.	1.4.0.	Árvízvédelmi védvonalak mértékadó árvízszintre történő kiépítése, védvonalak terhelésének csökkentése a Felső-Tiszán	21,0
28.	1.4.0.	Árvízvédelmi védvonalak mértékadó árvízszintre történő kiépítése, védvonalak terhelésének csökkentése a Közép-Tiszán	14,0
29.	1.4.0.	Árvízvédelmi védvonalak mértékadó árvízszintre történő kiépítése, védvonalak terhelésének csökkentése az Alsó-Tiszán	15,0
30.	1.4.0.	Sajó-Hernád árvízvédelmi fejlesztése	2,2
31.	1.4.0.	Esztergom árvízvédelmének fejlesztése I. ütem	9,0
32.	1.4.0.	Az üzemirányítási és a monitoring hálózat fejlesztése	2,5
33.	1.4.0.	Csillaghegyi öblözet védelme	10,0
34.	1.4.0.	Budapest XIII. kerületi Dagály Strandfürdő helyszínéhez kötődő árvízvédelmi művek megvalósítása és a keresztező (kapcsolódó) létesítmények kiváltása és átépítése	5,0
35.	1.4.1.	Tisza hullámtér: Nagyvízi meder vízszállító képességének javítása a szolnoki vasúti híd és Kisköre közötti szakaszon	11, 4
36.	1.4.1.	Hatékony árvízvédelem Vácon	1,6
37.	1.4.1.	Duna-menti árvízvédelmi beruházások Visegrádon	§,8
38.	1.5.0.	Záportározók építése a Baranya csatorna vízgyűjtőjén	1,9
39.	1.5.0.	Záportározó építési program – Vas és Zala megye	1,8

40.	1.5.0.	Séd-Nádor-Gaja vízrendszer rehabilitációja I. ütem	1,9
-----	--------	--	-----

2. prioritási tengely

Ivóvízminőség javító programok és vízellátó vezetékek fejlesztése (tizedmilliárdra kerekítve)			
45.	2.1.1.	Monostorpályi területén	0,2
46.	2.1.1.	Sellye Térsége	1,7
47.	2.1.1.	Csokonyavisonta és Rinyaújlak	0,2
48.	2.1.1.	Darány és Istvándi	0,2
49.	2.1.1.	Mindszent	0,4
50.	2.1.1.	Csáfordjánosfa Térsége	0,04
51.	2.1.1.	Lakócsa és Környéke	0,4
52.	2.1.1.	Tarany	0,2
53.	2.1.1.	Kisharsány-Sáripusztá	0,09
54.	2.1.1.	Csemő	0,5
55.	2.1.1.	Nagybánhegyes	0,08
56.	2.1.1.	Ráckeve	0,8
57.	2.1.1.	Farmos	0,2
58.	2.1.1.	Egyházsrádóc, Nemesrempehollós, Rádóckölked, Nagykölked és Harasztifalu	0,06
59.	2.1.1.	Berettyóújfalú	0,6
60.	2.1.1.	Hajdúbagason	0,2
61.	2.1.1.	Demecser és Térsége	0,2
62.	2.1.1.	Gönc	0,4
63.	2.1.1.	Szigetvár-Hobol	0,7
64.	2.1.1.	Tiszafüred város	0,6
65.	2.1.1.	Fábiánsebestyén	0,1
66.	2.1.2.	Pincehely	0,2
67.	2.1.2.	Hantos ivóvizének arzénmentesítése	0,08
68.	2.1.2.	Tormásliget-Iklaberény-Lócs és Halogyés Daraboshegy	0,08
69.	2.1.2.	Puszttaegres és Sárhatvan	0,09
70.	2.1.2.	Nyírlugos	0,3
71.	2.1.2.	Aba	0,3
72.	2.1.2.	Cibakháza	0,3
73.	2.1.2.	Pátka	0,1
74.	2.1.2.	Ivóvízminőség-javítás	0,2
75.	2.1.2.	Tengőd	0,05
76.	2.1.2.	Igar és Vámpusztá	0,05
77.	2.1.2.	Váraszói	0,01
78.	2.1.2.	Porpác, Bögöt	0,05
79.	2.1.2.	Hajdúhadház	0,05
80.	2.1.5.	Budapest ivóvízellátó hálózatának rekonstrukciója	27,7
		Szennyvízelvezetés – és tisztítás	
81.	2.2.1.	Kartal és Verseg községek szennyvíztisztító telepének fejlesztése	0,6
82.	2.2.1.	A csongrádi szennyvíztisztító és csatornahálózat bővítése	0,8
83.	2.2.1.	A martonvásári agglomeráció szennyvíztisztítása, korszerűsítése, bővítése a csatornázatlan területek rendszerbe történő becsatolása	0,7

84.	2.2.1.	Izsák és térsége szennyvíz beruházása	0,5
85.	2.2.1.	Tunyogmatolcs és térsége csatornamű építés II. ütem	0,5
86.	2.2.1.	A kállósemjéni szennyvíztisztító telep bővítése és korszerűsítése	0,3
87.	2.2.1.	Hajdúhadház és Téglás települések szennyvíztisztító telepének rekonstrukciója és csatornahálózatának bővítése	1,0
88.	2.2.1.	Gávavencsellő község szennyvízcsatornázása (II. ütem) és szennyvíztisztító telep létesítése	1,0
89.	2.2.1.	A szennyvíztisztító telep korszerűsítése Csepregen	0,4
90.	2.2.1.	Jánosháza és térsége szennyvíztisztításának fejlesztése és csatornázásának kiépítése	1,2
91.	2.2.1.	Szentgotthárd-Máriaújfalu szennyvíz elvezetésének kiépítése	0,3
92.	2.2.1.	Borsodnádásd város szennyvízelvezetése és -kezelése	1,8
93.	2.2.1.	Vásárosnamény-Gergelyugornya szennyvíztisztító telep és szennyvízelvezető hálózat építése Jánd településen	0,9
94.	2.2.1.	Szennyvízhálózat és tisztómű építése Prügy és Taktakenéz településeken	1,4
95.	2.2.1.	Őcsény-Decs Szennyvíztelep felújítása	0,4
96.	2.2.1.	Pincehely település szennyvízhálózatának kiépítése	1,6
97.	2.2.1.	Böhönye község szennyvízhálózat bővítése és szennyvíztisztító telep korszerűsítése, fejlesztése	0,3
98.	2.2.1.	Tiszadada község szennyvízelvezetése és szennyvíztisztítása	0,8
99.	2.2.1.	Szamoszeg–Nagydobos–Nyírparasznya szennyvíztisztító telepének bővítése	0,3
100.	2.2.1.	Szennyvízelvezetés és -tisztítás megoldása az izsákfai városrészben	0,3
101.	2.2.1.	Bácsbokod szennyvízhálózatának bővítése és szennyvíztisztító telepének intenzifikálása	1,3
102.	2.2.1.	Solt szennyvíztisztító telep korszerűsítése, tisztított szennyvíz Duna sodorvonalai bevezetésével	0,6
103.	2.2.1.	Egyek település szennyvízelvezetési és -tisztítási projektje	1,4
104.	2.2.1.	Szennyvíztisztító telep és szennyvízcsatorna hálózat bővítése Kenderesen	1,1
105.	2.2.1.	Komló város ellátatlan területeinek szennyvízelvezetése és a szennyvíztisztító telep korszerűsítése	0,8
106.	2.2.1.	Korszerű szennyvíztisztító telep Ceglédbercelen	0,44
107.	2.2.1.	Cserkeszőlő szennyvíztisztító telepének fejlesztése	0,5
108.	2.2.1.	Bonyhád és térségének – Cikó, Kakasd, Kismányok és Nagymányok – szennyvíztisztítása, új szennyvíztisztító telep	1,7
109.	2.2.1.	Almásfüzitő, Dunaalmás, Neszmély települések szennyvízelvezetésének és közös szennyvíztisztításának fejlesztése	1,5
110.	-2.2.1.	Szentendre szennyvíztisztító telep fejlesztése	0,3
111.	2.2.1.	Mezőhegyes város szennyvíztisztításának korszerűsítése	0,6
112.	2.2.1.	Budakalász szennyvízhálózatának fejlesztése	0,4
113.	2.2.1.	Szennyvíztisztító telep és szennyvízcsatorna hálózat Nagyrábén	1,3
114.	2.2.3	A Margitsziget teljes csatornázása	0,5
115.	2.2.4.	Budapest komplex integrált szennyvíz-elvezetése	6,8
116.	2.2.4.	A síófoki szennyvízelvezetési agglomeráció szennyvízgyűjtése és szennyvíztisztítása	2,2
117.	2.2.4.	Hódmezővásárhely szennyvíztisztítása és Kishomok városrészének szennyvízcsatornázása	1,5
126.	4.1.0.	Élőhely-védelem, és helyreállítás a Kis-Balaton-medence és a Nyu-	0,4

		gat-Külső-Somogy kistájakon	
127.	4.1.0.	A hosszú távú természetvédelmi területkezelés infrastrukturális feltételeinek megteremtése a Dél-hevesi Tájegységben	0,9
129.	4.1.0.	Vizes élőhely fejlesztése a Táti-szigetcsoport térségében	0,4
131.	4.1.0.	A Hanság természetes élőhelyeinek komplex helyreállítása és fejlesztése	1,2
134.	4.1.0.	Vizes élőhely rekonstrukciója és a fokgazdálkodás lehetőségének megteremtése a tiszalpäri Nagy-tó területén	0,4

2. függelék

Vízgazdálkodási fejlesztések a Vidékfejlesztési Programban

A Vidékfejlesztési Program több olyan műveletet tartalmaz, melyek közvetlenül vagy közvetett módon a mezőgazdasági vízgazdálkodási ágazat fejlesztését illetve a vizek jó állapotának elérését és annak fenntartását szolgálják. Ezek a következők:

1. Elsősorban profit növekedést célzó beruházás jellegű támogatások

A vízgazdálkodással kapcsolatos művelet területén három célterületet azonosítottunk: a víz-visszatartást, a meliorációt és a vízfelhasználás hatékonyságának javítását, valamint az öntözött területek növelését célzó beruházások támogatását. A célterületek alapvető célja a felszíni és felszín alatti víztestek megfelelő jó állapotba hozásához és/vagy a jó állapotuk megőrzéséhez szükséges intézkedések támogatása, ezen belül a vízvisszatartás, a vízkészleteinkkel való fenntartható gazdálkodás, takarékos öntözési technológiák elterjesztése, a klímaváltozásnak ellenálló termelési módszerek és fenntartható területhasználat biztosítása. Mindhárom célterület úgy szolgál ökológiai célokat, hogy közben hozzájárul a mezőgazdaság kiegyensúlyozottabb termeléséhez. A vízgazdálkodásnak kétségtelenül egyik kulcsszereplője a gazdálkodó, mint vízfelhasználó.

Műveleti célterületek:

A) célterület – A vízvisszatartás létesítményeinek támogatása fenntartható vízkészletgazdálkodás biztosításával

A1) célterület – Víz tározók létesítésének támogatása közepes nagyságú tározók kialakítása révén, amelyek mérete már megengedi, hogy öntözővíz kivétel is lehetséges legyen.

A2) célterület – Természetes szűrőmezők kialakítása (az összegyűjtött vizek befogadóba történő bevezetése előtt).

B) célterület – Üzemen belüli mezőgazdasági területekhez kapcsolódó meliorált utak kialakítása

C) célterület – Vízfelhasználás hatékonyságát javító öntözéses gazdálkodás fejlesztése

C1) célterület – Víz takarékos öntözési technológiák, öntözőberendezések vízfelhasználás hatékonyságának javítása, valamint víztakarékos öntözési infrastruktúra és kapcsolódó műtárgyaiknak fejlesztése, rekonstrukciója.

C2) célterület – Új öntöző rendszerek beszerzésének támogatása, valamint új öntöző-víz-szolgáltató művek létrehozása.

C3) célterület – Energiatakarékos öntözési technológiák beszerzésének támogatása, öntözőberendezések energiafelhasználás hatékonyságának javítása.

D) célterület - a 6.1 jogcím alatt támogatott, továbbá a 1307/2013/EU rendelet alapján jogosult fiatal gazdálkodók A) vagy B) vagy C) típusú beruházásai – FIG tematikus alprogram elkülönített keretére.

A művelet egészére elkülönített támogatási összeg kb. 174 millió €.

2. Elsősorban környezeti célokat szolgáló beruházás jellegű támogatások

A vízvédelmi művelet célja a vizeket érő szennyezések megakadályozása, a területi vízvisszatartás elősegítése mind az éghajlatváltozással összefüggő problémák mind a biodiverzitás megőrzésének, mind a vizeink mennyiségi és minőségi védelmének biztosítása céljából.

A mezőgazdasági termelés színtere széleskörű ökoszisztéma szolgáltatásaival hozzájárul a közjavak előállításához, megőrzéséhez, a gazdálkodás e funkciója azonban jelentősen visszaszorult az elmúlt évtizedekben. Sajnálatosan általános a mezőgazdasági élőhelyeken a területi vízvisszatartás hiánya, valamint a felszíni vizek állapotának romlása a szántóföldek közelsége és a parti védőzóna hiánya miatt. A mezőgazdasági táj ökoszisztéma szolgáltatásainak visszaállításához, fejlesztéséhez a nem termelő beruházások támogatása szükséges.

A művelet alapvető célja a vizeket érő szennyezések megakadályozása, a területi vízvisszatartás elősegítése mind az éghajlatváltozással összefüggő problémák mind a biodiverzitás megőrzésének, mind a vizeink mennyiségi és minőségi védelmének biztosítása céljából.

A művelet keretében támogatható célterületek:

A) célterület – Területi vízvisszatartást szolgáló vízi létesítmények kialakítása, fejlesztése a mélyfekvésű, vízvisszatartásra alkalmas területeken (jelen művelet által kialakított tározók öntözésre nem alkalmazhatóak).

B) célterület – Erózióvédelmet biztosító létesítmények kialakítása, fejlesztése

C) célterület – Partmenti vízvédelmi pufferzóna kialakítása, fejlesztése

D) célterület – Vizes élőhelyek létrehozása

A műveletre elkülönített támogatási összeg kb. 7,6 millió €.

3. Agrár-környezetgazdálkodási kifizetések

Az AKG kifizetések alintézkedés kialakításánál kiemelt figyelmet szenteltünk a Magyarországon jellemző agrár-környezetvédelmi problémák csökkentésére, visszaszorítására, illetve olyan környezetbarát gazdálkodási gyakorlat elterjesztésére, amely megelőzi bizonyos környezeti problémák kialakulását, illetve megakadályozza az eseti problémák felerősödését. Ezek révén a negatív folyamatok megállíthatóak, és irányuk pozitív beavatkozás felé irányul. Ennek megfelelően az alábbi - vizeinket közvetlenül vagy közvetve érintő - AKG prioritásoknak megfelelő előírások kerültek megfogalmazásra:

Talajvédelem: a különböző talajdegradációs folyamatok (talajerózió, elsavanyodás, talajtömörödés) hatásainak csökkentése különböző agrotechnikai módszerek, illetve a talaj szervesanyag-készletének növelését, pufferkapacitásának és víztároló képességeinek javítását célzó folyamatok alkalmazása révén. A környezetbarát gazdálkodás gyakorlatának elterjesztésével a talaj negatív tápanyagmérlegének egyensúlyba hozása, javuló tápanyag-szolgáltató képessége, vízgazdálkodása is kiemelt célként fogalmazódik meg.

Felszíni és felszín alatti vizek védelme: a földhasználat-váltás elősegítésén, a transzport-folyamatok befolyásolásán, valamint a környezetbarát tápanyag-gazdálkodás és növényvédelem gyakorlatán keresztül a vízbázisok védelme, a vizek jó ökológiai állapotának/potenciáljának megőrzése, helyenként elérése. (Árvíz Irányelv, Víz-Keretirányelv, Országos Vízyűjtő-gazdálkodási Terv)

Természetvédelem: a mezőgazdasági földhasználat minden ágában (szántóművelés, gyepgazdálkodás, ültetvények) sokszínű, a természetközeli élőhelyek kialakításával és megőrzésével, a természetvédelmi szempontból értékes állat- és növényfajok számára megfelelő táplálkozó-, szaporodási- és pihenőhelyek biztosításával az aktív természetvédelem rendszerének kiterjesztése a cél. A biológiai sokféleség megőrzésének és növelésének fent említett eszközei elsődlegesen a Natura 2000 területek és a Magas Természeti Értékű területek (MTÉ) megőrzését és fejlesztését szolgálják.

Éghajlatváltozásra való felkészülés: Ösztönözni szükséges a természetkímélő gazdálkodási módokat, azaz a termőhelyi adottságokhoz és a növény igényekhez igazodó technológiákat, a helyi viszonyokhoz alkalmazkodott fajták alkalmazását. El kell kerülni a szántóterületek indokolatlan növekedését, különös tekintettel azokra a területekre, ahol a szántóföldi művelésre a termőhelyi adottságok sem teremtenek lehetőséget (belvizes területek, hullámterek, erózióveszélyes területek). Elő kell segíteni az extenzív földhasználati módszerek (legeltetési állattartás, ártéri tájgazdálkodás) minél szélesebb körben történő elterjesztését. A talajművelésnél fontos a víztakarékos technológiák, valamint a növények igényeihez igazított talajművelési módok kiválasztása. Minél kevesebb műveléssel, a talajforgatások számának csökkentésével és mindig „zárt” talajfelülettel törekedni kell a talaj vízkészleteinek megővására, illetve a csapadék befogadására és a termőrétegben való tárolására. [Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (2008-2025) és Program]

A művelet egészére elkülönített támogatási összeg kb. 568 millió €, mely nem csak a felsorolt előírásokra vonatkoztatott összeg, hanem a teljes AKG kifizetések forráskerete.

4. Együttműködések támogatása

Az agrár-ágazat szereplői közötti sajnálatos módon alacsony fokú együttműködési és innovációs készségek számos módon akadályozzák a versenyképesebb, erőforrás-hatékonyabb vagy a környezeti feltételekhez alkalmazkodóbb, összehangolt gazdálkodási struktúrák fejlődését. Ugyanakkor az agráriumra, illetve a vidéki térségek egyéb adottságaira épülő lehetőségek is számosak, amelyek együttműködésre alapozott, összehangolt fejlesztése szintén jelentősen hozzájárulhat az agrárgazdaság (beleérve a mezőgazdaságon túl a feldolgozást és az erdőgazdálkodást is) és a vidéki térségek sikerességéhez.

Vízgazdálkodást érintő együttműködések támogatása:

A tájgazdálkodás egyik legfőbb jellemzője, hogy az csak több gazdálkodó és érintett közös összefogásával valósítható csak meg, mivel egy kistáji rendszer több mezőgazdasági termelő tulajdonában áll, ugyanakkor a táji rendszerek helyreállítása egyidejű, összehangolt, közös cselekvést igényel.

A művelet célja több gazdálkodó összehangolt cselekvésén alapuló, tájgazdálkodási célú komplex, térségi szintű mintaprojektek megvalósítása.

A tájgazdálkodás olyan több termelő által megvalósuló összehangolt cselekvést jelent, amelynek eredményeképpen egy adott kistájban:

1. a vízrendszerek vízvisszatartást célzó rehabilitációjával javul a kistáji vízháztartás egyensúlya,
2. táj természeteshoz közelítő térstruktúrájának, egyben az ökológiai hálózat térbeli elemeinek visszaállítása
3. az élőhelyek fragmentálódásának megállítása, növekszik a biodiverzitás (élőhelyek rehabilitációja, létrehozása és fejlesztése),
4. csökken a talajok leromlása,
5. javul a felszíni és felszín alatti vizek minősége, a megújuló energiák használata révén javul természeti erőforrásokkal való gazdálkodás fenntarthatósága, segíti a szénmegkötés fokozását és az ÜHG kibocsátás csökkentését célzó törekvéseket,
6. amelyek összességében javítják a vidék klímaváltozás hatásaihoz történő rugalmas alkalmazkodóképességét (climate resilience).

Tájgazdálkodási célterületek:

a) Jogszabályok által jelenleg lehatárolt tájgazdálkodási mintaterületek:

- Vásárhelyi Terv továbbfejlesztése c. program által lehatárolt árvízi tározókhoz kapcsolódó tájgazdálkodási területek
- Ós-Dráva Program célterületei,
- Duna–Tisza-közi homokhátság vízhiányos ökológiai állapotának javítását szolgáló célterületek

b) Egyéb, előkészítés alatt álló tájgazdálkodási területek.

A közös cselekvési lehetőségek feltárására és az együttműködési formák és lehetőségek vizsgálatára mintaprojektek indítása szükséges jelen intézkedés keretében. A tájgazdálkodási célterületek lehetőséget biztosítanak továbbá az ún. „zöld pont” típusú agrár-környezetvédelmi kifizetési rendszer bevezethetőségének tesztelésére, amelyek a következő EU támogatási időszak agrár-környezetvédelmi kifizetéseinek alapjául szolgálhatnak.

A műveletre elkülönített támogatási összeg kb. 14 millió €